

**T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTELERDEKİ ERASMUS PROGRAMLARININ
ÖĞRENCİLERİN SOSYO-KÜLTÜREL DURUMLARINA ETKİSİ ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA: AKSARAY ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Koray ÇELİK**

**Niğde
Haziran, 2018**

**T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTELERDEKİ ERASMUS PROGRAMLARININ
ÖĞRENCİLERİN SOSYO-KÜLTÜREL DURUMLARINA ETKİSİ ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA: AKSARAY ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Koray ÇELİK**

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Abdullah KARATAŞ

Üye : Doç. Dr. Mehmet AKINCI

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Taner DEMİRKOL

**Niğde
Haziran, 2018**

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Üniversitelerdeki Erasmus Programlarının Öğrencilerin Sosyo-Kültürel Durumlarına Etkisi Üzerine Bir Araştırma: Aksaray Üniversitesi Örneği” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım ..19../.06../.2018

KORAY ÇELİK

ONAY SAYFASI

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah KARATAŞ danışmanlığında Koray ÇELİK tarafından hazırlanan "ÜNİVERSİTELERDEKİ ERASMUS PROGRAMLARININ ÖĞRENCİLERİN SOSYO-KÜLTÜREL DURUMLARINA ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: AKSARAY ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ" adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

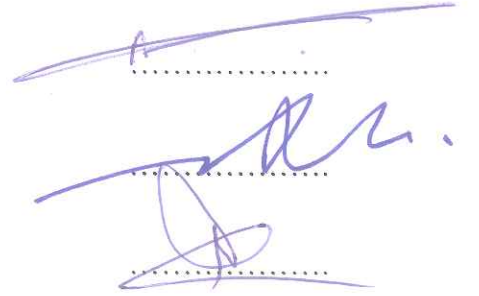
Tarih: 19/06/2018

JÜRİ :

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Abdullah KARATAŞ

Üye : Doç. Dr. Mehmet AKINCI

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Taner DEMİRKOL

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Dr. Öğr. Üyesi Hünkar GÜLER
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Avrupa Birliği, kuruluşundan bu yana siyasi ve ekonomik alanda olduğu gibi eğitim alanında da işbirliğini ve bütünleşmeyi hedeflemektedir. Bu hedef doğrultusunda, 1987 yılında yükseköğretim alanında Erasmus Programı başlatılmıştır. Program kapsamında, milyonlarca öğrenci öğrenim görmek ve staj yapmak üzere hayatlarının bir bölümünü Avrupa'nın farklı ülkelerinde geçirme fırsatı bulmuştur. Türkiye ise Programa, 2004 yılı itibariyle katılım sağlamıştır. Türkiye'nin henüz Avrupa Birliği'ne aday bir ülke konumunda olduğu bilinmektedir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde Erasmus Programı'nın Türkiye için ifade ettiği anlamın Avrupa Birliği üyesi ülkelerden daha farklı olduğu düşünülebilir. Çalışma kapsamında elde edilen bulgular ve sonuçlar, Türkiye yükseköğretim sistemi ve Programa katılmayı düşünen öğrenciler açısından önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın; planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve tamamlanmasında ilgi ve desteğini esirgemeyen, yönlendirmeleri ve bilgilendirmeleri ile çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Abdullah KARATAŞ'a ve tezin değerlendirilmesi sürecinde görev alan juri üyeleri; Doç. Dr. Mehmet AKINCI ve Dr. Öğr. Üyesi Taner DEMİRKOL'a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma kapsamında ihtiyaç duyduğum verilerin sağlanmasında emeği geçen Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Yükseköğretim Koordinatörlüğü birimine ve öğrencim Burak KAPLAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Son ve sonsuz olarak ise, eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen kıymetli aileme, manevi desteğinden dolayı sevgili eşime teşekkürlerimi ve sevgilerimi sunarım.

Koray ÇELİK

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÜNİVERSİTELERDEKİ ERASMUS PROGRAMLARININ ÖĞRENCİLERİN SOSYO-KÜLTÜREL DURUMLARINA ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: AKSARAY ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

ÇELİK, Koray

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Abdullah KARATAŞ

Haziran 2018, 198 sayfa.

Erasmus Programı, Avrupa Birliği'nin 1987 yılında yükseköğretim alanında oluşturduğu bir eğitim politikası olarak bilinmektedir. Program süreç içerisinde; küreselleşme, teknolojik gelişmeler ve Birliğin genişleyen yapısından kaynaklanan sebeplerden dolayı toplumsal ihtiyaçlara çözüm bulmak amacı güden bir yapıya dönüştürülmüştür. Başladığı yıldan beri 9 milyondan fazla bireyin yükseköğretim başta olmak üzere mesleki eğitim, okul eğitimi, yetişkin eğitimi ve gençlik eğitimi alanlarında faaliyet göstermesine olanak sağlamıştır. Türkiye, Avrupa Birliği'ne aday ülke olarak kabul edilmesi sonrasında 2004 yılında Erasmus Programından faydalanmaya başlamıştır. Literatür taraması yapıldığında böylesine geniş bir yelpazede faaliyet gösteren Erasmus Programı hakkında ülkemizde sınırlı sayıda araştırma yapıldığı tespit edilmiştir.

Literatür taraması ve araştırmaya ilişkin bulgulardan oluşan bu çalışma ile Erasmus Programı'nın Avrupa'ya eğitim almak üzere giden yükseköğretim öğrencileri üzerindeki sosyo-kültürel etkileri incelenmiştir. Öğrencilerin karşılıklı değişimine olanak sağlayan Program çerçevesinde çeşitli dil, din, kültür ve uyruğa mensup öğrenciler bir arada eğitim görmesine rağmen bu sürecin öğrenciler, yükseköğretim kurumları ve ülkeler üzerinde yarattığı etkiler tam olarak bilinmemektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin aday ülke konumunda olması nedeniyle yapılacak bu araştırma, gerek Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne entegrasyonu gerekse yükseköğretim kurumlarının geleceği açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erasmus Programı, Avrupa Birliği, Yükseköğretim, Sosyo-Kültürel Etkiler

ABSTRACT
MASTER THESIS

**A RESEARCH ON THE SOCIO-CULTURAL EFFECTS OF ERASMUS
PROGRAMME UPON HIGHER EDUCATION STUDENTS :
CASE OF AKSARAY UNIVERSITY**

ÇELİK, Koray

Department of Public Administration

Thesis Supervisor: Assist. Prof. Dr. Abdullah KARATAŞ

June 2018, 198 pages.

Erasmus Programme is known as the European Union educational policy that was launched in 1987. In the course of time; due to the globalisation, technological developments and enlargement of European Union, Erasmus Programme has been transformed into a formation that aims to find solutions for social requirements within the society. Since it began in 1987, Programme has provided the activities over 9 million people on higher education, vocational education, school education, adult education, and youth education. Turkey started to take advantage of Erasmus Programme in 2004 after its admission to European Union as a candidate country. When the literature review is performed on Erasmus Programme that is active on such a wide range of areas, it is seen that there is a limited research made in our country.

With this study that including literature review and findings of sample reasearch, socio-cultural effects of Erasmus Programme on higher education students is examined. Although students from diverse range of language, religion and nationality are having education together within the framework of Programme, the effects of this process on higher education students, higher education institutions and countries is not exactly known. In this context, as Turkey is a candidate country to the European Union this study has an importance both in terms of Turkey's integration to the European Union and the future of higher education institutions .

Keywords: Erasmus Programme, European Union, Higher Education, Socio-Cultural Effects

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar VE ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xv
EKLER LİSTESİ.....	xvi

BİRİNCİ BÖLÜM GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	17
1.2. Araştırmanın Amacı	18
1.3. Araştırmanın Önemi	19
1.4. Araştırmanın Hipotezleri	20
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	21
1.6. Varsayımlar	21

İKİNCİ BÖLÜM AVRUPA BİRLİĞİNİN OLUŞUMU, TARİHSEL GELİŞİMİ VE YÜKSEKÖĞRETİM ALANINDA GELİŞTİDİĞİ EĞİTİM POLİTİKALARI

2.1. Avrupa Birliği'nin Oluşum Süreci.....	22
2.2. Avrupa Birliği'nin Tarihsel Gelişim Süreci.....	23
2.2.1. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun Kuruluşu (Paris Antlaşması).....	25
2.2.2. Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun Kuruluşu (Roma Antlaşması)	26
2.2.3. Füzyon Antlaşması ve Toplulukların Birleşmesi	27
2.2.4. Avrupa Tek Senedi	27
2.2.5. Maastricht Antlaşması.....	28
2.2.6. Amsterdam Antlaşması.....	31
2.2.7. Nice Antlaşması.....	33
2.2.8. Lizbon Antlaşması.....	34

2.3. Avrupa Birliği'nin Yükseköğretim Alanında Aldığı Kararların ve Belirlediği Politikaların İncelenmesi	36
2.3.1. Roma Antlaşması'ndan Maastricht Antlaşması'na Kadar Geçen Süreçte Eğitim Alanında Alınan Kararlar	36
2.3.2. Avrupa'da Yükseköğretim Alanı Oluşturulmasına İlişkin İlk Adım Olarak Sorbonne Bildirgesi	44
2.3.3. Bologna Bildirgesi	47
2.3.4. Avrupa'da Yükseköğretim Alanı Oluşturulmasına ve Yükseköğretimde Avrupa Boyutunun Güçlendirilmesine İlişkin Düzenlenen Bildirgeler	51
2.3.4.1. Prag Bildirgesi (2001).....	51
2.3.4.2. Berlin Bildirgesi (2003)	52
2.3.4.3. Bergen Bildirgesi (2005)	54
2.3.4.4. Londra Bildirgesi (2007)	55
2.3.4.5. Leuven Bildirgesi (2009).....	56
2.3.4.6. Bükreş Bildirgesi (2012)	58
2.3.4.7. Erivan Bildirgesi (2015)	59
2.3.5. Lizbon Stratejisi Kapsamında Rekabet Edebilir Bir Avrupa Oluşturulması İçin Eğitim Alanında Yapılan Düzenlemeler	61
2.3.6. Avrupa 2020 Stratejisi Kapsamında Eğitim Alanından Alınan Kararlar	66
2.4. Avrupa Birliği Eğitim Politikalarına Uyum Sağlanması Bağlamında Türkiye'nin Hazırladığı Ulusal Programların Yükseköğretim Sisteminde Yarattığı Etki Çerçevesinde İncelenmesi	71
2.4.1. 2001 Yılı Ulusal Programı.....	71
2.4.2. 2003 Yılı Ulusal Programı.....	73
2.4.3. 2008 Yılı Ulusal Programı	74

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİM ERASMUS ÖĞRENCİ DEĞİŞİM PROGRAMI

3.1. Avrupa Birliği Eğitim Politikası Olarak Erasmus Programı.....	76
3.1.1. Desiderius Erasmus'un Erasmus Programı'na İlişkin Rolü	77
3.1.2. Erasmus Programı'nın İçeriği ve Hedef Kitleleri	79
3.1.2.1. Öğrenci Öğrenim ve Staj Hareketliliği	80
3.1.2.2. Personel Ders Verme ve Eğitim Alma Hareketliliği	82
3.1.3. Türkiye'nin Erasmus Programından Faydalanmasına İlişkin Hukuki Esaslar.....	84

3.2. Erasmus Programı'nın Tarihsel Gelişim Süreci	88
3.2.1. 1995-1999 Sürecinde Socrates I Erasmus Programı	88
3.2.2. 2000-2006 Sürecinde Socrates II Erasmus Programı	89
3.2.3. 2007-2013 Sürecinde Erasmus Programı	89
3.2.4. 2014-2020 Sürecinde Erasmus Plus Programı	92
3.3. Erasmus Programı'nın Hedefleri	99
3.3.1. Kültürlerarası Diyalogun Sağlanması	99
3.3.2. Avrupa Boyutunun Güçlendirilmesi	101
3.3.3. İstihdam Edilebilirliğin Artırılması	103
3.3.4. Yükseköğretim Kurumlarının Uluslararasılaştırılması	104
3.3.5. Yabancı Dil Becerilerinin Geliştirilmesi ve Çok Dilliliğin Desteklenmesi	106
3.4. Aksaray Üniversitesi'nde Uygulanmakta Olan Erasmus Programı Hakkında Genel Bilgiler	111
3.4.1. Aksaray Üniversitesi'nde Uygulanmakta Olan Erasmus Programı'na İlişkin İstatistiksel Bilgiler.....	112
3.4.2. Erasmus Programı'nın Aksaray Üniversitesi'nin Uluslararasılaşma Hedeflerine Etkisi Bağlamında Değerlendirilmesi	115

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ, BULGULAR VE YORUM

4.1. Araştırmanın Modeli.....	119
4.2. Evren ve Örneklem	119
4.3. Veri Toplama Yöntemi.....	119
4.4. Araştırmanın Kapsamı ve Kısıtları	120
4.5. Verilerin Analizi	120
4.6. Araştırmanın Yöntemi	120
4.7. Bulgular ve Yorum	121
4.7.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	121
4.7.1.1. Cinsiyet	121
4.7.1.2. Uyruk	122
4.7.1.3. Yaş	123
4.7.1.4. Eğitim Düzeyi	124
4.7.1.5. Gelir Düzeyi	124

4.7.2. Programa İlişkin Bulgular	125
4.7.2.1. Tercih Edilen Program Türüne İlişkin Bulgular	125
4.7.2.2. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Birimlere İlişkin Bulgular	126
4.7.2.3. Tercih Edilen Ülkelere İlişkin Bulgular	128
4.7.2.4. Katılımcıların Uluslararası Tecrübe Yaşamalarına İlişkin Bulgular	131
4.7.2.5. Avrupa Boyutunun Güçlendirilmesine İlişkin Bulgular	133
4.7.2.6. Katılımcıların Kariyer Beklentilerine Etkisine İlişkin Bulgular	135
4.7.2.7. Katılımcıların Kişisel ve Sosyal Durumlarına Etkisine İlişkin Bulgular ...	139
4.7.3. Ekonomik Duruma İlişkin Bulgular	144
4.7.4. Dil ve İletişim Konularına İlişkin Bulgular	146
4.7.4.1. Erasmus Programı'nın Yabancı Dil Gelişimine Etkisine İlişkin Bulgular	146
4.7.4.2. Erasmus Programı'nın Katılımcıların İletişim Becerileri Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular	148
4.7.4.3. Erasmus Programı'nın Katılımcıların Farklı Yabancı Dil Öğrenmelerine Etkisine İlişkin Bulgular	149
4.7.5. Çeşitli Sosyo-Kültürel Faktörlere İlişkin Bulgular	150
4.7.5.1. Gündelik Alışkanlıklar	150
4.7.5.2. Önyargı	151
4.7.5.3. Barınma	152
4.7.5.4. Gidilen Ülkede Karşılaşılan Zorluklar ve Uyum Sağlama	153
4.7.5.5. Kültürel Çeşitlilik	156
4.7.5.6. Din	159
4.7.5.7. Sosyal İlişkiler ve Sosyal Hayata İlişkin Bulgular	160
4.8. Hipotez ve Bulguların Özeti	166

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar	167
5.2. Öneriler	176
Kaynaklar	178
Ek-1 Anket Formu Örneği	189
Ek-2 Özgeçmiş	198

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1. <u>AB 2020 Stratejisi Eğitim ve İstihdam Oranları Göstergesi</u>	70
Tablo 3.1. <u>Öğrenci Öğrenim ve Staj Hareketliliği Aylık Hibe Miktarları Tablosu</u> ..	82
Tablo 3.2. <u>Personel Ders Verme ve Eğitim Alma Hareketliliği Aylık Hibe Miktarları Tablosu</u>	83
Tablo 3.3. <u>Erasmus Plus Program Üyesi Ülkeler Tablosu</u>	93
Tablo 3.4. <u>Erasmus Plus Programı'nın Açık Olduğu AB Dışı Partner Ülkeler</u>	94
Tablo 3.5. <u>Erasmus Plus Programı'nın Açık Olduğu Diğer Partner Ülkeler</u>	95
Tablo 4.1. <u>Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Frekans Dağılımı</u>	121
Tablo 4.2. <u>Katılımcıların Uyruklarına Göre Frekans Dağılımı</u>	122
Tablo 4.3. <u>Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Frekans Dağılımı</u>	123
Tablo 4.4. <u>Katılımcıların Eğitim Düzeylerine Göre Frekans Dağılımı</u>	124
Tablo 4.5. <u>Katılımcıların Gelir Düzeylerine Göre Frekans Dağılımı</u>	124
Tablo 4.6. <u>Erasmus Programı Kapsamında Faydalanılan Program Türü</u>	125
Tablo 4.7. <u>Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Birimlere İlişkin Frekans Dağılımı</u>	126
Tablo 4.8. <u>Tercih Edilen Ülkelere İlişkin Frekans Dağılımı</u>	128
Tablo 4.9. <u>Katılımcıların Erasmus Programı Kapsamında Gittikleri Ülkeyi Tercih Etme Nedenlerine İlişkin Frekans Dağılımı</u>	129
Tablo 4.10. <u>Erasmus Programı Kapsamında Öğrencilere Verilen Aylık Hibe Miktarları Tablosu</u>	130
Tablo 4.11. <u>Katılımcıların Erasmus Programı'ndan Faydalanmadan Önce Yurtdışına Çıkma Düşüncelerine İlişkin Frekans Dağılımı</u>	131
Tablo 4.12. <u>Katılımcıların Erasmus Programı'ndan Faydalanmadan Önceki Yurtdışı Tecrübelerine İlişkin Frekans Dağılımı</u>	132
Tablo 4.13. <u>Erasmus Programı'nın Katılımcıların Avrupa ve Avrupa Birliği Kavramlarına İlişkin Bilgi Düzeylerine Etkisi</u>	133
Tablo 4.14. <u>Erasmus Programı Kapsamında Gidilen Ülkeden Başka Ülkelere Seyahat Edilip Edilmediğine İlişkin Frekans Dağılımı</u>	134
Tablo 4.15. <u>Erasmus Programı'nın Katılımcıların Kariyer Beklentilerine Etkisine İlişkin Frekans Dağılımı</u>	135

Tablo 4.16. <u>Erasmus Programı'nın Mezuniyet Sonrası İş Bulma Sürecine Hangi Yönde Katkısı Olduğuna İlişkin Frekans Dağılımı</u>	136
Tablo 4.17. <u>Katılımcıların Mezuniyet Sonrasında Çalışmak Amacıyla Yurtdışına Çıkma Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımı</u>	138
Tablo 4.18. <u>Erasmus Programı'nın Katılımcıların Kişisel ve Sosyal Durumlarına Etkisine İlişkin Frekans Dağılımı</u>	139
Tablo 4.19. <u>Erasmus Programı Kapsamında Katılımcıların Gittikleri Ülkeledeki Aylık Toplam Giderlerine İlişkin Frekans Dağılımı</u>	144
Tablo 4.20. <u>Erasmus Programı'nın Katılımcılar Tarafından Ekonomik Açıdan Değerlendirilmesine İlişkin Frekans Dağılımı</u>	145
Tablo 4.21. <u>Programın Yabancı Dil Gelişimine Etkisine İlişkin Frekans Dağılımı</u>	147
Tablo 4.22. <u>Erasmus Programı'nın Katılımcıların İletişim Becerileri Üzerindeki Etkisine İlişkin Frekans Dağılımı</u>	148
Tablo 4.23. <u>Erasmus Programı'nın Katılımcıların Farklı Yabancı Dil Öğrenmelerine Etkisine İlişkin Frekans Dağılımı</u>	149
Tablo 4.24. <u>Katılımcıların Gündelik Alışkanlıklarında Meydana Gelen Değişime İlişkin Frekans Dağılımı</u>	151
Tablo 4.25. <u>Ön Yargı ile Karşılaşılma Durumuna İlişkin Frekans Dağılımı</u>	152
Tablo 4.26. <u>Katılımcıların Barınma Durumuna İlişkin Frekans Dağılımı</u>	152
Tablo 4.27. <u>Katılımcıların Gidilen Ülkeye Uyum Sağlama Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımı</u>	153
Tablo 4.28. <u>Gidilen Ülkede Karşılaşılan Zorluklara İlişkin Frekans Dağılımı</u>	153
Tablo 4.29. <u>Gidilen Ülkede Dil Desteği Alınmasına İlişkin Frekans Dağılımı</u>	154
Tablo 4.30. <u>Kültürel Çeşitliliğin Katılımcılar Üzerindeki Etkisine İlişkin Frekans Dağılımı</u>	157
Tablo 4.31. <u>Gidilen Ülkede Dini İnancı Yaşama Konusunda Karşılaşılan Güçlüklerle Yönelik Frekans Dağılımı</u>	160
Tablo 4.32. <u>Sosyal İlişkiler ve Sosyal Hayata İlişkin Frekans Dağılımı</u>	160
Tablo 4.33. <u>Katılımcıların Gittikleri Ülkenin Sosyo-Kültürel Değerlerine Karşı Görüşlerine İlişkin Frekans Dağılımı</u>	163
Tablo 4.34. <u>Hipotez ve Bulguların Özeti</u>	166

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. <u>Hayatboyu Öğrenme Programları Erasmus Öğrenci Değişim Programı Kapsamında Türkiye’den Avrupa ülkelerine Giden Öğrenci Grafiği</u>	91
Şekil 3.2. <u>Hayatboyu Öğrenme Programları Erasmus Öğrenci Değişim Programı Kapsamında Avrupa ülkelerinden Türkiye’ye Gelen Öğrenci Grafiği</u>	91
Şekil 3.3. <u>Erasmus Plus Eylem Şeması</u>	97
Şekil 3.4. <u>Aksaray Üniversitesi Erasmus Programı Giden Öğrenci Grafiği</u>	112
Şekil 3.5. <u>Aksaray Üniversitesi Erasmus Programı Giden Personel Grafiği</u>	113
Şekil 3.6. <u>Aksaray Üniversitesi Erasmus Programı Tahsis Edilen Hibe Grafiği</u>	114
Şekil 4.1. <u>Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı</u>	121
Şekil 4.2. <u>Erasmus Programı Kapsamında Faydalanılan Program Türü</u>	127
Şekil 4.3. <u>Katılımcıların Erasmus Programı Öncesinde Yurtdışına Çıkma Düşüncelerine İlişkin Frekans Dağılımı</u>	131
Şekil 4.4. <u>Katılımcıların Erasmus Programı’ndan Faydalanmadan Önceki Yurtdışı Tecrübelerine İlişkin Frekans Dağılımı</u>	132

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	AVRUPA BİRLİĞİ
AAET	AVRUPA ATOM ENERJİSİ TOPLULUĞU
AET	AVRUPA EKONOMİK TOPLULUĞU
AKÇT	AVRUPA KÖMÜR VE ÇELİK TOPLULUĞU
AT	AVRUPA TOPLULUĞU
AKTS	AVRUPA KREDİ TRANSFER SİSTEMİ
EÜB	ERASMUS ÜNİVERSİTE BEYANNAMESİ

EKLER LİSTESİ

Ek 1. Özgeçmiş.....	190
Ek 2. Anket Formu Örneği	

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde öncelikle araştırmaya ilişkin problem durumu ortaya konulmuştur. Daha sonra sırasıyla; araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmaya ilişkin hipotezler, araştırmanın sınırlılıkları ve varsayımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Avrupa Birliği'nin tarihsel gelişim süreci incelendiğinde oluşum sürecinin, 1870-1945 yılları arasında Fransa ve Almanya arasında yaşanan kanlı savaşlar ve bunu takiben II. Dünya Savaşı'nın Avrupa ülkelerinde bıraktığı derin yaralar sonrasında Avrupa'da kalıcı bir barış ortamının sağlanmasına yönelik girişimler ile başladığı görülmektedir. Siyasi hedefler doğrultusunda oluşturulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun, Avrupa Ekonomik Topluluğu'na dönüşmesi ile birlikte bütünleşmeye ekonomik hedefler de eklenmiştir. Avrupa Birliği'nin siyasi ve ekonomik hedefleri zamanla eğitim alanını da kapsamıştır.

Eğitim alanında oluşturulmuş en etkin politika olarak bilinen Erasmus Programı, ABD ve Japonya'nın teknoloji ve ekonomide büyüme göstermeye başlamasıyla birlikte Avrupa Birliği tarafından küreselleşen dünyada rekabet edebilir bir eğitim sistemi oluşturmak amacıyla başlatılmıştır. 2017 yılında 30. Yıldönümü kutlanan Erasmus Programı'nın nihai hedefleri; eğitimde kalitenin artırılması, kültürlerarası diyalogun sağlanması, yeni istihdam alanlarının yaratılması, dil çeşitliliğinin korunması ve yabancı dil yeterliliklerinin güçlendirilmesi şeklinde özetlenebilir. Erasmus Programı ile öğrenciler farklı ülkelerde belirli bir zaman diliminde öğrenim görme şansına sahip olmaktadır. Gerçekleşen öğrenci ve staj hareketlilik faaliyetleri çerçevesinde farklı dil, din, kültür ve uyruktan öğrenciler bir arada bulunma ve etkileşim içerisine girme durumundadırlar.

Türkiye, Avrupa Birliği'ne adaylık statüsü nedeniyle Erasmus Programı'nın da dahil olduğu Avrupa Topluluk Programlarından faydalanmaya başlamıştır. 2004-2005 Akademik Yılı itibariyle yükseköğretim kurumlarında uygulaması başlatılan Erasmus Programı kapsamında, Türkiye'den Avrupa ülkelerine 1 milyondan fazla öğrenci gitmiştir. Türkiye'nin Program ülkeleri dahilinde en fazla öğrenci gönderen ülkeler

arasında olduğu belirtilmektedir. Böylesine geniş kapsamlı bir programın, gerek faydalanıcı öğrenciler ve yükseköğretim kurumları gerekse bunların içinde buldukları toplum üzerinde etkiler yarattığı düşünülmektedir. Erasmus Programı'nın; ülkelerin birbirine yakınlaşmasını, n yargıların kırılmasını, dilsel çeşitliliğin sağlanmasını, bireylerin kimliklerinden uzak ortak bir çatı altında aynı hedefler doğrultusunda ilerlemesine olanak sağladığı düşünülmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde problem durumu ifade edilmiştir. Daha sonra araştırmanın amacı, önemi hipotezleri, varsayımlar ve sınırlılıklar açıklanmıştır. İkinci ve nc bölümlerinde, yükseköğretim alanında oluşturulan eğitim politikalarının özellikle de 1987 yılında başlatılan Erasmus Programı'na ilişkin eğitim politikalarının, Avrupa Birliği'nin tarihsel gelişim sürecinde nasıl şekillendiği ve hangi hedefler doğrultusunda gelişim gösterdiği ile ilgili kuramsal çalışma gerçekleştirilmiştir. Elde edilmesi gereken bilgiler toplandıktan sonra dördüncü bölümde ise, Erasmus Programı'nın Avrupa'nın farklı ülkelerine öğrenim görmek veya staj yapmak üzere giden öğrencilerin sosyo-kültürel durumlarını hangi yönde etkilediği araştırılmıştır. Kuramsal alışma kapsamında oluşturulan bilgiler, alan araştırması ışığında elde edilen veriler ve bulgular ile birleştirilmiştir.

Uygulama çalışmasında, 2009 yılından bu yana Erasmus Programı kapsamında Avrupa Birliği ülkelerine öğrenim ve staj programları ile ğrenci gönderen Aksaray niversitesi rneği ele alınmıştır. Program'ın sosyo-kültürel özellikleri ışığında oluşturulan anket alışması, Aksaray niversitesinde Erasmus Programı'ndan faydalanmış öğrencilerden ankete yanıt veren örnekleme gurubuna uygulanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırma, Avrupa Birliği'nin tarihsel gelişim sürecinde eğitim politikası olarak ortaya koyduğu ve milyonlarca öğrencinin faydalandığı uluslararası bir program olan Erasmus Programı'nın sosyo-kültürel etkileri bağlamında incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma kapsamında, evren olarak Aksaray niversitesi bünyesinde yürütülmekte olan Erasmus Programı'ndan faydalanmış öğrencilerin anket sorularına verdikleri cevaplar analiz edilerek incelenmiştir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Avrupa Birliği'nin eğitim politikaları kapsamında 1987 yılında başlatılan ve halen devam etmekte olan Erasmus Programı; yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşması, ortak bir Avrupa kimliğinin oluşturulması, kültürlerarası diyalogun sağlanması, katılımcıların yabancı dil yeterliliklerinin ve istihdam edilebilirliklerinin artırılması gibi birçok hedef çerçevesinde oluşturulmuştur. Türkiye de aday ülke olması sebebiyle Avrupa Birliği muktesabatına uyum çerçevesinde 2004-2005 akademik yılı itibariyle Topluluk Programları kapsamında olan Erasmus Programından faydalanmaya başlamıştır.

Avrupa Birliği tarihsel süreç içerisinde siyasi ve ekonomik alanlarda geliştirdiği stratejilere benzer şekilde Erasmus Programı ile de stratejik hedefler belirlemiştir. Tüm Avrupa'da olduğu gibi Türkiye'de de Programdan faydalanan kişi sayısının fazla olması ve bu alanda yapılan çalışmaların nicelik olarak az olması Erasmus Programı'nın önemini artırmaktadır. Bu yüzden Erasmus Programı'nın Türkiye yükseköğretim öğrencilerinin sosyo-kültürel durumları üzerindeki etkisinin tespit edilmesi, Program'dan faydalanmayı planlayan öğrenciler ve Türkiye yükseköğretim kurumları açısından önemli görülmektedir. Erasmus Programı'nın öğrencilerin sosyo-kültürel durumlarına etkisini teorik ve uygulamalı olarak ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma, bu alanda yapılacak diğer akademik çalışmalara örnek oluşturması ve kaynak sağlaması açısından önem taşımaktadır.

Yükseköğretim kurumları; eğitim, öğretim ve araştırma yoluyla toplumların çağdaş ve bilgi temelli bir ekonomiye sahip olmalarını sağlamaktadır. Sosyal sorumluluk bilincine sahip ve toplumsal değerleri gözetken kamusal bir aktör olarak bilinen yükseköğretim kurumlarının eğitim politikaları dahilinde şekillendirilmesi, toplumların geleceği açısından önem arz etmektedir. 1987 yılında başlatılan Avrupa Birliği Erasmus Programı, Avrupa Birliği eğitim politikalarının bir ürünü olarak görülmektedir. 2017 yılında 30. Yıldönümü kutlanan Erasmus Programı ile 9 milyon'dan fazla öğrencinin hareketlilik kapsamında başka bir ülkede öğrenim görme tecrübesi yaşadığı belirtilmektedir. Türkiye'de 2004 yılında uygulanmaya başlayan Erasmus Programı'nın Avrupa Birliği eğitim politikası olarak oluşum süreci ve bu sürecin öğrenciler üzerindeki sosyo-kültürel etkileri üzerine daha önce yapılan bir araştırma bulunmamaktadır. Yapılan araştırmaların daha çok Erasmus Programı'nın yönetimi ve organizasyonu üzerine olduğu görülmektedir. Yapılan bu araştırma ile

Erasmus Programı'nın oluşum süreci, Avrupa Birliği'nin tarihsel gelişim sürecinde yükseköğretim alanında aldığı diğer kararlar ve politikalar dahilinde incelenecektir.

1.4. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın problem cümlesi; "Erasmus Programı'nın, programa katılan öğrencilerin sosyo-kültürel durumlarına etkisi var mıdır?" şeklinde belirlenmiştir. Bu etki şu hipotez cümlelerine verilen cevaplar ile ölçülmüştür. Problem cümlesine ilişkin hipotezler şöyle sıralanmaktadır;

1. Erasmus Programı, öğrencilere sosyal ve kültürel açıdan zenginlik katan bir eğitim programıdır.
2. Erasmus Programı, öğrenciler açısından fırsat eşitliği sağlayan bir eğitim programıdır.
3. Erasmus Programı, öğrencilerin yabancı dil yeterliliklerini güçlendiren ve yeni dil öğrenmelerini destekleyen bir eğitim programıdır.
4. Erasmus Programı'nın, öğrencilerin kariyer beklentileri üzerinde olumlu etkileri vardır.
5. Erasmus Programı, öğrencilerin hoşgörü sahibi olmalarını sağlayan ve ön yargılarından kurtulmalarına destek olan bir eğitim programıdır.
6. Erasmus Programı, eğitim alanında kültürel ve dilsel çeşitliliğin sağlanmasında önemli bir araç konumundadır.
7. Erasmus Programı'nın, Türkiye'nin AB'ye entegrasyonu sürecine olumlu katkıları bulunmaktadır.

Problem cümlesi ve hipotez cümleleri; uyruk, cinsiyet, din, dil, ön yargı, kariyer, ekonomik durum, barınma, sosyal ilişkiler, kültürel etkileşim, toplumsal kurallar, gelenek ve görenekler başlıkları kapsamında sorulan sorulara verilecek yanıtlar ile elde edilen bulgular dahilinde değerlendirilecektir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Yapılan bu çalışmanın kavramsal erevesi; literatürde alana ilişkin yapılan araştırma, derleme, yönetmelik, kanun, rapor ve diğer yazılı dokümanlardan elde edilen bilgiler ile sınırlandırılmıştır. Çalışmanın Dördüncü Bölümü, evren olarak kabul edilen Aksaray Üniversitesinde Erasmus Programından faydalanmış öğrencilerden e-mail yoluyla gönderilen formlara cevap veren örneklem grubu ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Varsayımlar

Literatür taraması aşamasında edinilen bilgilerin elde edildiği kaynakların gerçeği yansıttığı, katılımcıların anketi içtenlikle ve yansız olarak yanıtladığı ve çalışmada kullanılan anket formunun görüşleri ortaya çıkaracak nitelikte olduğu varsayılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN OLUŞUMU, TARİHSEL GELİŞİMİ VE YÜKSEKÖĞRETİM ALANINDA GELİŞTİRDİĞİ EĞİTİM POLİTİKALARI

Çalışmanın bu bölümünde Erasmus Programı'nın daha iyi anlaşılabilmesi açısından öncelikle 1950'li yıllarda Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) ile başlayan ve bugünkü adı Avrupa Birliği (AB) olarak bilinen oluşumun tarihsel gelişim süreci ele alınacaktır. Daha sonra sırasıyla; AB'nin eğitim alanında belirlediği politikalar ve Türkiye'nin AB müktesabatına ve eğitim politikalarına uyum sağlayabilmek amacıyla hazırladığı Ulusal Programların yükseköğretim sistemine yansımaları incelenecektir.

2.1. Avrupa Birliği'nin Oluşum Süreci

Roma İmparatorluğunun dağılmasından sonra Avrupa'da güçsüz ve parçalanmış bir yapı ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan parçalanmış bu yapının günümüzdeki AB'nin fikir temelini oluşturduğu ifade edilmektedir (Sarıtaş, 2011:3). Yüzyıllar öncesinde hayali kurulan bu birlik fikri 1850'li yıllarda birçok düşünür tarafından ortaya atılmış ve daha barışçıl bir düzen için savunulmuştur. Birlik kurma düşüncesinin politik ve ekonomik sebeplerle 1850'li yıllarda ortaya çıkmış bir düşünce olmasına karşın: Dante, Comenius, Erasmus, Immanuel Kant gibi filozoflar idealistik düşünceler ışığında "Birleşmiş Avrupa Birliği" fikrini 18yy'dan önce eserlerinde işledikleri belirtilmektedir (Horvath, 2007: 25).

Victor Hugo, Ludwig von Beethoven gibi önemli isimler uzun yıllar süren Napolyon Savaşları (1805 -1815) sonrasında batılı ülkelerin toprak sınırlarını yeniden belirleme ve siyasi üstünlük kurma çabalarıyla kan dökmelerinin önüne geçebilecek tek çözüm noktası olarak Avrupa Birleşik Devletleri sistemini görmekteydiler. 1850'li yıllarda hayali kurulan bu barışçıl birlik ciddi anlamda II. Dünya Savaşı sırasında ortaya çıkmaya başlamıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında birlik kurma konusunda en önemli çabayı gösterenlerden birisi de Fransa Planlama Teşkilatı Başkanı Jean Monnet olmuştur. Jean Monnet; savaş, korku ve sefaleti önlemek amacıyla ülkelerin koalisyonundan ziyade halklarının da birleştiği bir entegrasyon savunmuştur. 1930'lu yıllarda Avrupa ülkeleri arasında yeni siyasi çıkar çatışmaları ortaya çıkınca Hollanda, Belçika ve Luksemburg kendi aralarında ekonomik bir birlik kurmaya karar vermişlerdir (Karluk, 2007: 1-4).

18 Temmuz 1932 tarihinde Hollanda, Belçika ve Luksemburg arasında Ouchy sözleşmesi imzalanarak Avrupa'da ilk ekonomik birleşme gerçekleşmiştir. Üç ülkenin isimlerinin birleşiminden oluşan Benelux süreci Avrupa bütünleşmesinin önemli bir aşamasını oluşturmaktadır. Benelux süreci sonrasında; Benelux ülkeleri arasında 1943'de ülkeler arasında sabit döviz kuru belirlenmiş, 1944'de Gümrük Birliği imzalanmış, 1950'de ise farklı alanlarda alınan vergiler birleştirilmiştir (Sandıklı, 2008: 133).

Benelux bütünleşmesi Avrupa için entegrasyon anlamında bir başlangıç oluşturmuştu fakat entegrasyonun Avrupa'nın diğer ülkelerini kapsayacak şekilde nasıl genişletileceği tam anlamıyla bilinmiyordu. II. Dünya savaşı sonrasında ekonomik olarak gittikçe zayıflayan Avrupa ülkeleri bir taraftan da Sovyet tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştı. Sovyet tehlikesi Amerika Birleşik Devletlerini de Avrupa entegrasyonu konusunda harekete geçirmiştir. Amerika Birleşik Devletleri Dış İşleri Bakanı George Marshall Avrupa'nın işbirliğine istekli olmaları durumunda ekonomik anlamda yardım sağlayabileceklerini belirtmiştir. Marshall'ın yapmış olduğu bu yardım teklifi üzerine bir araya gelen Avrupa ülkeleri, 1948'de Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü'nü (OEEC) kurmuşlardır (Canbolat, 2006: 112-113).

1850'lerde; düşünürlerin, sanatçıların, bilim insanlarının fikirleriyle öne sürülen Avrupa'da birlik kurma düşüncesi 1930'lu yıllarda Benelux entegrasyonu ile ilk defa hayata geçirildiği anlaşılmaktadır. Sonrasında, II. Dünya savaşları ve savaş sonrası siyasi hırsların Avrupada yarattığı tedirginlik, birçok humanisti ve devlet adamını birlik kurma düşüncesi üzerine yeniden harekete geçirmiştir. Birlik kurma düşüncesinin esasında, halkların birlik içinde entegre olmalarını sağlayarak barışçıl bir ortam yaratma düşüncesi bulunmaktadır. Avrupa'nın birlik oluşturma yolunda izlediği tarihsel süreç, AB oluşumunun daha kapsamlı anlaşılması bağlamında önemli görülmektedir.

2.2. Avrupa Birliği'nin Tarihsel Gelişim Süreci

18.yy'da yeni Amerika'da olduğu gibi Avrupa'da da politik bir entegrasyon süreci kaçınılmaz görünmekteydi. 1951 yılında Avrupa Kömür Çelik Topluluğu'nun (AKÇT) kurulması ile başlayan süreç sonrasında çeşitli antlaşmalar ile genişlemeye başlamıştır. Bu tarihsel gelişim sürecine ortak olan ülkeler ve vatandaşlar yerel

kimliklerinin yanı sıra evrensel kimlik kazanacakları yeni bir süreç içerisine girecek olmaları sebebiyle tedirginlik yaşamaktaydılar. Bu tedirginliğe karşın, bütünleşmenin barışı ve ekonomik refahı sağlayacak olması düşüncesinin ülkeleri bütünleşme sürecine dahil olmaya teşvik eden itici güç olduğu söylenebilir (Pagden, 2002: 23-26).

Avrupa ülkelerinin birleştirilmesi düşüncesinin esasen tarih öncesi Eski Yunan dönemine kadar uzandığı düşünülmektedir. Tarihsel süreç incelendiğinde, Avrupa'nın birleştirilmesine ilişkin fikrin Avrupa ülkelerinin özellikle karşı karşıya kaldığı güç durumlarda ortaya çıktığı görülmektedir. 1950'lere kadar Avrupa'nın birleştirilmesine ilişkin fikirlerin ortaya çıkmasına sebep olan düşünceler şu maddeler ile özetlenmektedir (Tatoğlu, 2006: 7-8):

- Orta Çağ'da hristiyanlık dininin birleştirilmesi bağlamında birlik oluşturulması fikri ortaya çıkmıştır.
- 15. yüzyılda Osmanlı Devleti başta olmak üzere dış tehditlere karşı olan endişeler neticesinde, savaşların bitmesine ilişkin birleşme isteği ortaya çıkmıştır.
- 1618-1648 yılları arasında meydana gelen Otuz Yıl Savaşları neticesinde, Avrupa'da savaşların sona erdirilmesi ve barış ortamının sağlanmasına yönelik birlik fikri ortaya çıkmıştır.
- 18. yüzyılda Avrupa genelinde yazar, politikacı ve düşünürler; Londra, Frankfurt, Paris ve Brüksel'de Avrupa Birleşik Devletleri Konferansları adı altında toplantılar düzenlemişlerdir. Birlik fikri bu toplantılar kapsamında Avrupa'da refahın, barışın ve düzenin sağlanmasına ilişkin ortaya çıkmıştır.

AB tarihsel gelişim sürecinin temelini oluşturan, aynı zamanda bugünkü yapısal ve hukuksal sürece gelmesinde önemli görülen antlaşmaların kronolojisi şu şekilde belirtilmektedir (ab.gov.tr/ab kronolojisi, agis, 2018):

- 1951 yılında imzalanan AKÇT'yi kuran Paris Antlaşması,
- 1957 yılında imzalanan Avrupa Ekonomik Topluluğunu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğunu (AAET) kuran Roma Antlaşması,
- 1965 yılında imzalanan Füzyon Antlaşması ile AKÇT, AET, AAET toplulukları Avrupa Toplulukları adını almıştır.

- 1986 yılında imzalanan Avrupa’da ortak pazar yaratılmasını hedefleyen Tek Avrupa Senedinin kabul imzalanması.
- 1992 yılında imzalanan ve Avrupa Birliğini kuran Maastricht Antlaşması,
- 1997 yılında imzalanan Amsterdam Antlaşması,
- 2001 yılında imzalanan Nice Antlaşması,
- 2007 yılında imzalanan Lizbon Antlaşması

Lizbon Antlaşması ile, AB’nin karar alma mekanizmasında düzenlemelere gidilerek, birliğin daha demokratik ve etkin bir yapıya kavuşması için yeni kararlar alınmıştır. Lizbon Antlaşması çerçevesinde, “Avrupa Topluluğu’nu Kuran Antlaşma” “Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma” olarak değiştirilmiştir.

Çalışmanın alt başlıklarında; birlik düşüncesinin gelişme gösterdiği evreler, antlaşmalar ve günümüzdeki Avrupa Birliği olarak bilinen oluşumun tarihsel gelişim süreci ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

2.2.1. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu’nun Kuruluşu (Paris Antlaşması)

Robert Schuman ve Jean Monnet, 9 Mayıs 1950 tarihinde Fransa hükümeti adına bir bildiri yayınlamışlardır. Bildirinin amacı Fransa ve Almanya’da üretilen savaş sanayisinin önemli maddelerinden olan kömür ve çelik üretimini gerçek yetkilerle donatılmış, ortak bir kurumun denetimine bırakmaktı. Oluşturulması hedeflenen kurumun, barışın sağlanmasına katkıda bulunması ve bütün Avrupa ülkelerinin katılımına açık olacak şekilde yapılandırılması düşünülmektedir. Bildiriden 1 yıl sonra 18 Nisan 1951 tarihinde, Paris’te toplanan Almanya, Belçika, Fransa, İtalya, Luksemburg ve Hollanda yetkilileri Paris Antlaşmasını imzalayarak, Avrupa Topluluğunun temellerini oluşturacak olan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu (AKÇT) kurmuşlardır (Bozkurt, 1987: 8-9). Schuman, 9 Mayıs 1950 tarihinde yaptığı konuşmada; Avrupa’nın somut başarılar ve dayanışma ile zamanla oluşacağını ifade etmiştir (European Commission, agis. 2018).

AKÇT’nin kurucu ülkelerinin, barış ortamının oluşturulması hedeflerinin yanı sıra Schuman projesi olarak nitelendirilen oluşum ile kurucu ülkelerde ekonomik refahın sağlanmasına ve işsizliğin azaltılmasına yardımcı olacak bir çıkış hedeflemektedirler (Suchacek, 2012: 4). AKÇT ile Avrupa tarihinde ilk defa ülkeler,

egemenliklerinin bir bölümünü uluslarüstü bir kuruma devretmişlerdir. Günümüzde ülkelerin; özgürlük, güvenlik, insan hakları, dayanışma, hayatboyu öğrenme, serbest dolaşım gibi alanlarda bütünleşme içerisinde olduğu bir sistemin, savaşları sona erdirmek amacıyla başlamış bir süreç olması Avrupa ülkeleri açısından oldukça önemli görülmektedir (Bulut, 2006: 7).

AKÇT'nin kuruluşu, bugünkü AB'nin var olma sebebi olarak nitelendirilebilir. Barış, güvenlik ve kısmen ekonomik kaygılar ile başlatılan sürecin günümüzde; ekonomi, barış, güvenlik, özgürlük, seyahat, adalet, eğitim, kültür, sanat, spor, politika gibi geniş yelpazede faaliyet gösteren bir oluşum haline dönüştüğü görülmektedir. AKÇT'nin kurulmasına ilişkin imzalanan Paris Antlaşmasından altı yıl sonra, Avrupa'nın ekonomik bütünleşme sürecine girmesine olanak sağlayan Avrupa Ekonomik Topluluğu kurulmuştur. Avrupa Ekonomik Topluluğu, Avrupa'nın birlik olma sürecinde büyük önem taşımaktadır.

2.2.2. Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun Kuruluşu (Roma Antlaşması)

1952 yılında yürürlüğe giren AKÇT'nin göstermiş olduğu başarılı gelişme, daha geniş kapsamlı bir ekonomik bütünleşmeye zemin hazırlamıştır. AKÇT üyesi altı devlet; işgücünün, sermayenin, mal ve hizmetlerin serbest dolaştığı bir ortak pazarın kurulmasını istemekteydi. 25 Mart 1957'de Roma'da imzalanan antlaşma ile Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) kurulmuştur. AKÇT'nin içe dönük ve dar bir yapıda oluşturulmasına karşın, AET entegrasyonu: içeriğini, boyutunu ve alanını genişleten bir yapıda oluşturulmuştur. İmzalanan Roma Antlaşması ile 1958'de yürürlüğe giren AET, süresi sonsuz ve yönetim şekli demokrasi olan tüm Avrupa ülkelerinin katılımına açıktır (Karluk, 2007: 11-12).

Türkiye, 31 Temmuz 1959 yılında AET'ye katılmak için başvuruda bulunmuş ve 1963 yılında Ankara Antlaşması imzalanmıştır. Antlaşma Türkiye'nin Topluluğa entegrasyonunu sağlayarak; ekonomi, istihdam, vatandaşların yaşam koşullarının yükseltilmesi, ticari ilişkileri güçlendirilmesi açısından Türkiye için başarılı bir adım olarak görülmektedir (Ab,agis:2018).

Roma Antlaşması ile aynı tarihte imzalanan bir diğer antlaşma ise bütünleşmenin farklı alanlara yayılmasını planlayan, Avrupa Atom Enerjisi Topluluğunu Kuran Antlaşma'dır (AAET). Topluluğun başlıca hedefleri; atom

enerjisi alanında üye ülkelerle işbirliğinin sağlanması, vatandaşların yaşamlarına yönelik tehlikelerin ortadan kaldırılması, nükleer enerjinin sanayi ve enerji alanında güvenli barışçıl amaçlarla kullanılmasının sağlanması şeklinde belirlenmiştir. Ortadoğunun içinde bulunduğu savaş sebebiyle petrolün Avrupa'ya düzensiz gelmesi, Avrupa ülkelerinin yeni enerji kaynaklarına yönelmelerine neden olmuştur. Yeni enerji kaynaklarının bulunmasına yönelik bu ihtiyaç, AAET'nin kurulmasına ilişkin bir diğer önemli siyasi etken olarak görülmektedir (Sandıklı, 2008: 137).

AKÇT'nin kuruluşu ile başlayan (1952) ardından 1957'de AET ve AAET Topluluklarının kurulması ile devam eden sürece bakıldığında, aradan geçen 5 yıllık süreçte AKÇT'nin ekonomik entegrasyonun daha fazla genişlemesini; işgücü, sermaye, ve malların serbest dolaşımını hedeflediği görülmektedir. Bu nedenle AKÇT'nin, AET'nin kurulmasıyla ekonomik ve siyasi işbirliklerini güçlendirerek, güvenli bir ortak Pazar yaratma çabası içerisinde olduğu söylenebilir.

2.2.3. Füzyon Antlaşması ve Toplulukların Birleşmesi

8 Nisan 1965 tarihinde imzalanan Füzyon Antlaşması ile, Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu birleştirilerek Avrupa Toplulukları (AT) adını almıştır (Sandıklı, 2008: 137). Füzyon Antlaşması ile Avrupa entegrasyon sürecinde sadeleştirmenin hedeflendiği düşünülebilir.

2.2.4. Avrupa Tek Senedi

1980'li yıllar AT için reform süreci olarak ifade edilmektedir. Avrupa Tek Senedi'nin oluşturulmasında geçmişte planlanan hedeflerin gerçekleştirilememiş olması ve içinde bulunulan ekonomik çıkmazın etkili olduğu belirtilmektedir. Avrupa'da 1957 Roma Antlaşması'nda oluşturulması hedeflenen ortak Pazar halen oluşturulamamıştı. Küresel düzeyde ise dünyanın içinde bulunduğu ekonomik kriz AT'ye üye ülkeleri de etkilemeye başlamıştı. AET ile bütünleşmenin ekonomik anlamda ivme kazanacağı düşünülürken, gerek Avrupa için gerekse Avrupa dışı yaşanan bu durumlar başlayan sürecin yavaşlamasına; durgunluk ve gerileme dönemine girmesine sebep olmuştur. Yaşanan bu olumsuzluklar sonucunda AT, ABD ve Japonya ile rekabet edemez hale gelmiştir. Avrupa Komisyonu, AT'yi içerisinde

bulunduğu bu zor durumdan kurtarmak için geliştirdiği stratejiyi “Beyaz Kitap” adıyla yayınlamıştır. Söz konusu stratejik hedefler 17 şubat 1986 tarihinde Luksemburg Zirvesinde “Avrupa Tek Senedi “(Single European Act)” adıyla kabul edilmiştir. Avrupa Tek Senedi ile; Topluluk kurumlarının fonksiyonlarının yeniden belirlenmesi, ayrıca Topluluğun aktif hale gelmesi amacıyla; sosyal, siyasi ve ekonomik alanda ayrıca araştırma ve teknolojiye dayalı konularda daha etkin stratejiler planlanması hedeflenmiştir. Topluluğun daha kapsamlı ve istikrarlı ilerlemesi için ise; Topluluk dış politikasının belirlenmesinde Avrupa Paramentosu’nun görev ve sorumlulukları artırılmıştır (Tecer, 2007:15-16).

Avrupa Tek Senedi ekonomik kriz ile mücadele sürecinde olan AT’nin rekabet edebilir bir pazar ekonomisi ve güçlü bir siyasi birlik oluşturmak amacıyla ortaya koyduğu girişimin resmi neticesi olarak düşünülebilir.

II. Dünya savaşı sonrasında; küresel düzeyde meydana gelen ekonomik değişmeler, silah teknolojisindeki gelişmeler ve sanayileşmiş ölkelerin az gelişmiş ölkeler üzerindeki etkisi, Avrupa’nın zayıflayan gücünü daha olumsuz yönde etkileyerek Avrupa’yı rekabet edemez hale getirmiştir. Bu gelişmeler neticesinde ortaya çıkan Soğuk Savaş 1947-1991 yılları arasında devam etmiştir. 1985 -1991 yılları arasında Sovyetler Birliği’nin dağılması ile birlikte Doğu bloku ölkeler de dağılmaya başlamıştır ve sonuç olarak on beş bağımsız devlet ortaya çıkmıştır. Berlin Duvarı’nın yıkılması sonrasında Doğu ve Batı Almanya’nın birleşmesi, Soğuk Savaş’ın sembollerini birer birer ortadan kaldırmıştır. 1991’de Soğuk Savaş’ın tamamen sona ermesi ile ABD’den bağımsız hareket etmeye başlayan AB, 1992’de Maastricht Antlaşmasıyla Avrupa Birliği’nin resmen kurulmasını sağlamıştır (Efe, 2010: 38-42).

2.2.5. Maastricht Antlaşması

Soğuk Savaş’ın sona ermesi, küresel düzeyde bir değişim ortamının oluşturulmasına olanak sağlamıştır. AET ile birlikte ekonomik anlamda güç kazanma hedefinde olan AB, siyasi anlamda da etkili olmak için çaba sarfetmeye başlamıştır. Gelişmekte olan yeni dünya düzeninde gerek bütünleşme sürecinin hızlanması, gerekse 1992 yılı sonunda ortak pazara daha uyumlu bir biçimde girilebilmesi hedefleri çerçevesinde yeni bir bütünleşme modeli için müzakereler başlatılmıştır. Egemenliğin bir

üst otoriteye devredilmesi fikri üyeler arasında fikir ayrılığı yaratmasına karşın, Maastricht Antlaşması 7 Şubat 1992 tarihinde Hollanda'nın Maastricht şehrinde topluluk üyelerinin devlet başkanları tarafından imzalanmıştır. Maastricht Antlaşması "Avrupa Birliğini Kuran Antlaşma" olarak kabul edilmektedir. Antlaşma sonrasında Avrupa Topluluğu, Avrupa Birliği adını almıştır. Maastricht Antlaşması ile AB'ye yeni özellikler ve nitelikler eklenmiştir. Bu özellik ve nitelikler şöyle özetlenebilir (Karluk, 2007: 67-89):

- Ekonomik ve Parasal Birlik; Topluluğa üye ülkelerin, ekonomik politikalarının ve standartlarının birbirine uyumlu hale getirilmesini ve Euro olarak adlandırılan tek para sisteminin oluşturulması,
 - AB vatandaşlarına Avrupa Paramentosunda ve yaşadıkları ülkenin yerel yönetimlerin seçimlerinde seçme ve seçilme haklarının tanınması,
 - Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikaları belirlenmesi,
 - Adalet ve İçişlerinde İşbirliğinin sağlanması,
 - Eğitim, kültür, ulaştırma, sanayi gibi konularda yeni politikalar geliştirilmesi,
- maddeleri karara bağlanmıştır.

Maastricht Antlaşması ile Avrupa Kömür Çelik Topluluğu ve Avrupa Ekonomik Topluluğu ile oluşturulan Avrupa Ekonomik Birliği'ne siyasi ve sosyal çerçevede yeni politikalar eklenerek farklı bir boyut kazanması sağlanmıştır (Karluk, 2007: 67-89). Maastricht Antlaşması çerçevesinde AB'ye hız ve prestij kazandıracak yeni özellikler eklenmiş olması, AB'nin Avrupa kıtası dışında da önemli bir aktör olma çabasının bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Maastricht Antlaşması ile hedeflenen birinci temel aşamanın Topluluk oluşturma olduğu söylenebilir. Ortak dış ve güvenlik politikalarının sağlanması, adalet ve işbirliğinin tesis edilmesi Maastricht Antlaşması ile hedeflenen ve önem arz eden diğer aşamalar olarak belirtilebilir. AKÇT'nin kurulma tarihi ile birlikte, farklı alanları içine alan bir oluşum haline dönüşmeye başladığı, 1992 Maastricht Antlaşması ile de bu sürecin ivme kazandığı görülmektedir (Arda,2002:20-21).

Altı ülkenin imzasıyla oluşturulan AKÇT, 1973 yılı itibariyle genişleme sürecine girmiştir. 1992 Maastricht Antlaşması sonrasında, 1995-2013 yılları arasında AB'ye 16 ülke daha katılma kararı almıştır. Genişleme sürecinin birçok etkeni olduğu

düşünülmektedir. Soğuk savaşın sona ermiş olması, Avrupa ülkelerinin AB'ye katılım bağlamında daha sağlıklı karar verebilmelerini sağlamıştır. AB'nin sunmuş olduğu istikrarlı politikaları ve parasal birliğe dayanan oluşumu ülkelerin AB'ye katılımlarını teşvik eden diğer nedenler olarak belirtilebilir. Genişleme sürecinin hız kazanmasıyla birlikte, 1993 yılında Kopenhag Zirvesinde, AB'ye aday olacak ülkelerin yerine getirmeleri gereken; siyasi, ekonomik ve topluluk mevzuatına ilişkin bir takım kriterler açıklanmıştır. Kopenhag Kriterleri olarak bilinen bu kriterler şöyle özetlenebilir (İnandı, 2005:54-55):

- İnsan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve azınlık hakları ilkelerine saygı gösterilmesi,
- AB piyasalarında rekabet edebilme gücüne ve işleyen bir piyasa ekonomisine sahip olunması,
- Siyasi, ekonomik ve parasal birliğin hedeflerine uyum sağlama, üyelik yükümlülüklerini yerine getirme kapasitesine sahip olunması.

Bu kriterlerin, AB'ye aday olacak ülkelerin AB'ye uyum sağlayabilmeleri ve mevcut üyelerin haklarının korunması amacıyla planlandığı anlaşılmaktadır.

Uyum sürecinde olan aday ülkelere, İlerleme Raporu düzenlenmesi kararlaştırılmıştır. İlerleme Raporu aracılığıyla, üye ülkelerin eksik görülen yönlerinin aday ülkelere bildirilmesi amaçlanmaktadır. Belirli bir olgunluk düzeyine gelmeden adaylık statüsü kazanacak bir ülkenin, AB'ye ekonomik anlamda sorun yaratmasına ek olarak işsizliğin artmasına ve piyasa ekonomisinin olumsuz yönde etkilenmesine neden olacağı düşünülmüştür. Bu bağlamda, aday ülkeler için hazırlanacak İlerleme Raporu Avrupa Komisyonu tarafından oldukça önemli görülmektedir. Türkiye'nin de aday ülke statüsünde olan bir ülke olarak Kopenhag kriterlerine uyum sağlaması beklenmektedir. 1996 yılında Gümrük Birliğinin yürürlüğe girmesi ile, Türkiye'nin Kopenhag ekonomik kriterlerini hayata geçirmek için önemli bir adım atmıştır (Morgil, 2006:92-102).

Maastricht Antlaşması ile; ekonomi, eğitim ve güvenlik alanlarının hukuksal çerçeve dahiline alınarak bu alanlarda politikalar belirlenmiştir. Maastricht sonrasında, adaylık süreci Kopenhag Kriterleri kapsamında daha detaylı bir ön değerlendirme sürecine tabi tutulmuştur. 1995-2013 yılları arasında, AB'de genişleme dalgaları meydana gelmiş ve 16 ülke AB'ye dahil olmuştur. 1993 yılında Kopenhag

Zirvesinde belirlenen kriterler ile AB'ye aday olacak ülkelerin siyasi ekonomik ve insan hakları çerçevesinde birtakım yükümlülükleri yerine getirmesi beklenmektedir. Bu bağlamda, AB'nin kurucu ülkelerinin, siyasi ve ekonomik alanlar başta olmak üzere uluslararası boyutta birçok konuda önemli birer aktör oldukları ve genişleme dalgalarından endişe duydukları, bu nedenle de bir takım kriterler aracılığıyla kontrol mekanizması oluşturmak istedikleri düşünülebilir. AB'nin genişleyen yapısı, beraberinde birtakım hukuksal düzenlemelerin yapılması gerekliliğini de getirmiştir. Bu gereklilik nedeniyle hukuksal bazı düzenlemelerin yer aldığı Amsterdam Antlaşması imzalanmıştır.

2.2.6. Amsterdam Antlaşması

AB'nin kuruluşunun ve faaliyetlerinin temeli, üye ülkelerin üzerinde uzlaşma sağladıkları hukuksal yapıya dayanmaktadır. 1951'de AKÇT'yi, 1957'de AET'yi ve sonrasında AAET'yi kuran antlaşmalar, Avrupa'nın ekonomik ve sosyal anlamda inşa edilmesi bağlamında önemli gelişmeler olarak görülmektedir. 1986'da imzalanan Avrupa Tek Senedi ile Avrupa'da iç pazar kurularak kişilerin, malların ve sermayenin serbest dolaşımı sağlanmıştır. Avrupa Tek Senedi, Avrupa'nın ticari ve sosyal anlamda gelişmesini hızlandırmıştır. 1997 yılında imzalanan Amsterdam Antlaşması ile Avrupa Birliğinin 1951'den bu yana içinde bulunduğu hukuksal çerçevenin bütünleştirilmesinin hedeflendiği görülmektedir. Amsterdam Antlaşması, AT'yi kuran Roma ve Maastricht Antlaşmalarında birtakım değişiklikler yapan düzenleyici bir antlaşma olarak görülmektedir. Ekonomik ve parasal birliğin sağlanmasına yönelik üçüncü aşama olarak belirtilen Amsterdam Antlaşması'nın başarılı olması durumunda, Avrupa'nın uluslararası alanda barışı ve güveni sağlayacak modern bir güç olacağı beyan edilmiştir (Khosla, 2008).

1997 yılında imzalanarak 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması ile AB'yi, 2000'li yıllar sonrasında bekleyen genişleme sürecine hazırlayacak birtakım düzenlemeler yapıldığı söylenebilir. Kurucu antlaşmada var olan fakat etkin olmayan maddeler yürürlükten kaldırılmıştır. Amsterdam Antlaşması ile getirilen değişiklikler şöyle özetlenebilir (Bolayır, 2010):

- Birliğin tamamı tarafından bazı nedenlerden dolayı oluşturulamayan işbirliğinin, bir kısım üye devletlerin kendi aralarında oluşturacakları işbirliği

yoluyla politika geliştirmelerine olanak sağlayan “Güçlendirilmiş İşbirliği” sistemi Antlaşmaya dahil edilmiştir. Bu sistem, AB’nin genişlemesi sonucunda oluşan farklı yapıların yönetilebilmesine ilişkin oluşturulmuştur. Güçlendirilmiş İşbirliği Sistemi ile; daha önceki antlaşmalarda oybirliğinin sağlanmasına ilişkin kurallardan kaynaklanan tıkanmaların giderilmesi ve Schengen, Avro alanı gibi alt grup ülkelerin kapasitelerinin artırılması hedeflenmektedir.

- 14 Haziran 1985 tarihinde; Fransa, Almanya, Belçika, Lüksemburg ve Hollanda arasında Lüksemburg’un Schengen kasabasında imzalanan Schengen Antlaşması ülkeler arası sınırların kaldırılarak, Avrupa vatandaşlarına serbest dolaşım hakkı tanınmasını hedeflemektedir. 1985’te imzalanmasına karşın 1995 yılında yedi Schengen üyesi ülke’nin (Almanya, Belçika, Fransa, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz ve İşpanya) iç sınır kontrollerini kaldırarak başlattıkları Schengen uygulaması giderek diğer ülkeleri de kapsayıcı bir uygulama haline dönuşmüştür. 1999 yılına kadar Schengen Bölgesi ülkelerin kendi aralarında imzaladıkları bir Antlaşma niteliğinde olan uygulama, 1999 yılında Amsterdam Antlaşması ile AB muktesabatına dahil edilmiştir. 2018 yılı itibariyle Schengen Bölgesine üye 26 ülkenin vatandaşı, pasaport ve sınır kontrolü olmaksızın serbest dolaşım hakkına sahip olmuşlardır.
- Amsterdam Antlaşması’nın II. bölümünde, ulusal vatandaşlığın tamamlayıcısı niteliğinde görülen “birlik vatandaşlığı” kavramı ele alınmaktadır. AB’ye üye devletlerin her bir vatandaşı birlik vatandaşları olarak tanımlanmaktadır.
- AB vatandaşlarına yönelik güvenliğin ve adaletin sağlanabilmesi amacıyla emniyet ve adalet kurumu arasında, yasadışı uyuruucu ticareti, yasadışı göç şebekelerinin katıldığı suçlar, insan ticareti, terör suçları gibi uluslararası alanda en az iki veya daha fazla ülkeyi ilgilendiren konularda mücadele edilmesi amacıyla kurulan Europol aracılığıyla işbirliklerinin güçlendirilmesine ilişkin maddeler eklenmiştir.
- AB’ye üyelik için Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine uyma kriteri getirilmiştir.

Amsterdam Antlaşması’nın, AB’yi kuran diğer antlaşmalardan en büyük farkı,

AB ilkelerini ihlal eden üye ülkelerin Avrupa Konseyi'nin alacağı karar kapsamında Antlaşma'dan doğan haklarının kısıtlanabilmesidir (Karluk, 2007: 91).

AB Antlaşmalarını bütünleştiren antlaşma olarak tanımlanan Amsterdam Antlaşması, Maastricht Antlaşması'nın birçok maddesini içermektedir. Ancak antlaşmaya bazı eklentiler dahil edildiği görülmektedir. Güçlendirilmiş İşbirliği yoluyla AB karar alma mekanizmasında düzenleme yapılması, Schengen Antlaşmasının muktesabata dahil edilmesi ile serbest dolaşım hakkının hukuksal anlam kazanması, "Birlik Vatandaşlığı" kavramının muktesabata dahil edilmesi yoluyla Avrupa vatandaşlarına Avrupa kimliği kazandırılması Amsterdam Antlaşması çerçevesinde önem kazanan maddeler olarak görülmektedir.

Çalışmada ele alınan Erasmus Programı'nın temelini oluşturan eğitim politikalarının Maastricht Antlaşması'nda 126. ve 127. maddelerde ele alındığı görülmektedir. Amsterdam Antlaşması'nda ise eğitim ve mesleki eğitime ilişkin düzenlemeler değişikliğe uğramadan 149. ve 150. maddelerde ele alınmaktadır. 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması, AB'nin genişleyen yapısında hukuksal düzenlemeler yapılmasına destek olmuştur. Ancak üyeler arasındaki dengesizliklere karşı yeni uygulamalar yapılması gerekmektedir. Bu nedenle 2001 yılına Nice Antlaşması imzalanmıştır.

2.2.7. Nice Antlaşması

2001 yılında imzalanan Nice Antlaşması, AB'nin genişleme sürecinde gerçekleştirilmesi gereken reformları düzenlemek amacıyla imzalanmıştır. Nice Antlaşması kurumsal reformları düzenleyen antlaşma olarak da bilinmektedir. (Akarsu, 2016: 11). Antlaşma AB'ye yeni katılacak ülkeler olması nedeniyle ortaya çıkabilecek dengesizliklerin ortadan kaldırılmasını amaçlamaktaydı. Antlaşma kapsamında AB Parlamentosu ve AB Komisyonunda üye sayılarının dağılımı ve karar alma sürecindeki oy ağırlıkları yeniden düzenlenmiştir. Üye sayılarının dağılımı ve oy ağırlıkları konuları dışında düzenlenen maddeler şöyle belirtilmektedir (Karluk, 2007: 117):

- Hukukun üstünlüğü ilkesi bağlamında üye devletler için ortak ilkeler sayılan; hürriyet, insan hakları, demokrasi ve temel özgürlükler gibi hukuksal ilkelerin herhangi bir üye devlet tarafından ihlal edilmesi durumunda uygulanacak yaptırımlarla ilgili madde değiştirilmiştir.

- Ekonomik ve Parsal Birlik, Adalet ve İçişleri alanında güçlendirilmiş işbirliği uygulamasının devam etmesine karşın, Dış İşleri ve Savunma Politikalarına ilişkin işbirliğinin, üye ülkelerden birinin ulusal çıkarlarını tehdit etme riskine karşı bu işbirliğinin askıya alınabilmesi kararlaştırılmıştır.

Nice Antlaşması'nın, AB'nin genişlemesi ile birlikte değişmesi planlanan yapısal sürecin düzenlenmesine ilişkin kararların alındığı bir antlaşma olduğu görülmektedir. Nice Antlaşması kapsamında; oy dağılımları, üye sayısı dağılımları gibi düzenlemeler yeniden planlanmıştır. Büyük ve küçük üye ülkelerin AB'deki temsiliyet oranlarının belirlenmesi, üye ülkeler arasında oluşabilecek dengesizliklerin giderilmesi amacıyla bir takım düzenlemeler yapıldığı görülmektedir. Düzenlemeler yapılmasını öngören Nice Antlaşması sonrasında, Lizbon Antlaşması ile AB'nin kurumsal yapılanmasında da birtakım düzenlemelere gidilmiştir.

2.2.8. Lizbon Antlaşması

AB'nin Roma Antlaşması ile başlayan; ekonomik, siyasi ve sosyal bütünleşmesinin tarihsel süreç içerisinde gerek nicelik olarak gerekse nitelik olarak gelişme gösterdiği bilinmektedir. AB'nin çeşitli antlaşmalar aracılığıyla ortaya koyduğu düzenlemeler Birliğin niteliksel olarak daha kapsamlı ve kurumsal bir yapı kazanmasına, genişleme politikası ise Birliğin niceliksel olarak genişlemesine imkan tanımıştır.

AB'nin sürekli gelişen yapısı ve küreselleşmenin, ülkeler ve kurumlar üzerindeki etkileri, 21. yüzyıl itibarıyla kurumsal yapılanma ve karar alma mekanizmalarında değişiklikler yapılmasını gerekli kılmıştır. Bu çerçevede, 2001 yılında Laeken Zirvesi'nde hazırlanması planlanan Antlaşmaya ilişkin hedefler belirlenmeye başlamıştır. Uzun yıllar süren müzakereler ve reform tartışmaları ardından Fransa ve Hollanda yaptıkları referandum ile 2005 yılında Antlaşmayı kabul etmediklerini belirtmişlerdir. Bunun üzerine AB Antlaşma maddelerini yeniden düzenleyerek, kurumsal işleyişin ve politika konularının ön planda tutulduğu Lizbon Antlaşması'nı hazırlamıştır. 13 Aralık 2007 tarihinde imzalanan ve 2009 yılında yürürlüğe girmesi kararlaştırılan Lizbon Antlaşması ile getirilen değişiklikler şöyle özetlenebilir (Özler, 2009: 1-3):

- “Avrupa Topluluğu” ve “Topluluk” ifadeleri “Birlik” ifadesi ile değiştirilerek AB’ye tüzel bir kişilik kazandırılması hedeflenmiştir. Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşma’nın adı “Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkında Antlaşma” olarak değiştirilmiştir.
- Üye sayısının artması ve genişleme sürecinin devam etmesi nedeniyle, karar alma mekanizmasının daha etkin hale getirilmesi gerektiği kararlaştırılmıştır.
- Avrupa Parlamentosu’nun yasama yetkisi güçlendirilerek, seçmenlerin AB’de daha çok söz sahibi olmalarının sağlanması kararlaştırılmıştır.
- Küresel düzeyde mücadele edilen konulara ilişkin problemlere çözüm bulunabilmesi amacıyla Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkındaki Antlaşma’ya; çevre, iklim değişikliği, enerji ve terörle mücadele başlıkları eklenmiştir. Bu bağlamda küresel düzeydeki problemlere ilişkin başlıkların Antlaşmaya dahil edilmesi ile AB’nin küresel düzeyde bir aktör olma hedefini sürdürmeye devam ettiği düşünülebilir.
- Üye devletlerin dış politikaya ilişkin alanlarda nitelikli oy çoğunluğu ile karar almaları kararlaştırılmıştır.
- AB Bakanlar Konseyi kararlarında, çifte çoğunluk şartı getirilmiştir. Bu kural kapsamında alınacak kararlarda; %55 üye ülkelerin oyu ve AB’nin toplam nüfusunun %65’ine sahip ülkelerin oyunun gerekliliği şartı getirilmiştir. Yeni getirilen bu düzenleme ile üye ülke nüfuslarının önemi artmıştır. Türkiye’nin nüfusunun Avrupa ülkeleri nüfuslarına göre çok fazla olduğu bilinmektedir. Türkiye’nin üye ülke olması durumunda bu kararın Türkiye lehine bir etki yaratacağı düşünüldüğünden, AB’ye üyelik sürecinde AB kurucu ülkelerinde bu durumun kaygı yarattığı belirtilmektedir.
- AB’den ayrılmak isteyen üye ülkelere ilişkin hukuksal çerçeve oluşturulmuştur.

Maastricht ve Amsterdam Antlaşmalarından farklı olarak Lizbon Antlaşması’nın mevcut antlaşmaları değiştiren hükümler içermesi nedeniyle AB’ye reform sürecini getirdiği görülmektedir. II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa’nın savaşları engellemek ve siyasi bütünleşme sağlamak amacıyla 1957’de oluşturduğu Avrupa Topluluğu; bütünleşme, derinleşme, genişleme gibi çeşitli süreçlerden geçerek Avrupa Birliği adını almıştır. Oluşum sürecindeki siyasi bütünleşme de zamanla; ekonomik bütünleşme,

parasal birlik, ticari birlik, ortak eğitim politikaları gibi farklı alanları da içine alan geniş bir alana dağılmıştır. Çalışmanın bir sonraki başlığında, AB'nin tarihsel gelişim sürecinde eğitim alanında aldığı kararlar ve geliştirdiği politikalar incelenecektir.

2.3. Avrupa Birliği'nin Yükseköğretim Alanında Aldığı Kararların ve Belirlediği Politikaların İncelenmesi

AB Eğitim Politikaları eğitimin bütün alanlarını (okul eğitimi, yaygın eğitim, mesleki eğitim, yükseköğretim) kapsayıcı bir şekilde alt başlıklara ayrılmıştır. AB'nin eğitim alanında uyguladığı politikalar yoluyla; eğitimin her kademesinde Avrupa boyutunun güçlendirilmesi, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, vatandaşların topluma dahil edilmesi ve üye ülkelerin işbirliği içinde faaliyet göstermesi hedeflenmektedir (Gedikoğlu, 2005: 66-69).

Çalışmanın bu aşamasında, AB'nin AKÇT topluluğu olarak oluşum göstermesinden AB'yi kuran Antlaşma olarak bilinen Maastricht Antlaşması'na, Maastricht Antlaşması'ndan günümüze kadar geçen süreçte AB'nin Yükseköğretim alanında aldığı önemli kararlar ve uyguladığı politikalar incelenecektir. Daha sonra, Türkiye'nin AB eğitim politikalarına uyum sağlayabilmek amacıyla hazırladığı Ulusal Programlar incelenecektir.

2.3.1. Roma Antlaşmasından Maastricht Antlaşmasına Kadar Geçen Süreçte Eğitim Alanında Alınan Kararlar

1992 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması öncesinde, AT'nin ekonomik ve siyasi bütünleşme çabasında olması nedeniyle eğitim alanında Topluluk düzeyinde politikalar geliştirilememiştir. Daha sonraki süreçte ise eğitim ve öğretim, üzerinde politikalar üretilmesi gereken bir alan haline dönüştürülmüştür (Serbest, 2003:30).

Maastricht Antlaşması sonrasında eğitim resmi anlamda üzerinde düşünülen ve eylem planları oluşturulan bir alan haline gelmeye başlamıştır. AB'yi kuran antlaşma olarak bilinen Maastricht Antlaşması sonrasında eğitim ve öğretim alanında yapılan düzenlemeleri incelemeye önce 1992 yılı öncesinde Avrupa'nın henüz Topluluk oluşumundayken eğitim ve öğretim alanında yaptığı faaliyetlerin değerlendirilmesinin konunun daha net anlaşılabilmesi açısından yararlı olacaktır.

Avrupa'nın Maastricht Antlaşmasına kadar geçen otuz beş yıllık süreçte eğitim alanında yürüttüğü politikalar; 1957-1970, 1970-1980, 1980-1992, 1992-1997 periyotları çerçevesinde incelenecektir.

- **1957 - 1970 Dönemi**

AKÇT ve AET'nin ana hedefinin siyasi, ekonomik bütünleşme olduğu bilinmektedir. AKÇT üyeleri, eğitimin üye ülkelerin kendi politikaları ile yürütülen özel alanları olduğunu ve sorumluluğun her ülkenin kendisinde olduğunu savunmuştur. Bu yüzden AKÇT sürecinde eğitim ile ilgili politikalar üretilmemiştir. Birliğin kuruluş sürecine önemli katkıları bulunan Jean Monnet'in eğitimin önemini vurgulayan görüşleri birçok eğitimci tarafından kabul edilmesine karşın somut anlamda eğitim alanında bir politika belirlenemediği görülmektedir (Özkılıç ve Haspolatlı, 2008:156).

Bu dönem, AB'nin kuruluş yılları olması nedeniyle henüz her alanda ortak politikalar belirleyecekleri siyasi bir zemin oluşturulamamıştır. Öncelikle siyasi ve ekonomik bütünleşme yoluyla Birlik güçlendirilmeye çalışılmıştır.

- **1970 - 1980 Dönemi**

1970 yılı itibariyle, eğitime bakış açısında bir değişme görüldüğü belirtilmektedir. Eğitim artık sadece üye ülkelerin sorumluluğunda olan ulusal bir yapı olarak değil, geleceğin Avrupalı vatandaşını yaratmanın bir aracı olarak görülmeye başlamıştır. Politikacıların eğitim üzerine görüşlerinin değişmeye başlaması, eğitim alanında politikalar belirleneceğinin bir göstergesidir (Özkılıç ve Haspolatlı, 2008:156). Roma Antlaşmasınının 128. maddesi incelendiğinde; gerek ulusal ekonominin gerekse ortak pazarın uyumlu bir şekilde geliştirilmesine olanak sağlayacak, ortak bir mesleki eğitim politikasının oluşturulmasına ilişkin ilkelerin belirlendiği bir madde olduğu görülmektedir (ikv.org.tr, agis, 2018).

1971 yılında bir araya gelen AKÇT üyelerinin eğitim bakanlarının toplantısında eğitim alanında bazı kararlar alındığı görülmektedir. Alınan bu kararlar şöyle ifade edilmektedir (Özkılıç ve Haspolatlı,2008:156):

- Öğrenci değişimi kapsamında yükseköğretim kurumlarının birbiriyle işbirliği anlaşmaları yapmaları,
- Kız öğrencilere de erkek öğrencilere tanınan fırsatların verilmesi ve göçmen ailelerin çocuklarına eğitim fırsatı verilmesi yoluyla eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması,
- Eğitim sonrası iş hayatında geçiş sürecinde daha verimli ve istihdam edilebilir bir sürecin yaşanması,
- Topluluk üyelerinin eğitim sistemleri arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi.

1971 yılında alınan bu kararlara bakıldığında öğrenci hareketliliğinin desteklenmesi yoluyla Avrupa vatandaşlığı kavramının güçlendirilmesi, eğitimde fırsat eşitliğinin ve istihdamın sağlanmasının hedeflendiği anlaşılmaktadır.

1974 tarihinde, AB mesleki eğitim politikalarının temelini oluşturduğu düşünülen bir komisyon kararı alınmıştır. Alınan karar; eğitim sisteminin Avrupa bütünleşme sürecinde tek tip bir standartlaştırma yönüne gitmemesi, bunun yerine ülkeler arası koordinasyonun sağlanarak uyumlu bir politika izlenmesi yönünde belirlenmiştir. Alınan bu karar kapsamında üye ülkelerin temsilcilerinden oluşan bir komite kurulmuş ve 1976 yılında “Topluluk Eğitim Eylem Programı” kabul edilmiştir (Karaman, 2018). Topluluk Eğitim Eylem Programı’nın kabulü sonrasında eğitim alanında işbirliğinin sağlanarak üye ülkelerin eğitim politikalarının daha verimli bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla Eğitim Komitesi kurulmuştur. Topluluk Eğitim Eylem Planı ve Eğitim Komitesi’nin kurulması ile üye ülkeler arasında ilk defa eğitim alanında koordineli bir işbirliğinin sağlanmıştır (Brock ve Tulasiewicz, 2000).

Topluluk Eğitim Eylem Programı’nın tamamlayıcısı niteliğinde olan ve eğitim alanında önemli görülen 10 Şubat 1975 tarihli Konsey Yönetmeliği gereğince, Avrupa Mesleki Eğitim Geliştirme Merkezi (CEDEFOP) kurulmuştur. CEDEFOP üye ülkelerin eğitim alanında ortaya koyduğu politikaların izlenmesinde, raporlandırılmasında ve analiz edilmesinde görevlidir. Ayrıca eğitim kalitesinin güvence altına alınması hususunda ilkeler geliştirilmesine de katkıda bulunmaktadır (cedefop.europa.eu, agis, 2018).

1970’li yıllarda, küreselleşme her alanda olduğu gibi eğitim alanında da etki göstermeye başlamıştır. Dinamik ve karmaşık bir süreç olarak tanımlanan

küreselleşme, dünya ölçeğinde; teknolojik, ekonomik ve siyasi faaliyetlerin meydana getirdiği hızlı değişimler olarak tanımlanmaktadır (Kürkçü, 2013:1-2). Küreselleşme; ekonomik, sosyal ve kültürel olmak üzere birçok alanda değişmelerin yaşanmasına neden olmuştur. 1970’li yıllarda ekonominin küreselleşmesi ve teknolojik gelişmelerin nitelikli işgücüne duyulan yeni alanlar yaratması neticesinde AET’nin eğitim politikalarını küreselleşme ile beraber meydana gelen sorunlara çözüm olabilecek biçimde şekillendirmeye başlamıştır (Brine, 1995:145-161).

Bu çerçevede değerlendirildiğinde, 1970’li yıllarda toplumun farklı alanlarında hissedilen küreselleşmenin, eğitimin şekillenmesine yol açtığı söylenebilir. AET’nin eğitim yoluyla küreselleşmenin ihtiyaçlarını giderecek biçimde gelişmekte olan teknolojiye uygun nitelikli işgücünün sağlanması, işsizliğin önlenmesi için mesleki eğitimin güçlendirilmesi gibi çeşitli çözüm arayışlarına yöneldiği görülmektedir.

- **1980- 1992 Dönemi**

1980-1992 dönemi eğitim araçlarının geliştirilmesi ve politikaların belirlenmesi açısından, eğitim politikalarının tarihsel gelişim süreci bağlamında önemli bir dönem olarak görülmektedir. Bu dönemde geliştirilen araçların daha çok AT üyesi ülkelerin eğitim alanında işbirliğini sağlamaya yönelik araçlar olduğu anlaşılmaktadır. AT üyesi ülkelerin eğitim sistemlerinin tanınırlıklarının sağlanması, üniversite, özel sektör işbirliğinin kurulması, öğrenci hareketliliklerinin desteklenmesi bu dönemde gözlemlenen gelişmeler olarak özetlenebilir. Bu faaliyetler, AT’nin; sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda bütünleşmesine destek sağlayacak düzenlemeler ve politikalar olarak görülmektedir. Avrupa’da 1980 sonrasında yükseköğretim alanında uygulanan eğitim politikaları, genel anlamda ekonomik kaygılar üzerine şekillenmiştir. Dünya Bankası, OECD gibi uluslararası ekonomik örgütlerin yükseköğretim alanında politikaların ortaya çıkmasına zemin hazırladığı bilinmektedir. 1980 sonrasında 1992 Maastricht Antlaşması’na kadar geçen süreçte eğitim alanında uygulanan düzenlemeler, alınan kararlar ve belirlenen politikalar, eğitimin toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik yapısını etkileyecek bir şekilde dönüşüme uğradığını göstermektedir.

1976 yılında eğitim bakanlarının Topluluk Eğitim Eylem Programı'nın kabul edildiği toplantıda, bu programın kaliteli bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla eğitim alanında bilgi sağlayan bir Avrupa ağı kurulması önerilmiştir. Bu öneri, 1980 yılında somutlaştırılarak Eurydice (Avrupa Eğitim Bilgi Ağı) kurulmuştur. Eurydice, eğitim politikaları ve uygulamaları hakkında bilgi sağlayarak Avrupa ülkelerinin eğitim sistemlerinin geliştirilmesine ve iyi uygulamaların paylaşılmasına olanak sağlayan bir bilgi ağı olarak tasarlanmıştır (Eurydice, 2000). Eurydice, eğitim politikaları, kanunları, düzenlemeleri ve istatistikleri aracılığıyla, Avrupa genelinde işbirliği yapılmasını sağlamaktadır. Uluslararası anketler düzenleyen Eurydice, toplanan verilerin istatistiksel yorumlamasını yaparak eğitim alanında yeni stratejiler belirlenmesine yardımcı olmaktadır. Avrupa 2020 Stratejisi'ne ve Bologna Sürecine pozitif katkılar sunan Eurydice sistemine Türkiye 2003 yılında Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde kurulan Eurydice Türkiye Birimi ile dahil olmuştur (sgb.meb.gov.tr, agis, 2018).

1984 yılında Avrupa Komisyonu'nun girişimleri ile Akademik Tanıma Bilgi Merkezi (NARIC) kurulmuştur. NARIC; AB, AET üyesi ülkelerde ve Türkiye'de yükseköğretim alanında geçirilen akademik sürelerin ve diplomaların tanınırlıklarının sağlanmasını ve bu alanda güçlü bir mekanizmanın geliştirilmesini hedeflemektedir. Akademik Tanınma Bilgi Ağı, öğrencilerin diplomalarının diğer ülkelerde geçerli sayılabilmesine olanak sağlayan bir sistem olması dolayısıyla eğitime ve öğrenci hareketliliğine pozitif katkı sunan bir sistem olarak kabul edilmektedir (enic-naric.net, agis, 2018).

1986 yılında Avrupa Konseyi'nin kararıyla COMETT isimli bir program başlatılmıştır. Programın hedefleri şöyle açıklanmıştır (eur-lex.europa.eu, agis,2018);

- Yükseköğretim kurumlarının özel sektör ile Avrupa boyutu sağlayacak nitelikte, yenilikçi teknolojilerin geliştirilmesi bağlamında işbirliği içerisinde olmalarının sağlanması,
- Topluluğun ekonomik gelişimine destek verecek işbirliğinin sağlanması,
- Eğitimde kadın ve erkek eşitliğinin sağlanarak teknolojik ve sosyal değişikliklere cevap verebilecek düzeyde eğitim içeriklerinin oluşturulması,

COMETT Programı kapsamında, 1986 -1990 yılları arasında 1300 projenin, 125 yükseköğretim-özel sektör işbirliği, 4000 stajyer öğrenci değişimi, 232 personel değişimi desteklenmiştir (eur-lex.europa.eu, agis,2018).

Eurydice ve NARIC gibi eğitim alanında işbirliğine ve uluslararasılaşmaya katkı sağlayan araçların oluşturulması sonrasında COMETT ve Erasmus programının başlaması ile Avrupa’da eğitimin daha cazip hale gelmeye başladığı görülmektedir. AKÇT’nin kuruluşundan Maastricht Antlaşmasına kadar geçen süreçte eğitim alanında düzenlenen programların oluşumunda, Roma Antlaşması’nın 128. maddesi, 1963 yılında mesleki eğitim alanında belirlenen temel prensipler ve eğitim bakanlarının 1974 yılında düzenledikleri toplantıda alınan kararların etkili olduğu belirtilmektedir (Özkılıç ve Haspolatlı,2008:156) .

24 Mayıs 1988 tarihinde, Avrupa Komisyonu ve üye ülkelerin eğitim bakanlarının bir araya geldiği toplantıda “Eğitimde Avrupa Boyutu” başlıklı yasa tasarısı imzalanmıştır. Bu kararda, 1992 yılına kadar Avrupa Tek Pazarının oluşturulması ve Topluluk gelişimine katkı sağlaması amacıyla, eğitime Avrupa boyutunun kazandırılmasının öneminin bir kez daha ifade edildiği görülmektedir. Yasa tasarısında, eğitim alanında önem arz eden kararlar şu şekilde ifade edilmektedir (Council Resolution 1988);

- Genç bireylerde Avrupa kimliği bilincini güçlendirerek, 1976 Kopenhag Bildirgesinde belirtilen demokrasi, temel haklar, insan hakları gibi değerlerin ışığında Avrupa medeniyeti ve değerlerinin tanıtılmasının sağlanması,
- Avrupa Tek Senedi ile belirlenen birliğe yönelik olarak, gençlerin AT’nin ekonomik ve sosyal gelişimine dahil olmalarının sağlanması,
- Gençlerin AT’nin kuruluşu, tarihi, ekonomik ve sosyal boyutları konusunda bilinçlendirilmeleri, üye ülkelerin birbiriyle ve diğer dünya ülkeleriyle işbirliği içerisinde olmalarının sağlanması.

Hedeflenen bu kararlara ulaşmak için birtakım eylem planlarının yapıldığı ve bu eylem planlarının AT düzeyinde ve ulusal düzeyde olmak üzere ayrı ayrı planlandığı görülmektedir. Genel anlamda bakıldığında, kararlaştırılan eylem planlarının; eğitim kurumlarında, öğretmenlerin mesleki hayatlarında ve eğitim materyallerinde Avrupa boyutunu teşvik edici düzenlemeler olduğu bilinmektedir.

Eğitim 1980'lerde siyaset, politika, ekonomi gibi çeşitli alanlardaki gelişmelerden etkilenerek şekillenmeye başlamıştır. 1985'te rekabet ve istihdam üzerine önerilerde bulunan White Paper (Beyaz Kitap), 1986'da; malların, kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımını sağlayan Avrupa Tek Pazarı'nın oluşmasına katkı sağlamıştır. Avrupa Tek Pazarı kapsamında 1992 yılına kadar tek pazarın oluşturulması, ekonomik ve sosyal uyumun artırılması, Avrupa sosyal boyutunun yaratılması gibi hedefler belirlenmiştir. Politik entegrasyon, ekonomik ve para birliği üzerine amaçlanan Avrupa Tek Senedi, istihdama sağlanan katkı dolayısıyla eğitime de katkı sağlamıştır. Avrupa Tek Pazarı'nın oluşturulmasıyla ekonomik, sosyal, politik ve teknolojik değişmeler gözlemlenmiştir. Erasmus, COMETT, PETRA eğitim Programları'nın sürelerinin uzatılması bu dönemde eğitime duyulan ilginin arttığını göstermektedir. Avrupa içi eğitim faaliyetleri, 1990 yılında başlatılan TEMPUS programıyla Orta Asya, Kuzey Afrika ve Ortadoğu ÷lkelerine dağılım sağlamıştır (Özkılıç ve Haspolatlı, 2008:156).

1980'lerin başından 1992 Maastricht Antlaşmasına kadar, Avrupa'nın büt÷nleşme sürecinde eğitimin birçok kez gündeme geldiği anlaşılmaktadır.

- **1992 - 1997 Dönemi**

1992 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması ile birlikte eğitim alanında yasal zemin oluşturacak değişiklikler yapılmıştır. Daha öncesinde yasal olarak sadece Roma Antlaşmasının 128. maddesinde ulusal ekonomiye ve ortak pazara sağlayacağı katkılardan dolayı ortak bir mesleki eğitim politikasının belirlenmesi yönünde bir karar alınmıştı. Maastricht Antlaşmasının 126. ve 127. maddeleri incelendiğinde genel ve mesleki eğitim ile ilgili detaylı hükümler içerdiği gör÷lmektedir (Lenaerts, 1994: 1-7). 126. madde kapsamında eğitim ile ilgili alınan kararlar şöyle sıralanabilir (Treaty on European Union, 1992):

- Birliğin, üye ÷lkelerin kendi eğitim müfredatına, eğitim sistemlerine, kültürel ve dilsel çeşitliliklerine saygı göstererek işbirliğine teşvik etmek amacıyla gerekli yardımları yapması,
- Öğrencilerin Avrupa ÷lkelerinde edindikleri diplomaların tanınırlıklarının sağlanması yoluyla öğrenci ve öğretmen hareketliliklerinin desteklenmesi,
- Eğitim kurumları arasında işbirliğinin desteklenmesi,

- Eğitim sistemleri üzerine ortak konularda bilgi ve tecrübe paylaşılması,
- Uzaktan eğitimin desteklenmesi,
- Üçüncü dünya ülkeleri ve uluslararası organizasyonlarla eğitim alanında işbirliklerinin desteklenmesi.

Antlaşmanın 127. maddesi ise mesleki eğitimle ilgili şu hükümlere yer vermektedir:

- Sanayileşme ile gelişen değişikliklere uyum sağlanacak bir mesleki eğitim sisteminin oluşturulması,
- Ortak Pazarda bütünleşme kapsamında mesleki eğitim sisteminin güçlendirilmesi,
- Mesleki eğitime erişilebilirliğin kolaylaştırılması ve mesleki eğitim alanında öğrencilerin ve eğitmenlerin hareketliliklerinin desteklenmesi,
- Üye ülkelerin birbiriyle mesleki eğitim alanında bilgi ve tecrübe değişimi yoluyla iyi uygulamaların paylaşımının sağlanması,

Maastricht Antlaşması'nın 126. ve 127. maddelerde alınan kararlara bakıldığında eğitim, Roma Antlaşması'nda üzerine yüklenen anlamdan farklı olarak; toplumsal kalkınma, teknolojik gelişmelerle rekabet edebilme gücü, kültürel etkileşim ve bireylerin kendilerini geliştirebilmeleri için gerekli bir alan olarak görülmektedir.

1995 yılı sonrasında, AB Eğitim Programları, Avrupa Ekonomi Bölgesi'ndeki ülkelerin de katılımlarına olanak sağlamıştır (Özkılıç ve Haspolatlı,2008:160). Maastricht Antlaşması'nın imzalanmasından sonra eğitimin yasal bir zemin bulması sebebiyle daha rahat gelişme ve genişleme gösterdiği anlaşılmaktadır. Maastricht Antlaşması'nda 126. ve 127. maddelerin yanı sıra 128. madde ile kültür de ilk defa yasal bir zemin bulmuştur. Bu bağlamda, Maastricht sonrasında eğitim ve kültür eş zamanlı olarak koordineli bir şekilde ilerleme gösterdiği söylenebilir.

Maastricht Antlaşması ile kurulan Avrupa Birliği, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun üzerinde durduğu ekonomik bir bütünleşmeye ek olarak, toplumun bütününe ilgilendiren; sosyal ve kültürel alanlarda da etkin olmuştur. Üye ülkelerde yaşayan vatandaşların yaşam kalitelerini yükseltecek etkin bir politika izlenmiştir. 1997'de Maastricht Antlaşmasının oluşturduğu hukuksal çerçevenin tamamlayıcısı niteliğinde görülen Amsterdam Antlaşması'nın; 149., 150. ve 151. maddeleri eğitim,

mesleki eğitim ve kültür başlıklarını Maastricht Antlaşmasında olduğu gibi yeniden ele almıştır (Gedikoğlu, 2005: 66-69).

AKÇT'nin kuruluşundan Maastricht Antlaşmasına, Maastricht Antlaşmasından Amsterdam Antlaşmasına AB'nin tarihsel gelişim sürecinde eğitim alanında izlediği politikalar ve aldığı kararlar genel anlamda Antlaşma maddeleri içerisinde yer alan hukuksal çerçevede oluşturulmuş kararlar olarak görülmektedir. 1998 Sorbonne Bildirgesi ile başlayan ve 2015 Erivan Bildirgesi ile güncellenen Bildirgeler ise AB'nin hukuksal dayanağı olmadan eğitim alanında aldığı kararlardır. Bu Bildirgelerin hukuksal zeminde alınan kararlar olmamalarına karşın, hukuksal zorunluluğu olan kararlardan daha çok benimsenen politikalar oldukları görülmektedir. Söz konusu Bildirgeler'in AB'nin ve AB dışı birçok ülkenin yükseköğretim sisteminin bugünkü haline gelmesinde oldukça önemli oldukları düşünülmektedir.

2.3.2. Avrupa'da Yükseköğretim Alanı Oluşturulmasına İlişkin İlk Adım Olarak Sorbonne Bildirgesi

1992 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması, AB'nin özellikle; ekonomi, ticaret, politika, eğitim ve kültür gibi alanlarda ilerlemesine olanak sağlayan politikalar üretebilmesi için yasal zemin oluşturmuştur. Maastricht Antlaşması sonrasında AB üyesi ülkeler AB'nin ekonomik bütünleşme dışında; eğitim, sosyal haklar, insan hakları, toplumsal kalkınma gibi diğer alanlara da yayılmasını hedeflemişlerdir. Avrupa'da AB'nin ilerlemesini sağlayacak her alanda işbirliklerinin desteklenmesi gerektiğini savunan bir düşünce sistemi hakim olmaya başlamıştır. 25 Mayıs 1998 tarihinde, Fransa'da Sorbonne Üniversitesi'nin 800. Kuruluş yıldönümünde Fransa, Almanya, Birleşik Krallık ve İtalya eğitim bakanlarının ortaklaşa yayınladıkları "Avrupa Yükseköğretim Sistemi Mimarisi'nin Uyumlaştırılması Üzerine Ortak Bildirge" başlıklı bildirge bu işbirliğine dayalı düşünceleri destekler niteliktedir. Sorbonne Bildirgesi adı verilen bu bildirge ile Avrupa kurumlarının özellikle yükseköğretim kurumlarının yardımıyla Avrupa'nın entelektüel, sosyal ve kültürel boyutlarının güçlendirilerek bilgi Avrupa'sının oluşturulması hedeflenmektedir. Hedeflenen bu amaçlar doğrultusunda, Avrupa'da bir yükseköğretim alanının oluşturulması planlanmıştır (Sorbonne Declaration, 1998).

Yükseköğretim alanında işbirliğini, uluslararasılaşmayı ve işgücü piyasasına uygun nitelikte bir eğitimi hedefleyen Sorbonne Bildirgesi, radikal ve yenilikçi

değişiklikler yapılmasını öngörmektedir. Sorbonne Bildirgesine göre üniversiteler yüzyıllar önce Avrupa’da inşa edilmiştir. Üniversitelerin inşa edilmesinden sonra, öğrencilerin ve akademisyenlerin bilginin yayılmasında büyük rolü olduğu vurgulanmaktadır. Avrupa Birliğinin Maastricht Antlaşması ile kurulmasından sonra, eğitim ve kültür önem duyulan bir alan haline dönüşmüştür. Bundan dolayı, Sorbonne’da bir araya gelen eğitim bakanları, Avrupa’nın topluluk sürecinden birlik sürecine geçişi ile değişmeye başlayan değerleri dinamik bir şekilde ele alarak toplumsal kalkınmayı ve ilerlemeyi hedeflemişlerdir. Bu doğrultuda, yükseköğretim kurumlarının sorumlulukları artırılmıştır. Bu sorumluluklar şöyle sıralanabilir (Sorbonne Ortak Bildirgesi, 1998):

- Yükseköğretim kurumları, öğrencilerin lisans ve sonrası dönemlerinde eğitimlerinin en az bir dönemlerini ulus ötesi bir ülkede geçirmelerinin teşvik ederek uluslararası hareketliliği desteklemektedir. Öğrencilerin, eğitim alanında uluslararası hareketliliklerinin desteklenmesi, Avrupa işgücü piyasasına entegrasyonlarının sağlanması açısından önem taşımaktadır.
- Kolay anlaşılabilir ve uluslararası karşılaştırılabilirliği olan bir akademik tanınma sisteminin sağlanması beklenmektedir.
- Derecelerin ve kademelerin birbiriyle uyumlu hale getirilmesi beklenmektedir.
- İstihdam ve hareketlilik başta olmak üzere öğrencilerin ve bütün Avrupa vatandaşlarının çıkarları gözetilerek, ortak bir Avrupa yükseköğretim alanının oluşturulması hedeflenmektedir.
- Üye ülkelerin birbirlerinin eğitim, kültür ve dil gibi alanlardaki farklılıklarına saygı duyarak yaşamboyu öğrenmenin önündeki engellerin kaldırılması hedeflenmektedir.

25 Mayıs 1998 tarihinde Fransa’nın ev sahipliğinde düzenlenen Sorbonne Üniversitesi’nin 800. yıldönümü toplantısında, Fransa eğitim bakanı Claude Allegre, Avrupa’nın küresel değişime ayak uydurması ve rekabet edebilir bir eğitim sisteminin oluşturulması amacıyla, Avrupa yükseköğretim sisteminde bir sinerji oluşturulmasını teklif etmiştir. Sorbonne Bildirgesi adı verilen bu teklif yıl dönümü toplantısına katılan Almanya, Birleşik Krallık ve İtalya tarafından imzalanmıştı. Fransa eğitim bakanı, diğer Avrupa ülkelerinin de bildirgeyi imzalayarak bu sinerjiye ortak olmalarını talep etmiştir. Fransa’nın talebi; Romanya, Belçika, İsviçre, Bulgaristan,

Danimarka, Çek Cumhuriyeti ülkelerince olumlu karşılanarak imzalanmıştır. Ancak diğer Avrupa ülkeleri, Sorbonne Bildirgesi'nin dört ülkenin (Fransa, Almanya, Birleşik Krallık ve İtalya) kendi aralarında oluşturdukları bir konsorsiyumdan oluşması ve kendi fikirlerinin alınmaması nedeniyle Sorbonne Bildirgesi'ni imzalamamıştır (Garben, 2011: 12-13).

Sorbonne Bildirgesi'ni imzalamayan AB üyesi ülkelerin, karşı çıktıkları bir diğer konu bildirgenin başlığından kaynaklanmıştır. Bildirgenin başlığı "Avrupa Yükseköğretim Sistemi Mimarisi'nin Uyumlaştırılması Üzerine Ortak Bildirge" olarak belirlenmiştir. Bu başlıkta geçen "uyumlaştırılması" kelimesi diğer ülkelere tek tip bir standartlaştırma olarak görüldüğü için kabul edilmemiştir. Sorbonne Bildirgesi'nde hedeflenen kararlar ve "Avrupa Yüksek Öğretim Alanı" oluşturulmasına ilişkin uzlaşma 1999 yılında İtalya'nın Bologna şehrinde düzenlenen yeni bir toplantı ile belirlenmiştir. Bologna Deklarasyonu olarak adlandırılan bu süreç ile 2010 yılına kadar Avrupa'da ortak bir yükseköğretim politikası ve yükseköğretim alanı oluşturulması süreci başlatılmıştır (Gümrükçü, Epskamp, Gül, Karakale & Hoyer, 2010: 15-16).

1976 yılında AT üyesi ülkelerin Eğitim Bakanları ve Avrupa Komisyonu, Avrupa ülkelerindeki eğitim sistemlerinin birbiriyle yakın ilişkiler kurmasını, ülkelerin eğitim alanındaki politika, deneyim ve tecrübelerinin karşılaştırılmasının sağlanmasını hedeflemiştir. Karşılaştırma yapmak ve tecrübe paylaşımı sağlamak amacıyla üye ülkelerin diğer üye ülkelerin yükseköğretim kurumlarına çalışma ziyaretleri gerçekleştirmeleri kararı alınmıştır. Bu karar doğrultusunda, 1978 yılında Arion Çalışma Ziyareti Programları başlamıştır. Bu bağlamda düşünüldüğünde, eğitimde Avrupa boyutunun 1978 yılında Arion Çalışma Ziyareti Programları kapsamında başladığı söylenebilir (Aktan C, C, 2007: 2).

1976 yılında başlayan eğitimde Avrupa boyutu, Sorbonne Bildirgesi ile derinleşme sürecine girmiştir. Sorbonne Bildirgesi'nin, Avrupa'nın Roma Antlaşması ile topluluk olarak bütünleştiği süreçten birlik olma sürecine kadar yükseköğretim alanında alınan ilk önemli karar niteliğinde olduğu söylenebilir. Sorbonne Bildirgesi'nde yükseköğretim kurumlarının; eğitim, kültür, istihdam, ikili işbirlikleri gibi alanlarda AB üyesi ülkelerin ortaklaşa politikalar belirleyip rekabet edebilir bir kıta Avrupa'sı oluşturma yolunda bir katalizör kurum olarak belirlendiği

görülmektedir. Sorbonne Bildirgesi ile derecelerin ve kademelerin uyumlulaştırılması, kolay ve anlaşılır bir akademik tanınma sisteminin oluşturulması ve öğrencilerin uluslararası hareketlilik yoluyla farklı ülkelerde eğitim alması hedeflenmektedir. Bu hedefler ile Avrupa'nın, kıta içinde uyumlu kıta dışında ise rekabet edebilir bir Avrupa yaratma çabasında olduğu düşünülebilir. 1999 yılında AB üyesi ülkelerin imzaladığı Bologna Bildirgesi ile Sorbonne Bildirgesinde alınan kararlar uygulamaya geçirilmiştir.

2.3.3. Bologna Bildirgesi

Küreselleşme, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren; sosyal, ekonomik ve siyasal alanlarda görülmeye başlamıştır. Küreselleşme sürecinin hızlı bir şekilde devam etmesi ile birlikte kutuplaşan ülkeler yerine küreselleşme sürecini yönetebilmek amacıyla stratejiler geliştiren uluslararası aktörler ortaya çıkmaya başlamıştır. Küresel rekabet, ülkeleri eğitim alanında işbirliğine ve birleşmeye zorlamıştır. Bilgi ve teknoloji temelli, rekabete dayalı bir toplum oluşturulması amacıyla, yükseköğretim kurumları yeniden yapılanma sürecine girmişlerdir. Bu sürecin çıktısı olarak görülen Bologna Bildirgesi; küreselleşmenin etkisi ile ülkelerin eğitim alanında harekete geçmesine neden olan bir girişim olarak tanımlanmaktadır (Gümrükçü, 2010:3-4).

Avrupa'nın en eski üniversitesi olarak tanınan Bologna Üniversitesi'nin 1988 yılındaki 900. yıldönümü kutlamasında yapılan konuşma, yükseköğretimin Avrupa'daki rolünün değişmekte olduğunun ilk belirtisi olarak kabul edilmektedir. Kutlamaya Avrupa'nın farklı ülkelerindeki yükseköğretim kurumlarından rektörler katılmıştır. Bu toplantıda Avrupa'da sınırların belirsizleştiği, uluslararasılaşmanın önem arz ettiği bir dönemden geçildiği belirtilmiş ve böyle bir dönemde üniversitelerin toplumdaki önemli rolünden bahsedilmiştir. Üniversitelerdeki kültür ve araştırma merkezlerinin, ülkelerin bilimsel gelişimlerine katkıda buldukları vurgulanırken, bu merkezlerin toplumda gelecek kuşakların doğru bir şekilde yönlendirilebilmeleri için önemli sorumlulukları olduğu da ifade edilmiştir. Bologna Bildirgesinden on yıl önce, üniversitelerin işbirliği çerçevesinde evrensel bir boyutta bilim üretmeleri düşüncesi üzerine hazırlanan "Magna Charta Universitatum" bildirgesi, 388 rektör tarafından imzalanmıştır (Oosterlinck, 2013: 42-43). Bu bildirge Bologna Bildirgesi öncesinde, yükseköğretimde işbirliği ve uluslararasılaşmaya ilişkin atılan önemli bir adım olarak görülmektedir.

“Magna Charta Universitatum” Bologna Bildirgesi ile aynı üniversitede gerçekleşmiştir. Bu bağlamda Bologna Süreci, her ne kadar temellerini 1998 yılında Avrupa’da ortak bir yükseköğretim alanı oluşturma fikrine dayanan Sorbonne Bildirgesi ile atmışsa da Magna Charta Universitatum ile ortak bir ruha sahiptir. AB, 1998’de Sorbonne Bildirgesi ile ilk kez AB düzeyinde yükseköğretim alanında ortak bir politika belirleme girişiminde bulunmuştur. Bu girişimden bir yıl sonra, 1999 yılında İtalya’nın Bologna şehrinde düzenlenen ve 29 Avrupa ülkesinin yükseköğretimden sorumlu bakanlarının imzaladıkları Bologna Bildirgesi ile Bologna Süreci resmen başlamıştır. Bologna Bildirgesi’nde belirlenen hedefler şöyle ifade edilmektedir (Bologna Declaration, 1999):

- Avrupa kıtasının dışından diğer ülkelerden de öğrenci ve öğretim elemanlarının Avrupa yükseköğretim sistemine ilgi duymasının sağlanması amacıyla yükseköğretimde Avrupa boyutunun güçlendirilmesi,
- Öğrencilerin mezuniyet diplomalarının; kolay, anlaşılabilir ve karşılaştırılabilir bir sistem dahilinde oluşturulmasının sağlanması,
- Yükseköğretimde lisans ve yüksek lisans olmak üzere iki aşamalı derece sistemine geçilmesi,
- Yükseköğretimde AKTS ve Kalite Güvence Sistemi’nin uygulanması,
- Öğrenci ve öğretim elemanı hareketliliğinin sağlanması ve yaygınlaştırılması,

Bologna Bildirgesi ile 2010 yılına kadar “Avrupa Yükseköğretim Alanı” oluşturulmasını hedeflenmiştir. Oluşturulması planlanan Avrupa Yükseköğretim Alanı kapsamında bulunan ülke vatandaşlarının, yükseköğrenim görmek üzere Avrupa’da kolaylıkla dolaşım sağlayabilecekleri belirtilmektedir. Bu yenilikçi reform süreci, Bologna Süreci olarak tanımlanmaktadır. Bologna Süreci ile birbirinden farklı siyasi, sosyal ve kültürel yapılara sahip ülkelerin yükseköğretim sistemleri, yeniden yapılandırma sürecine girmiştir. Avrupa Yükseköğretim Alanı oluşturulurken, yükseköğretim kurumlarının standartlaştırılması yerine çeşitliliğin korunması politikası izlenmiştir. Yükseköğretim sistemlerinin özgünlüklerinin korunarak karşılaştırılabilir ve uyumlu bir yükseköğretim sistemi oluşturulması planlanmaktadır. Karşılaştırılabilir ve uyumlulaştırılmış yükseköğretim sisteminin ülkeler arası dolaşımı kolaylaştırdığı ve istihdama pozitif etki sağladığı vurgulanmaktadır (yok.gov.tr, agis, 2018).

Yükseköğretim alanında ortak bir politika belirleme süreci resmi anlamda Sorbonne Bildirgesi ile başlamıştır. Ancak politik anlaşmazlıklar yüzünden fazla katılım sağlanmaması nedeniyle Bologna Bildirgesi planlanmıştır. Bologna Bildirgesi ile yükseköğretim sisteminde çeşitlilik içinde birlik hedeflendiği anlaşılmaktadır. Avrupa Yükseköğretim Alanı ile; bilgi ekonomisinin oluşturulması, eğitim seviyesinin yükseltilmesi ve istihdamın sağlanması hedeflendiği görülmektedir. Bologna Bildirgesinde belirtilen; “Öğrencilerin ve öğretim elemanlarının hareketliliklerinin sağlanması” ve “Avrupa Kredi Transfer Sistemi’nin uygulanması” kriterleri, Erasmus Programı’nın esasını oluşturmaktadır. Avrupa Kredi Transfer Sistemi ile öğrenciler öğrenim gördükleri ülkeden aldıkları transkriptleri, döndükleri zaman kendi not sistemlerinde karşılaştırma imkanına sahiptirler. Böylece öğrenciler, dönem kaybı yaşamadan öğrenimlerinin bir veya birden fazla dönemini başka bir Avrupa ülkesinde geçirme şansına sahip olabilmektedirler.

Bologna Süreci, yükseköğretim alanında oluşturulan eğitim politikası olarak bilinmesine karşın, Avrupa’nın 1950’lerden beri hedeflenen siyasi ve ekonomik bütünleşme sürecine destek olan bir adım olarak da görülmektedir (Clement, McAlpine & Waeytens, 2004: 127) . Bologna Süreci’ne katılım gönüllülük esasına dayalı olmasına karşın sürecin ülkelerin uluslararasılaşmasına ve ülke vatandaşlarının istihdam edilebilirliklerine katkı sağlayacağı düşünüldüğünden birçok ülke Bologna Bildirgesi’ni imzalamıştır.

1999 yılında 29 ülkenin imzaladığı Bologna Bildirgesi’ni 2018 yılı itibariyle imzalayan ülke sayısı 48 olarak belirlenmiştir. Bu ülkeler; Almanya, Andora, Arnavutluk, Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Çekya, Danimarka, Ermenistan, Estonya, Finlandiya, Fransa, Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Gürcistan, Hırvatistan, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, İzlanda, Karadağ, Kazakistan, Letonya, Lihtenştayn, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Makedonya, Malta, Moldova, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya Federasyonu, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, Türkiye, Ukrayna, Yunanistan ve Vatikan’dır (Erdoğan, 2010: 5). Bologna Bildirgesini imzalayan ülkelere bakıldığında AB üyesi dışındaki ülkelerin de sürece dahil oldukları görülmektedir.

AB üyesi ülkelerin yükseköğretim kurumları, avrupalılaştırma ve uluslararasılaşma hedefleri doğrultusunda Bologna Süreci’ni desteklemişlerdir. Bologna Süreci’nin kapsamında hedeflenen “öğrenci ve personel hareketliliklerinin desteklenmesi”

maddesi, sadece öğrencilerin uluslararası eğitim görmesi ve öğretim elemanlarının akademik niteliklerinin güçlendirilmesi bağlamında değerlendirilmemelidir. Üniversitelerde uygulanan Erasmus Programları kapsamında değişim öğrencisi olarak bir diğer Avrupa ülkesine giden öğrencilerin, kültürel ve sosyal anlamda da değerlendirilmesi gerekmektedir (Sakınç, 2006: 347-348).

1988'de Bologna Üniversitesi'nin 900. yıldönümü toplantısında rektörlerin imzaladığı Magna Charta Universitatum isimli doküman, Avrupa'nın farklı ülkelerindeki üniversiteler tarafından ilgi görmüştür. Türkiye'den de 33 üniversitenin imzaladığı doküman 1980'li yıllarda üniversitelerin toplumdaki rolünün sorgulanmasını, araştırmacı kimliklerinin öne çıkarılmasını, özgür ve bağımsız bir şekilde yapılandırılmasını ve toplumların kültürel zenginliklerine değer katmalarını hedeflemektedir. Sorbonne Bildirgesi'nden on yıl önce imzalanan bu doküman, Sorbonne ve Bologna Bildirgeleri öncesinde yükseköğretim kurumlarının toplumdaki yerini, görev ve sorumluluklarını vurgulayan önemli bir doküman niteliğindedir. Sorbonne Bildirgesi'nin ortaya çıkış fikrinin yeterli ilgiyi görmemesi üzerine, daha net ve açık hedefler üzerine şekillenen Bologna Bildirgesi, Avrupa dışı ülkelerden bile ilgi görmüştür. Bologna Süreci'nin ortaya çıktığı günden bugüne kadar halen yükseköğretim sistemlerinin yapılandırılmasında etkili olan Bologna Bildirgesi'nde beyan edilen hedefler yükseköğretim alanındaki bildirgeyi imzalayan ülkelerin sorunlarına çözüm arayan ortak hedefler olarak görülmektedir. Türkiye'de üniversiteler AKTS sistemini uygulamakta ve ders müfredatlarını Bologna Süreci'ne uygun hale getirmektedir. Aynı zamanda Bologna Süreci'nin bir diğer hedefi olan öğrenci ve personel hareketliliklerinin artırılması bağlamında, her yıl Erasmus Programı kapsamında öğrenci ve personel diğer AB ülkelerine öğrenim görmek ve mesleki tecrübe kazanmak amacıyla gönderilmektedir.

1999 yılında imzalanan Bologna Bildirgesi'ne göre, bildirgeyi imzalayan ülkelerin eğitim bakanları, Bologna Süreci'nin gelişimi ve yeni hedefler belirlenmesi amacıyla her iki veya üç yılda bir toplantı düzenlenmektedirler. Bologna Süreci'ni sırasıyla Prag Bildirgesi (2001), Berlin Bildirgesi (2003), Bergen Bildirgesi (2005), Londra Bildirgesi (2007), Leuven Bildirgesi (2009), Budapeşte-Viyana Bildirgeleri (2010), Bükreş Bildirgesi (2012), Erivan Bildirgesi (2015) takip etmiştir. Bu bildirgelerin Bologna Süreci'nin genişlemesine ve ayrıntılandırılmasına olanak sağladığı ifade edilmektedir (Erdoğan, 2010: 6).

2.3.4. Avrupa’da Yükseköğretim Alanı Oluşturulmasına ve Yükseköğretimde Avrupa Boyutunun Güçlendirilmesine İlişkin Düzenlenen Bildirgeler

AB’nin politika oluşturma sürecinde; direktifler, ve zorlayıcı yaptırımlar yerine danışma toplantıları, bildirgeler, Beyaz Raporlar gibi araçlardan faydalandığı bilinmektedir (Sakinç, 2006: 349). Bologna Süreci de katılımın gönüllülük esasına dayandırıldığı bir sistem olarak ortaya çıkmıştır. Bologna Bildirgesini imzalayan ülkeler arasında her iki veya üç yılda bir toplantı düzenlenmesi hususunda karar alınmıştır. Bu doğrultuda 1999 yılı itibariyle düzenlenen yedi farklı toplantıda; yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaştırılması, uluslararası alanda işbirliğinin sağlanması, dinamik ve bilgi temelli bir toplum oluşturulması, yeni istihdam alanlarının yaratılması hedeflerine yönelik kararlar alınmıştır. Bu toplantılarda alınan kararlar, yükseköğretim kurumlarının toplumsal alandaki rolünün de önemli hale gelmesine olanak sağlamıştır. Bologna Süreci’nin devamı niteliğinde olan yedi farklı bildirge; Prag, Berlin, Bergen, Londra, Leuven, Bükreş ve Erivan Bildirgesi AB eğitim politikalarının hedeflere ulaşmasında önemli stratejik bildirgeler olarak görülmektedir.

2.3.4.1. Prag Bildirgesi (2001)

19 Mayıs 2001 tarihinde Prag’da düzenlenen toplantıya Bologna Bildirgesi’ni imzalayan 32 üye ülkenin eğitim bakanları katılmıştır. Toplantıya katılan eğitim bakanları Bologna Bildirgesinde beyan edilen hedeflere tam kararlılık gösterdiklerini belirtmişlerdir. Eğitim Bakanları’nın ele aldıkları ilk madde “öğrenci ve öğretim elemanı hareketliliklerinin desteklenmesi” başlığı üzerine olmuştur. Bildirge; öğrencilerin, öğretim elemanlarının, araştırmacıların ve yükseköğretim alanındaki yönetici pozisyonundaki personellerin, Avrupa Yükseköğretim Alanı tecrübesini yaşamaları hususunda teşvik edilmelerini savunmaktadır. Bologna Süreci’nin başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için Avrupa’daki yükseköğretim kurumlarının daha cazip ve rekabet edebilir hale getirilmesinin gerekliliğini belirtmektedir. Prag Bildirgesi, Bologna Bildirgesi’nde belirlenen hedefleri tekrar ederek, bu hedeflerin toplumsal ihtiyaçların karşılanması bağlamında da önemli olduğunu ifade etmiştir. Prag Bildirgesi Bologna Süreci’nin sosyal boyutunu ön plana çıkaran başlıkları ele alması bağlamında önem taşımaktadır. Bologna Bildirgesi ile belirlenen hedeflere ek olarak Prag Bildirgesi’nde tartışılan ve belirtilen hususlar şöyle ifade edilebilir (Prague Declaration, 2001):

- Rekabete dayalı bilgi temelli ekonominin sağlanması, gelişmekte olan teknolojinin eğitim ve ekonomik sisteme entegre edilebilmesi, sosyal uyum ve bireylerin yaşam kalitesinin artırılması gibi hedeflerin sağlanabilmesi açısından yaşamboyu öğrenmenin önemi vurgulanmıştır.
- Avrupa Yükseköğretim Alanı oluşturulması hedefinde öğrencilerin ve diğer eğitim kurumlarının Bologna Süreci'nde aktif ve yapıcı rol almaları gerekliliği üzerinde durulmuştur.
- Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın daha cazip ve çekici hale getirilmesi hususunda gerekli çalışmaların yapılması kararı alınmıştır.

Avrupa Topluluğu Programlarından faydalanan Türkiye, Hırvatistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Bologna Süreci'ne katılımları Bologna Bildirgesi'ni imzalayan eğitim bakanları tarafından olumlu karşılanmıştır. Türkiye 2001 yılı itibariyle Bologna Süreci'ne dahil olmuş ve Türkiye yükseköğretim sistemi de Bologna Süreci'ne uygun olarak şekillenmeye başlamıştır. Bologna Süreci kapsamında yapılan düzenlemeler Türkiye yükseköğretim sisteminde oluşturulması planlanan uluslararasılaşma sürecinin daha hızlı ilerlemesini sağlamaktadır (yok.gov.tr/web/uluslararası-ilkiliskiler/prag-bildirgesi, agis, 2001).

Bologna Bildirgesi'nde ele alınan altı maddelik hedef, Prag Bildirgesi'nde tekrar vurgulanmış ve belirlenen hedeflere uyum bağlamında yapılan düzenlemeler gözden geçirilmiştir. Bologna Bildirgesi kapsamında belirlenen hedeflere ek olarak üç madde daha eklenmiş olması sürecin ayrıntılandırılarak ilerleyeceğini göstermektedir. Türkiye'nin de dahil olduğu Prag Bildirgesinden iki yıl sonra periyodik olarak düzenlenen toplantı Norveç'in Bergen şehrinde düzenlenmiştir.

2.3.4.2. Berlin Bildirgesi (2003)

Avrupa Yükseköğretim Alanı oluşturulmasına ilişkin Bologna Bildirgesi ile başlayan sürecin üçüncü aşaması 18-19 Eylül 2003 tarihinde 33 ülkenin yükseköğretimden sorumlu eğitim bakanlarının bir araya geldiği Berlin toplantısı ile gerçekleşmiştir. Berlin Zirvesi, katılımcı ülke temsilcilerinin Bologna Bildirgesi'nde beyan edilen 2010 yılı Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın oluşturulması hedefine kararlılıklarını yineleyerek başlamıştır. Bakanlar, Bologna Süreci kapsamında oluşturulmak istenen rekabetçi sistem yaratılırken, sürecin sosyal boyutunun da göz ardı

edilmemesi konusunda bir denge kurulmasını belirtmişlerdir. Berlin Bildirgesi kapsamında vurgulanan hedefler şöyle sıralanabilir (Berlin Declaration, 2003):

- Bakanlar, 2000 yılında Lizbon'da, 2002 yılında ise Barselona'da Avrupa Konseyi'nin dünyanın en dinamik ve rekabet gücü yüksek bilgi temelli ekonomisini oluşturmayı amaçlayan hedefin Bologna Süreci kapsamında benimsendiğini vurgulamışlardır.
- Bilgi Avrupa'sının temelini güçlendirmek, Avrupa'nın kültürel ve dilsel çeşitliliğini korumak amacıyla Avrupa Yükseköğretim Alanı oluşturma sürecinde, Avrupa Araştırma Alanı ile işbirliği yapılması kararı alınmıştır.
- Bakanlar, Prag Bildirgesinden bu yana yükseköğretimde; uyumun, karşılaştırılabilirliğin ve şeffaflığın sağlanması yönünde olumlu gelişmeler olduğunu belirtmişlerdir.
- Bologna Bildirgesi kapsamında hedeflenen iki aşamalı sisteme geçişin önemi vurgulanmış ve 2005 yılına kadar iki aşamalı (lisans ve yüksek lisans) sisteme geçişin gerçekleşeceği yönünde karar alınmıştır. Bir diğer önemli karar ise doktora programının ve disiplinlerarası çalışmaların teşvik edilmesi yönünde olmuştur.
- Herkes tarafından ulaşılabilir olması açısından, yükseköğretimin önündeki engellerin kaldırılması yönünde karar alınmıştır.
- Siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel ve akademik alanlar başta olmak üzere, birçok alanda etki gösteren öğrenci ve personel hareketliliklerinin desteklenmesi yeniden vurgulanmıştır.
- Avrupa'ya özgü yenilikçi müfredatların geliştirilmesi kararlaştırılmıştır. Aynı zamanda Avrupa kimliği, Avrupa vatandaşlığı gibi kavramların benimsenmesi amacıyla öğrencilere derece programlarının yanı sıra dil desteğinin de verilmesi kararlaştırılmıştır.
- 2005 yılında düzenlenecek toplantı için; kalite güvencesi, iki aşamalı derece sistemi, derecelerin tanınması başlıklarında yapılan ilerlemelere yönelik rapor hazırlanması kararlaştırılmıştır.

Toplantı sonunda, Andora, Arnavutluk, Bosna Hersek, Rusya, Sırbistan-Karadağ, Makedonya ve Vatikan'ın üyelik talepleri kabul edilmiştir. Böylece Bologna Bildirge-

sini imzalayan ülke sayısı Berlin Bildirgesi ile birlikte 40 olmuştur. (Berlin Declaration, 2003).

Berlin Bildirgesi, Bologna Bildirgesi ile belirlenen altı hedefe ve sonrasında Prag Bildirgesi ile ek olarak belirlenen üç hedefe tam kararlılıkla katılmaktadır. Ayrıca Bildirge kapsamında yükseköğretimde kalite güvencesinin sağlanmasına yönelik denetlemelerin yapılması ve doktora derecesinin teşvik edilmesi yönünde yeni kararlar alındığı görülmektedir. Kalite güvencesi maddesi ile yükseköğretim kurumlarının; hesap verebilir ve şeffaf bir şekilde yapılandırılması, öğrenme çıktılarının ise ölçülebilir ve iş piyasasına uygun içerikli olması şeklinde kaliteyi hedefleyen faaliyetler gerçekleştirildiği görülmektedir.

2.3.4.3. Bergen Bildirgesi (2005)

Bologna Süreci'ne dahil olan ülkelerin eğitim bakanları Bergen Bildirgesine Bologna Süreci'nin başta Avrupa Yükseköğretim Alanı oluşturma hedefi olmak üzere Paris ve Berlin Bildirgeleri'nde hedeflenen önceliklerin gerçekleştirilmesi bağlamında kararlılıkla çalışmalar yaptıklarını beyan ederek başlamışlardır. Berlin'de 2005 yılındaki toplantıya kadar kalite güvencesi, iki aşamalı derece sistemi ve derecelerin tanınırlıkları alanlarında raporlar hazırlanması kararlaştırılmıştır. Bergen'de bu raporların sonuçlarına göre önemli ilerlemeler kaydedildiği belirtilmektedir. Bergen Bildirgesi kapsamında daha önceki bildirgelerden farklı olarak önem arz eden maddeler şöyle belirtilebilir (Bergen Declaration, 2005):

- Araştırmanın geliştirilmesi, toplumsal ekonomik kalkınmanın sağlanması, sosyal ve kültürel değerlerin oluşturulabilmesi amacıyla yükseköğretim kurumlarının toplumdaki önemi vurgulanmıştır.
- Doktora derecesinin bilgi transferini sağlayan ve disiplinlerarası eğitimi destekleyen yapısı sayesinde kısa bir süre içerisinde iş hayatının gereksinimlerini karşılayacak düzeyde bir dönüşüm sürecine gireceği belirtilmiştir.
- Kültürlerarası diyalog çerçevesinde Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın dünyanın diğer ülkeleri için de cazip hale getirilmesi ve sınırötesi yükseköğretimde kalitenin sağlanmasına destek olunması kararı alınmıştır.
- 2010 yılına kadar ulaşılması hedeflenen kalite güvencesinin sağlandığı, şeffaf, rekabet edebilir, bilgi temelli, kültürel çeşitliliğe saygılı, kamusal sorumluluk

ilkesine bağı bir yükseköğretim sisteminin oluşturulmasına ilişkin fikir birliğine varılmıştır.

Toplantı sonunda; Ermenistan, Azerbaycan, Ukrayna, Gürcistan ve Moldova'nın üyelik talepleri kabul edilmiştir. Bologna Bildirgesi'ni imzalayan ülke sayısı Bergen Bildirgesi ile birlikte 45'e ulaşmıştır (Bergen Declaration, 2005).

Bergen Bildirgesi, 2010 yılına kadar Avrupa Yükseköğretim Alanı oluşturulmasına ilişkin Bologna Süreci'nin ara dönem karnesi olarak düşünülebilir. Bergen Bildirgesi ile yükseköğretim kurumlarının kamu sorumluluğu taşıyan görevi ve toplumdaki rolünün irdelendiği anlaşılmaktadır. Bologna Süreci'ne dahil olan ülkelerin sürecin hedeflerine kararlılıkla bağı olmaları, ülkelerin eğitim alanında ortak sorunları olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, Bergen Bildirgesi ile 45'e yükselen üye sayısı dikkate alındığında, Bologna Süreci ile etkili ve kapsayıcı bir süreç yürütüldüğü açıktır.

2.3.4.4. Londra Bildirgesi (2007)

Yükseköğretimin ve araştırmanın kalitesinin artırılması, eğitime Avrupa boyutunun kazandırılması, bireylere kariyer fırsatlarının sunulması, yeni istihdam alanlarının yaratılması, uluslararası kurumsal işbirliğinin sağlanması gibi öncelikli hedeflerin yer aldığı Bologna Süreci maddeleri, 2007 yılında Londra'da düzenlenen toplantıda detaylı bir şekilde ele alınmış ve bu alanlardaki gelişmeler üzerine yoğunlaşmıştır. Bologna Süreci'nin başarılı bir şekilde ilerleme gösterdiği belirtilerek, bu hedeflerin başarıya ulaşabilmesi için ilerlemelerin devam etmesi ve Bologna Süreci'ne dahil olan ülkelerin yükseköğretim kurumlarının kamu sorumluluğu bilinciyle hareket etmeleri gerektiği vurgulanmıştır. Londra Bildirgesi'nde kendinden önceki Prag, Berlin, Bergen Bildirgelerinden farklı olarak ele alınan konular şöyle sıralanabilir (London Declaration, 2007):

- Küreselleşme, Avrupa'da eğitim sisteminin de dönüşüme uğramasına neden olmuştur. Bologna Bildirgesi ile 2010 yılına kadar Avrupa'da; cazip, çekiciliği yüksek ve rekabet edebilir bir yükseköğretim sisteminin oluşturulması hedeflenmiştir. 2007'de Londra'da düzenlenen toplantıda eğitim bakanlarının, küreselleşmenin halen aktif bir şekilde devam eden bir süreç olması nedeniyle işbirliğinin 2010 yılından sonra da devam etmesi yönünde fikir birliğine varmıştır.

- Avrupa Yükseköğretiminin küresel boyutta işleyen bir sistem haline dönüştürülmesi hedeflenmektedir. “küresel boyut” kavramının, Londra Bildirgesi’nde önemle vurgulanmaya başladığı bilinmektedir.
- Üç kademeli derece sisteminin uygulanması sonrasında toplumdaki istihdam sorununun hangi durumda olduğunun araştırılması ve bu konuda kamu kurumlarının özel sektör ile işbirliği yapmaları beklenmektedir.
- Sosyal boyut ve öğrenci hareketliliğine ilişkin ilerlemelerin belirlenmesi amacıyla bu alanlarda veri toplanması kararı alınmıştır.
- 2009 yılındaki toplantıya kadar Bologna İzleme Grubu’ndan detaylı bir rapor hazırlamaları talep edilmiştir. Raporun, Bologna Süreci’nin başladığı tarihten bu yana yükseköğretimde meydana gelen değişimler, ilerlemeler ve aksaklıklar gibi çeşitli başlıkları içermesi beklenmektedir.
- Karadağ’ın Bologna Süreci’ne dahil edilmesine ilişkin talebi olumlu karşılanmış ve üye sayısı 46’ya yükselmiştir.

Londra Bildirgesi kapsamında alınan kararlar ve üzerinde tartışılan konular incelendiğinde “küresel boyut” kavramının Londra Bildirgesi’nde önemle vurgulanmaya başladığı görülmektedir. Bologna Süreci’nin başladığı 1999 yılında, Avrupa çapında yükseköğretim alanında işbirliği hedeflenmiştir. Ancak aradan geçen sekiz yılda küreselleşmenin ülkeleri ve hatta kıtaları kıtalar ötesi işbirliğine zorladığı görülmektedir. Londra Bildirgesinin başlığı “Küresel Dünyanın Getirdiği Zorluklarla Mücadele” şeklindedir. Bu başlığın ve bildirgenin içeriği incelendiğinde Bologna Süreci’nin artık sadece “Avrupa Yükseköğretim Alanı” değil aynı zamanda “Küresel Yükseköğretim Alanı” oluşturulması sürecine dönüştüğü söylenebilir. 2007 yılında Londra’da düzenlenen toplantıda, 2009 yılında Leuven’de bir toplantı düzenlenmesi kararı alınmıştır.

2.3.4.5. Leuven Bildirgesi (2009)

Bologna Sürecine üye 46 ülkenin yükseköğretimden sorumlu bakanları 28-29 Nisan 2009 tarihinde Bologna Süreci’nden beri gözlemlenen gelişmeleri değerlendirmek ve 2020 yılına kadar Avrupa Yükseköğretim Alanı için öncelikleri belirlemek üzere Belçika’nın Leuven şehrinde bir araya gelmişlerdir. Leuven Bildirgesi, 1999’da başlatılan Bologna Süreci’nin nihai raporu niteliğinde bir bildirgedir. 1999-2009 yılları

arasında, yükseköğretim kurumları arasında uyumun ve karşılaştırılabilirliğin sağlandığı, gelişen teknolojiyle birlikte dönüşüme uğrayan iş gücünün yaratılmasına yönelik üç aşamalı derecelendirme sisteminin hayata geçirildiği, öğrencilerin ve akademisyenlerin uluslararası alanda daha hareketli oldukları bir süreç izlenmiştir. Bologna Süreci olarak adlandırılan bu süreçte; yükseköğretim kurumları, öğrenciler, öğretim elemanları, hükümetler, iş dünyası ve diğer paydaşların birbirleriyle etkileşim içerisinde bulunduğu Avrupa Yükseköğretim Alanı oluşturulmuştur. Bu süreçte, belirlenen birçok hedefin hayata geçirilmesine karşın, halen gerçekleştirilememiş hedefler bulunduğu açıktır. Bu sebeple, Bologna Süreci'nin 2010 yılından sonra da devam edeceği belirtilmektedir. Leuven Bildirgesi, Bologna Süreci kapsamında gerçekleştirilen hedeflerin panoramik bir yansıması niteliğindedir. Leuven'de gerçekleştirilen toplantıda alınan kararlar şöyle sıralanabilir (Leuven Declaration, 2009):

- Yükseköğretim sisteminin, AB'nin çok kültürlü ve çok dilli yapısını bir arada tutan yapıda olması gerektiği, bu bağlamda uluslararası ve kıtalararası işbirliğinin güçlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.
- Yaşamboyu öğrenme, kamu sorumluluğunun bir parçası niteliğinde görülmektedir. Eğitime erişilebilirliğin, eğitimde kalitenin ve şeffaflığın sağlanması gerektiği önemle vurgulanmıştır.
- Teknolojik gelişmeler ile birlikte yüksek beceri ve yeterliliklere sahip çalışanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda; yükseköğretim derece sistemi, öğrenci hareketlilikleri (Erasmus Programı), istihdam edilebilirliğe yönelik müfredat geliştirme ve araştırmaya verilen destek ile yükseköğretim kurumları istihdama katkı sunmaktadır ve bu durumun 2010 sonrasında da devam etmesi beklenmektedir.
- Eğitim kalitesinin artırılması ve öğrenci merkezli öğrenmenin desteklenmesi vurgulanmaktadır.
- Yükseköğretim politika alanlarıyla ilgili gelişmelerin ve ilerlemelerin takip edilebilmesi amacıyla, işlevsel bir veri koleksiyonu oluşturulması hedeflenmektedir. Eurostat, Eurostudent ve Eurydice gibi ağları da işbirliği çerçevesinde, bu veri koleksiyonuna katkıda bulunmaktadır.

2009'da Leuven'de düzenlenen toplantıda, 1999 yılında başlatılan Bologna Süreci derinlemesine tartışılmıştır. Bologna Süreci, 2010 yılına kadar Avrupa Yükseköğretim

Alanı oluşturulmasını hedeflemiştir. Leuven Bildirgesi'ne göre 2009 yılı itibariyle genel anlamda Bologna hedefleri yerine getirilmiştir. Ancak, küreselleşme ve teknolojik gelişmeler değişim ve yenilenmeyi sürekli kılmaktadır. Bu nedenle, gerek Bologna Süreci'nin devam ettirilmesi, gerekse yeni eklenecek hedefler için 2020 hedefleri belirlenmiştir. 3 Mart 2010 tarihinde Avrupa Komisyonu'nun belirlediği Avrupa 2020 stratejisi de Bologna Süreci kapsamında belirlenen 2020 hedefleri ile uyum göstermektedir. Küreselleşme ve teknolojik gelişmelerin, toplumun farklı alanlarında olduğu gibi eğitim alanında da 2020 stratejisinin oluşturulması sürecine önemli etkisinin olduğu anlaşılmaktadır.

2.3.4.6. Bükreş Bildirgesi (2012)

Yükseköğretimden sorumlu 47 ülkenin eğitim bakanı, Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın durumunu değerlendirmek ve yapılması planlanan öncelikleri görüşmek üzere 26-27 Nisan 2012 tarihinde Romanya'nın Bükreş şehrinde bir araya gelmişlerdir. Bükreş Bildirgesi kapsamında tartışılan başlıklar ve belirlenen öncelikler şöyle ifade edilmektedir (Bucharest Declaration, 2012):

- Avrupa'nın içinde bulunduğu ekonomik krizin etkileri yükseköğretim kurumlarına ayrılan bütçenin azalmasına ve mezun öğrencilerin işsizlikle karşı karşıya kalmalarına neden olmuştur. Bu sürecin aşılmasında yükseköğretim kurumlarına önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. İşsizliğin önlenmesi ve toplumsal refahın sağlanabilmesi amacıyla yükseköğretim kurumlarına yatırım yapılması gerektiği vurgulanmıştır.
- Bologna Süreci'nin uygulanmaya başlamasıyla birlikte; mezun öğrencilere Diploma Eki verilmesi, üç dereceli sisteme geçişin tamamlanması, öğrenci hareketliliklerinde AKTS kredilerinin kullanılması ve kalite güvencesinin sağlanması başlıklarında reformlar gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu sürecin daha kaliteli ve sürdürülebilir hale getirilmesi için çaba sarfedilmesi gerektiği kararlaştırılmıştır.
- Mezunların girişimcilik potansiyellerinin ve mesleki gelişimlerinin artırılması amacıyla, yükseköğretim kurumlarının iş piyasasını ve teknolojiyi yakından takip etmeleri gerekliliği vurgulanmıştır.

- 2012-2015 yılları arasında; yükseköğretime erişim, öğrenci merkezli öğrenme, öğrenci ve personelin yönetimde söz sahibi olmaları, teknolojiye dayanan bilgi temelli ortaklık gibi alanlarda öncelikler belirlenmiştir. Bu önceliklerin 2015 yılında Erivan’da düzenlenecek toplantıya kadar gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.
- Ermenistan’ın Erivan şehrinde 14-15 Mayıs 2015 tarihinde toplantı düzenlenmesi kararlaştırılmıştır.

Bükreş Bildirgesi ile, diğer bildirgelerden farklı olarak Avrupa’nın içinde bulunduğu ekonomik krizin, yükseköğretim kurumlarına yansımaları bağlamında bir değerlendirmede bulunduğu görülmektedir. Yükseköğretim kurumları; toplumların istihdam, sosyal hayat, eğitim ve kültür gibi çeşitli alanlarında düzenleyici etkisi olan bir aktör olarak görülmektedir. Bu nedenle yükseköğretim kurumlarına yapılan yatırım, toplumların beşeri sermayesine yapılan yatırım olarak kabul edilmektedir. Bükreş Bildirgesi’nin üzerinde vurgu yaptığı bir diğer konu ise teknolojinin eğitime entegre edilmesi yoluyla Avrupa’nın ihtiyaçlarını karşılayacak yeteneklerin ve potansiyelin yaratılması yönündedir.

2.3.4.7. Erivan Bildirgesi (2015)

14-15 Mayıs 2015 tarihinde Ermenistan’ın Erivan şehrinde düzenlenen toplantıya, Bologna Bildirgesini kabul ederek sürece dahil edilen 47 ülkenin yükseköğretimden sorumlu bakanları katılmışlardır. 47 ülke farklı siyasi, kültürel ve akademik geleneklere sahip olmasına karşın, Avrupa’da işbirliğine dayalı bir yükseköğretim alanı oluşturulması hedeflendiği ve bu doğrultuda 1999 yılından beri ortak hedef ve sorumluluklar dahilinde çaba gösterildiği açıktır. Akademik özgürlüğe ve kamusal özerkliğe sahip olması beklenen yükseköğretim kurumlarının, kamusal sorumluluk bilinciyle Avrupa Yükseköğretim Alanı oluşturulmasına tam destek sağlamaları gerektiği belirtilmektedir. Erivan Bildirgesi, öncelikle Avrupa’nın içerisinde bulunduğu ekonomik kriz ve bu krizin toplumsal alana özellikle de yükseköğretim kurumlarına yansımaları üzerinde durmuştur. Erivan Bildirgesine göre, Avrupa Yükseköğretim Alanı bağlamında gerçekleşen hedefler, dikkate alınması gereken öncelikler ve önemli noktalar şöyle özetlenmektedir (Yerevan Declaration, 2015):

- Avrupa'nın; ekonomik ve sosyal kriz, işsizlik, demografik değişiklikler, göç, ülkeler arası anlaşmazlıklar başta olmak üzere ciddi zorluklar ve sorunlar ile karşı karşıya olduğu belirtilmektedir. Bu sorunların yükseköğretim kurumlarının görevlerini yerine getirmesi bağlamında aksaklığa yol açmaması amacıyla, Avrupa ülkelerinin ortak stratejiler doğrultusunda kendi içinde ve diğer paydaşlarla işbirliği içerisinde olmaları gerektiği vurgulanmaktadır.
- Bologna Süreci kapsamında yükseköğretim alanında uygulanan reformlar sayesinde, yükseköğretim öğrencilerinin yeterlilikleri tanınarak Avrupa Yükseköğretim Alanı içerisinde hareketlilikleri desteklenmiştir. Bologna Süreci reformları arasında önemli görülen; AKTS kredilerinin kullanılması ve Diploma Eki uygulamaları sayesinde öğrenciler Avrupa Yükseköğretim Alanı dahilindeki ülkelerde öğrenimlerine devam etmek istediklerinde veya iş başvurusunda bulduklarında akademik tanınırlıkları sağlanmakta ve akademik olarak o ülkenin kendi vatandaşı gibi değerlendirilmektedir.
- 2020 yılına kadar yükseköğretim alanında oluşturulan eğitim politikaları aracılığıyla; demokratik değerlerin ve insan haklarının ön planda olduğu, istihdam edilebilirlik yoluyla toplumsal refahın sağlandığı, Avrupa vatandaşlığı kavramının oluşturulduğu bir toplum hedeflenmektedir.
- Öğrencilerin mezuniyet sonrasında Avrupa'da iş piyasasına dahil olmaları sağlanmıştır. Bu sürecin devamı ve mezunların iş piyasasına entegrasyonu desteklenmesi gerektiği vurgulanmıştır.
- Ön lisans yeterliliklerinin, Avrupa Yükseköğretim Alanı Yeterlilikler Çerçevesine dahil edilmesi kararlaştırılmıştır.
- Hareketlilik sayılarının teşvik edilerek artırılması ve yükseköğretim kurumlarının daha fazla uluslararasılaşmasının sağlanması hedeflenmektedir.
- Belarus'un Bologna Süreci'ne dahil edilmesine ilişkin talebi olumlu karşılanmış ve üye sayısı 48'e ulaşmıştır.
- Fransa'nın Paris şehrinde, 24-25 Mayıs 2018 tarihinde toplantı düzenlenmesi kararlaştırılmıştır.

1988'de Bologna Üniversitesi'nin 900. Yıldönümü toplantısında 388 rektörün imzaladığı bir doküman olarak ortaya çıkan “ Magna Charta Universitatum”,

Avrupa’da yükseköğretim kurumlarının rolünü sorgulayan ilk doküman olarak nitelendirilebilir. On yıl sonra 1998 yılında dört ülkenin eğitim bakanları tarafından imzalanan ve Avrupa’da yükseköğretim kurumlarının işbirliği yapmasını öngören ilk resmi doküman niteliği taşıyan Sorbonne Bildirgesi ise, 1999 yılındaki Bologna Bildirgesinin başlangıç noktasıdır. 1999 Bologna Bildirgesi ile başlayan süreç, 2015 Erivan Bildirgesi’ne kadar Avrupa Yükseköğretim Alanı oluşturulmasına yönelik aşamalı olarak gelişim göstermiştir. Avrupa’da yükseköğretim alanında reform süreci olarak da nitelendirilen Bologna Süreci yükseköğretim kurumlarının toplumdaki rolünü kamusal sorumluluk olarak görmüştür. Bu bağlamda yükseköğretim kurumlarına ciddi sorumluluklar yüklemiştir. Bologna Süreci ile başlayan yükseköğretimde reform sürecinin Avrupa ile sınırlı kalmadığı Avrupa dışındaki ülkelerin de ilgi gösterdiği bir süreç haline dönüştüğü görülmektedir. Bu durum, ülkelerin eğitim alanında işbirliği çerçevesinde ortaklık faaliyetleri yürütmek istemelerinin göstergesi olarak kabul edilebilir.

Bu çalışmanın konusu olan Erasmus Programı, Bologna Süreci kapsamında ortaya çıkan AKTS kredileri ve hareketliliklerin desteklenmesi başlıkları dahilinde önem kazanmıştır. AKTS kredileri ile, Avrupa Yükseköğretim Alanı dahilindeki ülkelerin hangisinde öğrenim görürse görsün öğrencilerin akademik tanınırlıkları garanti altına alınmaktadır. Bu durum öğrencilere akademik özgürlük sağlamanın yanı sıra onları hareketlilik faaliyetlerine teşvik etmektedir. Bologna Sürecinin teşvik ettiği; Avrupa vatandaşlığı, çokdillilik, bütünlük içinde çeşitlilik ve kurumların uluslararasılaşması hedeflerinin Erasmus Programı’nın stratejik hedefleri ile uyumlu olduğu söylenebilir. Çalışmanın alt başlıklarında incelenecek olan AB Lizbon Stratejisi ve AB2020 Stratejisi Erasmus Programı’nın hedeflerine ulaşmasında ve yükseköğretimin kalitesinin artırılmasında önemli araçlar olarak belirtilebilir.

2.3.5. Lizbon Stratejisi Kapsamında Rekabet Edebilir bir Avrupa için Eğitim Alanında Yapılan Düzenlemeler

AB’nin kuruluşundan itibaren ekonomik ve sosyal durumunu iyileştirme, rekabet edebilir bir birlik oluşturma çabasında olduğu bilinmektedir. Ekonomik ve sosyal iyileştirme sağlamak amacıyla ilk hamlenin Avrupa Komisyonu tarafından 1993 yılında hazırlanan “White Paper on Growth, Competitiveness, Employment” (Büyüme, Rekabet Edebilirlik ve İstihdam Üzerine Beyaz Kitap) başlıklı çalışma ile

başlatıldığı belirtilmektedir. Büyüme, rekabetçilik ve istihdam üzerine hazırlanan bu çalışma, Avrupa'da ekonomik büyümeyi ve istihdamı sağlamayı, eğitim ve sosyal politikalar bağlamında bireylere yeni fırsatlar sunmayı hedeflemektedir (Yılmaz, 2010: 23).

1993 yılında; büyüme, rekabet edebilirlik ve istihdam üzerine hazırlanan çalışmadan anlaşılacağı üzere, Maastricht Antlaşması sonrasında artık AB'nin kuruluş yıllarındaki savaşı önlemek barış ortamı oluşturma gayesi dışında; sosyal, ekonomik, kültürel olmak üzere çeşitli ihtiyaçlara cevap verecek çalışmalar yaptığı da görülmektedir.

Küreselleşme beraberinde olumlu fırsatlar sunduğu gibi, AB'yi birtakım tehditlerle de karşı karşıya bırakmıştır. Küreselleşme süreci ile ekonomik büyümenin durma noktasına gelerek ekonomik kriz ortamı oluştuğu bilinmektedir. Ekonomik durgunluk ise beraberinde istihdam ve işsizlik sorununun ortaya çıkmasına neden olmuştur. AB üyesi ülkeler, sosyal ve ekonomik sorunlara çözüm bulmak ve gelecek için daha rekabet edebilir bir Avrupa oluşturmak için 23-24 Mart 2000 tarihinde Lizbon'da bir araya gelmiştir. Lizbon sürecinin üç ana hedefinin olduğu vurgulanmaktadır. Bu hedefler; sürdürülebilir ekonominin, istihdamın ve sosyal dayanışmanın sağlanması şeklinde açıklanmaktadır (Yılmaz, 2010: 23).

AB'de ekonomik kriz, işsizlik gibi sorunlar görülürken, ABD ve Japonya'da bilgi iletişim teknolojilerinin verimli kullanımı ile üretim potansiyeli artırılarak istihdamın gelişmesi sağlanmıştır. AB'nin, Lizbon sürecinde belirlenen üç ana hedefi gerçekleştirilebilmesi ve kıta dışındaki ülkeler ile rekabet edebilmesi için bilgi temelli bir ekonomiye geçişinin zorunlu olduğu söylenebilir. Bu nedenle AB, Lizbon Süreci ile 2010 yılına kadar dünyanın en rekabetçi ve en dinamik bilgi ekonomisine ulaşmayı hedeflemektedir (Öztürk, 2008:14). AB, Lizbon Stratejisi'nde belirlediği hedeflere ulaşılabilmesi için ekonominin yeniden şekillendirilmesini ve bireylere uygun eğitimler yoluyla beşeri sermayeye yatırım yapılmasını vurgulamıştır. Bu çerçevede; eğitim, istihdam, araştırma, bilgi iletişim teknolojilerinin yaygınlaştırılması, girişimcilik gibi temel öncelik alanları belirlenmiş ve bu alanlarla ilgili yapılması gereken faaliyetler kararlaştırılmıştır (İnan, 2005:75-77).

Eğitim ve öğretim, Lizbon Stratejisi'nde hedeflenen bilgi temelli rekabetçi ekonominin sağlanması hususunda önemli bir unsur olarak görülmektedir. İstihdam,

araştırma, yenilik gibi kavramların Lizbon Stratejisi'nin en kilit hedefleri arasında olduğu bilinmektedir. Bu kilit unsurların, iyi bir eğitim ve öğretim ile mümkün olabileceği vurgulanmaktadır. Eğitimin aynı zamanda sosyal dayanışmayı ve aktif vatandaşlığı desteklemesi, Lizbon Stratejisi'nin sosyal hedeflere ulaşabilmesi bağlamında etkili bir unsur olarak görülmektedir (cedefop.europe.eu, agis, 2018a).

Eğitim ve öğretimin üye ülkelerin kendi sorumluluğunda olduğu bilinmektedir. Buna karşın, nüfusunun yaşlanması, küreselleşmeyle birlikte iş dünyasının daha çok beceri gerektiren bir yapıya dönüşmesi gibi etkenler, AB'yi bir kaos içine girmeye zorlamaktadır. 2000 yılı Lizbon süreci itibariyle, AB çeşitli raporlar ile eğitim alanında etkileşim sağlayarak ortak hareket edilmesi gerektiğini vurgulamaya başlamıştır. 2001 yılında başlatılan "Eğitim ve Öğretim 2010" bu alanda ortaya çıkan önemli bir stratejik çerçeve niteliğindedir. Genel anlamda eğitim ve öğretim alanında AB'nin kapsamlı işbirliğine dayanan bu çerçeve, 2010 yılı itibariyle "Eğitim ve Öğretim 2020" adıyla yenilenmiştir. "Eğitim ve Öğretim 2010" kapsamında uzun dönem stratejik hedefler çerçevesinde, üye ülkeleri eğitimde işbirliği yapmaya teşvik eden dört madde belirlenmiştir. Eğitimde birtakım düzenlemeler hedefleyen bu maddeler şöyle ifade edilebilir (ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework_en):

- Yaşamboyu öğrenmenin ve hareketliliğin sağlanması,
- Eğitim ve öğretimin kalitesinin ve verimliliğinin artırılması,
- Eşitliğin, sosyal düzenin ve aktif vatandaşlığın sağlanması,
- Eğitim ve öğretimin her döneminde yeniliğe, girişimciliğe ve yaratıcılığa teşvik edilmesi.

2005 yılında Lizbon Stratejisi'nin Ara Dönem Faaliyet Raporu'nda kaydedilen gelişmelerin görüşüldüğü toplantıda, Avrupa Komisyonu eğitim ile ilgili; "Modernising Education and Training: A Vital Contribution to Prosperity and Social Cohesion in Europe - Eğitim ve Öğretimin Modernleştirilmesi: Avrupa'da Sosyal Bütünlüğe ve Refaha Önemli Bir Katkı" başlıklı bir rapor sunmuştur. Rapora göre; istihdamın sağlanması, ekonomik büyümenin ve rekabet edebilirliğin artırılması gibi hedeflerin ancak eğitim ve öğretime yapılacak yatırım ile mümkün olabileceği vurgulanmıştır. Raporda, eğitim ve öğretim sayesinde bireylere istihdam sağlandığı gibi sürdürülebilir büyümeye de katkıda bulunduğu belirtilmektedir. Üye ülkelerin, AB nezdinde eğitim alanında alınan kararları ulusal eğitim politikalarına dahil

etmeleri beklenmektedir. Raporda eğitimde Avrupa boyutunun oluşturulmasının, yaşamboyu öğrenme stratejilerinin uygulanmasının ve yükseköğretimde reformlar yapılmasının gerekliliğinin tekrar tekrar vurgulandığı görülmektedir (cedefop-europe.eu, agis, 2018b).

İnsan kaynaklarının, toplumların yeniliğe giden yolda bilginin yaratılması ve dönüştürülmesi sürecinde aktif rol oynayan bileşenler olması nedeniyle AB'nin en değer verdiği varlıklarından birisi olduğu bilinmektedir. Lizbon Stratejisi'nin ana hedefinin; "AB'yi bilgi temelli ekonomiye dayanan, küresel bağlamda rekabet gücü olan bir birlik seviyesine dönüştürmek" olduğu söylenebilir. Bu hedefin gerçekleştirilebilmesi için insan kaynaklarına yatırım yapılması gerektiği, Avrupa Konseyi ve Avrupa Komisyonu tarafından bilinmekte ve bu alanda özenle çalışılmaktadır. AB'nin Lizbon'da belirlediği ekonomik, sosyal ve çevresel hedefler üzerinde; rekabet edebilirlik, sürdürülebilirlik, büyüme ve istihdam gibi pozitif etkiler yaratan eğitim ve öğretim alanına yapılan yatırımların, AB tarafından kilit unsur olarak görüldüğü vurgulanmaktadır. Eğitim ve öğretim aynı zamanda; istihdam, araştırma, yenilik gibi diğer politika alanlarını tamamlayıcı bir unsur olarak da görülmektedir. Avrupa Konseyi 3 Mart 2004 tarihinde yayınladığı; "The Success of the Lisbon Strategy Hinges on Urgent Reforms - Eğitim ve Öğretim 2010 Lizbon Stratejisi'nin Başarısı Acil Reformlara Bağlıdır" başlıklı rapor ile; üye ülkelerin Lizbon Stratejisi'nin gerçekleştirilebilmesi bağlamında özellikle eğitim ve öğretim alanında harcadıkları çabayı desteklemek amacıyla aşağıda belirtilen üç madde üzerinde hemfikir olunmasını ve harekete geçilmesini istenmektedir. Bu maddeler şöyle özetlenebilir (Council of European Union, 2004: 4-6):

- **Bilgi Temelli Toplumun Oluşturulması Sürecinde Kilit Alanlara Yatırım ve Reform Yapılması:** Bu maddeyle, bilgi toplumunu yaratmaya destek olacak yükseköğretim, yetişkin eğitimi ve mesleki eğitim gibi anahtar alanlara yatırım yapılması gerektiği ifade edilmektedir. Bu bağlamda topluluk hibe ve eğitim öğretim programlarının insan kaynaklarının sağlanması hususunda oldukça önemli bir role sahip olduğu vurgulanmaktadır.
- **Yaşamboyu Öğrenmenin Somutlaştırılması:** Bu maddeyle, yaşamboyu öğrenmenin sağlanması için öncelikle; cazip, herkese açık ve erişilebilir bir öğrenme ortamının yaratılması gerektiği vurgulanmaktadır. Rekabete dayalı evrensel bir boyut kazandırılması için de kapsamlı ve uyumlu ulusal

yaşamboyu öğrenme stratejilerinin geliştirilmesi gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Bu bağlamda eğitim ve iş dünyasını da içeren geniş yelpazeli ortaklıklar kurulmasının faydalı olacağı belirtilmektedir.

- **Avrupa Eğitim ve Öğretim Alanının Oluşturulması:** Bu maddede; bireylerin niteliklerinin ve yeteneklerinin tanınması, aktif vatandaşlığın ve Avrupa iş gücünün desteklenmesi amacıyla diploma ve sertifikaların tanınırlıklarının sağlanması, Erasmus gibi topluluk programlarının önündeki engellerin kaldırılarak hareketliliklerin desteklenmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Lizbon Stratejisi kapsamında belirlenen hedeflerin etkin olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla bir araştırma düzenlenmiş, araştırma raporunun sonucuna göre henüz planlanan hedefe ulaşamadığı belirlenmiştir. 2004 yılında yayınlanan Ara Dönem Raporu kapsamında alınan bir kararla, üye ülkelerin stratejik hedeflerine ulaşabilmeleri amacıyla daha etkin ve verimli istihdam çalışmaları yapmaları tavsiye edilmiştir. 2005 yılında yenilenen ve 2010 yılına kadar devam edecek bu stratejinin “Lizbon II” olarak adlandırıldığı belirtilmektedir (Akyol, B, 2009: 72-74). 2004 yılında yayınlanan Lizbon Stratejisi Ara Raporu’nda planlanan hedeflere yönelik birtakım ilerlemeler olduğu belirtilmesine karşın tam anlamıyla ulaşamadığı ifade edilmektedir. Bu ilerlemeler de şu şekilde özetlenmektedir (İnan, 2005:75-77):

- 2000-2003 yılları arasında toplam istihdam oranının % 62,5’den % 64,3’e yükseldiği, uzun dönem işsizlik oranının ise %4’den 2002 yılı itibariyle %2 seviyesine gerilediği belirtilmektedir.
- Demiryolu, telekomünikasyon, elektrik başta olmak üzere birçok sektör rekabete açılmıştır. Böylece, Avrupa iç pazarı oluşturulmuş, istihdam ve iş kalitesi artırılmıştır.
- Bilgi ekonomisine dönüşüm noktasında; işyerlerinde, evlerde ve toplumun genelinde internet kullanımı artarken internet erişimin yüzde % 93’e yükseltilmiştir.
- Nüfus yaşlanmasının devlet üzerindeki yükünü azaltmaya yönelik sosyal güvenlik reformları yapılmıştır.

AB; küreselleşme, bilgi iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi, nüfusun yaşlanması, ekonomik politikaların doğru yönetilememesi, eğitim ve öğretimin teknolojiyle

uyumlu olacak şekilde iş piyasasının ihtiyaçlarına cevap verebilecek düzeyde dönüştürülememesi gibi etkenler başta olmak üzere çeşitli nedenlerle ABD ve Japonya gibi dönemin önde gelen küresel güçlerine karşı zayıf konumda kalmıştır. 2000 yılında, Lizbon sürecinin stratejik hedeflere dönüşmesi, AB'nin durumun aciliyetini anladığını ve müdahale etmek istediğini göstermektedir. Lizbon Stratejisi kapsamında belirlediği hedefler incelendiğinde, AB'nin; ekonomi, eğitim ve istihdam başta olmak üzere birçok alanda rekabet edebilme gücünü kazanma çabasında olduğu görülmektedir. Lizbon Stratejisi sonrasında AB, Lizbon Stratejisi'nin devamı niteliğinde görülen AB 2020 Stratejisini başlatmıştır.

2.3.6. Avrupa 2020 Stratejisi Kapsamında Eğitim Alanında Alınan Kararlar

23-24 Mart 2000 tarihinde Lizbon'da gerçekleştirilen Avrupa Zirvesi'nde, Lizbon Stratejisi olarak bilinen on yıllık bir büyüme ve istihdam stratejisi belirlenmiştir. Avrupa Komisyonu, Lizbon'da belirlenen stratejik hedeflere öngörülen tarihte tam anlamıyla ulaşılamaması ve AB'nin içinde bulunduğu problemlere yeni stratejiler geliştirilebilmesi amacıyla, 3 Mart 2010 tarihinde 10 yıllık bir zaman zarfında gerçekleştirilmesi hedeflenen, AB 2020 Stratejisi başlıklı stratejik plan hazırlamıştır. AB'nin 2020 stratejisinin belirlenmesinde birtakım etkenlerin rol oynadığı vurgulanmaktadır. Bu etkenler; küreselleşme, AB ülkelerinde görülmekte olan ekonomik kriz, ekonomik problemlerden kaynaklanan işsizlik sorunu, iklim değişikliği, genç nüfus oranındaki azalma ve yaşlı nüfusun artması şeklinde ifade edilmektedir. Avrupa 2020 Stratejisi kapsamında; Akıllı, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme olmak üzere üç öncelik belirlenmiştir. Bu hedefler şöyle ifade edilmektedir (Akbaş ve Apar: 2010):

- **Akıllı Büyüme Hedefi:** Bilginin doğru kullanımı, her kademedeki eğitimin iyileştirilmesi ve yenilikçi bir yaklaşım ile sosyal kalkınma ve ekonomiye destek sağlanması hedeflenmektedir.
- **Sürdürülebilir Büyüme Hedefi:** Enerji ve kaynakların verimli kullanılması, güçlü ve sürdürülebilir sanayi ortamının oluşturulması hedeflenmektedir.
- **Kapsayıcı Büyüme Hedefi:** Bireylere küreselleşen çağ ile birlikte gelişen iş alanlarına uygun yeni beceriler geliştirmelerinin sağlanması ve yoksulluk ile mücadele bağlamında eylem planlarının oluşturulması hedeflenmektedir.

2009 yılında yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması'na göre; eğitim ve öğretim alanında üye ülkelerin işbirliğine teşvik edilmesinin AB'nin temel görevleri arasında olduğu belirtilmiştir. Avrupa 2020 Stratejisi'nde de eğitime yönelik öncelikli hedefler belirlendiği görülmektedir. Eğitim ve öğretimin, AB 2020 Stratejisi'nin özelinde belirlenen "Akıllı, Kapsayıcı ve Sürdürülebilir" büyümeye, pozitif katkı sağlayacağı ifade edilmektedir. AB 2020 Stratejileri kapsamında eğitime yönelik belirlenen hedefler şöyle ifade edilmektedir (Ab.gov.tr, agis, 2018);

- Erken okul terk oranının, %10 oranının altına düşürülmesi hedeflenmektedir. Böylece, bireylerin eğitim alarak topluma dahil edilmesi ve sosyal kalkınma yolunda ivme kazanılması hedeflenmektedir.
- Avrupa ülkelerinin genelinde gençlere yönelik istihdam sorunu yaşanması nedeniyle bu sorunun yükseköğretim mezuniyet oranının yükseltilmesi ile çözüme kavuşturulması düşünülmüştür. Bu nedenle, 30-34 yaş aralığında bulunan genç nüfusun, yükseköğretim mezuniyet oranının en az %40 oranına yükseltilmesi hedeflenmektedir.
- İletişimi ve işbirliğini güçlendirerek sinerji yaratmak amacıyla yenilikçi uygulamaların ve araştırmaların, çeşitli projeler yoluyla eğitim ve iş dünyasını bir araya getirecek şekilde tasarlanması planlanmaktadır.
- Yükseköğretim, mesleki eğitim, okul eğitimi, yetişkin eğitimi ve gençlik hareketlilik programları kapsamında öncelikle AB vatandaşlarının hareketliliği hedeflenmektedir. Hareketliliğin iş fırsatlarını artıracığı belirtilmektedir. Öncelikle, Erasmus öğrenci öğrenim ve staj faaliyetleri yoluyla yükseköğretim kurumlarının performansının ve cazibesinin artırılması hedeflenmektedir. Programlar yoluyla Avrupa'da her kademedeki eğitimin kalitesinin iyileştirileceği ve istihdam oranlarının da buna bağlı olarak artacağı ifade edilmektedir. İşsizliğe yönelik olarak ise; staj, iş deneyimi ve çıraklık eğitimi gibi alternatif çözümler yoluyla genç işsizlerin iş piyasasına dahil edilmesi planlanmaktadır.
- AB 2020 Stratejileri kapsamında Kapsayıcı Büyüme başlığında, istihdam ve beceriler alanında bir takım kararlar alındığı görülmektedir. Mezun öğrencilere, küreselleşme ile dönüşüme uğrayan iş alanlarına uyum sağlayabilmeleri amacıyla yeni beceriler kazandırılması, böylece istihdam edilebilirliklerinin artırılması hedeflenmektedir.

21.yy'da küreselleşme ile birlikte hızlanan bilim ve teknoloji alanlarındaki gelişmeler, toplumların ekonomik anlamda kalkınmalarını zorunlu hale getirmektedir. AB 2020 Stratejisi, topluma faydalı bireylerin katılımını sağlamak amacıyla; eğitime ve insan kaynaklarına yatırım yapılmasını vurgulamaktadır. Aynı zamanda yaşamboyu öğrenmenin sosyal ve ekonomik kalkınmayı da destekleyeceği düşünüldüğünden kaliteli eğitimin sağlanması hedeflenmiştir AB, politika gereği birçok alanda üye ülkelere yaptırım niteliğinde bir zorlama uygulamamaktadır. Lizbon Stratejisi'nde olduğu gibi, AB 2020 Stratejisi kapsamında da eğitim alanında belirlenen stratejik hedeflerin gerçekleştirilmesi aşamasında, Açık Koordinasyon Yöntemi'nin kullanıldığı belirtilmektedir. Açık Koordinasyon Yöntemi kapsamında, üye ülkeler eğitim alanında ortak hedefler belirlemekte ve bu hedefler doğrultusunda ulusal raporlar hazırlamaktadırlar (Ab.gov.tr,agis,2018).

2002 yılında Lizbon Stratejisi kapsamında, eğitim ve öğretimde birtakım iyileştirmeler yapılması amacıyla "Eğitim ve Öğretim 2010" çalışma programı hazırlanmıştır. 2010 yılında AB'nin, Avrupa 2020 Stratejisi'ni belirlemesiyle, eğitime verilen önem ve eğitimden beklenen etkinin arttığı görülmektedir. 2020 yılına kadar eğitime Avrupa boyutunun kazandırılması, eğitimde AB işbirliğinin güçlendirilmesi gibi amaçlarla AB 2020 Stratejisi'nin hedeflerine uygun olarak 28 Mayıs 2009 tarihinde Avrupa Konseyi'nin "Eğitim ve Öğretimde İşbirliği İçin Stratejik Çerçeve" başlıklı sonuç bildirgesi kapsamında "Eğitim ve Öğretim 2020" çalışma programı hazırlanmıştır. Eğitim ve Öğretim 2020 çalışma programı ile; üye ülkelerin eğitim ve öğretim sistemlerinin iyileştirilmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması, üye ülkeler arasında sosyal uyumu güçlendirerek çeşitli programlar aracılığıyla aktif vatandaşlığın ve kültürlerarası etkileşimin sağlanması, bireylerin sosyal ve mesleki anlamda gelişmelerinin sağlanması hedeflenmektedir. Avrupa Konseyi 12 Mayıs 2009'da "Eğitim ve Öğretimde İşbirliği İçin Stratejik Çerçeve" başlıklı madde kapsamında 2020 yılına kadar gerçekleştirilmesi hedeflenen dört ana madde belirlemiştir. Avrupa Konseyi karar metnine göre, bu maddeler şöyle ifade edilmektedir (Council of the European Union, 2009):

- Birinci stratejik hedef; yaşamboyu öğrenme ve hareketlilik programlarıyla bireylerin yurtdışı tecrübesi kazanmasını işaret etmektedir. Buna göre, değişmekte olan sosyal ve ekonomik durumlar, demografik değişiklikler, küreselleşmenin beraberinde getirdiği yeni iş alanları bireylerin yeteneklerinin

güncellenmesini ve geliştirilmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda her yaşta bireyin yaşamboyu öğrenme stratejileri ile eğitim alması ve iş dünyasının gerektirdiği becerileri kazanması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu yolla istihdamın da artacağı belirtilmektedir. Hareketlilik programlarıyla (Erasmus) gibi öğrencilerin, akademisyenlerin ve öğretmenlerin akademik hayatlarının en az bir dönemini Avrupa'nın başka bir ülkesinde veya diğer dünya ülkelerinde geçirerek farklı tecrübeler kazanmaları gerektiği belirtilmektedir.

- İkinci stratejik hedef; kalite ve verimlilik üzerinedir. Planlanan istihdam oranının gerçekleştirilebilmesi ve başarılı bir yol izlenebilmesi için; etkin, adil ve kaliteli eğitim ve öğretim sisteminin oluşturulması gerektiği belirtilmektedir. Anahtar role sahip becerilerin (okuryazarlık, fen, matematik, teknoloji) her birey tarafından öğrenilmesinin sağlanması ve Avrupa'nın cazibesinin artırılması gerektiği vurgulanmaktadır.
- Üçüncü stratejik hedef; eşitlik, aktif vatandaşlık ve sosyal dayanışmanın sağlanması üzerinedir. Eğitim ve öğretim politikalarının, bireylerin kişisel, sosyal ve ekonomik durumlarına bakılmaksızın istihdamları için gerekli eğitimi almaları yoluyla; aktif vatandaşlıklarının ve kültürel etkileşimlerinin sağlanması hedeflenmektedir. Eğitim ve öğretim; dezavantajlı bireylerin, göçmenlerin ve özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde tasarlanması gerektiği belirtilmektedir.
- Dördüncü stratejik hedef; eğitim ve öğretimin her alanında girişimcilik, yaratıcılık ve yenilikçiliğe teşvik edecek şekilde tasarlanması üzerinedir. Sürdürülebilir ekonomik gelişme ve rekabet edebilir bir Avrupa için yaratıcılık ve yenilikçiliğin oldukça önemli olduğu vurgulanmaktadır. Bu hedef için öncelikle bireylerin dijital yeterliliklerinin geliştirilmesi, kültürel farkındalık kazanmalarının sağlanması gerektiği belirtilmektedir. Eğitim ve öğretimin farklı alanları ile iş sektörünün işbirliği yaparak istihdam sağlanması, yenilikçi fikirlerin ortaya çıkması ve yeni beceriler kazanmış bireylerin topluma dahil edilmesinin hedeflendiği görülmektedir.

AB 2020 Stratejik Hedefi'ne yönelik belirlenen göstergeler kapsamında veriler paylaşılarak Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) tarafından belirli aralıklarla yayımlanmaktadır. AB düzeyinde gelişmelerin ölçülmesi ve değerlendirilmesine katkı sağla-

diği belirtilen Eurostat tarafından istihdam ve eğitime yönelik yapılan araştırmaya ilişkin veriler, Tablo 2.1’de “AB 2020 Stratejisi Eğitim ve İstihdam Oranları Göstergesi’ başlığında gösterilmektedir (Ab.gov.tr, agis,2014).

Tablo 2.1: AB 2020 Stratejisi Eğitim ve İstihdam Oranları Göstergesi

İstihdam Oranı ve Eğitim		2008 %	2011 %	2013 %	2016 %	2020 Hedefi %
İstihdam	İstihdam Oranı (20-64 yaş arası nüfus)	70,3	68,6	68,4	71,1	≥75.0
Eğitim	Eğitim, Öğretim Okul Terk Oranı (18-24 yaş arası nüfus)	14,7	13,5	12,0	10,7	< 10
	Yükseköğretime Erişim Oranı (30-34 yaş arası nüfus)	31,2	34,6	36,9	39,1	≥40

Kaynak: (Eurostat, agis, 2018)

Tablo 2.1’e göre belirli aralıklarla yayımlanmış raporlara ilişkin veriler paylaşıldığı görülmektedir. İstihdam oranlarında hedeflenen oran ≥ 75.0 ’dir. Son yayımlanan verilere bakıldığında 2016 yılında belirlenen hedefe doğru pozitif anlamda bir ilerleme kaydedildiği görülmektedir. Yine, eğitim ve öğretim alanında okul terkinin azaltılmasına yönelik olarak pozitif anlamda ilerleme kaydedildiği ve < 10 seviyesine yaklaşıldığı görülmektedir. Yükseköğretime erişim oranlarına bakıldığında aynı şekilde pozitif anlamda ilerleme kaydedilerek hedeflenen ≥ 40 seviyesine yaklaşıldığı görülmektedir. 2014-2020 yılları arasında uygulanan Erasmus Plus Programı, yükseköğretim öğrencilerine sağladığı fırsatlar bakımından önemli görülmektedir.

2014 yılında uygulanmaya başlanan ve 2020 yılına kadar sürmesi planlanan AB Erasmus Plus Programı’nın; eğitim, staj ve gençlik çalışmaları alanlarında modernleşme sağlayarak, bireylere yeni yetenekler kazandırması ve istihdam alanı yaratması hedeflendiği bilinmektedir. Eğitim ve iş dünyasının ortak işbirliği yapabilmesine olanak sağlayan Erasmus Plus Programı ile AB’nin; yaygın ve örgün eğitim alanlarında işbirliğinin sağlanarak bireylere daha kapsayıcı ve istihdam düzeyi

yüksek eğitimler vermeyi planladığı düşünülebilir. Erasmus Plus Programı ile birlikte, stratejik ortaklık projeleri, spor, iyi uygulamaların paylaşımı ve AB dışı ülkelerle işbirliği gibi alanlar programa dahil edilmiştir. Avrupa 2020 Stratejisi ve Eğitim Öğretim 2020 Stratejisinin hedef ve önceliklerine bakıldığında 2014 yılı ile yenilenen ve 2020 yılına kadar uygulanacak olan Erasmus Plus Programının içerik ve hedefleri arasında yakınlık görülmektedir. Bu bağlamda, Erasmus Plus Programı'nın, Avrupa 2020 Stratejisi'nin eğitim ve istihdam bağlamında belirlediği hedeflere uygun olarak tasarlandığı anlaşılmaktadır.

2.4. Avrupa Birliği Eğitim Politikalarına Uyum Sağlanması Bağlamında Türkiye'nin Hazırladığı Ulusal Programların Yükseköğretim Sisteminde Yarattığı Etki Çerçevesinde İncelenmesi

Türkiye 1999 yılında düzenlenen Helsinki Zirvesi'nde aday ülke statüsünü kazanmıştır. Bu çerçevede, diğer aday ülkeler gibi Türkiye için de AB Konseyi kararı ile Katılım Ortaklık Belgesi düzenlenmiştir. Katılım Öncesi Ortaklık Belgesi, aday ülkeler için yol haritası niteliği taşımaktadır. Türkiye, aday ülke ilan edilmesinden sonra, yürütmüş olduğu kapsamlı çalışmalar neticesinde, katılım müzakereleri için ön koşul kabul edilen Kopenhag siyasi kriterlerine uyum sağlama konusunda önemli ilerlemeler göstermiştir. Türkiye'nin adaylık sürecinde göstermiş olduğu ilerlemeler, 2004 Brüksel Zirvesi'nde müzakerelerin başlamasına resmen karar verilmesini sağlamıştır. Müzakerelerin başlaması ile birlikte Müzakere Çerçevesi Belgesi kapsamında 35 Fası belirlenmiştir. Bu çalışmanın konusunu oluşturan eğitim ve kültür alanı, AB müktesabatında 26. Fası olarak belirlenmiştir. Türkiye 26. Fası kapsamında, 2005 yılında tanıtıcı ve ayrıntılı tarama toplantıları gerçekleştirdiği belirtilmektedir (Demirbaş, 2010: 77). “AB Müktesabatı'nın Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programları” çerçevesinde hazırlanan 2001, 2003 ve 2008 Ulusal Programları, Türkiye'nin AB eğitim politikalarına uyum sağlaması bağlamında önem taşımaktadır.

2.4.1. 2001 Yılı Ulusal Programı

AB ile müzakere sürecinin, kısmen daha kolay müzakere edilebilecek alanlar olması nedeniyle 25. ve 26. Fası ile başladığı bilinmektedir. Türkiye 2001 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile “AB Müktesabatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye

Ulusal Programı'nın Uygulanması" başlıklı bir Ulusal Program hazırlamıştır. Programın içeriği; Türkiye'nin Kopenhag Kriterlerini yerine getirebilmesine ilişkin alınan kararlar, müzakere çerçevesinde Türkiye için öngörülen Fasıl başlıklarına ilişkin durum analizi ve AB muktesabatına uyum sağlanması amacıyla belirlenen hedeflerden oluşmaktadır. Rapora göre, yükseköğretim alanındaki mevcut durum analizi ve hedefler şöyle belirtilmektedir (AB Bakanlığı, Ulusal Program, 2001):

- Yükseköğretimdeki okullaşma oranı AB ülkelerinde ortalama %43 olmasına karşın, Türkiye'de %29 seviyelerinde olduğu rapor edilmiştir. Bu bağlamda zorunlu eğitimin beş yıldan sekiz yıla çıkartılması ve Beş Yıllık Kalkınma Planı oluşturulması yoluyla temel eğitimde okullaşma oranının artırılarak yükseköğretime erişim oranının yükseltilmesi hedeflenmiştir.
- Yükseköğretimde Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS) uygulamasının daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla, AKTS sistemini detaylı bir şekilde açıklayan kitapçık hazırlandığı ve bu konuda yükseköğretim kurumlarıyla toplantı düzenleneceği belirtilmektedir.
- AB Eğitim ve Gençlik Programları'nın Türkiye'de uygulanmasından sorumlu Ulusal Ajans'ın kurulması ve görev tanımının yapılması kararlaştırılmıştır.
- 2001 yılı itibariyle SOCRATES Programı'na dahil olunması ve bu bağlamda mezun öğrencilere Diploma Eki verilmesi için çalışmalar başlatılması kararlaştırılmıştır.

Rapor kapsamında alınan kararlar incelendiğinde; Zorunlu eğitimin beş yıldan sekiz yıla çıkartılması ve okullaşma oranının sağlanarak yükseköğretime erişim oranının AB seviyelerine yükseltilmesinin planlandığı görülmektedir. Bununla birlikte doğrudan yükseköğretim alanına yönelik olarak ise, 1999 Bologna Süreci ile başlatılan Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın oluşturulması bağlamında AKTS sisteme geçilmesinin kararlaştırıldığı anlaşılmaktadır. Rapordan ortaya çıkan bir diğer önemli karar ise; Türkiye'nin, Avrupa Topluluk Programları'na dahil olan, 1995-1999 yılları arasında I. dönemini tamamlayan ve 2000-2006 yılları arasında ise II. dönemini başlatan SOCRATES Programı'na katılmayı planlamasıdır. SOCRATES Programı'nın Türkiye'de uygulanmasından sorumlu kuruluş olarak ise Ulusal Ajans'ın kurulması kararlaştırılmıştır.

2.4.2. 2003 Yılı Ulusal Programı

23 Haziran 2003 tarihinde, 5930 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile “AB Müktesabatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programının Uygulanması” başlıklı rapor yayınlanmıştır. Bu rapor, 2001 yılında kabul edilen Ulusal Program’da taahhüt edilen bazı maddelerin gerçekleştirilmesine ek olarak yeni kararları da kapsamaktadır. 2003 Yılı Ulusal Programı’nda alınan kararlar şöyle sıralanabilir (AB Bakanlığı, Ulusal Program, 2003):

- 2002 yılında, Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu arasında imzalanan “Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşmasının Onaylanması Hakkında Karar” kapsamında, Türkiye’nin, Avrupa Topluluk Eylem Programları’na dahil olan; SOCRATES Programı, Gençlik Programı ve mesleki eğitim alanında uygulanan Leonardo da Vinci Programları’na katılım konusunda yasal düzenlemelerin tamamlandığı belirtilmektedir.
- AB Eğitim ve Gençlik Programları’nın Türkiye’de uygulanmasından sorumlu olacak kurum olan Ulusal Ajans’ın 29 Ocak 2002 tarihinde Bakanlar Kurulunun 3547 sayılı Kararı ile Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde kurulduğu belirtilmektedir.
- Mesleki eğitim almış öğrencilerin, mesleki eğitime teşvik edilmesi bağlamında üniversite sınavına dahil olmadan eğitim gördükleri alanda 2 yıllık meslek yüksekokullarına devam etmeleri hususunda çıkartılan 4702 sayılı kanun kapsamında, mesleki eğitimin cazibesinin arttırıldığı belirtilmektedir.
- 10 Temmuz 2001 tarihinde, 24458 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4702 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu ile 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu kapsamında yapılan değişikliklerin, ortak bir mesleki eğitim politikası uygulanması bağlamında, AET’nin 2 Nisan 1963 tarihinde aldığı karar ile uyumlu olduğu belirtilmektedir.

2.4.3. 2008 Yılı Ulusal Programı

Küreselleşme ve beraberinde hızla gelişen teknoloji ile birlikte, tüm dünyada işgücü piyasası yetenek ve beceri gerektiren mesleklere dönüşmeye başlamıştır. Bu yüzden AB'nin üzerinde önemle durduğu mesleki eğitim sistemi "AB Müktesabatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı'nın Uygulanması" başlıklı raporda ele alınan önemli konulardan birisi olmuştur. 2008 Yılı Ulusal Programında alınan kararlar şöyle belirtilmektedir (AB Bakanlığı, Ulusal Program, 2008):

- İşgücü piyasasının gereksinimlerine uygun mesleki eğitim sisteminin oluşturulmasına ilişkin, işbirliği çalışmalarının başlatılması kararlaştırılmıştır.
- Yükseköğretim düzeyindeki mesleki eğitim programlarının, program bütünlüğünü esas alan tek bir yapıya dönüştürülmesi ve uygulamalı eğitime ağırlık verilmesi kararlaştırılmıştır.
- İstihdamın artırılması ve insan kaynaklarının geliştirilmesi bağlamında yaşamboyu eğitim politikasının dikkate alınması vurgulanmıştır.
- Yaşamboyu eğitim politikası kapsamında; örgün ve yaygın eğitim imkanlarının artırılması ve eğitim türleri arasında yatay ve dikey ilişkilerin güçlendirilmesi kararlaştırılmıştır.
- Bilgi temelli toplum oluşturulması bağlamında, e-öğrenme ve açıköğretim sistemlerinin teşvik edilmesi kararlaştırılmıştır.
- Eğitimde kalitenin sağlanması amacıyla, öğrencilerin araştırmaya ve bilimsel çalışmalara yönlendirilmesine ilişkin teşvik programlarının planlanması kararlaştırılmıştır.
- Rekabetçi ve bilgiye dayalı ekonominin sağlanabilmesi amacıyla yükseköğretim kurumlarının, iş dünyası ile işbirliği yapmalarının teşvik edilmesi kararlaştırılmıştır.
- Türkiye Ulusal Ajansı'nın 2007-2013 yılları arasında uygulanacak yaşamboyu öğrenme programları'nın mevzuatına uyum sağlaması amacıyla gerekli tedbirlerin alınması kararlaştırılmıştır.

Toplumların geleceğini belirleyen eğitim sistemlerinin, içinde bulunduğu dönemin baskın paradigmalarından etkilenecek kendi sistemlerini o modele göre yapılan-

dırdıkları bilinmektedir. Değişimin ve yenileşmenin sürekli devam ettiği çağda, toplumların ulusal hedeflerine ulaşabilmesi, ekonomik ve siyasi bağımsızlıklarını koruyabilmeleri için evrensel değerleri gözeten bir eğitim sistemine sahip olmaları beklenmektedir. II. Dünya savaşından sonra, Avrupa'nın siyasi bütünleşme sürecine girmesinin ardından, ülkelerin eğitime verdikleri önemi artırmalarıyla kalkınmanın hızlandığı ve demokratik değerlere verilen önemin arttığı gözlemlenmiştir. AB'ye aday bir ülke olarak Türkiye'nin AB'nin küresel düzeyde oluşturduğu Bologna Süreci'ne dahil olması, Ulusal Programlar aracılığıyla AB müktesabatına uyum sağlamaya çalışması, Lizbon hedeflerine uyum çerçevesinde eğitim düzeylerinde düzenlemeler yapması önemli gelişmeler olarak görülmektedir (Akınoğlu, 2005: 31- 42).

AB, aday ülkelerin eğitim sisteminde yapacağı düzenlemelere ve değişikliklere karışmamasına karşın, kalitenin ve koordinasyonun sağlanabilmesi amacıyla ortak politikalar yürütülmesi gerektiğini savunmaktadır. Türkiye, AB müktesabatına uyum sağlanması çerçevesinde oluşturduğu Ulusal Programlar sonrasında, AB'ye İlerleme Raporları sunmuştur. Bu İlerleme Raporları'nda yükseköğretim alanına ilişkin önem arz eden hususlar bulunmaktadır. Türkiye'nin, Lizbon Stratejisi çerçevesinde oluşturulan bilgi temelli ekonomiye geçişin sağlanması ve evrensel değerlere sahip bir eğitim politikası oluşturulması amacıyla; SOCRATES, Leonardo da Vinci ve Gençlik Programları ve sonrasında Hayatboyu Öğrenme Programı kapsamına alınan Erasmus Programı'na katılım sağladığı görülmektedir (Demirbaş, 2010: 77).

Topluluk Programları kapsamında uygulanan Erasmus Programı'nın Türkiye yükseköğretim sisteminde; öğrenci ve öğretim elemanı hareketliliklerini teşvik ederek istihdama ve uluslararasılaşmaya katkıda bulunduğu bilinmektedir. Yükseköğretim öğrencilerine yönelik AKTS kredi sisteminin uygulanması ve mezun öğrencilere Diploma Eki verilmesi, Türkiye'nin AB eğitim politikalarına uyum sağlanması çerçevesinde oluşturduğu önemli araçlar olarak görülmektedir. Türkiye'nin AB eğitim politikalarına uyum çerçevesinde 2004 yılında başlattığı ve halen yürütmekte olduğu Erasmus Programı bir sonraki bölümde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİM ERASMUS ÖĞRENCİ DEĞİŞİM PROGRAMI

Avrupa Birliği Erasmus Programı; Yükseköğretim, Mesleki Eğitim, Yetişkin Eğitimi, Gençlik Eğitimi ve Okul Eğitimi olmak üzere farklı alanlarda uygulanmakta olan geniş perspektifli bir program olarak bilinmektedir. Çalışmanın bu başlığında öncelikle 1987'den bu yana AB'de uygulanmakta olan Erasmus Programı'na düşünce bağlamında yön veren ve bu nedenle programa ismi verilen Hollandalı filozof Desiderius Erasmus'un Erasmus Programa ilişkin rolü sorgulanacaktır. Daha sonra araştırmanın konusunu oluşturan, yükseköğretimde uygulanmakta olan Erasmus Öğrenci Öğrenim ve Staj Programları ele alınacaktır. Erasmus Programı Avrupa Birliği'nin eğitim alanında başlattığı bir proje olması nedeniyle Programın hedefleri Avrupa Birliğinin hedefleri ile ilişkilendirilerek alt başlıklar halinde detaylandırılacaktır. Son olarak ise; yükseköğretim kurumlarında uygulanmakta olan Erasmus Programı tanıtıldıktan sonra, Türkiye'nin henüz bir aday ülke olmasına rağmen Erasmus Programı'ndan faydalanabilmesine ilişkin AB düzeyinde ve Türkiye nezdindeki hukuki esaslar irdelenecektir.

3.1. Avrupa Birliği Eğitim Politikası Olarak; Erasmus Programı

Erasmus Programı; AB'nin, 1987'den bu yana AB'ye üye ülkeler arasında, 2014 yılı itibariyle de AB dışı ülkeleri de kapsayacak şekilde uygulamakta olduğu eğitim politikası olarak bilinmektedir. AB; kıta içinde siyasi ve ekonomik entegrasyonun sağlanması, istihdam alanının yaratılması gibi etkenlerle, kıta dışında ise rekabet edebilme gücü kazanmak amacıyla ekonomik ve siyasi işbirliği politikaları izlemiştir. AB'nin tarihsel gelişim süreci incelendiğinde; eğitim, uzun bir süre üzerinde aktif politikalar üretilmeyen bir alan olarak kalmıştır. AB'nin kıta Avrupa'sında yaşadığı ekonomik kriz ve işsizlik, bununla birlikte teknoloji alanında ilerleme gösteren A.B.D ve Japonya'ya karşı ekonomik ve siyasi güç kazanma hedefleri eğitim üzerinde politikalar geliştirilmesini zorunlu kıldığı söylenebilir.

Avrupa'nın başarı hikayesi olarak nitelendirilen Erasmus Programı; ülkeler arası işbirliğini sağlarken, bir yandan da öğrencilerin kültürlerarası becerilerini ve mesleki yeterliliklerini güçlendirmelerine olanak tanımıştır. Erasmus Programı'na katılan öğrenciler eğitim profillerini güçlendirmenin yanı sıra ülkelerarası elçi görevi

de görmektedirler. Erasmus Programı aracılığıyla milliyetçiliğin daha az, Avrupa kimliğinin ise daha çok temsil edildiği yeni bir nesil ortaya çıkmaya başladığı savunulmaktadır (Cairns, 2017:1).

AB'nin en önemli eğitim politikalarından birisi olarak görülen Erasmus Programı'na, Avrupa'nın önde gelen filozofu Desiderius Erasmus'un ismi verilmiştir. Erasmus Programı'nın oluşmasında, Desiderius Erasmus'un hayat görüşünün ve kişiliğinin önemli rolü olduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda Erasmus Programı'nın daha kapsamlı anlaşılabilmesi açısından, Desiderius Erasmus'un Erasmus Programına ilişkin rolü incelenecektir.

3.1.1. Desiderius Erasmus'un Erasmus Programına İlişkin Rolü

Rönesans ve Reform'un etkilerinin sürdüğü bir dönemde, 1467 ve 1536 yılları arasında yaşadığı düşünülen, Rotterdam'da dünyaya gelen Desiderius Erasmus'un; dünyadan ve düşünceden yana olan, dünyadaki bütün insanları hiçbir ayırım gözetmeksizin eşit görerek değer veren bir hümanist olduğu bilinmektedir. Erasmus'un; toplumlar arasındaki çekişmelerin, savaşların ve trajedilerin, şiddete gerek kalmadan karşılıklı hoşgörülle hümanizm anlayışı çerçevesinde çözümlenebileceğini düşündüğü ifade edilmektedir. Stefan Zweig, "Rotterdamlı Erasmus: Zaferi ve Trajedisi" isimli kitabında, Desiderius Erasmus'un, çocukluk yıllarından itibaren teoloji, Yunan ve Latin kültürü başta olmak üzere toplumun çok farklı alanlarında tecrübeler edindiği, çeşitli eğitimler aldığı ve bu eğitimlerin Erasmus'un uzlaştırıcı, barışçıl, insani ve bilimsel düşünceye sahip olmasını sağladığını belirtmektedir. Zweig; Erasmus'un hayatı boyunca; İtalya, Almanya, Fransa, Hollanda, İsveç, İngiltere gibi birçok Avrupa ülkesinde yaşamasına rağmen, hiçbir ülkeye kendini sürekli bağımlı hissetmediğini ve bütün ülkeleri vatani olarak gördüğünü ifade etmektedir. Bu nedenle Erasmus'u "İlk bilinçli kozmopolit Avrupalı" şeklinde nitelendirmektedir. Erasmus'un kendi döneminin düşünürlerinden farklı olarak belli bir topluma hizmet etmediği, bütün insanlığa faydası olabilecek fikirler öne sürdüğü belirtilmektedir. Zweig, Erasmus'u; bilim, kültür ve kitap aşkı ile barışın yolunda olan, çok dilliliği savunan "evrensel bir kişilik", "dünya vatandaşı" olarak tanımlamaktadır (Zweig, 2017: 19 -95).

Erasmus'un isminin verildiği Erasmus Öğrenci Değişim programıyla hedeflenen şey de, birçok farklı ülkeden gelerek bir arada eğitim alan öğrencilerin

Desiderius Erasmus gibi evrensel bir boyutta düşünebilmelerinin sağlanması yönündedir.

Charles Nauert, bir dünya vatandaşı olarak, Erasmus'un hümanist eğitim teorileri hakkında önemli kitaplar yazdığını ve Avrupa'nın birçok ülkesinde bu kitapların eğitime büyük katkılar sunduğunu belirtmektedir (Nauert, 2017). Eğitime sunduğu katkıların yanı sıra Erasmus, dogmatizme karşı durarak aklın gücünü savunmuştur (Aydin.edu.tr, agis, 2018). AB'nin 1987 yılından beri uygulamakta olduğu Erasmus Programı ile, bireylerin ön yargılarından uzaklaşarak, bağnazlığı bir kenara bırakıp, farklı uyruklardan bireylerle aynı ortamda yaşayabilmeleri ve özgüven kazanabilmeleri hedeflenmektedir.

Erasmus, insanın gerçek doğası nedir sorusuna, insanları hayvanlardan ayıran şeyin akıl olduğunu ve insanların aklını kullanarak topluma faydalı bireyler olabileceğini belirtmektedir. Bu nedenle, toplumların doğru bir eğitim ile vahşilikten ve şiddetten uzak kalacağını ve refah seviyelerini koruyabileceklerini düşünmektedir (Rummel, 2017). Günümüzde toplumların bireylerinin aklına yani eğitime yaptıkları yatırım karşılığında; sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda görülen toplumsal gelişmeler Erasmus'un yüzyıllar öncesinde akıl ve eğitime verdiği desteğin önemini vurgulamaktadır.

Zweig, Avrupa'nın Erasmus'un hayalini kurduğu gibi birlik ve bütünlük içerisinde hümanist bir şekilde birleştiğini vurgulamaktadır. Bu birlik sayesinde daha öncesinde tek bir dünya dili, dini ve kültürü ile insanları ortak bir çatı altında bulunmaya zorlayan yapının parçalandığı belirtilmektedir. Erasmus'un bütün ulusları seven, ulusların birbirine üstünlüğü olmadığını düşünen bir bilim insanı olması ve Avrupa Birliği düşüncesinin temellerini oluşturan hayat görüşü nedeniyle, günümüzde Avrupa Birliği'nin eğitim, kültür ve sanat alanında birçok projesine isminin verildiği belirtilmektedir (Zweig, 2017: 96).

Günümüzde AB'nin üzerinde önemle durduğu; çok dillilik, kültürlerarası diyalog ve dinler arası hoşgörü gibi kavramları Erasmus'un yüzyıllar öncesinde hayal ettiği anlaşılmaktadır. Erasmus hayatının büyük bir bölümünü eğitim almak, aklını daha iyi kullanabilmek ve çalışabilmek amacıyla Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde geçirmiştir.

AB'nin eğitim alanında uygulamakta olduğu Erasmus Programı da öğrencilerin bir ülkeden başka bir ülkeye; öğrenim ve staj gibi amaçlarla hareketliliklerine dayanmaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde programa Erasmus isminin verilmesi anlamlı görülmektedir. 2007-2013 yılları arasında Hayatboyu Öğrenme Programları kapsamında yürütülen programlara da Erasmus gibi yaşadığı dönemde ve sonrasında önemli etkiler bırakmış yazar, düşünür eğitimci gibi kişilerin isimlerinin verildiği görülmektedir. Okul eğitimi alanında uygulanan programa Comenius, mesleki eğitim alanında Leonardo da Vinci, yetişkin eğitimi alanında ise Grundtvig ismi verilmiştir. Programlara o alanda politikalar üretmiş, faydalı çalışmalar yapmış kişilerin isimlerinin verilmesi, gerek tarihi değerlerin korunması gerekse o alandaki politikaların daha iyi benimsenmesi açısından başarılı bir uygulama olarak görülmektedir. Türkiye'de uygulanmakta olan değişim programları için de aynı uygulama söz konusudur. Farabi Değişim Programı ve Mevlana Değişim Programı buna örnek olarak gösterilebilir.

Türkiye Yükseköğretim Kurumu'nun Mevlana Programına ilişkin tanıtım sayfası incelendiğinde, Mevlana'nın "Gel ne olursal ol, yine gel" sözlerinden anlaşılacağı üzere, Mevlana'nın insanlar arasında; dil, din, cinsiyet, uyruk gibi herhangi bir ayırım gözetmeksizin hoşgörüyü dayalı bir düşünce benimsediği belirtilmektedir. Bunun yanı sıra, Mevlana'nın, hayatı boyunca bir çok farklı ülkede farklı eğitim kurumlarında öğrenci ve bilim insanı olarak bulunduğu bu nedenle "değişim" kavramının felsefik açıdan Mevlana için önemli görüldüğü ifade edilmektedir (yok.gov.tr, agis, 2018).

Erasmus Programı'nın gerek politika gerekse hedef kitlesinin daha iyi anlaşılabilmesi açısından, programın içeriği ve hedef kitlesinin bilinmesi önem taşımaktadır. Bu nedenle alt başlıklarda programın içeriğine ilişkin incelemeler yapılacaktır.

3.1.2. Erasmus Programının İçeriği ve Hedef Kitlesi

Erasmus Programı; yükseköğretim alanında oluşturulan ilk Avrupa öğrenci değişim programıdır. Yükseköğretim kurumları, Erasmus Programı kapsamında Ulusal Ajanslar aracılığıyla Avrupa Komisyonu'na başvurarak Erasmus Üniversite Beyannamesi (EÜB) sahibi olmaya hak kazanmakta ve sonrasında Erasmus hareketlilikleri gerçekleştirebilmektedirler (ec.europa. agis, 2018).

1995-1999 döneminde Socrates I, 2000-2006 döneminde Socrates II, 2007 ve 2013 yılları arasında Hayatboyu Öğrenme Programları adı altında yürütülen Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları, 2014-2020 yılları arasında Erasmus+ adıyla uygulanmaktadır. Erasmus+ 14,7 milyon Euro bütçesiyle eğitim, staj, gençlik ve spor alanlarında destekler sağlayan bir Avrupa Birliği programıdır. Programdan 4 milyondan fazla Avrupalının faydalanması öngörülmektedir (ec.europa. agis, 2018).

Tarihsel süreçte, A.B.D ve Japonya gibi ülkelerle rekabet edebilir bir sistem oluşturma ve AB içerisinde işbirliği yapılması amacıyla Avrupa Komisyonu tarafından başlatılan Erasmus Programı'nın, çeşitli politikalarla çağın ihtiyaçlarına cevap verecek biçimde şekillendiği görülmektedir.

Günümüzde Erasmus Programı, rekabete dayalı bir sistemden öte; yüksek-öğretim kurumlarının Avrupa içi ve Avrupa dışı ülkelerle işbirliği içerisinde olduğu, öğrenci ve yükseköğretim personellerinin; eğitim, staj, ders verme, mesleki gelişim gibi çeşitli alanlarda hareketliliğine olanak sağlayan bir sistem haline dönüşmüştür. Yükseköğretim sisteminde kalitenin sağlanması ve artırılması, eğitimde Avrupa boyutunun güçlendirilmesi, değişim programları kapsamında alınan derslerin ve kredilerin tanınarak derecelendirilmesinin şeffaf bir sistem içerisinde yürütülmesi, Erasmus Programı'nın yükseköğretim sistemine ve AB eğitim sistemine kazandırdığı özellikler olarak nitelendirilebilir (Sancak, 2009: 31).

Yükseköğretim kurumlarında uygulanmakta olan Erasmus Programı'nın hedef kitlesi, öğrenciler ve yükseköğretim kurumlarında görevli akademik ve idari personellerden oluşmaktadır (Sakinç Süreyya, 2006: 361). Program, öğrenci ve personel olarak iki ayrı gruba ayrılmaktadır. Öğrenci hareketliliği; Öğrenci Öğrenim ve Öğrenci Staj Hareketliliği, personel hareketliliği ise; Personel Ders Verme ve Personel Eğitim Alma Hareketliliği şeklinde faaliyet göstermektedir (Erasmus Uygulama El Kitabı, 2016).

3.1.2.1. Öğrenci Öğrenim ve Staj Hareketliliği

Öğrenim hareketliliği; yükseköğretim kurumlarında kayıtlı ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora öğrencilerinin, 3 ila 12 ay arasında, öğrenimlerinin bir bölümünü başka bir ülkenin yükseköğretim kurumunda gerçekleştirmelerine olanak sağlayan eğitim faaliyeti olarak tanımlanmaktadır. Staj hareketliliği ise; yurtdışında,

2 ila 12 ay arasında öğrenim gördükleri mesleki eğitim alanındaki bir işletmede veya organizasyonda çalışma deneyimi kazanma süreci olarak belirtilmektedir. Öğrenim ve staj hareketlilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için yükseköğretim kurumlarının ve öğrencilerin sağlamaları gereken bazı yükümlülükler bulunmaktadır. Bu yükümlülükler şu şekilde sıralanabilir (Erasmus Uygulama El Kitabı, 2016):

Yükseköğretim kurumları için;

- Avrupa Komisyonu'na başvurarak Erasmus Üniversite Beyannamesi (EÜB) sahibi olmaları gerekmektedir.
- EÜB sahibi üniversiteler, kendi aralarında ikili anlaşmalar imzalayarak işbirliklerini güvence altına almakla yükümlüdürler.

Öğrenciler için;

- Yükseköğretim kurumunda kayıtlı (ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora) düzeyinde tam zamanlı ve en az ikinci sınıf öğrencisi olmak.
- Ön lisans ve lisans öğrencileri için en az 2,20/4, Yüksek lisans ve doktora öğrencileri için en az 2,50/4 akademik ortalamaya sahip olmak.
- Öğrenim hareketliliği için; gidecekleri üniversitede derecelerinin gerektirdiği kredileri almak üzere bir dönem için 30 Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS), 2 dönem için 60 AKTS, 3 dönem için 1 akademik yılda 20 AKTS almakla yükümlüdürler.

2016 yılı Erasmus Uygulama El Kitabı'na göre, yükseköğretim kurumları, öğrenim görmek veya staj yapmak üzere gidecek öğrencileri belirlemek için AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı'nın belirlediği seçim kriterlerine göre seçim yapmaktadırlar. Değerlendirmede öğrencinin akademik ortalamasının ve yabancı dil sınav puanının merkez tarafından belirlenen oranlarda etkili olduğu belirtilmektedir. Programdan faydalanmaya hak kazanan öğrencilere, yapacakları masraflara destek amaçlı öğrenim görecekları süre boyunca aylık hibe verilmektedir. Verilen hibe miktarları, gidilen ülkeye göre değişmektedir. Ülkeler yaşam standartları bakımından üç farklı gruba ayrılmıştır. Ülkere göre verilen hibe miktarları Tablo 3.1'de gösterilmektedir.

Tablo 3.1: Öğrenci Öğrenim ve Staj Hareketliliği Aylık Hibe Miktarları Tablosu

Yaşam Standartlarına Göre Ülke Grupları	Hareketlilikte Misafir Olunan Ülkeler	Öğrenim Hareketliliği Aylık Hibe Miktarı (Avro)	Staj Hareketliliği Aylık Hibe Miktarı (Avro)
1. Grup Program Ülkeleri	Avusturya, Danimarka, Finlandiya, Fransa, İrlanda, İtalya, Lihtenştayn, Norveç, İsveç, Birleşik Krallık	500	600
2. Grup Program Ülkeleri	Belçika, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Kıbrıs Rum Kesimi, Almanya, Yunanistan, İzlanda, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz, Slovenya, İspanya, Türkiye	400	500
3. Grup Program Ülkeleri	Bulgaristan, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Romanya, Slovakya, Makedonya	300	400

(Ulusal Ajans, agis, ET:26.01.2018)

Öğrenci öğrenim ve staj hareketlilikleri kapsamında programdan faydalanmak isteyen öğrencilerin dil seviyelerinin değerlendirme ölçütleri bağlamında önem arz etmesi Erasmus Programının, AB'nin dil politikasına destek verdiğini göstermektedir. Erasmus sürecinden faydalanmak isteyen kurumların ikili işbirliği anlaşmasına sahip olması kriteri de; gerek kurumların uluslararası işbirliğine teşvik edilmesi, gerekse kurumların uluslararasılaşma stratejilerine katkısı bağlamında etkili olabileceğini göstermektedir. Öğrencilere verilecek aylık hibeler öğrencilerin Erasmus Programına teşvik edilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu durum, ekonomik durumu zayıf olan öğrencilerin de programdan faydalanmasına imkan tanıyarak, bireyler arasında fırsat eşitliğinin sağlanmasına destek olmaktadır.

3.1.2.2. Personel Ders Verme ve Eğitim Alma Hareketliliği

Personel Ders Verme Hareketliliği; Türkiye'de EÜB sahibi bir yükseköğretim kurumunda görev yapmakta olan ve ders verme yükümlülüğü bulunan personelin,

iki gün ila iki ay arasında program ülkelerinin birinde EÜB sahibi bir yükseköğretim kurumunda ders verme faaliyeti gerçekleştirmesi olarak tanımlanmaktadır. Personel Eğitim Alma Hareketliliği ise; Türkiye’de EÜB sahibi bir üniversitede görev yapmakta olan (akademik ve idari) personelin program ülkesinde EÜB sahibi bir yükseköğretim kurumuna veya işletmeye mesleki alanlarıyla ilgili eğitim almak üzere gerçekleştirebileceği faaliyet olarak tanımlanmaktadır. Programdan faydalanmaya hak kazanan personele yurtdışında geçirecekleri süreler için verilecek günlük hibe miktarı Tablo 3.2’ de gösterilmektedir.

Tablo 3.2: Personel Ders Verme ve Eğitim Alma Hareketliliği Aylık Hibe Miktarları Tablosu

Yaşam Standartlarına Göre Ülke Grupları	Hareketlilikte Misafir Olunan Ülkeler	Günlük Hibe Miktarları (Avro)
1. Grup Program Ülkeleri	Birleşik Krallık, Danimarka, Hollanda, İrlanda, İsveç	144
2. Grup Program Ülkeleri	Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Finlandiya, Fransa, İtalya, İzlanda, Kıbrıs Rum Kesimi, Lihtenştayn, Lüksemburg, Macaristan, Norveç, Polonya, Romanya, Türkiye, Yunanistan	126
3. Grup Program Ülkeleri	Almanya, İspanya, Letonya, Makedonya, Malta, Portekiz, Slovak Cumhuriyeti	108
4. Grup Program Ülkeleri	Estonya, Hırvatistan, Litvanya, Slovenya	90

(Ulusal Ajans, agis, ET:26.01.2018)

Erasmus Programı; yükseköğretim kurumlarında görev yapmakta olan akademik ve idari personellere eşit imkanlar tanıyarak bireyler arasında fırsat eşitliği sağlamaktadır. Akademik personel hem ders verme hem de eğitim alma, idari personeller ise eğitim alma faaliyetleri gerçekleştirerek farklı bir kurumda mesleki alanlarıyla ilgili tecrübe kazanabilme şansı elde etmektedirler. Ders verme hareketliliği kapsamında; farklı ülkelerin eğitim sistemlerindeki iyi uygulamalar paylaşılabilen, öğrenciler başka bir üniversiteden ders vermek üzere gelen akademik personeli dinleyerek farklı bakış açıları kazanabilmekte, karşılıklı fikir alışverişi

ile yeni bilimsel çalışmaların üretilmesine olanak sağlanabilmektedir. Eğitim Alma Hareketliliği kapsamında giden personel ise; mesleki veya idari görevi ile ilgili iyi uygulamaları paylaşarak bilimsel ve idari iyileştirme sürecine katkıda bulunabilmektedir. Öğrencilerin ve yükseköğretim kurumları personellerinin faydalandıkları Erasmus Programı'nın AB Topluluk Programları çerçevesinde yürütüldüğü bilinmektedir. Türkiye henüz AB'ye üye bir ülke olmamasına karşın, Program'dan faydalanmaktadır. Bu çerçevede, Türkiye'nin Program'dan hangi hukuki durum kapsamında faydalandığının incelenmesi, Program'ın daha iyi anlaşılabilmesini sağlayacaktır.

3.1.3. Türkiye'nin Erasmus Programı'ndan Faydalanmasına İlişkin Hukuki Esaslar

Maastricht öncesi dönemde, AT'nin genel anlamıyla ekonomik ve siyasi birliğe dayanan bir politika izlediği bilinmektedir. Birliğin genişlemesi ve küreselleşme sürecinin yarattığı etkiler nedeniyle, Avrupa entegrasyonunun bireylerin hayatını etkileyen diğer alanları da (sosyal, eğitim, kültür) kapsamı gerektiği düşünülmeye başlanmıştır. Genel eğitim, mesleki eğitim, ve gençlik politikaları ilk defa Maastricht Antlaşması kapsamında ele alınmıştır. Maastricht Antlaşmasıyla birlikte, eğitimin yanı sıra kültürel faaliyetler de önem teşkil etmeye başlamıştır (Horvath, 2007:470). "Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkındaki Anlaşma" üye ülkeleri; genel eğitim, mesleki eğitim, gençlik ve spor alanlarında işbirliğine teşvik etmektedir. Söz konusu anlaşmanın 165. maddesine göre, kaliteli eğitimin sağlanabilmesi amacıyla; üye devletlerin eğitim sistemlerine, kültür ve dil farklılıklarına tam anlamıyla saygı gösterilmesi, eğitim sistemi üzerinde işbirliğinin teşvik edilmesi ve fikir alışverişi yapılması hedeflenmektedir (ab. agis, 2018).

Eğitim, mesleki eğitim, gençlik ve spor alanlarının AB'nin politika sürecine dahil edilmesiyle, Erasmus Programı'nın daha fazla önem kazandığı söylenebilir. AB'nin, Erasmus Programı ile üye ve aday ülkelerin ortak bir stratejik hedef doğrultusunda uyumlu bir politika izlemeleri düşüncesinde olduğu anlaşılmaktadır.

Erasmus Programı'nın hukuki dayanaklarını incelemeden önce, Erasmus Programı'nın AB Topluluk Programı olarak adlandırılan bir sisteme dahil olduğunun bilinmesi gerekmektedir. Topluluk Programları AB'nin çeşitli politikalarını kapsayan, AB üye ve aday ülkelerin birbiriyle işbirliği yaparak daha uyumlu, stratejik ve koordineli olmalarını sağlayan programlar bütünü olarak ifade edilmektedir. Avrupa

Parlementosu ve Avrupa Komisyonu'nun onayı ile yürürlüğe giren Topluluk Programları'nın bütçesini, katılımcı ülkeler ve AB tarafından sağlanan kaynaklar oluşturmaktadır. Türkiye, 2014-2020 yılları arasında uygulanan Erasmus Plus programı için ulusal bütçesinden AB'ye 800 milyon Avro ödeyecektir. AB'ye üye ülkelerin, Topluluk Programları'na katılımının zorunlu olduğu ifade edilmektedir. Türkiye'nin, 2007-2013 yılları arasında dahil olduğu ve sonrasında 2014-2020 yılları arasında katılım sağlayacağı Topluluk Programları şu şekilde belirtilmektedir (Ab.gov.tr, agis, 2018):

2007-2013 yılları arasında katılım sağlanan Topluluk Programları;

- Hayatboyu Öğrenme Programları (AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı)
- Araştırma ve Teknolojik Gelişme Alanında Yedinci Çerçeve Programı (TÜBİTAK)
- Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı)
- Kültür Programı (Kültür ve Turizm Bakanlığı)
- 2007-2019 Yılları İçin Avrupa Kültür Başkentleri Eylemi
- Fiscalis 2013 Programı (Maliye Bakanlığı)
- Gümrük 2013 Programı (Gümrük Müsteşarlığı)
- Progress Programı (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı)

2014-2020 yılları arasında katılım sağlanan ve sağlanacak Topluluk Programları;

- Erasmus Plus Programı (AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı)
- Horizon 2020 Programı
- Fiscalis 2020, Gümrükler 2020-Maliye Bakanlığı
- Gümrükler 2020 – Gümrük ve Ticaret Bakanlığı

AB'de 1980'lerde başlamasına rağmen, Türkiye Erasmus Programı'na 2003-2004 akademik yılında pilot projelerle, 2004-2005 akademik yılında ise tam katılım sağlamıştır. Türkiye'nin Erasmus Programı'ndan faydalanabilmesine ilişkin izlediği yol ve

bu kapsamda gelişen tarihsel sürecin incelenmesi konunun daha iyi anlaşılmasına ışık tutacaktır.

1995’de Türkiye, AB’nin yürütmekte olduğu Eğitim ve Gençlik Programları’ndan faydalanabilmek amacıyla Avrupa Komisyonu’na başvuruda bulunmuş, ancak bu başvuru Avrupa Parlamentosu tarafından Türkiye’de insan hakları ve demokrasi alanlarında problemler olduğu öne sürülerek kabul edilmemiştir (Okur, 2016; 21-22). Daha sonra 1999 yılında, Türkiye - AB ilişkileri bağlamında bir dönüm noktası sayılabilecek Helsinki’deki AB Konsey Zirvesi’nde Türkiye’ye adaylık statüsünün verilmesiyle birlikte, Türkiye AB Topluluk Programlarından faydalanmaya hak kazanmıştır. Helsinki Zirvesi’nde Türkiye’nin AB Topluluk Programlarından faydalanabilmesinin yolunu açan bir takım kararlar alınmıştır. Bu kararlar şu şekilde ifade edilebilir (Bilge, 2010: 301-304):

- Türkiye’nin AB’nin yeni genişleme politikası kapsamında oluşturulan sisteme, diğer aday ülkelerle eşit statüde katılım sağlaması kararlaştırılmıştır.
- Diğer AB aday ülkelerinin faydalanmakta olduğu AB katılım öncesi stratejisinden, Türkiye’nin de faydalanabilmesi açısından bir katılım ortaklığı belgesinin hazırlanması öngörülmüştür.

1999 Helsinki Zirvesi sonrasında, 26 Şubat 2002 tarihinde “Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında, Türkiye Cumhuriyeti’nin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşma” imzalanmıştır. Bu antlaşmayla, Türkiye AB’ye aday ülke statüsünde olmasına rağmen, programdan faydalanmaya başlamıştır. Çerçeve Anlaşma, 4763 sayılı kanun ile 28 Haziran 2002 tarihinde TBMM tarafından kabul edilerek Resmi Gazete’de yayınlanmıştır (Ua, agis, 2018).

4763 sayılı Çerçeve Anlaşma incelendiğinde; 1997 Lüksemburg Zirvesi’nde, AB aday ülkelerinin de üye ülkeler gibi Topluluk Programlarına katılımlarının desteklenmesi kararı alındığı görülmektedir. Topluluk Programları’nın, aday ülkelerin çeşitli konularda AB politikalarına ve uygulamalarına uyum sağlamaları bağlamında stratejik bir öneme sahip olduğu açıktır. Türkiye de 1999 Helsinki Zirvesi ile diğer aday ülkeler gibi Topluluk Programları’ndan faydalanmaya başlamıştır (TBMM, agis, 2018).

1999 Helsinki Zirvesi sonrasında, Türkiye adaylık süreciyle birlikte Topluluk Programları'na katılım amacıyla, Dış İşleri Bakanlığı tarafından bir takım hazırlıklar başlatılmıştır. Bu hazırlıklar şöyle ifade edilebilir (Okur, 2016; 22):

- Ulusal düzeyde programın uygulanmasından sorumlu Ulusal Ajans'ın kurulması,
- Avrupa Birliği ve Türkiye arasında gerekli anlaşmaların imzalanması,
- Türkiye'nin programa katılımı için ödenecek katkı payına yönelik kaynakların sağlanması.

Erasmus Programı'nın ulusal düzeyde uygulanmasından sorumlu kurum, 2002 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Dairesi adıyla kurulmuştur. Daha sonra, 2003 yılında 25191 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında KHK'da Değişiklik Yapılması Hakkında 4968 sayılı" kanunla Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı) ismini almıştır. 2003 yılında AB Topluluk Programlarından Socrates programına pilot uygulamalarla başlayan Ulusal Ajans, 1 Nisan 2004 tarihinde AB Eğitim ve Gençlik Programlarının tam üyesi haline gelmiştir. Ulusal Ajans'ın, 2006 yılına kadar Socrates, Gençlik Programı ve Leonardo da Vinci programlarını, 2006 sonrasında ise 2007-2013 dönemini kapsayan Hayatboyu Öğrenme Programlarını yürüttüğü bilinmektedir. Erasmus Programı'nın şimdi uygulamada olduğu 2014-2020 dönemini kapsayan Erasmus Plus Programı'nın ise yine Türkiye Ulusal Ajansı unvanıyla, AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir (Ua.gov.tr, agis, 2018).

Türkiye'nin Erasmus Programı'ndan faydalanabilmesine ilişkin izlediği yol ve bu kapsamdaki tarihsel süreç incelendiğinde, Türkiye'de Erasmus Programı'nın uygulanmaya başlaması ile AB adaylık süreci arasında bir doğru orantı olduğu görülmektedir. Türkiye'nin AB adaylık sürecinde önemli bir nokta sayılan Helsinki Zirvesi ile, Türkiye adaylık statüsü kazanmış ve Topluluk Programları'ndan faydalanmaya başlamıştır. AB'nin Topluluk Programları adı altında bir araya getirdiği çeşitli alanlardaki projeler ve hibe destekleri aracılığıyla, aday ve üye ülkelerin birbirleriyle daha güçlü stratejiler geliştirmeleri ve işbirliği yapmaları hedeflenmektedir. Türkiye'de 2003 -2004 akademik yılından beri uygulanmakta olan

Erasmus Programı, bir Topluluk Programı olarak Türkiye'nin üye ülkelerle daha stratejik işbirlikleri kurmasını sağlamıştır.

3.2. Erasmus Programı'nın Tarihsel Gelişim Süreci

AB'nin siyasi, ekonomik ve sosyal alanlarda gösterdiği bütünleşme çabalarının eğitime ve özellikle de yükseköğretim alanına yansımalarının zaman aldığı görülmektedir. 1957 yılında kurulan AET, eğitim alanında sadece mesleki eğitim ve mezuniyet sonrası meslek edindirme alanlarıyla ilgilenmiştir. 1970'lerde yükseköğretim AB'nin gündemine alındığında ilk etapta The Joint Study Programmes (Ortak Çalışma Programları) başlatılmıştır. Ortak Çalışma Programları, 1987'de Erasmus programı ortaya çıkana kadar devam etmiştir. Erasmus Programı ortaya çıkışından sonra, AB'de en görünür ve bilinen program haline gelmiştir. Erasmus Programı'nın AB bünyesinde yürütülmesinden Avrupa Komisyonu sorumludur. Program'ın ulusal çapta yürütülmesinde ve koordine edilmesinde ise Ulusal Ajans olarak bilinen kurumlar yetkilidir. 1995-1999 yılları arasında Socrates I olarak başlayan Program, sırasıyla 2000-2006 sürecinde Socrates II, 2007-2013 sürecinde Hayatboyu Öğrenme Programları, 2014-2020 sürecinde ise Erasmus Plus ismini almıştır.

3.2.1. 1995-1999 Sürecinde Socrates I Erasmus Programı

Sınır ötesi ülkelerdeki yükseköğretim kurumlarının birbirleriyle akademik işbirliği yapmalarına ve öğrenci değişimi gerçekleştirmelerine olanak sağlayan Avrupa Birliği Eğitim Programı "Socrates" 1995 yılında kurulmuştur. Programa; M.Ö 5.yy'da eğitim alanında yeni reformlar yapmış Yunan filozofu Socrates'in adı verilmiştir. 1987 yılında kurulan Erasmus Programı, Socrates Programı'nın bir alt programı olarak yürütülmüştür. Erasmus Programı kapsamında değişim; öğrenci, akademisyen ve engelli öğrencileri de kapsamaya başlamıştır. Erasmus Programı, 1992 Maastricht Antlaşmasıyla, AB'nin eğitimin bütün alanlarında etkin olma hedefi ile başlatılmıştır. Socrates Programı eğitimin çeşitli alanlarında faaliyet gösteren Programlar şeklinde yürütülerek alt etlem başlıklarına ayrılmıştır. Bu programlar; Comenius (Okul Eğitimi), Erasmus (Yükseköğretim), Grundtvig (Yaygın Eğitim), Minerva (Açık-Uzaktan Eğitim), Lingua (Avrupa Dilleri Eğitimi) şeklinde uygulanmıştır (Teichler, 2002:13-18).

Socrates Programı'nın genel amaçları şöyle sıralanabilir (ua.gov.tr/kurumsal, agis, 2018) :

- Avrupa'da bireylerin uluslararası hareketliliğini teşvik etmek,
- Eğitim alanında yenilikçi ve işbirliğine dayanan bir sistem geliştirilmesi,
- Dil yeterliliklerinin geliştirilmesi ve kültürlerarası diyalogun güçlendirilmesi,
- Bilgi iletişim teknolojilerinin eğitim sistemine entegre edilmesi,
- İyi uygulamaların ve tecrübelerin ülkeler arasında paylaşılması.

3.2.2. 2000-2006 Sürecinde Socrates II Erasmus Programı

Socrates Programı'nın ikinci aşamasını oluşturan Socrates II Programı şu hedefleri gerçekleştirmeyi hedeflemektedir (Duman, 2001):

- Eğitimin sisteminin her alanında AB boyutunun desteklenmesi ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması,
- Ortak anlayış, dayanışma ve kültürlerarası diyalogun sağlanması,
- Dil yeterliliğinin niteliksel ve niceliksel olarak gelişiminin desteklenmesi,
- Kurumlararası işbirliğinin desteklenerek öğrenci ve akademisyen hareketliliklerinin teşvik edilmesi,
- Eğitimde yenilikçi bilgi iletişim teknolojilerinin kullanılması.

3.2.3. 2007-2013 Sürecinde Erasmus Programı

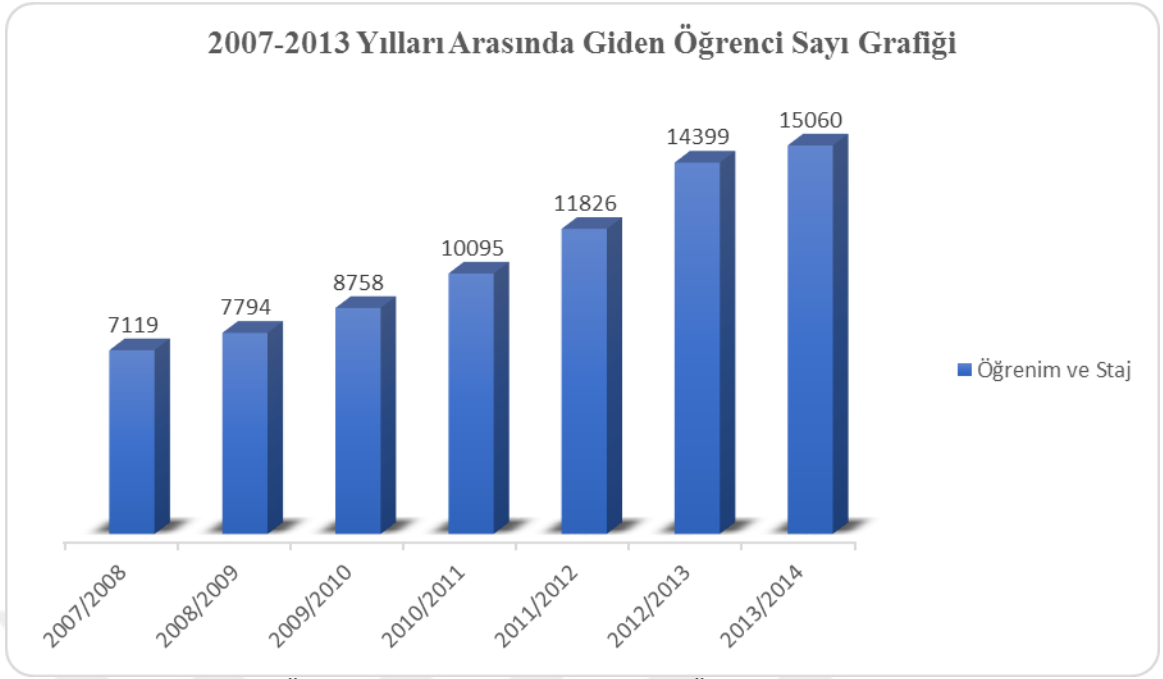
Socrates programında gereksiz detayların olduğu ve değişen ihtiyaçları yeterli düzeyde karşılanamadığı düşünüldüğünden, Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2006 yılında aldığı kararla Socrates Programı'nın yerini 2007-2013 yılları arasında uygulanan Hayatboyu Öğrenme Programları'nın aldığı belirtilmektedir. Türkiye de 2007-2013 yılları arasında Hayatboyu Öğrenme Programları'na katılarak 300,000 kişinin programdan faydalanmasını sağlamıştır. Hayatboyu Öğrenme Programları'na ayrılan 7 milyar € bütçe ile AB, üye ülkeler arasında sosyal uyumu, sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı, ileri refah düzeyinin sağlanmasını hedeflemektedir (Gülcan, 2016:57-58).

Hayatboyu Öğrenme Programları ile daha önceden; Socrates, Gençlik Programları, Erasmus Mundus Programı, Leonardo da Vinci Programı gibi çeşitli başlıklarda faaliyet gösteren programların tek çatı altında birleştirildiği görülmektedir. Hayatboyu Öğrenme Programları aracılığıyla; bireylerin arasında sosyal bütünlüğün sağlandığı, ekonomik kalkınma yoluyla toplumun refah seviyesinin yükseltildiği, daha iyi iş imkanlarının olduğu ileri bir bilgi toplumunun oluşturulması hedeflenmektedir (Ulusal Ajans. agis, 2018).

Hayatboyu Öğrenme Programları'nın katılımcı ülkelere sağladığı hibelerle her yaşta bireyin programdan aktif bir şekilde faydalanmalarını sağladığı görülmektedir. Ülkelerin eğitim ve öğretim sistemleri arasında; etkileşim, işbirliği, bireylerin topluma aktif katılımı, sosyal dahil etme, yeni becerilerin kazandırılması gibi faaliyetleri destekleyen Hayatboyu Öğrenme Programları çatısı altında uygulanan programlar şöyledir; Erasmus Programı (Yükseköğretim), Comenius Programı (Okul Eğitimi) Leonardo da Vinci Programı (Mesleki Eğitim), Grundtvig Programı (Yetişkin Eğitimi), Ortak Konulu Transversal Programlar, Gençlik Programları. Hayatboyu Öğrenme Programı ile amaçlanan hedefler şöyle sıralanabilir:

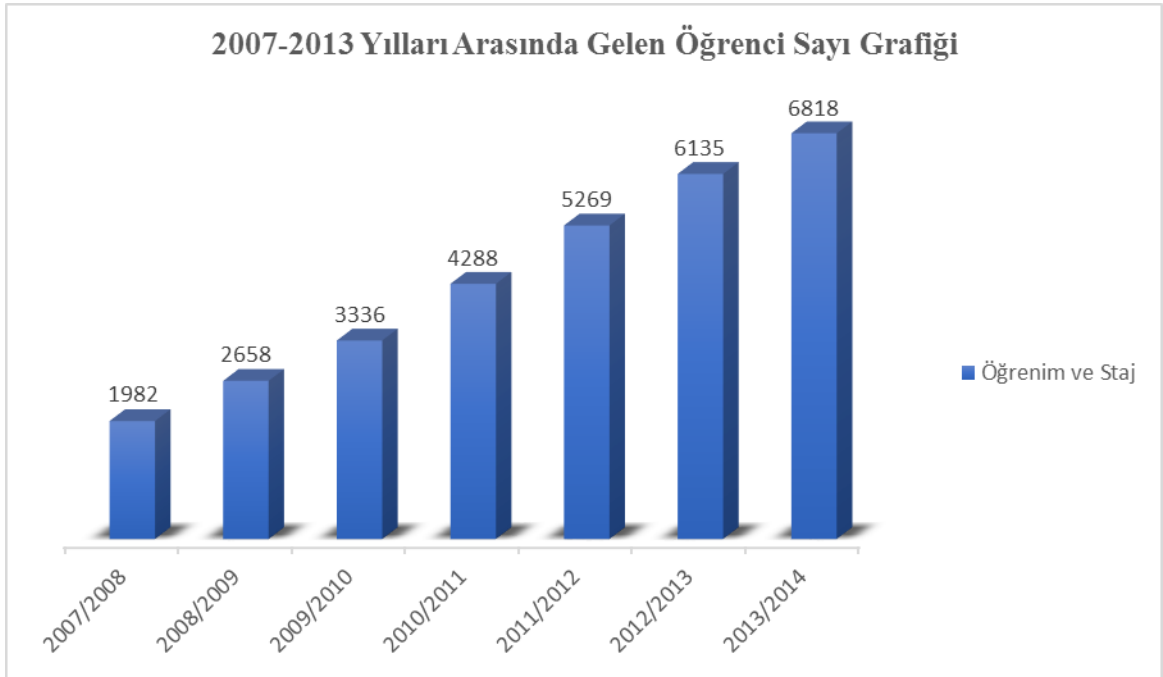
- Bireylerin hayatboyu öğrenme kapsamında her düzeyde eğitim sistemlerine dahil olmalarının sağlanması,
- Hayatboyu Öğrenme sisteminde Avrupa Alanı'nın oluşturulması,
- Hayatboyu Öğrenmenin cazibesinin ve çekiciliğinin artırılması,
- Eğitimin her alanında; sosyal dayanışmanın, aktif vatandaşlığın, kültürlerarası diyalogun ve cinsiyet eşitliğinin sağlanması,
- Dilsel çeşitliliğin sağlanması ve dil yeterliliklerinin artırılması,
- İnsan haklarına, demokrasiye, kültürlere saygı gösteren ortak bir Avrupa vatandaşlığı kavramının oluşturulması.

Şekil 3.1'de 2007-2013 yılları arasında uygulanan Hayatboyu Öğrenme Programları kapsamında Türkiye'den giden öğrenci sayılarına ilişkin grafik, Şekil 3.2'de ise Türkiye'ye gelen öğrenci sayılarına ilişkin grafik gösterilmektedir.

Şekil 3.1: Hayatboyu Öğrenme Programları Erasmus Öğrenci Değişim Programı Kapsamında Türkiye’den Avrupa ülkelerine Giden Öğrenci Grafiği
Kaynak: (European Commission, agis, ET:17.01.2018)

Şekil 3.1’e göre, toplamda 75,051 öğrencinin yükseköğretim Erasmus Programı kapsamında Avrupa’nın çeşitli ülkelerinde öğrenim veya staj amacıyla gittikleri görülmektedir.

Şekil 3.2: Hayatboyu Öğrenme Programları Erasmus Öğrenci Değişim Programı Kapsamında Avrupa ülkelerinden Türkiye’ye Gelen Öğrenci Grafiği

Kaynak: (European Commission, agis, ET:17.01.2018).

Şekil 3.2'e göre, toplamda 30,486 öğrencinin, yükseköğretim Erasmus Programı kapsamında Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden öğrenim veya staj amacıyla Türkiye'ye geldikleri görülmektedir. Giden öğrenci sayısının, gelen öğrenci sayısından daha fazla olduğu görülmektedir. Gelen öğrenci sayısının artırılması, Türkiye'nin Avrupa'daki imajı açısından önemli görülmektedir. Avrupa Birliği'ne entegrasyon sürecinin sadece giden öğrenci veya yükseköğretim personeli aracılığıyla sağlanmasının yanı sıra, gelen öğrenci ve yükseköğretim personellerinin de bu sürece olumlu katkılar sunacakları düşünülmektedir. Gelen ve giden öğrenci sayıları arasında denge kurulabilmesi amacıyla Türkiye'nin cazibesinin uluslararası platformda artırılması gerekmektedir.

3.2.4. 2014-2020 Sürecinde Erasmus Plus Programı

Hayatboyu Öğrenme Programları şemsiyesi altında; Comenius (Okul Eğitimi), Grundtvig (Yetişkin Eğitimi), Leonardo da Vinci (Mesleki Eğitim) Erasmus (Yükseköğretim) alt eylem başlıklarıyla yürütülen süreç 2014 yılı itibariyle değişime uğrayarak 2014-2020 yıllarını kapsayacak şekilde ismi Erasmus Plus olarak değiştirilmiştir.

Küreselleşmenin etkisiyle eğitim alanında yaşanan uluslararasılaşma rekabete dayalı bir sistemin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Rekabet ortamının oluşmasıyla birlikte eğitim, üzerinde politikalar yapılması gereken alan haline dönüşmüştür. Avrupa üyesi ülkelerin içinde bulunduğu ekonomik kriz başta olmak üzere; bilgi iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi, gittikçe artan işsizlik, iş piyasasının ve rekabete dayalı ekonomik sistemin ihtiyaç duymakta olduğu personel becerilerinin yeterli düzeyde olmaması, eğitim ve iş dünyası arasındaki kopukluk gibi gerekçeler nedeniyle Hayatboyu Öğrenme Programına yeni bir yaklaşımın kazandırılması gerektiği çeşitli toplantılarda ifade edilmiştir (European Commission. agis, 2018).

Avrupa Komisyonu, Erasmus Plus Programı ile daha önceden karmaşık bir yapıda olan Hayatboyu Öğrenme Programlarını, tek isim altında alt kategorilere ayırarak daha sade ve basit bir hale dönüştürülmesini sağlamıştır. Erasmus Plus Programı'nın; 4 milyon Avrupalı'ya; öğrenim görme, staj yapma, iş tecrübesi kazanma fırsatları sağlayacağı öngörülmektedir. 2014-2020 yılları arasında Program için 14,7 milyar Euro bütçe ayrılmıştır. Programa katılan ülkeler; 28 AB üyesi ülke, dört Avrupa Serbest Ticaret Birliği üyesi ülke (İsviçre, İzlanda, Norveç, Lihtenştayn), iki

AB aday ülkesi (Türkiye, Makedonya) olmak üzere 34 ülkeden oluşmaktadır (Gülcan, 2016: 57-58).

Yükseköğretim kurumları için Erasmus Üniversite Beyannamesi (EÜB) Erasmus Plus kapsamında Avrupa ve uluslararası işbirliği faaliyetleri için kalite çerçevesini oluşturmaktadır. EÜB sahibi olmak, Program ülkelerinde yer alan yükseköğretim kurumlarının Erasmus Plus faaliyetlerinden faydalanabilmeleri için ön koşul niteliğindedir. EÜB'ye sadece Program üyesi yükseköğretim kurumları başvurabilmektedir. Partner ülkelerdeki yükseköğretim kurumları için EÜB zorunlu değildir. Partner ülkeler, Program ülkeleri ile yapacakları kurumlararası anlaşmalar ile programdan faydalanabilmektedirler (EACEA, agis, 2018). Programdan faydalanabilecek Program üyesi ülkelerin listesi Tablo 3.3'de görülmektedir.

Tablo 3.3: Erasmus Plus Program Üyesi Ülkeler Tablosu

Avrupa Birliği'ne Üye Ülkeler				
Belçika	Yunanistan	Litvanya	Portekiz	
Bulgaristan	İspanya	Luksemburg	Romanya	
Çek Cumhuriyeti	Fransa	Macaristan	Slovenya	
Danimarka	Hırvatistan	Malta	Slovakya	
Almanya	İtalya	Hollanda	Finlandiya	
Estonya	Kıbrıs	Avusturya	İsveç	
İrlanda	Letonya	Polonya	Birleşik Krallık	
Avrupa Birliği'ne Aday Ülkeler ve EFTA(Avrupa Serbest Ticaret Birliği) Ülkeleri				
Türkiye	Makedonya	İzlanda	Lıhtenştayn	Norveç

Kaynak: (EACEA, agis, 2018).

Avrupa Komisyonu'nun yayınladığı 2018 Erasmus Plus Programı Rehberi'ne göre; Program ve partner ülkelerinin birbirleriyle yapacakları faaliyetler için ayrılan bütçe, 12 farklı bütçe kalemine ayrılmıştır ve her bütçe kaleminin bütçe miktarı birbirinden farklıdır. Avrupa Birliği, coğrafi dengeyi sağlama bağlamında, birtakım hedefler ve öncelikler belirleyerek dengeli bir bütçe dağılımı yapmaktadır. Program genelinde; Program ülkelerinin fakir ve çok az gelişmiş Partner ülkeler ile işbirliği yapmaları teşvik edilmektedir. Bu hedef aynı zamanda Program ülkelerinin 2020 yılına kadar Partner ülkelerle hareketlilik gerçekleştirmelerini planlayan hedefler arasında yer almaktadır (Erasmus Plus 2018 Programme Guide).

2015 yılı itibariyle, AB dışı ülkeler de Erasmus Programı'na dahil edilmiştir. AB dışı ülkeler kategorisinde yer alan ülkeler ile ortaklık kurmak isteyen yükseköğretim kurumları, AB ülkeleri için KA103 başlığı altında yaptıkları başvurudan farklı olarak KA107 başlığı altında yer alan başvuru formunu da doldurmaları gerekmektedir. Erasmus Programı'nın açık olduğu AB dışı ülkelere ilişkin bilgilere Tablo 3.4'de yer verilmiştir. Ortak ülkeler ile yürütülecek hareketlilik faaliyetleri; yükseköğretim öğrencilerine öğrenim ve staj deneyimi, yükseköğretim personeline ise ders verme ve eğitim alma deneyimi kazandırmak amacıyla oluşturulmuştur (ua.gov.tr/programlar/yükseköğretim_programı/ortak-ülkeler-ile-hareketlilik_faaliyetleri, 2018).

Tablo 3.4'de, Erasmus Programı'nın açık olduğu AB dışı partner ülkelerin listesi verilmiştir. Bu ülkeler, Erasmus Programı kapsamında faydalanmak için AB Komisyonu'na direk başvuruda bulunamamaktadır. AB Program üyesi ülkeler bu ülkeler ile ikili işbirlikleri yapabilmektedirler. Program üyesi ülkelerin yapacakları ortaklık başvurusu ile AB dışı partner ülkeler sürece dahil edilebilmektedir (Erasmus Plus 2018 Programme Guide).

Tablo 3.4: Erasmus Plus Programı'nın Açık Olduğu AB Dışı Partner Ülkeler

Avrupa Birliği'ne Komşu Partner Ülkeler			
Batı Balkan Ülkeleri (1.Bölge)	Doğu Partner Ülkeler (2. Bölge)	Güney Akdeniz Ülkeleri (3. Bölge)	Rusya Federasyonu (4. Bölge)
Arnavutluk	Ermenistan	Cezayir	Rusya
Bosna Hersek	Azerbaycan	Mısır	
Kosova	Belarus	İsrail	
Sırbistan	Gürcistan	Ürdün	
Karadağ	Moldova	Lübnan	
	Ukrayna	Libya	
		Fas	
		Filistin	
		Suriye	
		Tunus	

Tablo 3.5'de Erasmus Programı'nın açık olduğu diğer partner ülkeler gösterilmektedir. Fakat bu ülkelerin Program'a katılımı yıldan yıla değişim göstermektedir. Tablo 3.4 ve 3.5'de gösterilen ülkelerin Program'a katılımı yıldan yıla değişiklik göstermektedir (Erasmus Plus 2018 Programme Guide).

Tablo 3.5: Erasmus Plus Programı'nın Açık Olduğu Diğer Partner Ülkeler

Diğer Partner Ülkeler	
5. Bölge	Andora, Monaco, San Marino, Vatikan
6. Bölge (Asya)	Afganistan, Bağladeş, Butan, Kamboçya, Çin, Kore, Hindistan, Laos, Malezya, Maldivler, Myanmar, Nepal, Pakistan, Filipinler, Sri Lanka, Tayland, Vietnam
7. Bölge (Orta Asya)	Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan, Özbekistan
8. Bölge (Latin Amerika)	Arjantin, Bolivya, Brezilya, Şili, Kolombiya, Costa Rika, Küba, El Salvador, Guatemala, Honduras, Meksika, Nikaragua, Panama, Paraguay, Peru, Uruguay, Venezuela
9. Bölge	İran, Irak, Yemen
10. Bölge	Güney Afrika
11. Bölge	Angola, Antigua and Barbuda, Bahamalar, Barbados, Belize, Benin, Botswana, Burkina Faso, Burundi, Kamerun, Cape Verde, Merkezi Afrika Cumhuriyeti, Chad, Comoros, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Cook Adaları, Djibouti, Dominik Cumhuriyeti, Eritrea, Ethiopia, Fiji, Gabon, Gambia, Ghana, Grenada, Guinea, Guinea-Bissau, Guyana, Haiti, Jamaica, Kenya, Kiribati, Lesotho, Liberia, Madagascar, Malawi, Mali, Marshall Adaları, Mauritania, Mauritius, Mozambik, Namibia, Nauru, Niger, Nijerya, Niue, Palau, Papua Yeni Gine, Rwanda, Saint Kitts And Nevis, Saint Lucia, Samoa, Sao Tome and Principe, Senegal, Seychelles, Sierra Leone, Solomon Adaları, Somali, Güney Sudan, Sudan, Surinam, Swaziland, Tanzania Demokratik Cumhuriyeti, Togo, Tonga, Trinidad ve Tobago, Tuvalu, Uganda, Vanuatu, Zambiya, Zimbabwe.
12. Bölge (Endüstrileşmiş Körfez Ülkeleri)	Bahreyn, Kuveyt, Katar, Sudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri

Avrupa Komisyonu Program'ın politika hedefleri ile uyumlu hale getirilmesini, eğitimin farklı kademeleri ile iş dünyasının birleştirilerek ortaklıklar kurulmasını hedeflemektedir. Bu bağlamda planlanan hedefler şöyle sıralanabilir: (European Commission. agıs, 2018).

- İş dünyası ile sektörler arası ortaklıklar kurulması,
- Yükseköğretime erişim oranının %32'den %40'a yükseltilmesi,
- Avrupa 2020 hedeflerine uygun faaliyet planlamalarının yapılması,
- Yükseköğretim ve gençlik alanlarında uluslararası boyutun güçlendirilmesi,
- Erken okul terk oranının %14'ten %10'a düşürülerek okullaşma oranının artırılması ve toplumsal eğitim seviyesinin yükseltilmesi,

- Örgün, yaygın ve hayatboyu eğitim arasında etkileşim ve sinerji yaratılması,
- Yükseköğretim ve mesleki eğitim öğrencilerin staj yoluyla istihdam edilebilirliklerinin sağlanabilmesi bağlamında fırsatlar tanınması,
- İstihdam ve girişimciliğin sağlanmasına yönelik, yenilikçi faaliyetlerin desteklenmesi,
- Bilgi İletişim alanında, projelerin ve sektörler arası stratejik ortaklıkların desteklenmesi yoluyla bilgi toplumunda aktif rol üstlenilmesi.

Erasmus Plus Programı, daha önceki yıllarda uygulanmakta olan Hayatboyu Öğrenme Programları ve Socrates Programları'ndan farklı olarak yeni ve daha sistematik etkiler yaratacak uygulamalar içermektedir. Erasmus Plus ile Program kapsamında yapılan yeniliklerin gerekçeleri ve yeniliklere ilişkin detaylar şöyle ifade edilebilir (European Commission. agis, 2018):

- Programın sadeleştirilmesi amacıyla; eğitim, öğretim, staj, gençlik ve spor alanlarının bütünleştirilmesi kararlaştırılmıştır.
- Hayatboyu Öğrenme Programları kapsamında 7 ana başlık altında bilinen programların, tek ve birbiriyle uyumlu çerçeve haline getirilmesi kararlaştırılmıştır.
- Programdan faydalanmak isteyen bireylerin eylem planlarını daha rahat takip edebilmesi amacıyla, kullanıcı dostu program ve kolaylaştırıcı uygulamaların sisteme entegre edilmesi kararlaştırılmıştır.
- Program bütçesinde, bütün sektörlerin kullanabileceği %40'lık artış yapılması hedeflenmiştir.

AB eğitim politikalarına uygun bir profil ve bütçe ile yenilenen Erasmus Plus Programı Şekil 3.3'de görüldüğü gibi üç ana eylemden ve iki özel Programdan oluşmaktadır;

ERASMUS PLUS		
Ana Eylem 1 Bireylerin Öğrenme Hareketliliği	Ana Eylem2 İnovasyon ve İyi Uygulamaların Değişimi için İşbirliği	Ana Eylem 3 Politika Reformu için Destek
Özel Programlar		
<ul style="list-style-type: none"> • Jean Monnet • Spor 		

Şekil 3.3: Erasmus Plus Eylem Şeması

Kaynak: (European Commission. agis, 2018).

Ana Eylem 1 Bireylerin Öğrenme Hareketliliği (KA1) aşağıda sıralanan faaliyetleri desteklemektedir (European Commission. agis, 2018):

- Personel hareketliliği kapsamında; öğretmenlere, öğretim elemanlarına, okul liderlerine ve gençlik çalışanlarına Avrupa veya Avrupa dışı ülkelerde eğitim alma ve ders verme faaliyetlerini gerçekleştirme imkanı tanımaktadır,
- Yükseköğretim öğrencileri ve mesleki eğitim öğrencilerinin Avrupa ve diğer dünya ülkelerinde öğrenim görmelerine ve staj yapmalarına imkan tanımaktadır,
- Öğrenci kredi garantisi desteği, düşük faiz oranları ve kolaylaştırıcı geri ödeme imkanlarıyla öğrencilerin Program ülkelerinde Yüksek Lisans eğitimi alabilmelerine imkan tanınmaktadır,
- Gönüllülük ve gençlik değişimleri desteklenmektedir,
- Ortak yüksek lisans dereceleri için uluslararası işbirliği sağlanmaktadır.

Bireylerin öğrenme hareketliliği kapsamında yürütülen faaliyetlerin genel anlamda; yükseköğretim öğrencilerinin, akademisyenlerin ve gençlik alanında çalışanların; eğitim, öğretim ve mesleki tecrübe kazanmalarına imkan tanıyan faaliyetler niteliğinde olduğu görülmektedir. 2014 Erasmus Plus öncesi dönemde Erasmus faaliyetleri sadece Avrupa Program üyesi ülkeler arasında gerçekleştirilebilen bir programken, Erasmus Plus Programı ile Avrupa dışı dünya ülkelerini de kapsadığı görülmektedir. Bu durum eğitimin sınırları aşarak küresel bir boyut kazandığını göstermektedir. Öğrenci Kredi Garantisi başlığı altında belirlenen faaliyet ile ülkesi

dışında Avrupa’da ilgi duyduğu bir alanda yüksek lisans eğitimi almak isteyen öğrencilerin alacağı kredi ile eğitimlerini tamamlayabilmelerine imkan verildiği görülmektedir.

Ana Eylem 2 İnovasyon ve İyi Uygulamaların Değişimi İçin İşbirliği (KA2) aşağıda sıralanan faaliyetleri desteklemektedir (European Commission. agis, 2018):

- Yenilikçi fikir ve ürünlerin gerçekleştirilmesi ve iyi uygulamaların transfer edilmesi amacıyla kurulacak stratejik ortaklıklar desteklenmektedir.
- Sektörel beceri ortaklıkları kapsamında, mesleki eğitim kurumlarının işgücü piyasasının (tekstil, bilgi ve iletişim teknolojileri) ihtiyaçlarına cevap verebilecek yeni beceriler geliştirmelerini hedefleyen ortaklıklar desteklenmektedir.
- Bilgi Ortaklıkları kapsamında; yükseköğretim kurumları ve iş dünyası arasında sosyo-ekonomik etkiye sahip, yenilikçi projeler desteklenmektedir.

Avrupa Komisyonu Eğitim ve Kültür Müdürlüğü Birimi’nin 2014 yılında yayınladığı “Erasmus Mezunlarının İlham Verici Kariyerleri” başlıklı raporda, Erasmus Programı kapsamında 1987-2014 yılları arasında Avrupa’nın bir ülkesinden başka bir ülkesine eğitim veya staj amacıyla giderek geleceğine şekil vermiş yüzlerce insanın tecrübelerinden bahsedilmektedir. Mezunların Erasmus Programı’na ilişkin tecrübeleri şöyle özetlenebilir (European Commission. agis, 2018):

- Erasmus Programı, öğrenim ve staj programları aracılığıyla katılımcılara mesleki tecrübe kazandırmaktadır,
- Erasmus Programı, yabancı dil öğrenmeyi ve farklı kültürlerden arkadaşlarla iletişim ve etkileşim kurabilmeyi sağlamaktadır,
- Erasmus Programı’nın katılımcılara takım çalışması yapabilmeyi ve problemlere karşı anlık çözümler üretebilme yetkinliğini kazandırdığı ifade edilmektedir.

3.3. Erasmus Programı'nın Hedefleri

2017 yılında 30. kuruluş yıldönümü kutlanan Erasmus Programı; politika araştırmacıları, sosyologlar, ekonomistler, eğitim bilimcileri, dil bilimcileri, kültür araştırmacıları başta olmak üzere birçok farklı alandan bilim insanının üzerinde çalışmalar yaparak, farklı boyutların araştırıldığı bir kavram haline dönüşmüştür. AB'nin bütünleşme sürecine destek olması amacıyla oluşturulan program, günümüzde kurumları ve katılımcıları farklı boyutlarda etkilemektedir.

Öğrencilerin; kariyer ve kişisel odaklı gelişimlerine, demokratik hayata katılımlarına, uluslararası tecrübe yaşamalarına, dil ve çapraz becerilerini geliştirmelerine, kültürlerarası etkileşim sağlamalarına olumlu katkılar sunan Erasmus Programı'nın, aynı zamanda "Avrupa Vatandaşlığı" ve "Avrupa Kimliği" kavramlarını güçlendirdiği de savunulmaktadır (Golubeva, Parra & Mohedano, 2018; 2-3).

Çalışmanın bu başlığında Avrupa Birliği'nin eğitim alanında stratejik bir hamle ile başlatmış olduğu ve daha sonrasında politikaya dönüşen Erasmus Programı'nın yükseköğretim alanında neler hedeflediği incelenecektir.

3.3.1. Kültürlerarası Diyalogun Sağlanması

Kültürlerarası diyalog, en temel anlamıyla görüş ve düşüncelerin farklı kültürler arasındaki değişimi olarak tanımlanmaktadır. Kültürlerarası diyalog kavramının İngilizcede "Multiculturalism" olarak yaygın bir şekilde kullanılan "Çok Kültürlülük" kavramından farklı bir anlama sahip olduğunun bilinmesi gerekmektedir. Çok kültürlülük, farklı kültürlerin muhafaza edilmesi ve korunması anlamını taşıyan kültürel çeşitliliğin yönetilmesinde etkinliğini yitirdiği düşünülmektedir. Kültürlerarası diyalog küreselleşmekte olan dünyanın zorunlu hale getirdiği bir kavram olarak belirtilmektedir (European Commission, agis, 2018).

Göç, küreselleşme, bilgi iletişim teknolojilerinin gelişmesi, ulaşım olanaklarının artması ve ulusal sınırların belirginsizleşmesi kültürel, dilsel, etnik ve dinsel yaklaşımların yeniden gözden geçirilmesi gerçeğini ortaya çıkarmıştır. Daha sonrasında "Kültürlerarası Diyalog" kavramı Avrupa düzeyinde tartışılan bir konu haline gelmiştir. 2005 yılında Polonya'nın Varşova şehrinde gerçekleşen 3. Avrupa Konseyi Hükümet Başkanları Zirvesinde "Kültürlerarası Diyalog" kavramı ele alınmıştır. Kavram; farkındalığın, karşılıklı anlayışın, tolerans ve uzlaşmanın, düzen

ve bütünleşmenin sağlandığı bir toplumsal araç olarak tanımlanmıştır (Wiater, P, 2010: 1-8).

Avrupa Konseyi'nin 2008'de yayınlamış olduğu "White Paper on Intercultural Dialogue - Kültürlerarası Diyalog Üzerine Beyaz Kitap" isimli bildiri, kültürlerarası diyalogun, toplumların; siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlar başta olmak üzere bir takım entegrasyonuna ve uyumuna katkı sağladığı belirtilmektedir. Avrupa Konseyi, çeşitliliği bir toplumu asimile olmaktan kurtaran, homojen hale dönüşmesini engelleyen bir yapı olarak görmektedir. Beyaz Kitap, kültürlerarası diyalogun sağlanmaması durumunda ortaya çıkabilecek riskleri; kişiler arasında karşılıklı şüphe, endişe ve gerilim ortamının oluşması, azınlıklara karşı hoşgörüsüzlüğün oluşması, aşırılıkların baş göstermesi olarak ifade etmektedir (Council of Europe, 2008).

Kültürlerarası Diyalogun sağlanması, bireylerin toplumda hayatlarını refah içerisinde devam ettirebilmeleri için gerekli hale gelmiştir. Modern çağda saf ulus toplumlarından bahsetmenin zor bir hale geldiğini Belçika örneği ile ifade edilebilir. Toplam nüfusun %30'unun göçmenlerin oluşturduğu Belçika'nın başkenti Brüksel'de, 150 farklı etnik unsur bir arada yaşamaktadır (Çalikoğlu, 2006: 23-24).

28 üye ülkenin bir araya gelmesi ile ortak bir kültür mozaiği oluşturan Avrupa Birliğinde çok farklı yapıda kimlik bir arada yaşamaktadır. Vatandaşlar arasındaki kültürel farklılıklardan dolayı ortaya çıkabilecek çatışma ve ötekileşmeyi engellemek için kültürlerarası diyalog kaçınılmaz görülmektedir. Farklı kültürden gelen üye ülkelerin etkileşim ve iletişimlerinin güçlendirilmesi, Avrupa Birliği'nin hedefleri arasındadır. Bu kapsamda birçok kültürel proje hayata geçirilmiştir. 236,5 milyon Avro bütçeli Kültür 2000 Programı kapsamında; üye ülkeler arasındaki kültürel diyalogun artırılması, Avrupa kültürel mirasının üye ülkelere tanıtılması hedeflenmiştir. Kültürlerarası diyalogun sağlanması ve güçlendirilmesine yönelik hayata geçirilen bir diğer proje ise Avrupa Kültür Başkenti Projesi'dir. Her yıl farklı bir Avrupa kenti Avrupa Kültür Başkenti seçilmektedir. Planlanan bu faaliyetlerle Avrupa boyutu farklı perspektiflerle ele alınarak farklılıkların altında yatan zenginlik yansıtılmak istenmektedir (Palabıyık ve Yıldız: 2006: 67-68).

Eğitimin, kültürlerarası diyalogun sağlanması ve desteklenmesi açısından önemli bir role sahip olduğu düşünülmektedir. Eğitimin kültürlerarası diyalogun sağlanması sürecindeki rolüne örnek olarak; bireylerin yabancı dil öğrenmesi, başka

bir ülkeye ait coğrafi, tarihi ve politik konuları anlaması, başka bir ülkenin sanat ve edebiyat eserlerine ilgi duyması gösterilebilir. Eğitimin kültürlerarası diyalogun sağlanmasındaki rolünü en net bir şekilde Sokrates ile başlayan Erasmus Programı ile görmek mümkündür. AB’de 23 resmi dil konuşulmaktadır. Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi’nin 22.maddesi; AB’nin; kültürel, dini ve dilsel farklılıklara saygı göstereceğini beyan etmektedir (Schafer, 2007: 31-45).

AB’nin üye ve aday ülkelerin oluşturduğu çeşitlilik ile her geçen gün daha çok derinleşen bir kültürel mozağe sahip olduğu görülmektedir. Derinleşen kültürel çeşitlilik, beraberinde diyalogu kaçınılmaz hale getirmiştir. Avrupa Birliği 2008 yılını “Avrupa Kültürlerarası Diyalog Yılı” olarak belirlemiştir. Avrupa Kültürlerarası Diyalog Yılı kapsamında, üzerinde önemle durulması gerektiği düşünülen konular arasında; eğitim, gençlik ve kültür alanları belirlenmiştir. Bu bağlamda, Erasmus Programı’nın kültürlerarası diyalogun sağlanması hususunda önemli bir rol üstlendiği anlaşılmaktadır. Birçok farklı ülke, dil, din, kültürün eğitim amacıyla bir araya gelerek etkileşim içerisine girmesi, beraberinde kültürlerarası diyalogu zorunlu kılmaktadır. Avrupa’nın bir ülkesinden başka bir ülkesine giden öğrenciler kendilerini buldukları sosyal ortama, üniversiteye ve konuşulan dile ayak uydurma çabası içerisinde hissedeceklerinden etkileşim kaçınılmaz görülmektedir. Etkileşimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi, bireylerin karşılıklı diyalog içerisinde bulunma çabasına bağlı olmaktadır (Sancak, 2009: 55-56).

3.3.2. Avrupa Boyutunun Güçlendirilmesi

“Avrupa Boyutu” kavramının genel olarak kabul gören tanımı; Avrupa Birliğine üye ve aday ülkelerin vatandaşları arasında, özellikle Avrupa Birliğinin politika yürütmekte olduğu konular başta olmak üzere; Avrupa anlayışının daha geniş bir perspektifte ortaya koyulabilmesi amacıyla, bireylerin evrensel anlamda düşünebilme ufkunu genişletebilecek ve kültürlerarası etkileşimlerini sağlayabilecek bir bakış açısı oluşturulması şeklinde ifade edilmektedir. Avrupa boyutu dar bir açıdan sadece politik anlamda Avrupa’nın ifade edilmesinin yetersiz olacağını, bunun yerine bireyin hem bilişsel yollarla Avrupa’yı tanıyıp benimsemesini hem de Avrupa ile duygusal bağlar kurabilmesini gerektirdiğini belirtilmektedir (Masaryk University, agis, 2018).

AB, bütünleşme sürecine girdiği andan beri “Avrupa Boyutu” kavramının; politika, sosyoloji, psikoloji, eğitim gibi bir çok farklı bilim alanında yer bulmasını hedeflemektedir. Eğitim kurumlarının, birçok modern ülkede geleneksel olarak, ulus ideolojisi ile kurulmuş yapılar olduğu bilinmektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde, AB açısından eğitimi ulusal kimliğinden koparıp eğitime Avrupa kimliği yüklemek zor görünmektedir. Bu gerekçeyle, AB'nin ilk başlarda genel eğitime müdahale etmek yerine, eğitimin ekonomi ile direk bağlantısı olduğunu düşündüğü teknik ve mesleki eğitime odaklandığı görülmektedir. Eğitimde Avrupa boyutunun, resmi olarak ilk defa 1976 yılında eğitim alanında düzenlenen politikalar ile başladığı, daha sonrasında 1977'de AET'nin “ Towards a European Education Policy - Avrupa Eğitim Politikasına Doğru” başlıklı politikası ile devam ettiği anlaşılmaktadır. 1980'lere kadar bu şekilde devam eden süreç, 1980'lerin sonuna doğru Avrupa Topluluğu kendisini ekonomik boyuttan ziyade; kültürel, sosyal, politik ve eğitim alanında da ifade etmek istediğini belirtmesiyle yeni bir boyut kazandığı anlaşılmaktadır. 1995 yılına kadar zorunlu eğitim alanında yaratılan Avrupa boyutunun amacı uluslararası bağlamda “Avrupalı” kavramının ele alınması şeklinde planlandığı belirtilmektedir. Günümüzde ise “Eğitimde Avrupa boyutu”, Avrupa Konseyi'nin eğitim alanındaki politikalarını simgelemek amacıyla kullandıkları bir kavram haline dönüşmüştür. (Philippou, 2005: 343-344).

AB, varlığını üye ve aday ülkelerin yerel politikalarına dahil etmek için eğitimi bir araç olarak kullanmaktadır. Bu bağlamda, AB eğitim politikasının önemli bir aracı olarak görülen Erasmus Programı katılımcılar üzerinde Avrupa kimliğinin oluşması ve Avrupa boyutunun güçlendirilmesi sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Erasmus Programı sosyolojik açıdan değerlendirildiğinde; kurumlar, değerler, kültürler ve Avrupa vatandaşları arasındaki farklılıkların ortadan kaldırılarak ortak bir değerler bütünü etrafında birleşmesini hedeflemektedir (Okur, 2016: 23).

1986 yılında COMETT ve ERASMUS programları işbirliğine dayalı eğitim programları olarak ortaya çıkmıştır. Daha sonra ise AB'ye üye ve aday ülkeler arasında birçok eğitim programları ve işbirlikleri devam etmiştir (Masaryk University, agis, 2018). Eğitim alanında sağlanan bu işbirlikleri Avrupa Boyutu'nun güçlendirilmesi ve ortak bir Avrupa kimliği oluşturulması bağlamında oldukça önemli görülmektedir. Erasmus Plus 2017 Program Rehberi; Yükseköğretim, Okul Eğitimi, Yetişkin Eğitimi, Mesleki Eğitim, Jean Monnet ve Spor alanlarındaki bütün alt prog-

ramlar için hedefler belirlemiştir. Her bir alt program için ortak olan hedef; Avrupa Boyutu'nun geliştirilmesi ve güçlendirilmesi şeklinde ifade edilmektedir (European Commission, 2018).

3.3.3. İstihdam Edilebilirliğin Artırılması

Liberal ekonomik sistem ile gündeme gelmeye başlayan istihdam terimi genel olarak; işletme sahiplerinin personel gereksinimlerini karşılamak üzere, çalışanların ise verdikleri hizmete karşılık gelir sağlama amaçları doğrultusunda iki taraflı birbirinden faydalanma durumu şeklinde ifade edilmektedir. İstihdamı ele alırken ülke nüfusu ile bağlantılı bir şekilde değerlendirilmesinin daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Nüfus yapısı, demografik özellikler, eğitim seviyesi, cinsiyet dağılımı gibi özellikler istihdam oranı üzerinde etkili faktörler olarak görülmektedir (Tekin,2008:75-79).

Avrupa, 21 yy'da içinde bulunduğu dönemde küreselleşme, kaynakların aşırı tüketimi ve nüfusun giderek yaşlanması gibi nedenlerle ekonomik ve sosyal açıdan bir durgunluk dönemi yaşamaktadır. Bu durum AB'nin ekonomik alanda uyguladığı gibi istihdam alanında da yenilikçi politikalar geliştirmesini zorunlu hale getirmiştir. Küresel düzeyde aktif bir rol üstlenmek isteyen AB, eğitimi istihdam ve refahı sağlayan bir araç olarak görmüştür. 1980'lerde ABD ve Japonya'nın teknoloji ve ekonomik anlamda hızlı gelişmeye başlaması, AB'yi rekabete teşvik etmiştir. Böyle bir atmosferde AB'nin 1987 yılında başlattığı Erasmus Programı ilk olarak uluslararasılaşma ve kültürel çeşitliliğin sağlanmasını hedeflemekteydi. Ancak zamanla, günün ihtiyaçlarına cevap verebilecek düzeye gelmesi için güncellemeler ve stratejiler geliştirilmiştir. Bu stratejilerden birisi de Erasmus ile hedeflenen istihdam edilebilirliğe katkı stratejisi olarak belirtilebilir.

2014-2020 yılları arasında uygulanan Erasmus Plus Programı Avrupa Komisyonu tarafından istihdam edilebilirliğe yönelik stratejik bir plan çerçevesinde hazırlanmıştır. Erasmus Programı kapsamında öğrenim görev veya staj yapan öğrencilerin alanlarıyla ilgili bilgi sahibi olmalarının yanı sıra, işverenlerin oldukça önemstedikleri çapraz becerilerin gelişmesine katkı sağlaması da hedeflenmektedir. Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan "Erasmus Impact Study – Erasmus Etki Çalışması" başlıklı çalışma kapsamında 80.000 öğrenci ve işveren üzerinde yapılan araştırmalara göre, Erasmus Programından faydalanmış mezun öğrencilerin programdan faydalanmayan

öğrencilere göre istihdam edilebilirliklerinin %23 oranında daha yüksek olduğu ve işsiz kalma sürelerinin programdan faydalanmayanlara göre daha kısa süreli olduğu tespit edilmiştir. Erasmus Programı'nın aynı zamanda istihdam edilebilirliğe destek olduğu düşünülen diğer alanlarda da ilerleme kaydedilmesine olanak sağladığı belirtilmektedir. Yapılan araştırmaya göre Erasmus Programından faydalanan öğrencilerin %90'ının diğer ülkeleri tanıma, kültürlerarası diyalog, uluslararası iş ortamında çalışma tecrübesi, kolaylıkla uyum sağlama, dil gelişimi gibi çeşitli alanlarda başarı gösterdikleri ifade edilmektedir. Aynı şekilde araştırmaya dahil olan katılımcıların kayıtlı oldukları yükseköğretim kurumlarının %99'u da programdan faydalanmış öğrencilerde "uyum sağlama ve özgüven" bağlamında önemli gelişmeler tespit ettiklerini ifade etmişlerdir (European Union; Erasmus Impact Study, 2014).

AB'nin 2010 yılında açıkladığı AB2020 Stratejisi ile; akıllı, kapsayıcı ve sürdürülebilir büyüme ile belirlenen hedeflerden birisi de yüksek istihdam seviyesine ulaşmaktır. Bu bağlamda, yeni becerilerin geliştirilmesi, öğrenci hareketliliklerinin desteklenmesi planlanmıştır. Erasmus Programı da bu desteklenen alanlardan birisi olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin hareketlilik programları ile farklı ülkelerde eğitim almaları yoluyla; çapraz becerilerin kazanılması, yabancı dil yeterliliklerinin güçlendirilmesi gibi kazanımların edinilmesi hedeflenmiştir (Soylu, 2011;106-110).

AB'nin istihdam politikasının başarılı bir şekilde yürütülmesine aracılık etmesi düşünülen Erasmus Programı, 2014-2020 yılları arasında Erasmus Plus Programı adını almıştır. Program'ın içeriğine; sektörel ortaklıklar, iyi uygulamaların değişimi, stratejik ortaklıklar gibi çeşitli alanlarda başlıklar dahil edildiği görülmektedir. Bu başlıkların, AB'nin AB2020 stratejisi kapsamında istihdam edilebilirliğin artırılması amacıyla şekillendirildiği anlaşılmaktadır.

3.3.4. Yükseköğretim Kurumlarının Uluslararasılaştırılması

Avrupa'da, AKÇT'nin kuruluşundan beri yükseköğretim alanında ilerlemeler görülmüştür. Ancak yükseköğretim alanında somut anlamda bir dönüşüm küreselleşmenin evrensel boyutta sosyal ilişkiler üzerindeki etkisiyle başlamıştır. Ekonominin küreselleşmesi; malların, sermayenin, bireylerin ve hizmetlerin uluslararası dolaşımına olanak sağlamıştır. Hizmetlerin ve bireylerin serbest dolaşımı da istihdam alanında yükseköğretim eğitimi ile edinilebilecek yeni becerilerin kazanılmasını gerekli kılmıştır. Yükseköğretime yönelik artmaya başlayan talep

karşısında bazı ülkeler yeterli düzeyde cevap veremeyecek duruma gelmiştir. Yerel düzeyde karşılanamayan eğitim gereksinimi, uluslararası eğitimin önem kazanmasına neden olmuştur. Uluslararası eğitim, beraberinde rekabet ortamını oluşturmuştur. Rekabete dayalı yükseköğretim sisteminde; kurumsal tanınırlılığın sağlanması, kalite standartlarının ve transfer edilebilir not sisteminin oluşturulması gibi faaliyetlerin ön plana çıktığı görülmektedir (Bakioğlu ve Hacıfazlıoğlu, 2017: 12-47).

Uluslararası eğitimin önem kazandığı bu süreçte AB, evrensel düzeyde etkin politikalar izleyerek Erasmus Programı aracılığıyla yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşmasına katkıda bulunmaktadır. Erasmus Programı ile Avrupa üyesi ülkeler ve aday ülkeler, birbiri arasında öğrenci ve yükseköğretim personel değişimi yaparak öğrencilerin öğrenim, personellerin de mesleki tecrübe kazanmalarına katkı sağlamaktadır. 1998 yılında Sorbonne ve devamında 1999 yılında Bologna Bildirgeleleri ile başlayan Avrupa Yükseköğretim Alanı oluşturulması süreci, evrensel düzeyde yükseköğretim alanında uluslararası hareketliliğin desteklenmesini ve kalitenin artırılmasını sağlamıştır (Bakioğlu ve Hacıfazlıoğlu, 2017: 12-47).

2000 yılında düzenlenen Lizbon Avrupa Konseyi sonuçları yükseköğretimde yaşanan niceliksel ve niteliksel değişimlerin kıta Avrupa'sı dışında da yürütülmesi gerektiği sonucunu ortaya çıkarmıştır. AB'nin, küresel düzeyde gereksinim duyulan yükseköğretimde uluslararasılaşma ihtiyacını karşılayabilmek amacıyla 2014-2020 yılları arasında Erasmus Plus çatısı altında faaliyet gösteren Erasmus Programı'na, Tablo 3.4 ve Talpo 3.5'de listesi verilen AB dışı ülkeleri de dahil ettiği görülmektedir. 21.yüzyılda değişmeye başlayan kalkınma anlayışı, ilk başlarda iktisadi büyümeyi hedeflemektedir. Ancak birçok alanda yaşanan gelişmeler, sadece iktisadi büyümenin yetersiz kalacağını, sosyal hedeflerinde dahil olduğu stratejik ve akılcı bir büyümenin hedeflenmesi gerektiğini ortaya çıkarmıştır. 2004 yılında Erasmus Programı'na 2001 Prag Zirvesi'nde ise Bologna Süreci'ne dahil olan Türkiye yükseköğretime Avrupa perspektifi katararak stratejik ve sürdürülebilir bir dönüşüm gerçekleştirmeyi hedeflemektedir (Gümrükçü, Epskamp, Gül, Karakale & Hoyer, 2010: 60-79).

Türkiye'de genç nüfusun birçok Avrupa ülkesine göre fazla olması, yükseköğretime gereksinim duyan öğrenci sayısının da artmasına neden olmaktadır. Yükseköğretime dahil olmayı düşünen öğrencilerin, öğrenim görecekları yükseköğretim kurumlarını bazı kriterler dahilinde seçtikleri bilinmektedir. Bu kriterler arasında önemli görülen kriterlerden birisi de, yükseköğretim kurumunun uluslararası

alandanda gerçekleştirdiği (Erasmus Programı, Mevlana Programı vs.) faaliyetlerdir. Bu çerçevede dşunldğnde, yükseköğretim kurumlarının rekabete dayalı bir sistemde uluslararasılaşma yönünde büyük çabalar göstermesi gerektiği sonucu orataya çıkılmaktadır. Yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşmasının Erasmus Programı'nın da hedefleri arasında olduğu bilinmektedir. Erasmus Programı'na verilecek destek sayesinde yükseköğretim kurumları, Avrupa lkeleri ve Avrupa dışı ülkelerle işbirliği yoluyla yenilikçi gelişmeleri takip edebilmekte, öğrencilerin istihdam edilebilirliklerine katkıda bulunmakta ve katılımcıların yabancı dil becerilerinin gelişmesine olanak sağlamaktadır.

3.3.5. Yabancı Dil Becerilerinin Geliştirilmesi ve çok Dilliliğin Desteklenmesi

AB'nin; 28 ye lke, Türkiye, Makedonya, Arnavutluk, Sırbistan ve Karadağ'ın içinde bulunduğu 5 aday lke, Bosna Hersek ve Kosova'nın içinde bulunduğu 2 potansiyel aday ülke şeklinde bir yapı içerisinde olduğu bilinmektedir (European Union, agis, 2018).

28 farklı ülkeyi bünyesinde barındıran AB'nin, 24 resmi dili bulunmaktadır. AB kurumlarınca resmi olarak tanınan diller şöyle sıralanmaktadır; Almanca, Bulgarca, Hırvatca, Çekçe, Danimarkaca, Flemenkçe, İngilizce, Estonyaca, Fince, Fransızca, Yunanca, Macarca, İrlandaca, İtalyanca, Letonca, Litvanca, Maltaca, Lehçe, Portekizce, Romence, Slovakça, Slovence, İsvee, İşpanyolca. Avrupa vatandaşları AB kurumlarıyla iletişim kurmak istediklerinde, AB resmi dillerinden birini kullanabilme haklarına sahiptirler. Bu durumda AB kurumları da iletişim kurulan dilde cevap vermek durumundadır. AB'ye ilişkin düzenlemeler ve kanun metinleri İrlandaca dışında bütün resmi AB dillerine tercüme edilebilmektedir. Bünyesindeki dil çeşitliliğini korumak ve ülkelerin kendilerini rahatlıkla temsil edebilmesi amacıyla, AB kurumlarında çok sayıda tercüman ve mütercim istihdam edilmektedir (European Union, agis, 2018).

Avrupa'nın; küreselleşme, teknolojik gelişmeler, g gibi çeşitli değişimlere maruz kaldığı bilinmektedir. Milyonlarca Avrupa vatandaşı başka ülkelere çalışmak veya okumak için gitmektedir ve g nedeniyle Avrupa dışından da insanlar Avrupa ülkelerine yerleşmektedir. Sürekli bir değişimin ve hareketliliğin yaşandığı Avrupa coğrafyasında birlik kavramının korunabilmesi ve toplumsal düzenin devam

ettirilebilmesi için bireyler arasında sağlıklı iletişimin kurulabilmesi gerekmektedir. Dil öğreniminin teşvik edilmesi ve çok dilliliğin korunması bağlamında, AB düzeyinde yapılan uygulamaların kronolojik bir çerçevede incelenmesi, sürecin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

2012 yılında yayımlanan “Europeans and Their Languages - Avrupalılar ve Dilleri” başlıklı rapora göre, AB’nin 60’ın üzerinde yerli, bölgesel ve azınlık dillerini konuşan yaklaşık 40 milyon insana ev sahipliği yapmakta olduğu belirtilmektedir. Bu çerçevede Avrupa’nın zengin dil çeşitliliğinin korunması ve bireylerin dil öğrenimine teşvik edilmesi, AB’nin politikaları arasındadır. Eğitim ve dile dayalı politikalar üye ülkelerin kendi sorumluluğuna bırakıldığından, AB’nin eğitim ve dil politikaları üzerinde üye ülkelerin yıllık veya belirli periyotlarla sundukları ilerleme raporlarını yorumlama ve tavsiyelerde bulunmaya dayalı sınırlı bir etkisi olduğu belirtilmektedir (European Commission, agis, 2018). AB, dil politikası çerçevesinde değerlendirildiğinde kural ve kanun koyucu yapıdan ziyade, politikalar üreterek bünyesindeki üye ülkelerin bu politikalardan faydalanmasını sağlayan düzenleyici bir role sahip olduğu anlaşılmaktadır.

AB, çok dilliliği, bireylerin iletişim yeteneklerini geliştirmelerinin yanı sıra; kültürel kimliğin korunması, sosyal birlik ve entegrasyonun sağlanması gibi düzen koruyucu amaçlarla da desteklenmesi gerektiğini savunmaktadır. Çok dillilik ile ilgili AB’nin belirlemiş olduğu temel hedef, her Avrupa vatandaşının ana dili dışında en az iki dil bilmesi gerektiği şeklinde ifade edilmiştir. Bu nedenle erken yaşta dil eğitimi önem arz etmektedir. AB, dil öğrenimini desteklemesine ilişkin birtakım gerekçeler belirlemiştir. Bu gerekçeler şu şekilde sıralanabilir (European Commission, agis, 2018):

- Dil becerilerinin daha fazla insanın yurtdışında eğitim görebilmesine ve çalışabilmesine imkan tanınması ve bu imkanların bireylere mesleki açıdan fayda sağlaması,
- Çok dilli ve çok kültürlü bir ortam olan AB’de, farklı dillerin bilinmesinin insanların birbirleriyle daha iyi iletişim kurabilmelerine imkan sağlaması,
- Avrupa’nın farklı ülkelerinde rahatlıkla ticaret yapabilmek için dil bilen kalifiye personel sayısının artırılması,

- Ekonominin en hızlı gelişen sektörlerinden birisi olan dil öğretimine yönelik; tercüme, dil öğretimi, dil teknolojileri gibi alanlarda ilerleme sağlanması,

AB dilsel çeşitliliğin korunması ve vatandaşların dil öğrenimine teşvik edilmesine ilişkin 2004-2006 yıllarını kapsayan “Promoting Language Learning and Linguistic Diversity” başlıklı bir eylem planı hazırlamıştır. Eylem planı AB’yi “birçok farklı ulus, topluluk, kültür ve dil gurubuna mensup bireylerin düşüncelerinin ve geleneklerinin değişiminin sağlandığı ortak bir ev” şeklinde ifade etmektedir. Birçok toplumun bir araya gelmesiyle oluşturulan bu toplulukta bireylerin birbirini anlamaları için iletişim kurabilmeleri gerektiği ve bunun da sadece ana dil ile değil birden fazla dili konuşabilmekle mümkün olabileceği ifade edilmektedir. AB vatandaşların serbest dolaşımına olanak sağlayan bir yapıda olması nedeniyle, bu sistemin dil becerilerini iyi bir şekilde kullanan vatandaşlara diğer AB üyesi ülkelerde eğitim alabilme ve çalışma fırsatı tanıdığı belirtilmektedir (European Publication, agis, 2018).

Yeni bir dil öğreniminin, 2000 yılında başlatılan Lizbon Stratejisi ve girişimciliğin desteklenmesine yönelik yayımlanan Yeşil Kitap gibi birçok AB politikası ve stratejisinin hedefe ulaşabilmesine önemli temel bir araç konumunda olduğu bilinmektedir. AB 2001 yılını “Avrupa Diller Yılı” olarak belirleyerek, yeni dil öğreniminin ve dilsel çeşitliliğin sağlanması bağlamında birçok yeni yollar belirlemiştir. 2002 yılında, AB üyesi ülkelerin hükümet başkanlarının toplandığı Barselona’da yeni dil öğrenimi ve dilsel çeşitliliğin sağlanmasına yönelik bir takım kararlar alınmıştır. Bu kararlar şu şekilde ifade edilmektedir (European Commission, agis, 2004):

- Okul öncesi dönemde en az iki dil öğrenimine başlanması gerektiği yönünde bir karar alınmış ve erken yaşta alınacak dil eğitime yönelik öğretmenlerin dil eğitime uygun donanıma sahip olmalarının sağlanması hedeflenmiştir.
- Ortaöğretim dönemine ilişkin, “Socrates Lingua Action 2” programı kapsamında, dil eğitime yönelik yeni ve spesifik metodolojilerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına yönelik hedefler belirlenmiştir. Socrates kapsamında yürütülmekte olan Comenius okul projeleri kapsamında, dil eğitime destek olduğu düşünülen projelerin desteklenmesi hedeflenmiştir. Aynı zamanda Comenius Dil Asistanlığı Projeleri’nin de dil eğitiminine yönelik stratejilerin güçlendirilmesi bağlamında desteklenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

- Yükseköğretim öğrencilerinin en az 1 dönem farklı bir yabancı dil konuşulan bir ülkede öğrenim görmeleri ve yeni bir dilde yeterlilik kazanmaları gerektiği belirtilmiştir. Socrates Programı'nın "az konuşulan ve az öğretilen" dillere yönelik yoğunlaştırılmış hazırlık dil kurslarının Erasmus öğrencilerinin gidecekleri ülkenin dilini öğrenmelerine olanak sağladığı belirtilmektedir. Bu bağlamda, Avrupa Komisyonu'nun az konuşulan ve az öğretilen dillerin konuşulduğu ülkelere giden Erasmus öğrencilerinin, %10'unun yoğunlaştırılmış dil kurslarına katılmalarını, hedeflediği belirtilmektedir.

Avrupa Komisyonu'nda çokdillik alanından sorumlu komisyon üyesi Leonard Orban'a göre; AB'de tek bir resmi dil iletişimi kolaylaştırabilmekte fakat kültürleri fakirleştirmektedir (Kadıoğlu, 2014). Leonard Orban, AB'nin genişlemesi, küreselleşme ve göç ile birlikte bireylerin kültürleri, inanışları ve dilleri etkileşim içerisinde birbirini etkilemeye başladığını, bireylerin kimliklerinin bir parçası olarak dilin her kültürün yapısal bir parçası olduğunu ve kültürlerarası diyalogun ancak çokdillilik ile mümkün olabileceğini belirtmektedir (European Commission, agis, 2018).

2008 yılında Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan "Multilingualism: An Asset for Europe and a Shared Commitment - Çokdillilik: Avrupa İçin Varlık ve Ortak Yükümlülük" başlıklı rapor 2002 Barselona'da belirlenen anadili dışında en az 2 dil öğrenme hedefini desteklemenin yanı sıra, AB'de var olan çok dilliliğin değerinin anlaşılmasını, sunduğu fırsatların farkına varılmasını ve kültürlerarası diyalogun önündeki engellerin kaldırılmasını hedeflemektedir. Rekabete dayalı sistemde çok dilliliğin şirketlerin ekonomik büyümesini desteklediği ve bireylerin iş bulma sürecinde avantaj sağladığı ifade edilmektedir. Rapora göre, Avrupa Komisyonu'nun eğitim alanında yürütmekte olduğu hayatboyu öğrenme programları ve gençlik programlarının dil öğrenimini ve dil gelişimini desteklemektedir. Bu nedenle rapor, Avrupa Komisyonuna hayatboyu öğrenme programlarıyla, daha fazla AB vatandaşının faydalanmasına imkan tanınmasını tavsiye etmektedir (Multilingualism, European Commission, 2018).

Avrupa Komisyonu, AB vatandaşlarına Avrupa politikaları ve çeşitli sosyal konularda kamuoyu anketleri düzenlemektedir. Eurobarometer adı verilen bu kamuoyu anketleri, Avrupa vatandaşlarının çeşitli konulardaki duygu ve düşüncelerinin sayısal oranlarla ifade edilebilmesini sağlamaktadır. Her üye ülke için 1000 vatandaş ile yüz-

yüze görüşmeler yapılarak, araştırma sonuçlandırılmıştır. 2012 yılında “Europeans and Their Languages – Avrupalılar ve Dilleri” başlıklı bir araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırma sonuçları, dil öğrenimi ile ilgili Avrupa vatandaşlarının genel görüşlerinin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Yapılan araştırma sonuçlarına ilişkin bulgular şöyle ifade edilmektedir (European Commission, agis, 2018):

- 10 Avrupa vatandaşıdan 9’u yani %88’i ana dil dışında başka bir dil bilmenin kişisel gelişime faydası olduğunu belirtmiştir.
- %98 oranında vatandaşı dil öğrenmenin çocukların gelecekleri açısından çok önemli olduğunu ifade etmiştir.

Avrupa Komisyonu’nun 2010 yılında Lizbon’da belirlediği ve 10 yılda başarılmayı hedeflediği stratejik hedeflere bakıldığında küreselleşme ve teknolojik gelişmelerin hız kazanmasıyla birlikte AB üyesi ülkelerin takip etmeleri gereken politikalar önem kazanmıştır. Sosyal düzenin korunması, sürdürülebilir ekonomik büyümenin sağlanması, bireylerin hareketliliklerinin desteklenmesi, bireylerin iyi iş imkanlarına sahip olması gibi hedefler ile dil öğrenmenin ve çokdilliliğin yakından bağlantılı olduğu görülmektedir (Marcu, Ivan: 2006, 75-83).

AB 2020 Stratejisi kapsamında, birçok alanda değişen politika ve stratejilere Avrupa’da öğrencilerin hareketliliğine imkan tanıyan Erasmus Programı da dahil edilmiştir. 2014-2020 yıllarını kapsayan bir süreçte, Erasmus Plus adını alan yeni program ile birlikte dil öğrenimi ve çok dillilik yeniden ivme kazanmıştır. Avrupa Komisyonu OLS (Online Linguistic Support) adı verilen bir sistem ile Erasmus faydalanıcıların dil seviyelerini faaliyet öncesi ve sonrası dönemde test etmelerine, faaliyet esnasında sisteme giriş yaparak dil eğitimi almalarına imkan tanıyarak, hem dil öğrenimini teşvik etmekte, hem de çok dilliliğin korunmasına imkan tanımaktadır (European Commission, agis, 2018).

Dil öğrenmenin desteklenmesi bireylerin iş bulma sürecinde çok uluslu kurumlarda ve uluslararası çalışma ortamlarında çalışabilmelerine olanak sağlaması dolayısıyla istihdam sürecine ve rekabet edebilir ekonomik büyümeye katkı sağladığı düşünülmektedir. Avrupa Komisyonu’nun verilerine göre Erasmus programı kapsamında staj yapan her üç öğrenciden biri; staj yaptığı yer tarafından iş teklifi almaktadır (European Commission, agis, 2018).

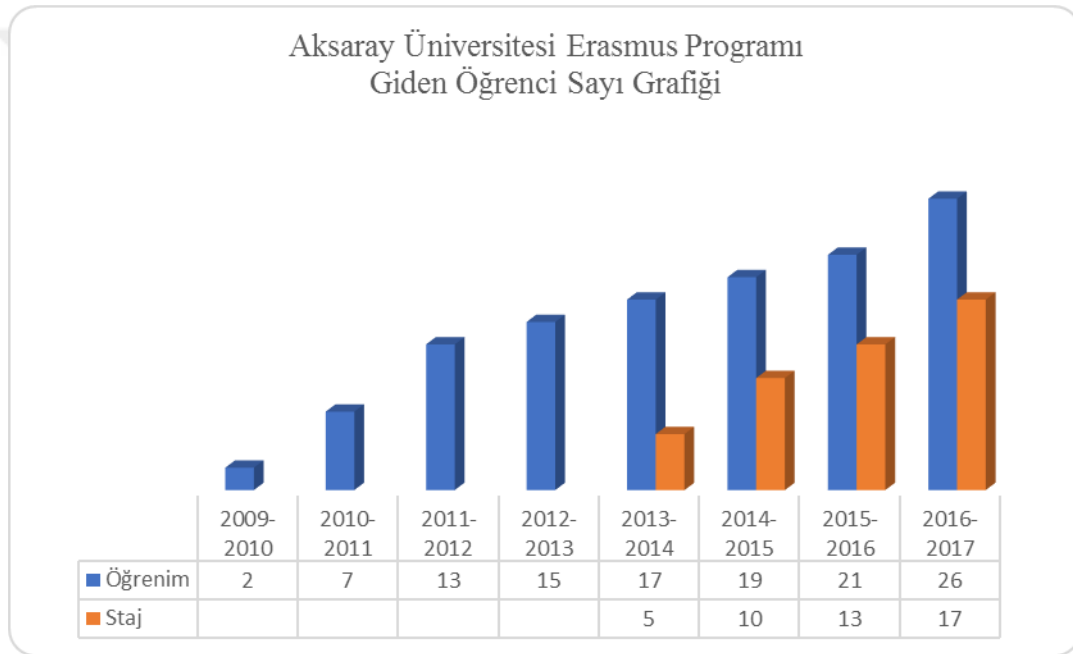
Çok uluslu bir yapıya sahip olan AB, bünyesinde aday ve üye olmak üzere toplam 33 ülke barındırmaktadır. Farklı dil kültürlerine sahip olan ülkelerin tek dilliliğe zorlanması, AB'nin varlığına tehdit oluşturabilir. Bu bakış açısından değerlendirildiğinde, AB'nin bünyesindeki ülkelerin dil varlığını korumak amacıyla her ülkenin bireylerinin anadili dışında 2 dil daha öğrenmelerine ilişkin önerisi ile; istihdam edilebilirliğin artırılması, kültürlerarası diyalogun sağlanması ve üye ülkelerin varlıklarının korunmasının hedeflendiği anlaşılmaktadır. Tarihsel sürece bakıldığında dil çeşitliliğinin korunması ve yeni dil öğrenimine ilişkin politikaların AB'nin kurulmasından bu yana devam ettiği görülmektedir. Bu çalışmanın ana unsuru olan Erasmus Programının, AB'nin eğitim alanında uyguladığı bir politika olduğu bilinmektedir. Erasmus programı kapsamında farklı bir AB ülkesine giden öğrenciler gittikleri ülkenin dilini, başka ülkelerden gelen arkadaşlarının dilini tanıma ve kendi dillerini tanıtmaya fırsat bulmaktadırlar. Bu bağlamda, Erasmus çok dilliliğinin korunması ve yeni dil öğrenimine ilişkin önemli bir politika olarak kabul edilebilir. Avrupa Komisyonu dil politikası çerçevesinde; Comenius Dil Asistanlığı, Comenius Okul Projeleri, Yoğunlaştırılmış Erasmus Dil Kursları gibi birçok projeyi desteklemiştir. 2014 sürecinde Erasmus Plus adını alan yeni programla birlikte (OLS) Online Dil Desteği sistemi ile Erasmus katılımcılara dil desteği sunmaktadır. Öğrenciler bu sistem sayesinde Erasmus süreçleri boyunca dil desteği alabilmekte ve dillerini test edebilmektedirler. Bir birliğin varlığını koruyabilmesi için bünyesindeki bileşenlerin yapısını koruması gerekmektedir. AB'nin de varlığını bünyesindeki ülkelerin; dilsel, kültürel ve diğer değerlerini koruyabildiği ölçüde sürdürebileceği düşünülebilir.

3.4. Aksaray Üniversitesinde Uygulanmakta Olan Erasmus Programı Hakkında Genel Bilgiler

Çalışmanın bu bölümünde Erasmus Programı'nın Aksaray Üniversitesi'ndeki uygulaması, Aksaray Üniversitesi'nin Erasmus Programı kapsamında aldığı hibe miktarları ve programın üniversitede uygulamaya başlandığı yıl itibariyle faydalanıcılara ilişkin istatistiksel bilgiler verilecektir.

3.4.1. Aksaray Üniversitesi'nde Uygulanmakta Olan Erasmus Programı'na İlişkin İstatistiksel Bilgiler

Aksaray Üniversitesi Erasmus Programından ilk defa 2009/2010 Akademik yılında faydalanmaya başladığı belirtilmektedir. Öğrenci bazında, 2009/2010 Akademik yılından 2013/2014 Akademik yılına kadar sadece Öğrenci Öğrenim Hareketliliği programı yürütülmüştür. Öğrenci Staj Hareketliliği'nin 2013/2014 Akademik yılında uygulamaya başlandığı belirtilmektedir. Erasmus Öğrenci Değişim Programı kapsamında (Öğrenim ve Staj) giden öğrencilere ilişkin sayılar Şekil 3.4'de gösterilmektedir (Erasmus.Aksaray, agis, ET:17.01.2018);

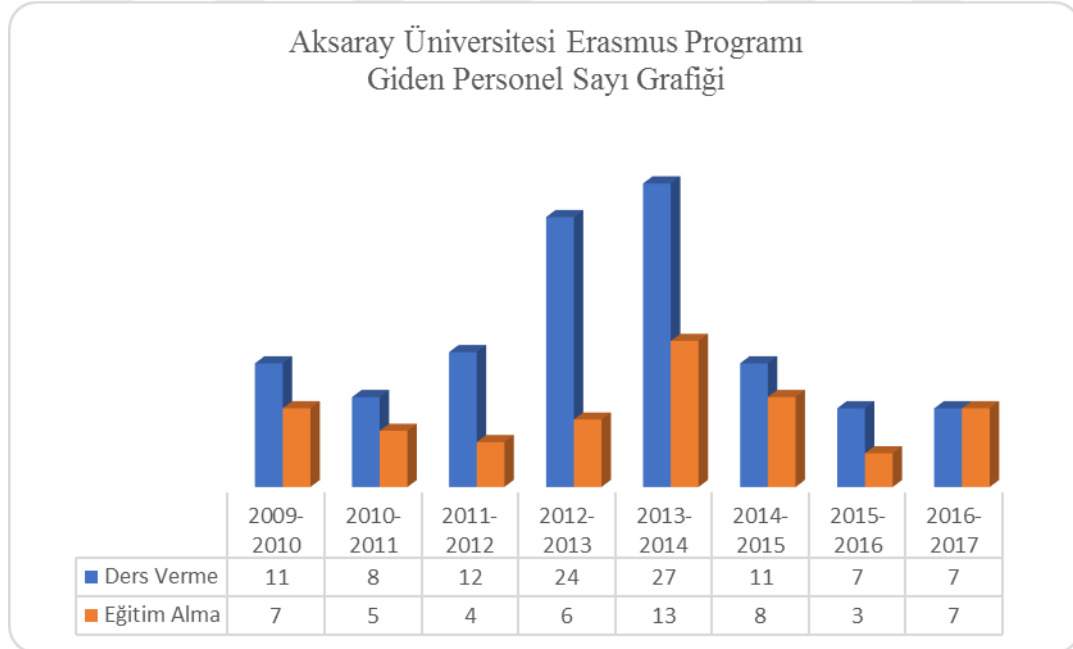

Şekil 3.4: Aksaray Üniversitesi Erasmus Programı Giden Öğrenci Grafiği
(Erasmus.Aksaray, agis, ET:17.01.2018)

Şekil 3.4'e göre 2009-2010 Akademik Yılı'nda 2 öğrenci ile başlayan hareketlilik sayısının, 2016-2017 Akademik Yılı'nda öğrenim ve staj olmak üzere toplam 43 öğrenci olduğu görülmektedir. Hareketlilik sayılarının her geçen yıl artış gösterdiği görülmektedir. 2013/2014 Akademik Yılı'nda 5 öğrenci ile başlayan öğrenci staj hareketlilik sayısının 17 öğrenciye ulaştığı görülmektedir. Hareketlilik sayılarında gözlemlenen bu artışın nedeni, üniversitenin öğrenci sayısındaki artış ve öğrencilerin Erasmus Programı'na karşı olan farkındalıklarının artması şeklinde ifade edilebilir.

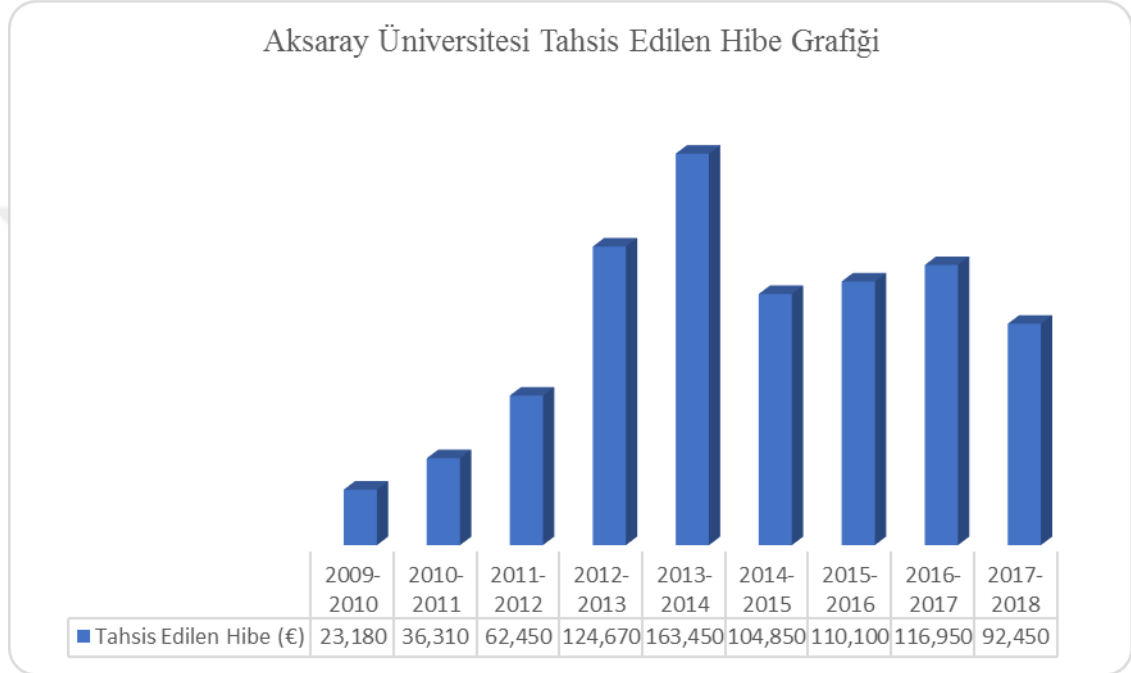
Erasmus Öğrenim ve Staj Programları öğrencilerin her akademik düzeyde, 12 ay kadar faydalanabileceği değişim programı olarak bilinmektedir. Programdan faydalanan öğrencilerin sayısında her geçen yıl artış olmasının birçok etkeni olduğu söylenebilir. Gözlemlenen bu artışın nedenleri arasında; programdan faydalanan öğrencilerin, programa ilişkin tecrübelerini diğer arkadaşlarıyla paylaşmasının teşvik edici bir etki yaratması düşünülebilir. Bununla birlikte, Erasmus Programı'nın katılımcılara sunduğu; dil gelişimi, uluslararası tecrübe, özgüven kazanma gibi etkenlerin öğrencilerin mezuniyet sonrası istihdam hedefleri doğrultusunda teşvik edici bir rol oynadığı düşünülmektedir.

Şekil 3.5'de Erasmus Programı'nın personeller için olan Erasmus Personel Ders Verme ve Personel Eğitim Alma Hareketlilikleri kapsamında, giden personellere ilişkin sayılar verilmiştir. AB'nin eğitim alanında oluşturduğu eğitim politikası gereği, Erasmus Programı'na personeller de dahil edilmiş ve eğitimde çok yönlü bir dönüşüm sağlanması hedeflenmiştir. Erasmus Personel Ders Verme ve Eğitim Alma Hareketlilikleri kapsamında ders verme ve eğitim alma tecrübesi yaşayan personeller; iyi uygulamaların paylaşılması, müfredat geliştirme, iş başı eğitim gibi farklı alanlarda mesleki tecrübe kazandıkları görülmektedir.

Şekil 3.5: Aksaray Üniversitesi Erasmus Programı Giden Personel Grafiği
(Erasmus.Aksaray, agis, ET:17.01.2018)

Erasmus Personel Ders Verme ve Eğitim Alma Hareketlilikleri, akademik ve idari personellerin yeterliliklerinin geliştirilmesi ve alanlarında mesleki gelişim fırsatları kazanmaları amacıyla Avrupa'daki yükseköğretim kurumlarına ders verme veya işletmelerde eğitim almalarına imkan tanımaktadır. Şekil 3.5'deki hareketlilik sayılarında ifade edildiği üzere, Aksaray Üniversitesi Erasmus Personel Ders Verme ve Personel Eğitim Alma Programları kapsamında 2016/2017 Akademik Yılı itibariyle programlardan toplam 160 personel faydalanmıştır.

Şekil 3.6: Aksaray Üniversitesi'ne Erasmus Programı Kapsamında Tahsis Edilen Hibe Grafiği

(Erasmus.Aksaray, agis, ET:17.01.2018)

Şekil 3.6'da Aksaray Üniversitesi'ne Erasmus Programı kapsamında verilen yıllık hibe oranlarına ilişkin verilere bakıldığında ise 2009-2010 Akademik yılında üniversiteye tahsis edilen toplam hibe 23,180.00 Euro, 2017-2018 Akademik yılında %400 artış oranı ile 92,450 Euro tahsis edildiği görülmektedir. Hayatboyu Öğrenme Programları'nın son yılı olan 2013-2014 yılında tahsis edilen hibede ise ilk yılki hibeye göre %700 oranında artış olduğu görülmektedir.

Avrupa Komisyonu'nun Erasmus Yükseköğretim Kurumlarının Uluslararasılaşmasına ilişkin yayınladığı rapora göre; 31 Avrupa ülkesinden üniversitelerin %90'ının Erasmus Programı'na aktif katılım sağlayarak, sadece 2008-2009 Akademik yılında; 200.000 öğrencinin Avrupa'nın farklı ülkelerine öğrenim görmek veya staj yapmak üzere gitmiştir. Komisyon, Erasmus Programı'nın işleyişine ilişkin geri dö-

nütleri incelediğinde, öğrencilerin programı; yeni beceriler ve özgüven kazanabilecekleri bir değişim programı olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Avrupa Komisyonu'nun eğitim, öğretim, gençlik ve kültür alanından sorumlu birimi; Erasmus Programı'nın sadece öğrenci ve personelin yararına olan bir program olmadığını Programın aynı zamanda yükseköğretim kurumlarını moderleşmeye ve daha uluslararası bir boyut kazanmaya teşvik ettiğini belirtmektedir. Erasmus Programı'na katılan üniversiteler, yeni uluslararası öğrencilere ev sahipliği yapmak ve ikili işbirlikleri kurmak için; müfredatlarını ve öğretim metdolarını yeniden gözden geçirme şansı elde ettiklerini ve böylece gelişime açık, uluslararasılaşma yönünde ilerleyen, ulaşılabilir birer kurum haline dönüştüklerini açıklamaktadırlar (European Commission, 2018).

3.4.2. Erasmus Programı'nın Aksaray Üniversitesinin Uluslararasılaşma Hedeflerine Etkisi Bağlamında Değerlendirilmesi

Yükseköğretim kurumları; evrensel bilgi, araştırma, öğrenci ve akademisyenlerin uluslararası hareketliliklerini çeşitli yollarla destekleyen uluslararası nitelikte kurumlar olarak bilinmektedir. Yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaştırılması ise farklı etkenler yoluyla ortaya çıkmış bir olgudur. Uluslararasılaştırılma küreselleşmesinin etkisiyle, rekabete dayalı bir bilgi toplumunda üniversitelerin birbirleriyle rekabet edebilmeleri, evrensel bir standartı yakalayabilmeleri ve daha kaliteli eğitim verebilmeleri için dönüşüm sağlamaları gereken bir olgu haline gelmiştir. Erasmus Programı ile ilk başlarda Amerika ve Japonya'ya karşı rekabet edebilir bir sistem ve Avrupa vatandaşlığı bilincinin oluşturulması hedeflenmiştir. Daha sonra Erasmus Programı'nın Avrupa ülkelerindeki yarattığı etkileşim ile programın hedefleri arasına; eğitim, sosyal ve kültürel etmenler de dahil edilmiştir. Erasmus Programı'nın, küreselleşmeyle birlikte daha fazla gündeme gelmeye başlayan "üniversitelerin uluslararasılaştırılması" kavramına büyük katkısı olduğu görülmektedir (De Wit ve Hunter, 2015: 41-45).

Yükseköğretimde uluslararasılaşma, kaliteyi sağlayan bir kavram niteliği kazanmıştır. Kaliteyi geliştirmek için de uluslararasılaşmanın sağlanması gerekmektedir. Uluslararası hareketliliğin en bilinen programı olan Erasmus Programı, ilk başlarda sadece öğrencilerin hareketliliğine yönelmiş bir program niteliğindeyken, daha sonra akademisyen ve diğer idari personellerin de hareketliliklerini sağlayan bir program haline dönüşmüştür. Bu kapsamda yükseköğretim kurumları Bologna süreci

ile müfredatlarına uluslararası bir boyut kazandırarak, eğitimlerini gelen öğrencilerin de anlayabileceği ve takip edebileceği uygun bir hale getirmişlerdir (Bakioğlu ve Hacıfazlıoğlu, 2017: 23-24).

Aksaray Üniversitesi'nin uluslararasılaşma stratejisi ve bu alanda yürütmekte olduğu faaliyetlere ilişkin web sayfası incelendiğinde; “Evrensel Düşünen Yereli Gözeten” sloganının kurumsal slogan olarak belirlendiği görülmektedir. Bu bağlamda, küreselleşmenin birçok alanda olduğu gibi etkisini bir eğitim kurumu olan üniversite de gösterdiği açıktır. Aksaray Üniversitesi'nin uluslararası etkileşiminin 2009/2010 Akademik Yılında Erasmus Öğrenci Öğrenim Hareketliliği Programı kapsamında Litvanya'ya 1 dönem öğrenim görmek üzere giden 2 öğrenci ile başladığı anlaşılmaktadır. Üniversiteye uluslararası öğrenci olarak gelen ilk misafir öğrencinin de yine Erasmus Öğrenci Öğrenim Hareketliliği Programı kapsamında Çekya'dan geldiği belirtilmektedir (Erasmus.aksaray/edu, agis, 2018).

Aksaray Üniversitesi'nin 2018 yılı itibariyle, 20 AB üyesi ülkede, 76 farklı yükseköğretim kurumu ile Erasmus ikili işbirliği anlaşmalarının olduğu görülmektedir. Programın başladığı yıldan itibaren üniversitenin 300'e yakın öğrencisi Avrupa'nın farklı ülkelerinde öğrenim görmüş ve Avrupa'nın farklı ülkelerinden de öğrenim görmek ve staj yapmak üzere Aksaray Üniversitesi'ne öğrencilerin ve akademisyenlerin geldikleri belirtilmektedir. Aksaray Üniversitesi, AB'nin eğitim alanında yaptığı reform hareketlerinden birisi olan Bologna Sürecini tamamlama bağlamında çalışmalar yapmaktadır. Bu bağlamda, Erasmus hareketliliğini nicel ve nitel anlamda yükseltmek istenmekte, müfredatları uluslararası öğrencilerin taleplerine cevap verebilecek şekilde güncellenmekte ve gelecek öğrenciler için daha iyi yaşam şartlarının sağlanması hususunda çaba gösterilmektedir. Erasmus Programı'nın yanı sıra, uluslararasılaşma stratejisi bağlamında, üniversitenin Mevlana Değişim Programı ile Avrupa ve Avrupa dışı ülkelerle de işbirliği içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Yabancı Uyruklu Öğrenciler Programı kapsamında da yaklaşık 1000 uluslararası öğrenci üniversitede öğrenim görmektedir (Erasmus.aksaray/edu, agis, 2018).

Küreselleşme ile birlikte, ülkeler arası sınırların kaybolmaya başladığı bir dönemde eğitimin de bundan etkilendiği görülmektedir. Eğitimin, bireylerin sadece kendi ülkelerinde tamamlayabilecekleri bir sistemden çıkarak evrensel bir boyut kazandığı söylenebilir. Aksaray Üniversitesi de rekabete dayalı bu küresel sistemde, sloganlarını küresel yapıya uygun bir hale getirerek, çeşitli uluslararası girişimlerde

bulunduğu anlaşılmaktadır. Öncelikle, kurulduğu yıldan itibaren 2009/2010 Akademik yılı itibariyle başlanan Erasmus faaliyetleri kapsamında, üniversite uluslararası işbirliği ortaklarının sayısını, öğrenci ve personel değişim sayılarını artırdıkları görülmektedir. 2 öğrenci ile başladıkları Avrupa değişim programına 2016/2017 Akademik yılı itibariyle 58 öğrenci gönderdikleri görülmektedir. Mevlana Değişim Programı ve Yabancı Öğrenciler Programı kapsamında yürütölen faaliyetler ile de Aksaray Üniversitesinin uluslararasılaşma boyutunun güçlendirildiği anlaşılmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ERASMUS ÖĞRENCİ DEĞİŞİM PROGRAMININ AKSARAY
ÜNİVERSİTESİNDE PROGRAMDAN FAYDALANMIŞ ÖĞRENCİLERİN
SOSYO-KÜLTÜREL DURUMLARINA ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Teknolojik gelişmeler ve küreselleşme ile birlikte bireyler ve toplumlar hızlı bir dönüşüm sürecine girmişlerdir. Seyahat etmenin ve ulaşım çeşitliliğinin hareketliliği teşvik ettiği dünyada bireyler; eğitim, kariyer, evlilik vs. gibi çeşitli nedenlerle dünyanın farklı ülkelerinde bulunmak durumunda kalmaktadırlar. Bireylerin yeni yerleştikleri toplumlarda sosyo-kültürel farklılıklara bağlı olarak; hoşgörü, uzlaşma, önyargı, insan hayatının değeri, dinsel çoğulculuk, bir arada yaşama bilinci gibi hususların bir takım etkiler yarattığı düşünülmektedir. Söz konusu etkiler bireylerin dışlanması veya ötekileştirilmesi gibi sorunları ortaya çıkarırken bazen de pozitif etki yaratmaktadır. Bu bağlamda sosyo-kültürel farklılıkların hoşgörü ile karşılanıp ortak bir değerler kültürünün oluşturulması gerektiği vurgulanmaktadır (Sancak,2015:43-45). Sosyo-kültürel faktörler; kültürel çeşitlilik, dil çeşitliliği, din çeşitliliği gibi çeşitlilikleri barındırmaktadır. Yabancı uyruklu öğrencilerin gittikleri toplumlarda; dil ve iletişim güçlüğü, sosyal uyumsuzluk, çekingenlik, yalnızlık, ekonomik sorunlar, eğitim alanında yaşanan sorunlar gibi çeşitli sosyo-kültürel uyumsuzluklar yaşadıkları ifade edilmektedir (Bilici, 2016: 23). Bu uyumsuzlukların çözümünde Erasmus Programı çok önemli bir konumda bulunmaktadır.

Erasmus Programı kapsamında yurtdışına öğrenim görmek üzere giden öğrencilerin her birinin farklı ülkenin vatandaşı olması nedeniyle, sosyo-kültürel farklılıklara sahip oldukları bilinmektedir. Ancak Erasmus öğrencilerinin “yabancı öğrenci” olarak ifade edilen öğrencilere göre sosyo-kültürel anlamda daha az etkilendiği, daha iyi uyum sağladıkları düşünülmektedir. Çalışmanın bu bölümünde sosyo-kültürel etki, Avrupa Birliği Eğitim Programı olarak bilinen Erasmus Programı dahilinde ele alınacaktır. Çalışmanın “Giriş” bölümünde, “Problem Durumu” ve “Araştırmanın Hipotezleri” kapsamında ele alınan problem elde edilen bulgular kapsamında değerlendirilecektir. Ayrıca öncelikli olarak; araştırmanın modeline, sonra araştırma kapsamında belirlenen evren ve örnekleme, daha sonra da veri toplama yöntemi, araştırmanın kapsamı ve kısıtları, verilerin analizi, araştırmanınBu bölümde öncelikle araştırmanın önemine, sonra araştırmanın yöntemine, daha sonra da araştırmanın kapsamı ve kısıtlarına, araştırmanın modeline, verilerin analiz yöntemlerine ve bulgulara yer verilecektir.

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, araştırmanın amacına uygunluğu açısından, betimsel çalışma modeli olan “Genel Tarama Modeli” kullanılmıştır. Genel Tarama Modeli; evren hakkında bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da örneklem üzerinde çalışılan bir araştırma modelidir. Bu araştırma modelinde sonuçlar evrene genellenebilir. Araştırma kapsamında oluşturulan anket soruları üniversitelerin Erasmus Ofisleri’nde görev yapan uzman personeller ve sosyologlar tarafından kontrol edilmiştir. Araştırma kapsamında öncelikli olarak problem cümlesi oluşturulmuş ve hipotezler öne sürülmüştür. Daha sonra uygun veri toplama teknikleri kullanılıp saha araştırması yapılarak, problem cümlesine ilişkin bulgular elde edilmiş ve hipotezler test edilmiştir.

4.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmada, çalışmanın evrenini Aksaray Üniversitesine kayıtlı Erasmus Öğrenci Öğrenim ve Erasmus Öğrenci Staj Programları’ndan faydalanmış 165 öğrenci oluşturmaktadır. Erasmus Ofisi tarafından anket formu gönderilmiş, fakat 114 öğrenci ankete cevap vermiştir. Araştırmanın ana amacı, bir ilişkiyi ortaya koymak ve dolayısıyla hipotezleri test etmek olduğu için, sınırlı ve dar kapsamlı bir örneklem grubunun belirlenmesinin daha uygun olacağı düşünülmüştür.

4.3. Veri Toplama Yöntemi

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular anket yoluyla elde edilen verilerden oluşmaktadır. Anket soruları hazırlanmadan önce, gerekli literatür taraması yapılarak elde edilmek istenen bilgiler oluşturulmuştur. Daha sonra, alanında uzman kişilerin görüş ve tavsiyeleri doğrultusunda anket soruları hazırlanmıştır. Anket soruları Ek 2’de yer alan 45 sorudan oluşmaktadır. Anketin içeriği öncelikle demografik sorulardan oluşmaktadır. Daha sonra ise, sosyo-kültürel faktörlerin katılımcılar üzerindeki etkilerini tespit etmek amacıyla düzenlenen sorulara yer verilmiştir. Anket sorularının cevap formatı; Derecelendirme Ölçekleri, Tercih Belirleme Ölçekleri şeklinde düzenlenmiştir. Anket çalışması için Aksaray Üniversitesi Erasmus Koordinatörlüğü’nden gerekli izin alınmıştır. Anket uygulaması ile elde edilen ham veriler SPSS 16.0 programına aktarılmıştır. Bu program sayesinde ankete katılanların frekans dağılımları ve temel istatistiksel bilgileri elde edilmiştir.

4.4. Araştırmanın Kapsamı ve Kısıtları

Araştırma için tam sayım yöntemi hedeflenmiştir ve programdan faydalanan bütün öğrencilere anket formu gönderilmiştir. Ancak ankete geri dönüş yapan öğrenci sayısı 114 olduğundan araştırma 114 örneklem üzerinden yürütülmüştür. Tez çalışmasında ortaya çıkan en önemli kısıtlar zaman ve maliyet olduğundan, araştırma Aksaray Üniversitesi'nde Erasmus Programı'ndan faydalanmış öğrenciler ile sınırlandırılmıştır. Bu açıdan zaman ve maliyet kısıtları, araştırmanın diğer üniversiteleri de kapsayabilecek kadar geniş olmasına engel olmuştur. Ancak, yapılan araştırmanın bir örnek teşkil etmesi açısından, bu araştırmanın bulgularına dayanarak tahminsel bir sonuca ulaşılabılır. Erasmus Programı'nın öğrencilerin sosyo-kültürel durumlarına etkisi üzerine yapılan bu araştırma, başka örneklem grupları için de uygulanabilir.

4.5. Verilerin Analizi

Çalışmanın bu bölümü, yapılan anket çalışması sonucunda elde edilen verilerin analiz yöntemleri ile bunlara dayalı bulgulardan oluşmaktadır. Veriler SPSS 15.0 paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Bu çerçevede, araştırmada kullanılan bağımsız değişkenlerle ilgili bulgular değerlendirilmiş, daha sonra ankete katılan katılımcılara yöneltilen sorulara ilişkin elde edilen veriler ve bulgular şekil ve tablolar yardımıyla ifade edilmiştir.

4.6. Araştırmanın Yöntemi

Gerekli literatür taraması yapıldıktan sonra, araştırmanın amacı ve hipotezleri belirlenmiştir. Bu amaç ve hipotezler doğrultusunda araştırma verileri Aksaray Üniversitesi'nin çeşitli enstitü, fakülte ve meslek yüksekokullarında öğrenim görmekteyken Erasmus Öğrenci Öğrenim ve Staj Programları'ndan faydalanmış öğrenciler üzerinden yürütülmüştür. Anket yönteminin uygulanmasında ise Aksaray Üniversitesi Erasmus Ofisi ile temasa geçilmiş, böylece programdan faydalanan tüm öğrencilerin e-posta adreslerine sağlıklı bir şekilde erişme imkanı sağlanmıştır. Yapılan çalışmayı tanıtmak amacıyla, anket formunun üzerine bilgilendirici bir not eklenmiştir.

4.7. BULGULAR ve YORUM

Çalışmanın bu bölümünde araştırma kapsamında katılımcılara uygulanan anket sorularına verilen yanıtlara ilişkin bulgular değerlendirilecektir.

4.7.1. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu başlık altında, anket sorularına cevap veren örneklem gurubunun; cinsiyet, uyruk, yaş, eğitim düzeyi ve gelir düzeyi gibi demografik özelliklerine ait tanımlayıcı bilgiler yer almaktadır.

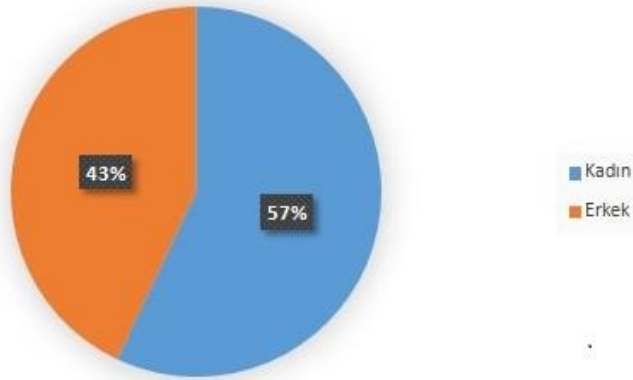
4.7.1.1. Cinsiyet

Ankete katılanların cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 4.1’de gösterilmektedir.

Tablo 4.1: Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Frekans Dağılımı

Cinsiyet	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %
Kadın	65	57,0	57,0
Erkek	49	43,0	43,0
Toplam	114	100,0	100,0

Tablo 4.1’e göre, anket sorularını cevaplayarak araştırmaya dahil olan katılımcıların % 57’sinin (65 kişi) kadın; % 43’ünün (49 kişi) erkek olduğu görülmektedir. Şekil 4.1’de katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılımı grafik olarak verilmiştir.

Şekil 4.1: Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Kadın sayısının erkek sayısına göre nispeten fazla olmasına karşın, bu oranın dengeli bir dağılım gösterdiği söylenebilir. Erasmus Programı kapsamında erkek ve

kadınların programdan faydalanmış olması eğitimde fırsat eşitliği ilkesi bağlamında değerlendirildiğinde bu durumun katılımcı bireyler, toplumlar ve yükseköğretim kurumları açısından başarılı etkiler yaratacağı düşünülmektedir.

Cinsiyetlerin heterojen bir şekilde dağılım göstermesi aynı zamanda çalışmanın birinci bölümünde hipotezler başlığı altında belirtilen 1 numaralı hipotez cümlesini “Erasmus Programı öğrenciler açısından fırsat eşitliği sağlayan bir eğitim programıdır” destekler nitelikte olduğu görülmektedir. İnsan Hakları Bildirgesinde de ifade edildiği üzere “Her bireyin eğitim görme hakkı vardır”. Ancak Türkiye’de bölgeler arası sosyo-kültürel farklılıklar nedeniyle kız çocuklarının okullaşma oranının erkek çocuklarına göre daha düşük olduğu bilinmektedir. Cinsiyet dağılımı bağlamında düşünüldüğünde Erasmus Programı’nın Türkiye’deki ulusal eğitim sistemindeki cinsiyet dağılımından farklılıklar gösterdiği anlaşılmaktadır.

4.7.1.2. Uyrak

Ankete katılanların uyraklarına göre dağılımları Tablo 4.2’de gösterilmektedir.

Tablo 4.2: Katılımcıların Uyraklarına Göre Frekans Dağılımı

Vatandaş Olunan Ülke	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
Türkiye Cumhuriyeti	105	92,1	92,1	92,1
Türkmenistan	5	4,4	4,4	96,5
Özbekistan	1	0,9	0,9	97,4
Pakistan	1	0,9	0,9	98,2
Kırgızistan	1	0,9	0,9	99,1
Tacikistan	1	0,9	0,9	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tablo 4.2’de, ankete katılım gösteren öğrencilerin uyraklarına göre dağılımları gösterilmektedir. Aksaray Üniversitesi’nde Erasmus Değişim Programı’ndan en çok % 92,1’lik oranla (105 kişi) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları faydalanmıştır. %4,4’lük oranla (5 kişi) Türkmenistan vatandaşı, % 0,9’luk oranlarla da Özbekistan, Pakistan, Kırgızistan, Tacikistan vatandaşlarının faydalandığı görülmektedir. Tablo

4.2'ye göre Program'dan faydalanan yabancı uyruklu öğrenciler, Aksaray Üniversitesi'nde uluslararası öğrenci statüsünde öğrenim görürken, Erasmus Programı ile ikinci kez uluslararası öğrenci statüsünde başka bir AB üyesi ülkeye öğrenim görmek üzere gittikleri görülmektedir.

Erasmus Programı'nın uygulanmasında "Erasmus Programı Uygulama El Kitabı" kullanılmaktadır. Bu Uygulama El Kitabı'nda "Yükseköğretimde öğrenci hareketliliğine yükseköğretim kurumlarında örgün eğitimde kayıtlı öğrenciler katılabilir" ibaresi yer almaktadır (2017 Yılı Erasmus Programı Uygulama El Kitabı). Bu ibareye göre programdan faydalanmak için başvuru kriteri olarak öğrencilerin o ülkenin vatandaşı olup olmadığı önem teşkil etmemektedir. Programdan faydalanabilmesi için öğrencilerin başvuru yaptıkları üniversiteye kayıtlı, tam zamanlı öğrenci olmaları yeterli görülmektedir.

4.7.1.3. Yaş

Ankete katılanların yaş gruplarına göre dağılımlarına Tablo 4.3'de yer verilmiştir.

Tablo 4.3: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Frekans Dağılımı

Yaş Aralığı	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
19-21	20	17,5	17,5	17,5
22-24	49	43,0	43,0	60,5
25-27	31	27,2	27,2	87,7
28-30	10	8,8	8,8	96,5
30 yaş üzeri	4	3,5	3,5	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tablo 4.3'de katılımcıların yaş dağılımları gösterilmektedir. Araştırmaya katılan Erasmus değişim öğrencilerin % 17,5'i (20 kişi) 19-21 yaş aralığında; % 43'ü (49 kişi) 22-24 yaş aralığında; % 27,2'si (31 kişi) 25-27 yaş aralığında; % 8,8'i (8 kişi) 28-30 yaş aralığında; % 3,5'i (4 kişi) 30 yaş üzeri oldukları görülmektedir. Yapılan araştırma sonucunda Aksaray Üniversitesi'nde Erasmus Değişim Programı'ndan en çok faydalanan yaş aralığının 22-24 yaş aralığı olduğu gözlemlenmektedir.

Programdan en az faydalanan yaş grubunun da 30 yaş ve üzeri grubunun olduğu gözlemlenmektedir.

4.7.1.4. Eğitim Düzeyi

Ankete katılanların eğitim düzeylerine göre dağılımlarına Tablo 4.4’de yer verilmiştir.

Tablo 4.4: Katılımcıların Eğitim Düzeylerine Göre Frekans Dağılımı

Eğitim Düzeyi	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
Ön Lisans	1	0,9	0,9	0,9
Lisans	96	84,2	84,2	85,1
Yüksek Lisans	12	10,5	10,5	95,6
Doktora	5	4,4	4,4	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tablo 4.4’de katılımcıların % 84,2’si (96 kişi) lisans, %10,5’i (12 kişi) yüksek lisans; %4,4’ü (5 kişi) doktora ve % 0,9’u (1 kişi) ön lisans öğrencisidir. Programdan en çok faydalanan öğrencilerin, % 84,2’lik oranla (96 kişi) lisans öğrencisi olduğu görülmektedir.

4.7.1.5. Gelir Düzeyi

Ankete katılanların gelir düzeylerine göre dağılımlarına Tablo 4.5’de yer verilmiştir.

Tablo 4.5: Katılımcıların Gelir Düzeylerine Göre Frekans Dağılımı

Gelir Düzeyi	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
0 – 1499 TL	30	26,3	26,3	26,3
1500– 2999 TL	46	40,4	40,4	66,7
3000– 4999 TL	22	19,3	19,3	86,0
5000+ TL	16	14,0	14,0	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tablo 4.5’de ankete katılan öğrencilerin ailelerinin aylık toplam gelirleri gösterilmektedir. Yapılan araştırmaya göre ailelerinin geliri 1500 TL altında olan öğrenciler % 26,3 oranla (30 kişi), 1500-2999 TL arasında olanlar %40,4 oranla (46 kişi), 3000-4999 TL arasında olanlar %19,3 oranla (22 kişi), 5000 TL üzeri olanlar %14 oranla (16 kişi) olduğu görülmektedir.

Tablo 4.5’de katılımcıların ailelerinin ekonomik gelir düzeyinin değişimleri gösterdiği görülmektedir. Bu veriler ışığında, Erasmus Programı’nın farklı gelir düzeyine sahip öğrencilere hitap edebilen eğitim alanında ekonomik anlamda fırsat eşitliği sağlayan bir program olduğu söylenebilir. Gelir düzeyi kapsamında ortaya çıkan sonucun, çalışmanın birinci bölümünde hipotezler başlığı altında belirtilen 1 numaralı hipotez cümlesini “Erasmus Programı öğrenciler açısından fırsat eşitliği sağlayan bir eğitim programıdır” destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Programdan faydalanan öğrencilerin ailelerinin farklı gelir düzeyine sahip olması, programdan sadece gelir düzeyi yüksek öğrencilerin faydalanmadığı, farklı gelir düzeyine sahip öğrencilerin de faydalanma şansı olduğu anlaşılmaktadır.

4.7.2. PROGRAMA İLİŞKİN BULGULAR

Bu başlık altında katılımcıların Erasmus Programına ilişkin verdikleri yanıtlar ve Programa ilişkin genel veriler yer almaktadır.

4.7.2.1. Tercih Edilen Program Türüne İlişkin Bulgular

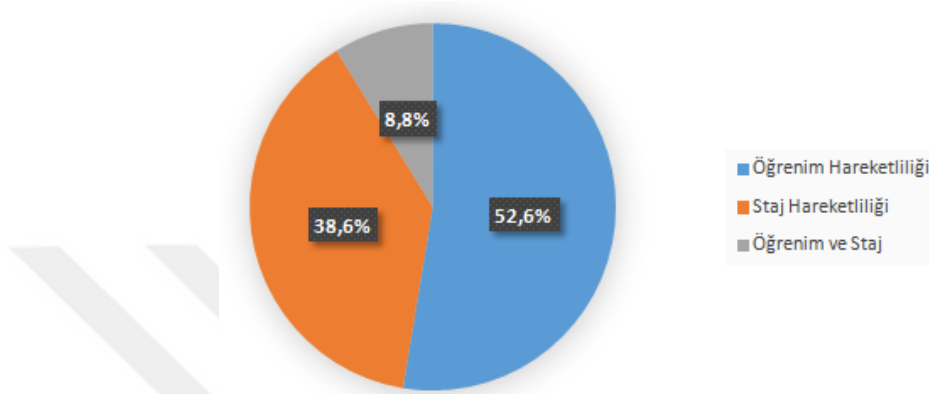
Ankete katılanların faydalandıkları program türüne göre dağılımlarına Tablo 4.6’da yer verilmiştir.

Tablo 4.6: Erasmus Programı Kapsamında Faydalanılan Program Türüne İlişkin Frekans Dağılımı

Program Türü	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
Öğrenim Hareketliliği	60	52,6	52,6	52,6
Staj Hareketliliği	44	38,6	38,6	91,2
Öğrenim ve Staj	10	8,8	8,8	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tablo 4.6'ya göre, anket sorularını cevaplayarak araştırmaya dahil olan katılımcıların % 52,6'sının (60 kişi) Öğrenim Hareketliliği, %38,6'sının (44) kişi Staj Hareketliliği, %8,8'inin (10) kişi ise hem Öğrenim Hareketliliği hem de Staj Hareketliliğinden faydalandığı görülmektedir.

Şekil 4.2'de Erasmus Programı kapsamında faydalanılan Program türleri grafik olarak verilmiştir.

Şekil 4.2: Erasmus Programı Kapsamında Faydalanılan Program Türü

Her düzeyde öğrenim gören öğrencilerin (Ön Lisans, Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora) Programdan 12 ay'a kadar faydalanabilme şansları vardır. Bu çerçevede, anket sorularını yanıtlayan katılımcılardan %8,8'inin hem öğrenim hem de staj programlarına dahil olmuş oldukları görülmektedir. Öğrenim Hareketliliğini tercih eden öğrenci sayısının fazla olmasının nedeni şu şekilde açıklanabilir:

- Üniversitenin Staj Programına Öğrenim Programına göre daha geç katılım sağlamış olması.
- Staj yapılacak yeri bulmanın öğrencinin kendi sorumluluğunda olması nedeniyle öğrencilerin staj yeri bulmakta zorlanmaları.

4.7.2.2. Katılımcıların Öğrenim Gördüğü Birimlere İlişkin Bulgular

Ankete katılanların öğrenim gördükleri birimlere göre dağılımlarına Tablo 4.7'de yer verilmiştir.

Tablo 4.7: Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Birimlere İlişkin Frekans Dağılımı

Faydalanan Birim	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	17	14,9	14,9	14,9
Eğitim Fakültesi	21	18,4	18,4	33,3
Fen Edebiyat Fakültesi	22	19,3	19,3	52,6
Mühendislik Fakültesi	24	21,1	21,1	73,7
Turizm Fakültesi	3	2,6	2,6	76,3
Sağlık Bilimleri Fakültesi	5	4,4	4,4	80,7
Veterinerlik Fakültesi	1	0,9	0,9	81,6
Sosyal Bilimler Enstitüsü	6	5,3	5,3	86,8
Fem Bilimleri Enstitüsü	11	9,6	9,6	96,5
Spor Bilimleri Fakültesi	1	0,9	0,9	97,4
Şereflikoçhisar Uygulamalı. M.Y.O	3	2,6	2,6	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tablo 4.7'ye göre, anket sorularını cevaplayarak araştırmaya dahil olan öğrencilerin % 21,1'i (24 kişi) Mühendislik Fakültesi, %19,3'ü (22 kişi) Fen Edebiyat Fakültesi, %18,4'ü (21 kişi) Eğitim Fakültesi, %14,9'u (17 kişi) İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, %9,6'sı Fen Bilimleri Enstitüsü, %5,3'ü (6 kişi) Sosyal Bilimler Enstitüsü, %4,4'ü (5 kişi) Sağlık Bilimleri Fakültesi, %2,6'sı (3 kişi) Turizm Fakültesi, %2,6'sı (3 kişi) Meslek Yüksekokulu, %0,9'u (1 kişi) Spor Bilimleri Fakültesi olduğu görülmektedir.

Tablo 4.7'ye göre, katılımcıların öğrenim gördükleri birimlerin çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Programdan en fazla faydalanan fakültenin Mühendislik Fakültesi olmasının gerekçesi Aksaray Üniversitesi Dış İlişkiler Ofisi web sitesinde şöyle özetlenmektedir (erasmus.aksaray.edu.tr, agis, 2018);

- Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin, Erasmus Programı Yabancı Dil Yeterlilik Sınavları'nda diğer fakültelere göre daha fazla başarı göstermesi,
- Mühendislik Fakültesi bünyesinde daha fazla aktif bölüm bulunması,

- Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin staj zorunluluğu olması ve staj programının mühendislik fakültesi öğrencilerinin öğrenimlerine daha uygun olması

Aksaray Üniversitesi'nin Erasmus websayfası incelendiğinde, AB ülkeleri ile yapılan ikili anlaşmaların daha çok İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Mühendislik Fakültesi ile yapıldığı anlaşılmaktadır.

4.7.2.3. Tercih Edilen Ülkelere İlişkin Bulgular

Ankete katılanların faydalandıkları program türüne göre dağılımlarına Tablo 4.8'de yer verilmiştir.

Tablo 4.8: Tercih Edilen Ülkelere İlişkin Frekans Dağılımı

Ülkeler	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
Polonya	51	44,7	44,7	44,7
Litvanya	31	27,2	27,2	71,9
Almanya	6	5,3	5,3	77,2
İspanya	7	6,1	6,1	83,3
Portekiz	1	0,9	0,9	84,2
Fransa	3	2,6	2,6	86,8
İsveç	2	1,8	1,8	88,6
Letonya	2	1,8	1,8	90,4
Çekya	3	2,6	2,6	93,0
İtalya	2	1,8	1,8	94,7
Romanya	1	0,9	0,9	95,6
Finlandiya	1	0,9	0,9	96,5
Hollanda	3	2,6	2,6	99,1
İngiltere	1	0,9	0,9	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tablo 4.8'e göre, anket sorularını cevaplayarak araştırmaya dahil olan öğrencilerin; %44,7'si (51 kişi) Polonya, %27,2'si (31 kişi) Litvanya, %6,1'i (7 kişi)

İspanya, %5,3 (6 kişi) Almanya, %2,6'sı (3 kişi) Fransa, %2,6'sı (3 kişi) Çekya, %2,6'sı (3 kişi) Hollanda, %1,8'i (2 kişi) İsveç, %1,8'i (2 kişi) Letonya, %1,8'i (2 kişi) İtalya, %0,9'u (1 kişi) Portekiz, %0,9'u (1 kişi) Romanya, %0,9'u (1 kişi) Finlandiya, %0,9'u (1 kişi) İngiltere şeklinde dağılım gösterdiği görülmektedir.

Tercih edilen ülkelere ilişkin dağılımın anlaşılabilmesi için “Erasmus Programı kapsamında gittiğiniz ülkeyi tercih etme sebebiniz?” başlıklı soruya verilen yanıtların incelenmesi gerektiği düşünülmektedir. Gidilen ülkeyi tercih etme nedenine ilişkin gerekçeler Tablo 4.9'da gösterilmektedir.

Tablo 4.9: Katılımcıların Erasmus Programı Kapsamında Gittikleri Ülkeyi Tercih Etme Nedenlerine İlişkin Frekans Dağılımı

Yargılar	Hiç Önemli Değil	Önemsiz	Ne Önemli Ne Önemsiz	Önemli	Çok Önemli
Ekonomik Olması	1	5	14	55	39
Bölümümün sadece gittiğim ülke ile anlaşmasının olması	6	15	21	42	30
Gittiğim ülke hakkında daha önceden bilgi sahibi olmam	6	13	33	44	18
Daha önce o ülkeye gitmiş arkadaşlarımın tavsiyesi	12	7	21	55	19
Gittiğim ülkede tanıdıklarımın veya akrabalarımın olması	38	17	35	18	6

Tablo 4.8'de katılımcıların tercih ettikleri ülkelere ilişkin dağılım incelenmiştir. Yanıtlara göre en çok gidilen ülkelerin %44'7' ile Polonya ve %27'2 ile Litvanya olduğu görülmektedir. Bu kapsamda, ülkelerin tercih edilme gerekçelerine ilişkin Tablo 4.9'da yer alan maddelere verilen yanıtlar incelendiğinde, sırasıyla gidilen ülkenin ekonomik olması ve katılımcıların daha önce o ülkeye gitmiş arkadaşlarının tavsiyesi en çok önemli görülen gerekçeler olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, Erasmus Programı kapsamında farklı AB ülkelerini tercih etme fırsatı olan öğrencilerin tercihlerini daha çok gidecekleri ülkenin ekonomik açıdan kendi bütçelerine uygun

bir ülke olması ve daha önce o ülkeye giden arkadaşlarının tavsiyeleri doğrultusunda yaptıkları anlaşılmaktadır. Öğrenciler gittikleri ülkede gerek gündelik yaşantılarını sürdürmek, gerekse sosyal aktivitelerde bulunmak amacıyla program kapsamında aldıkları hibe ve ailelerinden gelen maddi destek ile birlikte öğrenimlerini devam ettirmektedirler. Bu durum anket yanıtları ışığında düşünüldüğünde, daha önceki yıllarda Erasmus Programından faydalanmış öğrencilerin arkadaşlarına tecrübelerini anlatması öğrenciler için önemli görüldüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 4.10’da gidilen ülkeye göre öğrencilere verilen hibe miktarlarına ilişkin tablo gösterilmektedir.

Tablo 4.10: Erasmus Programı Kapsamında Öğrencilere Verilen Aylık Hibe Miktarları Tablosu

Yaşam Standartlarına Göre Ülke Türleri	Hareketlilikte Misafir Olunan Ülkeler	Aylık Öğrenci Öğrenim Hibesi (€)	Aylık Öğrenci Staj Hibesi (€)
Birinci Grup Program Ülkeleri	Avusturya, Danimarka, Finlandiya, Fransa, İrlanda, İtalya, Lıhtenştayn, Norveç, İsveç, İsviçre, Birleşik Krallık	500	600
İkinci Grup Program Ülkeleri	Belçika, Hırvatistan, Çekya, Kıbrıs Rum Kesimi, Almanya, Yunanistan, İzlanda, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz, Slovenya, İspanya, Türkiye	400	500
Üçüncü Grup Program Ülkeleri	Bulgaristan, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Romanya, Slovakya, Makedonya	300	400

Kaynak: 2017 Erasmus Plus Yükseköğretim Kurumları için El Kitabı

Tablo 4.8’e göre ankete yanıt veren katılımcıların en çok tercih ettikleri ülkeler sırasıyla Polonya ve Litvanya’dır. Tablo 4.10’da Yaşam Standartlarına Göre Ülkeler kategorisine bakıldığında, Polonya ve Litvanya 3. Grup Program Ülkeleri arasında yer almaktadır. Dolayısıyla, öğrencilerin ekonomik gerekçeler ile bu ülkeleri tercih etme nedenlerinin ülkelerin ekonomik durumu ile örtüştüğü görülmektedir.

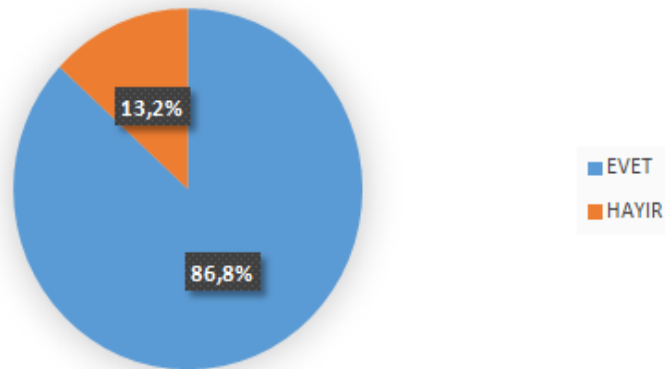
4.7.2.4. Katılımcıların Uluslararası Tecrübe Yaşamalarına İlişkin Bulgular

Bu başlık altında Erasmus Programı'nın öğrencilerin ve kayıtlı oldukları yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşmasına etkisi bağlamındaki bulgular değerlendirilecektir. Tablo 4.11 ve Tablo 4.12'de katılımcıların yurtdışı tecrübesine ilişkin değerlendirmeler incelenecektir. "Erasmus Programından Faydalanmadan Önce Yurtdışına Çıkmayı Düşünüyor muydunuz" sorusuna verilen yanıtlara ilişkin bulgular, Tablo 4.11'de gösterilmektedir.

Tablo 4.11: Katılımcıların Erasmus Programından Faydalanmadan Önce Yurtdışına Çıkma Düşüncelerine İlişkin Frekans Dağılımı

Erasmus Programına katılmadan önce yurtdışına çıkma düşünceniz var mıydı?	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
Evet	99	86,8	86,8	86,8
Hayır	15	13,2	13,2	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tablo 4.11'e göre, anket sorularını cevaplayarak araştırmaya dahil olan öğrencilerin %86,8'i Erasmus Programından faydalanmadan önce yurtdışına çıkmak istediklerini, %13,2'si ise böyle bir düşüncelerinin olmadığını belirtmişlerdir. Şekil 4.3'de katılımcıların Erasmus Programından önce yurtdışına çıkma düşüncelerine ilişkin grafik verilmiştir.

Şekil 4.3. Katılımcıların Erasmus Programı Öncesinde Yurtdışına Çıkma Düşüncelerine İlişkin Dağılım Grafiği

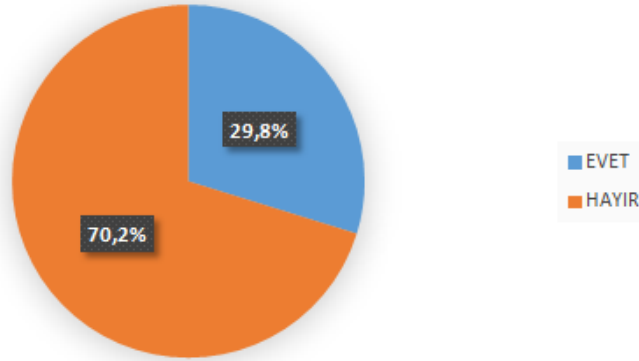
Anket sonuçlarına göre Erasmus Programından önce öğrencilerin büyük çoğunluğunun yurtdışına çıkma gibi bir düşüncesi olduğu görülmektedir. Bu bağlamda

değerlendirildiğinde Erasmus Programı'nın öğrencilerin uluslararası tecrübe yaşamalarına olanak sağlayan bir araç durumunda olduğu söylenebilir. Ankete katılanların Erasmus Programından faydalanmadan önce yurtdışı tecrübesi yaşayıp yaşamadıklarına ilişkin bulgulara ise Tablo 4.12'de yer verilmiştir.

Tablo 4.12: Katılımcıların Erasmus Programı'ndan Faydalanmadan Önceki Yurtdışı Tecrübelerine İlişkin Frekans Dağılımı

Erasmus Programına katılmadan önce yurtdışı tecrübesi yaşadınız mı?	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
Evet	34	29,8	29,8	29,8
Hayır	80	70,2	70,2	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tablo 4.12'ye göre, anket sorularını cevaplayarak araştırmaya dahil olan öğrencilerin %70,2'si Erasmus Programı'ndan faydalanmadan önce yurtdışı tecrübesi yaşamadığını belirtirken, %29,8'i yurtdışı tecrübesi yaşadığını belirtmektedirler. Katılımcıların Erasmus Programından faydalanmadan önceki yurtdışı tecrübelerine ilişkin dağılım Şekil 4.4'de verilmiştir.

Şekil 4.4: Katılımcıların Erasmus Programı'ndan Faydalanmadan Önceki Yurtdışı Tecrübelerine İlişkin Dağılım Grafiği

Ankete verilen yanıtlar değerlendirildiğinde, Erasmus Programı'nın, öğrencilerin ve kayıtlı oldukları yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşmasına pozitif etki sağladığı düşünülmektedir. Uluslararasılaşmanın, beraberinde bir takım sosyo-kültürel değişimler getirdiği bilinmektedir. Çünkü öğrencilerin, Erasmus Programı kapsamında gittikleri ülkede, buldukları ortama sosyo-kültürel açıdan uyum sağlamaları gerekmektedir.

4.7.2.5. Avrupa Boyutunun Güçlendirilmesine İlişkin Bulgular

AB 2020 Stratejisi ve Bologna Süreci kapsamında, AB'nin Erasmus Programı ile AB boyutunu güçlendirmeyi hedeflediği bilinmektedir. (<https://www.ab.gov.tr/91.html>, agis, 2018). Avrupa boyutu, her alanda olduğu gibi eğitim alanını da etkilemektedir. Eğitimde Avrupa boyutu, “Geniş perspektifli ve yenilikçi bakış açılarının kazandırıldığı bireylere yeni ufuklar açan, evrensel düşünme ve kültürlerarası anlayışı sağlayan modern eğitimin en önemli esaslarından birisi” olarak görülmektedir (Janik, T, 2018).

Bu başlık kapsamında Tablo 4.13 ve Tablo 4.14’de gösterilen dağılımlar, Programın Avrupa boyutuna ve katılımcıların sosyo-kültürel durumlarına etkisi ile ilişkilendirilecektir. Katılımcılara anket kapsamında sorulan “Erasmus Programı’ndan faydalandıktan sonra Avrupa Birliği ve Avrupa hakkındaki bilgi seviyenizde bir ilerleme olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna verilen yanıtlara ilişkin dağılım Tablo 4.13’de gösterilmektedir.

Tablo 4.13: Erasmus Programı’nın Katılımcıların Avrupa ve Avrupa Birliği Kavramlarına İlişkin Bilgi Düzeylerine Etkisine İlişkin Frekans Dağılımı

Erasmus Programı’na katıldıktan sonra Avrupa ve Avrupa Birliği kavramlarına ilişkin bilgi düzeyinizde ilerleme oldu mu?	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
Evet	111	97,4	97,4	97,4
Hayır	3	2,6	2,6	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Öğrencilere Erasmus Programı’ndan faydalandıktan sonra Avrupa ve Avrupa Birliği kavramları hakkındaki bilgi düzeylerinde ilerleme olup olmadığı sorulmuştur. Tablo 4.13’e göre verilen yanıtlar incelendiğinde, %97,4’ü Programın Avrupa ve Avrupa Birliği kavramları hakkındaki bilgi düzeylerinin gelişmesine katkısı olduğunu belirtmiştir. %2,6’sı ise Programın Avrupa ve Avrupa Birliği kavramlarına ilişkin herhangi bir etkisinin olmadığını belirtmiştir.

Erasmus Programı, AB’nin eğitim alanında oluşturduğu politikalarından birisi olarak bilinmektedir. AB, Erasmus Programı ile AB boyutunu güçlendirmeyi hedeflemektedir. Erasmus Programı ile öğrencilerin Avrupa hakkında temel bilgiler öğre-

nirken, AB'ye ilişkin temel kavramları öğrenme fırsatı buldukları da anlaşılmaktadır. Erasmus Programı kapsamında, Avrupa'nın herhangi bir ülkesinde öğrenim gören öğrenciler gittikleri ülke hakkında coğrafi, kültürel, ekonomik, siyasi, toplumsal çeşitli bilgiler edinmektedirler. Edinilen bu bilgilerin Erasmus Programı'nın güçlendirmek istediği "Avrupa Boyutu" kavramını pozitif yönde etkilediği düşünülmektedir.

Tablo 4.14'de, anket kapsamında sorulan "Erasmus programı kapsamında yurtdışında öğrenim gördüğünüz süre boyunca, bulunduğunuz ülkeden başka bir ülkeye seyahat ettiniz mi?" sorusuna ilişkin verilen cevapların dağılımı görülmektedir.

Tablo 4.14: Erasmus Programı Kapsamında Gidilen Ülkeden Başka Ülkelere Seyahat Edilip Edilmediğine İlişkin Frekans Dağılımı

Erasmus Programı kapsamında gittiğiniz ülkeden başka ülkelere seyahat ettiniz mi?	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
Evet	94	82,5	82,5	82,5
Hayır	20	17,5	17,5	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tablo 4.14'e göre, anket sorularını cevaplayarak araştırmaya dahil olan öğrencilerin %82,5'i Erasmus kapsamında gittikleri ülkeden başka ülkelere seyahat ettiğini, %17,5'i ise başka ülkelere seyahat etmediğini belirtmiştir. Erasmus Programı kapsamında giden öğrencilere AB'nin Schengen Vizesi dahilinde Schengen bölgesi ülkelerde serbest dolaşım hakkı tanınması nedeniyle, katılımcı öğrenciler ek bir vizeye gereksinim duymadan başka ülkelere rahatlıkla seyahat etmiş oldukları anlaşılmaktadır. Erasmus Programı öncesinde yurtdışı tecrübesi yaşamak istemelerine rağmen bu fırsatı elde edemeyen öğrencilerin, Erasmus Programı kapsamında yurtdışına çıkma hayallerini gerçekleştirdikleri aynı zamanda gittikleri ülkeden başka ülkelere de seyahat ederek kültürel etkileşim yaşadıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 4.13 ve Tablo 4.14'deki frekans dağılımları incelendiğinde, AB'nin Avrupa boyutunun güçlendirilmesine ilişkin hedefinin Erasmus Programı ile başarılı bir şekilde gerçekleştirildiği söylenebilir.

4.7.2.6. Erasmus Programı'nın Katılımcıların Kariyer Beklentilerine Etkisine İlişkin Bulgular

Kariyerin; psikolojik, sosyolojik, ekonomik başta olmak üzere birçok farklı faktör tarafından belirlenebileceği ve bu faktörler arasında kariyeri etkileyen en önemli faktörün sosyo-kültürel faktörler olduğu söylenebilir. Bu bağlamda Erasmus Programı'nın katılımcıların istihdam edilebilirliklerine ilişkin etkisi incelenecektir.

Katılımcılara anket kapsamında sorulan “Erasmus programı kapsamında yurtdışında öğrenim görmüş olmanın, mezuniyet sonrası iş bulma sürecinde size katkısı olduğunu/olabileceğini düşünüyor musunuz?” sorusuna verilen yanıtlara ilişkin dağılım Tablo 4.15’de gösterilmektedir.

Tablo 4.15: Erasmus Programı'nın Mezuniyet Sonrası İş Bulma Sürecine Katkısına İlişkin Frekans Dağılımı

Erasmus Programı'nın iş bulma sürecine katkısı olduğunu/olacağını düşünüyor musunuz?	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
Evet	99	86,8	86,8	86,8
Hayır	15	13,2	13,2	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tablo 4.15’e göre, anket sorularını cevaplayarak araştırmaya dahil olan öğrencilerin %86,8’i Program’ın mezuniyetleri sonrasında istihdam edilebilirliklerine katkısı olacağını düşündüklerini, %13,2’si ise katkısı olmayacağını düşündüklerini belirtmiştir.

Erasmus Programı'nın mezuniyet sonrası kariyerlerine etkisi olabileceğini düşünen %86,8 katılımcıya; “Erasmus programı kapsamında yurt dışında öğrenim görmüş olmanın, mezuniyet sonrası iş bulma sürecinde nasıl bir katkı sağladığını/sağlayacağını düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Sorulan soruya ilişkin frekans dağılımı, Tablo 4.16’da gösterilen beş maddelik ifadeleri değerlendirmeleri istenmiştir.

Tablo 4.16: Erasmus Programı'nın Mezuniyet Sonrası İş Bulma Sürecine Hangi Yönde Katkısı Olduğuna İlişkin Frekans Dağılımı

Yargılar	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Özgeçmişimde iyi bir intiba sağlaması	0	%2,6	%7,9	%30,7	%58,8
Yurt dışında iş bulma imkânı sağlaması	0	%2,6	%14	%40,4	%43
Yabancı dil kullanma avantajı sağlaması	0	%1,8	%7,9	%36	%54,4
Uluslararası iş alanında çalışma avantajı sağlaması	0	%2,6	%14,9	%34,2	%48,2
Mesleğimde yükselmeme katkı sağlaması	%0,9	%5,3	%17,5	%35,1	%41,2

Tablo 4.16'da, Erasmus Programı'nın gelecek kariyerleri üzerinde olumlu etkileri olduğunu düşünen katılımcılara beş farklı yargıyı değerlendirmeleri istenmiştir. Bu değerlendirmelere ilişkin sonuçlar şöyle özetlenmektedir:

- **“Özgeçmişimde iyi bir intiba sağlaması”**: Erasmus Programı'nın faydalanıcıların “Özgeçmişlerinde iyi bir intiba sağlaması” ifadesine ilişkin katılımcıların; %58,8'i Kesinlikle Katılıyorum, %30,7'si Katılıyorum, %7,9'u Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %2,6'si Katılmıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Bireylerin özgeçmişlerinin gelecekte planladıkları kariyer beklentileri üzerinde etkisi olduğu bilinmektedir. Bu nedenle özgeçmişlerine katkıda bulunacak faaliyetler öğrenciler açısından önemli görülmektedir.
- **“Yurt dışında iş bulma imkânı sağlaması”**: Erasmus Programı'nın faydalanıcılara “Yurt dışında iş bulma imkanı sağlaması” yargısına ilişkin; katılımcıların %43 Kesinlikle Katılıyorum, %40,4 Katılıyorum, %14 Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %2,6 Katılmıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Erasmus Programı kapsamında

öğrenim görmek veya staj yapmak amacıyla yurtdışında geçirilen süre öğrencilere mesleki açıdan iş bulma potansiyeli de yaratmaktadır. Mezun olan öğrenciler yurtdışına daha özgüvenli bir şekilde çıkmakta ve kendilerini daha iyi ifade edebilmektedir.

- **“Yabancı dil kullanma avantajı sağlaması”:** Erasmus Programı’nın faydalanıcılara “Yabancı dil kullanma avantajı sağlaması” yargısına ilişkin; katılımcıların %54,4 Kesinlikle Katılıyorum, %36’sı Katılıyorum, %7,9’u Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %1,8’i Katılmıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlara göre Erasmus Programı’nın yabancı dil kullanma avantajı sağladığı anlaşılmaktadır. Yabancı dil kullanma avantajı elde eden öğrenciler üniversiteden mezun olduklarında işe kabul edilme sürecinde daha başarılı olmaktadır.
- **“Uluslararası iş alanında çalışma avantajı sağlaması”:** Erasmus Programı’nın faydalanıcılara “Uluslar arası iş alanında çalışma avantajı sağlaması” yargısına ilişkin; %48,2’si Kesinlikle Katılıyorum, %34,2’si Katılıyorum, %14,9’u Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %2,6 ‘si Katılmıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Erasmus Programı kapsamında gidilen ülkede çeşitli ülkelerden gelmiş öğrencilerle sosyal ve akademik anlamda bir arada bulunma süreci katılımcı öğrencilere gelecek yaşamları için tecrübe sağlamaktadır.
- **“Mesleğimde yükselmeme katkı sağlaması”:** Erasmus Programı’nın faydalanıcılara “Mesleğimde yükselmeme katkı sağlaması” yargısına ilişkin; %41,2’si Kesinlikle Katılıyorum, %35,1’i Katılıyorum, %17,5’i Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %0,9’u Katılmıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Erasmus Programı sayesinde elde edilen yabancı dil kullanma avantajı iş bulma sürecine katkısı olduğu gibi, çalışırken de bireylerin mesleki anlamda yükselmelerine katkı sağlamaktadır.

Erasmus Programı’nın mezuniyet sonrasında faydalanıcıların kariyerlerine etkisi üzerine sorulan sorulara ve ölçeklerin değerlendirilmesine ilişkin yanıtlar incelendiğinde, katılımcılar sırasıyla Erasmus Programı’nın en çok özgeçmişlerine, yabancı dil kullanmalarına, uluslararası iş alanında çalışmalarına, yurtdışına iş bulmalarına ve meslekte yükselmelerine katkı sağlayacağını belirtmişlerdir.

Bu sonuçlardan, Erasmus Programı'nın, genel olarak düşünölen, katılımcıların AB ölkelerine seyahat etmesine olanak sağlayan bir programdan ibaret olmadığı anlaşılmaktadır. Ankete verilen yanıtlardan anlaşılabacağı üzere Program'ın katılımcıların istihdam edilebilirliklerine katkı sağlayacağı anlaşılmaktadır.

Küreselleşme ve sonrasında bilgi toplumuna geçiş ile birlikte işsizlik sorunu ortaya çıkmaya başlamıştır. AB, eğitim alanında oluşturduğu bir politika olarak bilinen Erasmus Programı ile, öğrencileri çeşitli yönlerden desteklemektedir. Böylece mezuniyet sonrasında AB'ye pozitif etki yaratacak bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir.

Tablo 4.17'de Erasmus Programı'ndan faydalanan ve ankete cevap veren katılımcılara "Okulunuzu bitirdikten sonra çalışmak amacıyla (ölkenez haricinde) başka bir ölkeye gitmeyi düşünüyor musunuz veya mezun olduysanız okulunuzu bitirdikten sonra yurtdışına eğitim veya iş amacıyla çıktınız mı?" sorusu sorulmuştur.

Tablo 4.17: Katılımcıların Mezuniyet Sonrasında Çalışmak Amacıyla Yurtdışına Çıkma Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımı

Mezun olduktan sonra çalışmak amacıyla başka bir ölkeye gitmeyi düşünüyor musunuz?	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
Evet	86	75,4	75,4	75,4
Hayır	28	24,6	24,6	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tablo 4.17'ye göre, anket sorularını cevaplayarak araştırmaya dahil olan öğrencilerin %75,4'ü (86 kişi) mezuniyet sonrasında çalışmak amacıyla yurtdışına çıkmayı düşündüklerini, %24,6'sı ise mezuniyet sonrası yurtdışına çıkmayı düşünmediklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda, Erasmus Programı kapsamında özgüven kazanmış öğrenciler mezuniyet sonrasında tekrar uluslararası tecrübe kazanmak ve/veya kendilerine uygun bir iş bulmak amacıyla yurtdışına gitmeyi düşündükleri söylenebilir.

4.7.2.7. Erasmus Programının Katılımcıların Kişisel ve Sosyal Durumlarına Etkisine İlişkin Bulgular

Dinamik ve yeniliğe açık bir süreç olarak nitelendirilen yükseköğretim dönemi, bireylerin yaşamlarında önemli kararlar almalarına, bilinçlenmelerine ve farkındalık kazanmalarına olanak sağlayan bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle, yükseköğretim yıllarında alınan eğitimin insanların yaşamlarının gelecek zamanlarında oldukça önemli etkisi olduğu belirtilmektedir. Türkiye içerisinde bile farklılık gösteren sosyo-kültürel faktörler başka bir coğrafyada yer alan farklı bir ülkede daha çok farklılıklar göstermektedir. Eğitim görmek üzere ailelerinden ayrılarak yeni bir hayata başlayan bireyler; barınma, beslenme, geçinme gibi konularda kendi başlarına mücadele ederken, bir yandan da yalnızlık, özgürlük vs. gibi kişisel dönüşüm süreçlerinden de geçmektedirler. Bu durumun öğrencilerin sosyalleşme ve birey olma süreçlerini hızlandırdığı düşünülmektedir (Karakuyu, G.Yöndem, 2013; 173-174).

Bu bilgiler ışığında, Erasmus Programı kapsamında ülkesinden ayrılarak başka bir ülkeye eğitim görmek üzere giden bir öğrencinin de sosyal ve kişisel anlamda bir takım değişikliklere ve dönüşümlere uğramaktadırlar. Tablo 4.18’de konu ile ilgili katılımcıların değerlendirmelerine on dört farklı yargı sunulmuştur.

Tablo 4.18: Erasmus Programının Katılımcıların Kişisel ve Sosyal Durumları Üzerindeki Etkisine İlişkin Frekans Dağılımı

Erasmus Programının Kişisel ve Sosyal Durumları Üzerindeki Etkisi Yargılar	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Hayat görüşüm değişti.	%0,9	%2,6	%14,0	%28,1	%54,4
Özgüvenimi artırdı.	0	%1,8	%4,4	%34,2	%59,6
Farklı kültürlerle olan ilgimi artırdı.	%0,9	%0,9	%9,6	%32,5	%56,1
Yeni alışkanlıklar edinmemi sağladı.	%3,5	%7,9	%24,6	%34,2	%29,8
Önceden bilmediğim yönlerimi	%0,9	%2,6	%16,7	%41,2	%38,6

keşfetmemi sağladı.					
Kendi kültürümü daha iyi tanımamı sağladı.	%1,8	%3,5	%21,9	%31,6	%41,2
Geleceğe daha umutlu bakmamı sağladı.	%1,8	%2,6	%18,4	%36,8	%40,4
Farklı ülkeden insanlara karşı olan negatif önyargılarımın değişmesini sağladı.	%2,6	%5,3	%20,2	%30,7	%41,2
Avrupa’da vizeye gerek kalmadan ülkeler arasında seyahat edebilmem kendimi rahat hissetmemi sağladı.	%2,6	%3,5	%6,1	%20,2	%67,5
Erasmus öncesinde olan düşünce, görüş ve alışkanlıklarım ile döndükten sonraki alışkanlıklarımda hiçbir değişme olmadı.	%27,2	%25,4	%19,3	%7,9	%20,2

Tablo 4.18’de, Erasmus Programı kapsamında ülkesinden ayrılarak başka bir ülkeye eğitim görmek üzere giden öğrenciler sosyal ve kişisel anlamda bir takım değişikliklere ve dönüşümlere uğramaktadırlar. Katılımcılardan ondört farklı yargıyı değerlendirmeleri istenmiştir. Bu değerlendirmelere ilişkin sonuçlar şöyle özetlenmektedir:

- **“Hayat görüşüm değişti”**: Ankete yanıt veren katılımcıların bu yargıya ilişkin frekans dağılımı şöyledir; %0,9 Kesinlikle Katılmıyorum, %2,6 Katılmıyorum, %14 Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %28,1 Katılıyorum, %54,4 Kesinlikle Katılıyorum. Katılımcıların büyük çoğunluğu, Erasmus Programı kapsamında edindikleri tecrübenin hayat görüşleri üzerinde etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin gittikleri ülkede farklı ülkeden gelen öğrenciler ve buldukları ve seyahat ettikleri ülkelerde edindikleri tecrübe ile yeni bakış açıları kazandıkları anlaşılmaktadır.
- **“Özgüvenimi artırdı”**: Ankete yanıt veren katılımcıların bu yargıya ilişkin frekans dağılımı şöyledir; Kesinlikle Katılmıyorum yanıtını veren olmamıştır, %1,8’i Katılmıyorum, %4,4’ü Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %34,2’si Katılıyorum, %59,6’sı Kesinlikle Katılıyorum. Katılımcıların büyük

çoğunluğu, Erasmus Programı kapsamında edindikleri tecrübenin kendilerine olan özgüvenlerini artırdığını belirtmektedirler. Öğrenciler Erasmus Programı kapsamında gittikleri ülkede; barınma, sosyal ilişkiler, dil, para idaresi gibi çeşitli konularda kendi ayakları üzerinde durmaktadırlar. Bu sürecin, öğrencilerin olgunlaşmasına ve kendilerini daha iyi tanımalarına olanak sağladığı düşünülmektedir.

- **“Farklı kültürlerle olan ilgimi artırdı”:** Ankete yanıt veren katılımcıların bu yargıya ilişkin frekans dağılımı şöyledir; %0,9’u Kesinlikle Katılmıyorum, %0,9’u Katılmıyorum, %9,6’sı Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %32,5’i Katılıyorum, %56,1’i Kesinlikle Katılıyorum. Katılımcıların büyük çoğunluğu, Erasmus Programı sayesinde ön yargılarından kurtulduklarını belirtmişlerdir. Ön yargı, kişilerin karşısındaki insanları tanımadan ve anlamadan fikir yürütmesi süreci olarak ifade edilebilir. Bu sürecin ikili ilişkilerde ve kişilerin gelecek yaşamlarında olumsuz etkileri olabileceği bilinmektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin Erasmus Programı kapsamında gittikleri ülkede birçok farklı kültür, din ve dilden insanlarla etkileşim kurmalarının ön yargılarından kurtulmalarına yardımcı olduğu söylenebilir.
- **“Yeni alışkanlıklar edinmemi sağladı”:** Ankete yanıt veren katılımcıların bu yargıya ilişkin frekans dağılımı şöyledir; %3,5’i Kesinlikle Katılmıyorum , %7,9’u Katılmıyorum, %24,6’sı Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %34,2’si Katılıyorum, %29,8’i Kesinlikle Katılıyorum. Katılımcıların büyük çoğunluğunun, Erasmus Programı sayesinde yeni alışkanlıklar edindikleri anlaşılmaktadır. Öğrenciler gittikleri ülkede farklı kültür ve kimlikten insanlarla tanışmakta ve onların kültürlerini, alışkanlıklarını görmektedirler. Bazı öğrenciler gittikleri ülkede başka ülkeden öğrenciler ile oda arkadaşı olmaktadır. Bu süreçte öğrenciler yeni alışkanlıklar edinmiş olabilirler.
- **“Önceden bilmediğim yönlerimi keşfetmemi sağladı”:** Ankete yanıt veren katılımcıların bu yargıya ilişkin frekans dağılımı şöyledir; %0,9’u Kesinlikle Katılmıyorum , %2,6’sı Katılmıyorum, %16,7’si Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %41,2’si Katılıyorum, %38,6’sı Kesinlikle Katılıyorum. Katılımcıların büyük çoğunluğu, Erasmus Programı sayesinde daha önceden bilmediği yönlerini keşfettiğini ifade etmişlerdir. Erasmus Programı öğrencilerin ailelerinden ve ülkelerinden uzakta kendi ayakları üzerinde

durmalarını sağlayan bir eğitim programıdır. Erasmus Programı ğrencilerin birçok anlamda kişiliklerini tanıyabilecekleri ve zorluklarla mücadele edebilecekleri bir alan olarak düşünülmektedir. Öğrencilerin Program sayesinde bilmediği yönlerini keşfetmeleri gelecek kariyerleri ve hayatları açısından önemli bir adım olarak görülmektedir.

- **“Kendi kültürümü daha iyi tanımamı sağladı”**: Ankete yanıt veren katılımcıların bu yargıya ilişkin frekans dağılımı şoyledir; %1,8'i Kesinlikle Katılmıyorum , %3,5'i Katılmıyorum, %21,9'u Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %31,6'sı Katılıyorum, %41,2'si Kesinlikle Katılıyorum. Ankete yanıt veren katılımcıların %72,8'i Erasmus Programı sayesinde kendi kültürlerini daha iyi tanıdıklarını belirtmişlerdir. Erasmus Programı kapsamında bir AB yesi ülkeye giden öğrenciler gittikleri ülkede etkileşim içerisine girdikleri yerel halk ve diğer ülkelerden gelen öğrencilere karşı kendisi ile ilgili bir şeyler anlatma, kendisini ifade etme sürecine girmektedir. Bu süreç içinde öğrenciler karşı tarafın kültürünü tanıırken, aynı zamanda kendi kültürü ile de kıyaslama yapma ve kendi kültüründen bazı parçaları karşı tarafa aktarma sürecine de girmektedirler. Böylece ğrenciler kendi kültürünü daha yakından tanıma fırsatı yakalamaktadırlar.
- **“Geleceğe daha umutla bakmamı sağladı”**: Ankete yanıt veren katılımcıların bu yargıya ilişkin frekans dağılımı şoyledir; %1,8'i Kesinlikle Katılmıyorum , %2,6'sı Katılmıyorum, %18,4' Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %36,8'i Katılıyorum, %40,4' Kesinlikle Katılıyorum. Ankete yanıt veren katılımcıların %77,2'si Erasmus Programı sayesinde geleceğe daha umutlu bakmaya başladıklarını belirtmişlerdir. Program sayesinde öğrenciler farklı eğitim sistemleri, farklı kültürler ve farklı coğrafyalar ile tanışmaktadırlar. Bu sürecin sonunda öğrencilerin birçoğunun farklı bakış açıları kazandığı görülmektedir. Aynı zamanda rekabete dayalı eğitim sisteminde Programın katılımcı öğrencilerin dil gelişimlerine ve özgeçmişlerine katkısı olması, geleceklerine daha umutlu bakmalarına destek olmaktadır.

- **“Farklı ülkeden gelen insanlara karşı negatif önyargılarının değişmesini sağladı”:** Ankete yanıt veren katılımcıların bu yargıya ilişkin frekans dağılımı şöyledir; %2,6’sı Kesinlikle Katılmıyorum , %5,3’ü Katılmıyorum, %20,2’si Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %30,7’si Katılıyorum, %41,2’si Kesinlikle Katılıyorum. Ankete yanıt veren katılımcıların %71,9’u Erasmus Programı sayesinde farklı ülkelere insanlara karşı olan negatif ön yargılarının değiştiğini belirtmişlerdir. Öğrenciler gittikleri ülkede buldukları toplumda ve öğrenim gördükleri üniversitede farklı ülkelere gelen çeşitli insanlarla etkileşim içerisine girmektedirler. Bu süreç, öğrencilere evrensel bir bakış açısı kazanmalarını sağlamaktadır. Daha öncesinde başka milletlere karşı negatif ön yargı oluşmasına neden olan filmler, söylentiler vs. buldukları ortamda değişime uğramaktadır.
- **“Avrupa’da vizeye gerek kalmadan ülkeler arasında seyahat edebilmem kendimi rahat hissetmemi sağladı”:** Ankete yanıt veren katılımcıların bu yargıya ilişkin frekans dağılımı şöyledir; %2,6’sı Kesinlikle Katılmıyorum , %3,5’i Katılmıyorum, %6,1’i Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %20,2’si Katılıyorum, %67,5’i Kesinlikle Katılıyorum. Ankete yanıt veren katılımcıların %87,7’si Schengen Vizesi kapsamında gittikleri ülkeden başka ülkelere gezi veya araştırma amaçlı seyahat edebilmelerinin kendilerini rahat hissetmelerini sağladığını ifade etmişlerdir. Seyahat hakkı bireylerin sahip olması gereken en doğal haklar arasında görülmektedir. Ancak Türkiye, AB ve Schengen Bölgesi üye ülkesi olmaması nedeniyle, AB ülkelerine seyahat edebilmek için vize alınması gerekmektedir.
- **“Erasmus öncesinde olan düşünce, görüş ve alışkanlıklarım ile döndükten sonraki alışkanlıklarımda hiçbir değişme olmadı”:** Ankete yanıt veren katılımcılar bu yargıya ilişkin frekans dağılımı şöyledir; %27’si Kesinlikle Katılmıyorum , %25,4’ü Katılmıyorum, %19,3’ü Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %7,9’u Katılıyorum, %20,2’si Kesinlikle Katılıyorum. Ankete yanıt veren katılımcıların büyük çoğunluğu; düşünce, görüş ve alışkanlıklarının Erasmus Programı’ndan faydalanmadan önce ve sonra farklılıklar gösterdiğini belirtmişlerdir. Bu farklılıklar, öğrencilerin birçoğunun ilk defa yurtdışı tecrübesi yaşaması ve ilk defa farklı sosyo-kültürel faktörlerle karşılaşmaları nedeniyle oluşmuş olabilir.

4.7.3. EKONOMİK DURUMA İLİŞKİN BULGULAR

Ekonomik yapının sosyo-kültürel yapıyla, sosyo-kültürel yapının da ekonomik yapıyla etkileşim içerisinde olduğu birçok düşünür tarafından ele alınmıştır. Ekonomik durumun bireylerin yaşam biçimi, toplumsal ilişkiler, bireylerin düşünce ve davranış biçimleri üzerine etkileri olduğu savunulmaktadır. Aynı şekilde beşeri sermayenin de ekonomik durum üzerindeki etkisi vurgulanmaktadır (Sarıtaş, 2018: 395-399).

Erasmus Programı'nın öğrencilerin her kademedeki (Ön Lisans, Lisans, Yüksek Lisans Doktora) 12 ay'a kadar hibe alarak faydalanabilecekleri bir program olduğu bilinmektedir. Program kapsamında giden öğrenciler gittikleri ülkenin yaşam standartlarına göre değişen miktarlarda hibe almaktadırlar. Gidilen ülkelere göre aylık hibe miktarları Tablo 4.10'da gösterilmektedir. Katılımcılara anket kapsamında sorulan "Erasmus Programı kapsamında gittiğiniz ülkedeki aylık toplam gideriniz?" sorusuna verilen yanıtlara ilişkin dağılım ise Tablo 4.19'da gösterilmektedir.

Tablo 4.19: Erasmus Programı Kapsamında Katılımcıların Gittikleri Ülkedeki Aylık Toplam Giderlerine İlişkin Frekans Dağılımı

Aylık Toplam Gider	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
100 €'dan az	3	2,6	2,6	2,6
100 – 199 €	4	3,5	3,5	6,1
200 – 299 €	20	17,5	17,5	23,7
300 – 399 €	28	24,6	24,6	48,2
400 – 499 €	24	21,1	21,1	69,3
500 – 599 €	18	15,8	15,8	85,1
600 €'dan fazla	17	14,9	14,9	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Anket sorusuna yanıt veren katılımcılar, gittikleri ülkedeki aylık toplam giderlerini %14,9'u 600 €' dan fazla, %15,8'i 500-599 € arası, %21,1'i 400-499 € arası, %24,6'sı 300-399 € arası, %17,5'i 200-299 € arası, %3,5'i 100-199 € arası, %2,6'sı 100 €'dan az olarak belirtmiştir.

Ankete verilen yanıtlar değerlendirildiğinde katılımcıların yoğunlaştığı aylık gider oranı 300-399 € arasında görülmektedir. İkinci olarak ise 400-499 € olarak görülmektedir. Katılımcıların Tablo 4.8'e göre yoğunluk olarak gittikleri ülkeler Polonya ve Litvanya olarak belirlenmişti. Tablo 3.10'da Polonya ve Litvanya için belirlenen hibe miktarları öğrenim için; 300 €, Staj için; 400 € olarak açıklanmıştır. Bu bilgiler ışığında Erasmus Programı kapsamında alınan hibe miktarının gidilen ülkedeki aylık gider tablosu ile örtüştüğü görülmektedir.

Katılımcılara anket kapsamında sorulan “Erasmus programı kapsamında gittiğiniz ülkede ekonomik anlamda zorlandınız mı?” sorusuna verilen yanıtlara ilişkin dağılım, Tablo 4.20'de gösterilmektedir.

Tablo 4.20: Erasmus Programı'nın Katılımcılar Tarafından Ekonomik Açıdan Değerlendirilmesine İlişkin Frekans Dağılımı

Erasmus programı kapsamında gittiğiniz ülkede ekonomik anlamda zorlandınız mı?	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
Kesinlikle Katılmıyorum	15	13,2	13,2	13,2
Katılmıyorum	34	29,8	29,8	43,0
Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	31	27,2	27,2	70,2
Katılıyorum	21	18,4	18,4	88,6
Kesinlikle Katılıyorum	13	11,4	11,4	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tablo 4.20'ye göre, anket sorularını cevaplayarak araştırmaya dahil olan öğrencilerin %11,4'ü (13 kişi) Kesinlikle Katılıyorum, %18,4'ü (21 kişi) Katılıyorum, %27,2'si (31 kişi) Ne Katılıyorum Ne katılmıyorum, %29,8'i (34 kişi) Katılmıyorum, %13,2'si (15 kişi) Kesinlikle Katılmıyorum olarak tercihlerini belirtmişlerdir.

Tablo 4.20'den Erasmus Programı'nın öğrencileri ekonomik anlamda zorlayan bir program olmadığı anlaşılmaktadır. Erasmus Programı kapsamında giden öğrenciler gittikleri ülkenin yaşam standartlarına göre belirlenen miktarlarda hibe almaktadırlar. Öğrenciler gittikleri üniversiteye öğrenim ücreti ödememektedirler. Sadece ulaşım masraflarını ve gündelik yaşam masraflarını karşılamaktadırlar.

Verilen hibe, her ne kadar öğrencinin bütün masraflarını karşılamaya yönelik olmasa da Erasmus Programı, ekonomik anlamda öğrencileri zorlayan bir program olarak da görülmemektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, Erasmus Programı ekonomik açıdan fırsat eşitliği sağlayarak farklı gelir düzeyine sahip öğrencilerin programdan faydalanmasına olanak sağlamaktadır. Program kapsamında gidilen ülkedeki aylık gider ile öğrenciye verilen aylık hibe arasında fazla fark bulunmaması, öğrencilerin programdan zorlanmadan faydalanabileceklerini göstermektedir.

4.7.4. DİL VE İLETİŞİM KONULARINA İLİŞKİN BULGULAR

İnsanların birbiriyle iletişim kurmalarını sağlayan dil aynı zamanda düşünceyi oluşturan bir araç olarak da işlev görmektedir. Bu bağlamda, farklı diller aynı zamanda farklı düşünceler anlamına gelmektedir. İletişim kurmak için kullanılan dil, beraberinde etkileşim kurmayı gerektirmektedir. İçinde yaşanılan toplumda öğrenilen, daha sonra nesne ile olayların anlamlandırılması süreci ile devam eden dil öğrenimi, toplumsal bir olgu olarak görülmektedir. Bireyin bir topluma katılımı, o toplum ile iletişim kurmasıyla yani o toplumun ortak dilini kullanması ile başlamaktadır. Bu bağlamda dil öğrenme, sosyalleşme sürecinin başlangıç evresi olarak görülmektedir. Dil ve kültürü birbirinden bağımsız kavramlar olarak ele almak mümkün değildir (Odabaşı, 2006:241-246).

Sosyo-kültürel öğelerin önemli unsurlarından görülen dil, Erasmus Programı kapsamında Avrupa'ya giden öğrenciler açısından önemli görülmektedir. Giden öğrenciler hem ortak dil olarak kabul edilen İngilizce dilinde iletişim kurmaya çalışmaktadırlar hem de gidilen ülkenin dilini öğrenmeye çaba göstermektedirler. Farklı ülkelerden gelen öğrencilerin ortak bir dil ekseninde etkileşim kurmaya çalışması ve gidilen ülkenin dilini öğrenerek kültürünü, tarihini ve değerlerini anlamaya çalışmaları öğrencilerin sosyo-kültürel durumlarını etkilemektedir.

4.7.4.1. Katılımcıların Yabancı Dil Becerilerini Geliştirmelerine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında dil üzerine sorulara verilen yanıtlar ışığında elde edilen bulgular incelenecektir.

Katılımcılara anket kapsamında sorulan “Erasmus programı kapsamında yurt dışında öğrenim sürecinize ilişkin ifadeleri yan tarafta belirtilen ölçeğe göre değerlendiriniz” sorusuna verilen yanıtlara ilişkin dağılım Tablo 4.21’de gösterilmektedir.

Tablo 4.21: Erasmus Programı’nın Yabancı Dil Gelişimine Etkisine İlişkin Frekans Dağılımı

Erasmus Programı yabancı dilimin gelişmesini sağladı	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
Kesinlikle Katılmıyorum	4	3,5	3,5	3,5
Katılmıyorum	3	2,6	2,6	6,1
Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	8	7,0	7,0	13,2
Katılıyorum	45	39,5	39,5	52,6
Kesinlikle Katılıyorum	54	47,4	47,4	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tablo 4.21’e göre, anket sorularını cevaplayarak araştırmaya dahil olan katılımcıların %47,4’ü (54 kişi) Kesinlikle Katılıyorum, %39,5’i (45 kişi) Katılıyorum, %7’si (8 kişi) Ne Katılıyorum Ne katılmıyorum, %2,6’sı (3 kişi) Katılmıyorum, %3,5’i (4 kişi) Kesinlikle Katılmıyorum yanıtını vermişlerdir.

Yanıtlar incelendiğinde %86,9’u (Kesinlikle Katılıyorum + Katılıyorum) Erasmus Programı’nın yabancı dil becerilerinin gelişmesine katkısı olduğunu belirtmişlerdir. AB, bünyesinde barındırdığı üye ülkelerin dil ve kültür farklılığı nedeniyle, çeşitliliği desteklemektedir. Bu çerçevede, bir takım stratejiler geliştirmektedir. Erasmus Programı bu stratejiler arasında düşünülebilir. 2007-2013 Hayatboyu Öğrenme Programları çatısı altında faaliyet gösteren Erasmus Programı kapsamında öğrencilere faaliyetlerine başlamadan önce, gittikleri ülkenin dilini öğrenmeleri amacıyla yoğunlaştırılmış dil kursları verilmekte ve dil kursu alınan süre boyunca öğrenciye hibe desteği sağlanmaktaydı. 2014-2020 Erasmus Plus Programı kapsamında ise Yükseköğretim Erasmus Programı ile giden öğrenciler, Avrupa Komisyonu’nun OLS (Online Language Support - Online Dil Desteği) sisteminde dil yeterliliklerini test etmektedirler. Öğrencilerin farklı AB dillerinde dil yeterliliklerini test etme şansı bulunmaktadır. Daha sonra, öğrencilere öğrenim süreleri boyunca

takip edebilecekleri seviyelerine uygun online dil desteği verilmektedir. Programdan faydalanıp ülkesine dönen öğrenciler, dönüşte tekrar OLS sistemi üzerinden sınava girebilmekte ve dil seviyelerini test edebilmektedirler.

Katılımcılara anket kapsamında sorulan “Erasmus programı kapsamında yurt dışında öğrenim görmüş olmanın, mezuniyet sonrası iş bulma sürecinde nasıl bir katkı sağladığını/sağlayacağını düşünüyorsunuz?” sorusu kapsamında değerlendirilen “Yabancı Dil Kullanma Avantajı Sağlaması” yargısına ilişkin dağılım Tablo 3.16’da gösterilmektedir. Yanıtlar incelendiğinde, %54,4 oranında katılımcı Kesinlikle Katılıyorum, %36 oranında katılımcı ise Katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir.

4.7.4.2. Erasmus Programı’nın Katılımcıların İletişim Becerileri Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular

Katılımcılara anket kapsamında sorulan “Erasmus programı kapsamında yurt dışında öğrenim sürecinize ilişkin ifadeleri yan tarafta belirtilen ölçeğe göre değerlendiriniz” başlıklı soruda “İletişim becerilerimi artırdı” yargısına ilişkin dağılım Tablo 4.22’de gösterilmektedir.

Tablo 4.22: Erasmus Programı’nın Katılımcıların İletişim Becerileri Üzerindeki Etkisine İlişkin Frekans Dağılımı

Erasmus Programı iletişim becerilerimi artırdı.	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
Katılmıyorum	3	2,6	2,6	2,6
Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	8	7,0	7,0	9,6
Katılıyorum	45	39,5	39,5	49,1
Kesinlikle Katılıyorum	58	50,9	50,9	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tablo 4.22’ye göre, anket sorularını cevaplayarak araştırmaya dahil olan katılımcıların %50,9’u (58 kişi) Kesinlikle Katılıyorum, %39,5’i (45 kişi) Katılıyorum, %7’si (8 kişi) Ne Katılıyorum Ne katılmıyorum, %2,6’sı (3 kişi) Katılmıyorum yanıtını vermişlerdir.

Erasmus Programı kapsamında farklı ülkelerden gelen öğrenciler bir arada olmaları nedeniyle, etkileşim içerisinde bulunmaktadır. Öğrenciler sosyal yaşantılarında ve eğitim konularında farklı uyruktan insanlarla iletişim kurmakta ve kendilerini sosyal anlamda ifade etmeye çalışmaktadırlar. Tablo 4.22’de verilen yanıtlar incelendiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğu Erasmus Programı’nın iletişim becerilerini artırdığını ifade etmektedirler.

4.7.4.3. Katılımcıların Farklı Yabancı Dil Öğrenmelerine İlişkin Bulgular

AB’nin Erasmus Programı’nın birçok hedefi olduğu bilinmektedir. Çok dilliliğin desteklenmesi bu hedeflerden birisidir. AB’nin çok dillilik hedefi kapsamında, üye ülkelerin ana dilleri dışında en az iki dil bilmesi gerektiği savunulmaktadır. Çok dilliliğin desteklenmesi, istihdam edilebilirliği artırdığı gibi kültürler arası etkileşim sürecini de sağlamaktadır. Avrupa Birliği Antlaşması’nın 3. Maddesi, Avrupa’nın kültürel ve dil çeşitliliğine saygı gösterilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu çerçevede Erasmus Programı, AB’nin dil çeşitliliğini korunması ve çok dilliliğin desteklenmesine ilişkin hedefleri bağlamında önemli bir araç olarak görülmektedir (Treaty on European Union, 2008).

Katılımcılara anket kapsamında sorulan “Erasmus programı kapsamında gittiğiniz ülkede İngilizce dışında başka dilleri de öğrenme fırsatınız oldu mu?” sorusuna verilen yanıtlara ilişkin dağılım Tablo 4.23’de gösterilmektedir.

Tablo 4.23: Erasmus Programı’nın Katılımcıların Farklı Yabancı Dil Öğrenmelerine Etkisine İlişkin Frekans Dağılımı

Erasmus programı kapsamında gittiğiniz ülkede İngilizce dışında başka dilleri de öğrenme fırsatınız oldu mu?	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
Evet	75	65,8	65,8	65,8
Hayır	39	34,2	34,2	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tablo 4.23’e göre, anket sorularını cevaplayarak araştırmaya dahil olan katılımcıların %65,8’i (75 kişi) gittikleri ülkede İngilizce dışında başka dilleri

öğrenme fırsatı bulduklarını, %34,2'si (39 kişi) ise İngilizde dışında başka dilleri öğrenme fırsatı bulamadıklarını belirtmişlerdir.

AB'nin Erasmus Programı'nın, katılımcıların İngilizce dilini geliştirmelerine olanak sağlamanın yanı sıra gidilen ülkenin dilini veya başka ülkelerden gelen aynı ortamda buldukları diğer Erasmus öğrencilerinin dillerini de tanıma fırsatı buldukları anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Erasmus Programı'nın çok dilliliğin sağlanmasına katkısı olduğu söylenebilir.

4.7.5. ÇEŞİTLİ SOSYO-KÜLTÜREL FAKTÖRLERE İLİŞKİN BULGULAR

Sosyo-kültürel etmenler, bir toplumda o toplumun bireylerinin duygu, düşünce ve davranışlarını etkileyen faktörlerden oluşmaktadır. İnsanoğlunun, doğayı denetim altına almak için oluşturduğu değerler bütünü olarak da tanımlanmaktadır. Bireylerin yaşadıkları toplumdan bağımsız bir şekilde hayat sürdürmeleri mümkün görünmemektedir. Bu nedenle, sosyo-kültürel faktörlerin anlaşılabilmesi için bireyin yaşadığı toplumla etkileşiminin incelenmesi gerekmektedir. Sosyo-kültürel etmenler tarihsel süreç boyunca toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Genel anlamda sosyo kültürel etmenler; dil, din, uyruk, aile, sağlık, eğitim, ekonomi, kültürel değerler, tarih, gündelik alışkanlıklar, gelenek ve görenekler, kariyer gibi faktörlerden oluşmaktadır (Metin, 2010: 5). Bu bağlamda, yapılan araştırma kapsamında Erasmus Programı'nın katılımcılar üzerindeki sosyo-kültürel etkilerini ortaya koymak amacıyla katılımcılara farklı soru başlıkları altında sorulan soruların yanıtlarına ilişkin bulgulara yer verilecektir.

4.7.5.1. Gündelik Alışkanlıklar

Modern toplumlarda vatandaşların gündelik yaşantılarını sürdürmelerine aracılık eden, kentin politik ve iktisadi coğrafyası dışında yer alan mekanlar olarak bilinen; sinema, tiyatro, restoran, müze, kütüphane, otel, kafe, park vs. gibi yerler bireylerin o toplumdaki gündelik alışkanlıklarını devam ettirebileceği yerler olarak bilinmektedir (Aytaç, 2007; 200). Katılımcılara anket kapsamında sorulan "Erasmus programı kapsamında gittiğiniz ülkede gündelik alışkanlıklarınızı/geleneklerinizi yerine getirme konusunda herhangi bir güçlük yaşadınız mı?" sorusuna verilen yanıtlara ilişkin dağılım Tablo 4.24'de gösterilmektedir.

Tablo 4.24: Katılımcıların Gündelik Alışkanlıklarında Meydana Gelen Değişime İlişkin Frekans Dağılımı

Erasmus programı kapsamında gittiğiniz ülkede gündelik alışkanlıklarınızı/geleneklerinizi yerine getirme konusunda herhangi bir güçlük yaşadınız mı?"	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
Evet	10	8,8	8,8	8,8
Hayır	104	91,2	91,2	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tablo 4.24'e göre, anket sorularını cevaplayarak araştırmaya dahil olan katılımcıların %91,2'si gündelik alışkanlıklarını yerine getirme konusunda herhangi bir güçlükle karşılaşmadığını belirtirken, %10'u güçlükle karşılaştığını belirtmiştir. Bu noktada, katılımcıların büyük çoğunluğunun gündelik alışkanlıklarını yerine getirme konusunda güçlük yaşamadıkları görülmektedir. Küreselleşme sürecinin gittikçe birbirine benzeyen modern kentler aracılığıyla, ortak alışkanlıklar ve ortak toplumsal değerler oluşturmaktadır. Bu durumda, gündelik alışkanlıkların ve toplumsal yaşam tarzlarının küreselleşme süreci ve teknolojinin hızla gelişmesi ile benzerlik göstermeye başladığı söylenebilir.

4.7.5.2. Ön Yargı

Ön yargı; herhangi iyi ya da kötü bir yargı içermeyen, bilgiye ya da kanıta dayanmayan her türlü ön fikir alamına gelmektedir (Göregenli, 2011; 7). Katılımcılara anket kapsamında sorulan "Gittiğiniz ülkede size karşı bir ön yargı olduğunu hissettiniz mi?" sorusuna verilen yanıtlara ilişkin dağılım Tablo 4.25'de gösterilmektedir.

Tablo 4.25: Ön Yargı ile Karşılaşılma Durumuna İlişkin Frekans Dağılımı

Gittiğiniz ülkede size karşı bir ön yargı olduğunu hissettiniz mi?	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
Evet	37	32,5	32,5	32,5
Hayır	77	67,5	67,5	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tablo 4.25'e göre, anket sorularını cevaplayarak araştırmaya dahil olan katılımcıların %67,5'i (77 kişi) kendilerine karşı bir ön yargı hissetmediklerini, %32,5'i (37 kişi) ise ön yargı hissettiklerini belirtmişlerdir. Ön yargı olduğunu hisseden katılımcılara bunun nedeni sorulduğunda sırasıyla; dini inancımın dolayısı, giyim tarzımdan dolayı ve uyruğumdan dolayı yargıları en fazla yanıt verilen ifadeler olmuştur.

4.7.5.3. Barınma

Katılımcılara anket kapsamında sorulan "Gittiğiniz ülkede nerede kaldınız?" sorusuna verilen yanıtlara ilişkin dağılım Tablo 4.26'da gösterilmektedir.

Tablo 4.26: Faydalanıcıların Barınma Durumuna İlişkin Frekans Dağılımı

Gittiğiniz ülkede nerede kaldınız?	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Özel yurt	29	25,4	25,4	25,4
Devlet yurdu	58	50,9	50,9	76,3
Aile yanı	9	7,9	7,9	84,2
Öğrenci evi	11	9,6	9,6	93,9
Misafirhane/Konukevi	7	6,1	6,1	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tablo 4.26'ya göre, anket sorularını cevaplayarak araştırmaya dahil olan katılımcıların %50,9'u (58 kişi) devlet yurdunda, %25,4'ü (29 kişi) özel yurttan, %9,6'sı (11 kişi) öğrenci evinde, %7,9'u (9 kişi) aile yanında kaldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun devlet yurdunda konakladıkları görülmektedir.

Bu durumda, öğrenciler gittikleri ülkedeki yerel öğrencilerle ve Erasmus Programı kapsamında gelen ve o yurttaki kalan diğer Erasmus öğrencileri ile etkileşim kurdukları söylenebilir.

4.7.5.4. Gidilen Ülkede Karşılaşılan Zorluklar ve Uyum Sağlama

Katılımcılara anket kapsamında sorulan “Erasmus programı kapsamında gittiğiniz ülkeye alışmak sizin için zor oldu mu?” sorusuna verilen yanıtlara ilişkin dağılım Tablo 4.27’de gösterilmektedir.

Tablo 4.27: Katılımcıların Gidilen Ülkeye Uyum Sağlama Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımı

Erasmus programı kapsamında gittiğiniz ülkeye alışmak sizin için zor oldu mu?	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
Evet	15	13,2	13,2	13,2
Hayır	99	86,8	86,8	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tablo 4.27’ye göre, anket sorularını cevaplayarak araştırmaya dahil olan katılımcıların %86,8’i (99 kişi) gittikleri ülkeye alışmalarının zor olmadığını, %13,2’si (15 kişi) alışmalarının zor olduğunu belirtmişlerdir. Alışmakta zorlanan katılımcılara “Erasmus programı ile öğrenim görmek üzere gittiğiniz ülkede en çok hangi konuda zorlandınız?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruyu yanıtlayan katılımcılara ilişkin veriler Tablo 4.28’de gösterilmektedir.

Tablo 4.28: Gidilen Ülkede Karşılaşılan Zorluklara İlişkin Frekans Dağılımı

Erasmus programı ile öğrenim görmek üzere gittiğiniz ülkede en çok hangi konuda zorlandınız?	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Dil öğrenmekte zorlandım	%12,3	%28,9	%25,4	%28,9	%4,4
İklimine alışmakta zorlandım	%11,4	%37,7	%23,7	%20,2	%7,0
Kültürüne alışmakta zorlandım	%11,4	%46,5	%24,6	%15,8	%1,8

Arkadaş edinmekte zorlandım	%24,6	%56,1	%12,3	%6,1	%0,9
Ekonomik açıdan zorlandım	%13,2	%29,8	%27,2	%18,4	%11,4
Eğitim konusunda zorlandım	%14,0	%44,7	%28,9	%7,0	%5,3
Kalacak yer bulmakta zorlandım	%35,1	%50	%7,9	%5,3	%1,8
İletişim kurmakta zorlandım	%23,7	%45,6	20,2	8,8	1,8

Tablo 4.28'deki yargılara ilişkin değerlendirmeleri şöyle özetlenebilir;

- **“Dil öğrenmekte zorlandım”** yargısına; %28,9’ Katılmıyorum, %28,9’u Katılıyorum, %25,4’ü Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %12,3 Kesinlikle Katılmıyorum, %4,4’ü Kesinlikle Katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Verilen yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin gittikleri ülkede dil yeterliliklerini geliştirme konusunda güçlük çeken öğrenciler olduğu anlaşılmaktadır. Anket kapsamında sorulan “Erasmus programı kapsamında gittiğiniz ülkede dil yeterliliğinizi artırmak için destek (online eğitimi/kurs/ders) aldınız mı?” sorusuna ilişkin yanıtla Tablo 3.28’de gösterilmektedir.

Tablo 4.29: Gidilen Ülkede Dil Desteği Alınmasına İlişkin Frekans Dağılımı

Erasmus programı kapsamında gittiğiniz ülkede dil yeterliliğinizi artırmak için destek (online eğitimi/kurs/ders) aldınız mı?	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
Evet	32	28,1	28,1	28,1
Hayır	82	71,9	71,9	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Öğrencilere gidilen ülkede dil yeterliliklerini geliştirebilmeleri için Erasmus Programı kapsamında (OLS - Online Dil Eğitimi) verilmektedir. Ancak giden öğrencilerin bu eğitimi takip etmedikleri anlaşılmaktadır. Veriler incelendiğinde katılımcıların %71,9’u online eğitim/ders/kurs gibi dil becerilerini geliştirebilecekleri eğitim almadıklarını, %28,1 ise eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. Buradan dil yeterliliğini geliştirme konusunda güçlük çeken öğrencilerin, yeterliliklerini geliştirmek

için online eğitim/ders/kurs yoluyla dil yeterliliklerini geliştirme yoluna başvurmadıkları anlaşılmaktadır.

- **“İklimine alışmakta zorlandım”** yargısına katılımcıların %11,4’ü Kesinlikle Katılmıyorum, %37,7’si Katılmıyorum, %23,7’si Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %20,2’si Katılıyorum, %7’si Kesinlikle Katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Bu noktada, öğrencilerin gittikleri ülkenin iklimine alışmakta çok fazla zorluk çekmedikleri açıktır. Öğrenciler genel olarak gittikleri ülkede 2 ile 4 ay arasında kalmaktadırlar. Bu nedenle tam olarak bütün mevsim geçişlerini yaşamadıklarından zorluk çekebilecek bir durum oluşmadığı anlaşılabılır.
- **“Kültürüne alışmakta zorlandım”** yargısına katılımcıların %11,4’ü Kesinlikle Katılmıyorum, %46,5’i Katılmıyorum, %24,6’sı Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %15,8’i Katılıyorum, %1,8’i Kesinlikle Katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin gittikleri ülkenin kültürüne alışmakta çok fazla zorluk çekmedikleri söylenebilir. Öğrenciler gittikleri ülkede kendi ülkelerinden ve farklı ülkelerden gelen öğrencilerle birlikte kendi yaşam çevrelerini oluşturma şansına sahiptirler.
- **“Arkadaş edinmekte zorlandım”** yargısına katılımcıların %24,6’sı Kesinlikle Katılmıyorum, %56,1’i Katılmıyorum, %12,3’ü Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %6,1’i Katılıyorum, %0,9’u Kesinlikle Katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin gittikleri ülkede arkadaş edinmekte zorluk çekmedikleri anlaşılmaktadır. Erasmus Programı kapsamında gidilen ülkede öğrenciler kendi yaşlılarıyla aynı ortamda öğrenim görme şansına sahiptirler.
- **“Ekonomik açıdan zorlandım”** yargısına katılımcıların %13,2’si Kesinlikle Katılmıyorum, %29,8’i Katılmıyorum, %27,2’si Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %18,4’ü Katılıyorum, %11,4’ü Kesinlikle Katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin gittikleri ülkede çok fazla zorluk çekmedikleri anlaşılmaktadır.
- **“Eğitim konusunda zorlandım”** yargısına katılımcıların %14’ü Kesinlikle Katılmıyorum, %44,7’si Katılmıyorum, %28,9’u Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %7’si Katılıyorum, %5,3’ü Kesinlikle Katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir.

yanıt vermiştir. Yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin eğitim konusunda genel anlamda zorluk çekmedikleri anlaşılmaktadır. Erasmus Programı kapsamında giden öğrenciler gittikleri ülkede kendi ülkelerinde görmeleri gereken derslere eşdeğer kredide ders almaktadırlar. Gittikleri üniversitede aldıkları dersleri geçtikleri takdirde kendi üniversitelerinde ders denkliği yapılmakta ve öğrenciler dönem kaybı yaşamamaktadırlar.

- **“Kalacak yer bulmakta zorlandım”** yargısına katılımcıların %35,1’i Kesinlikle Katılmıyorum, %50’si Katılmıyorum, %7,9’u Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %5,3’ü Katılıyorum, %1,8’i Kesinlikle Katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Bu noktada, öğrencilerin genel anlamda kalacak yer bulma konusunda sıkıntı yaşamadıkları anlaşılmaktadır. Erasmus Programı kapsamında öğrenciler gidecekleri üniversiteye gitmeden önce başvuru esnasında konaklama (yurt) için de başvuru yapmaktadırlar. Böylelikle gittikleri zaman kalacakları yer hazır olmaktadır.
- **“İletişim kurmakta zorlandım”** yargısına %23,7’si Kesinlikle Katılmıyorum, %45,6’sı Katılmıyorum, %20,2’si Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %8,8’i Katılıyorum, %1,8’i Kesinlikle Katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin genel anlamda iletişim sorunu yaşamadıkları anlaşılmaktadır. Erasmus Programı kapsamında öğrenci seçimi için her üniversite dil sınavı düzenlemektedir. Düzenlenen dil sınavı öğrencilerin gidecekleri üniversitelerde iletişim kurmakta zorlanmamaları açısından düzenlenmektedir. Bu bağlamda giden öğrenciler iletişim kurabilecek düzeyde seçilmektedirler.

4.7.5.5. Kültürel Çeşitlilik

AB’nin İşleyişi Hakkındaki Antlaşma’nın 165 ve 167. maddelerinde eğitimin kalitesinin artırılması ve kültürel zenginliğin korunması bağlamında üye ülkeler işbirliğine teşvik edilmektedir (<https://www.ab.gov.tr/91.html/> agis, 2018). Erasmus Programı’nın da kültürel çeşitliliğin teşvik edildiği bir AB eğitim politikası niteliğinde olduğu söylenebilir. Program kapsamında Avrupa’nın farklı ülkelerine öğrenim görmek veya staj yapmak üzere giden öğrenciler, gittikleri ülkede başka ülkelerden gelmiş Erasmus öğrencileri ile aynı ortamı paylaşmaktadırlar. Bu başlık kapsamında, çok kültürlü bir yapıda bulunmanın öğrenciler üzerindeki etkisi

incelenecektir. Katılımcılara anket kapsamında sorulan “Gittiğiniz ülkede farklı ülkelerden gelen diğer Erasmus öğrencileri ile aynı ortamda bulunmak size neler hissettirdi?” sorusuna verilen yanıtlara ilişkin dağılım Tablo 3.29’da gösterilmektedir.

Tablo 4.30: Kültürel Çeşitliliğin Katılımcılar Üzerindeki Etkisine İlişkin Frekans Dağılımı

Erasmus Programı kapsamında gittiğiniz ülkede yabancı öğrenciler ile aynı ortamda bulunmak size ne hissettirdi?	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kendimi yalnız hissettim	%42,1	%43,0	%13,2	%1,8	0
Ülkeme geri dönmek istedim	%42,1	%40,4	%15,8	%1,8	0
İlk defa farklı ülkelerden insanlarla aynı ortamda bulunmam sebebiyle tedirginlik yaşadım	%43,0	%34,2	%14,9	%7,0	%0,9
Yabancılara karşı olan düşüncelerimde değişmeler oldu	%10,5	%13,2	%25,4	%36,0	%14,9
Yabancı dilim yetersiz olduğu için kendimi ifade etmekte zorlandım	%24,6	%32,5	%22,8	%17,5	%2,6
Konuşacak ortak noktalarımız olmadığından iletişim kurmakta zorlandım.	%35,1	%38,6	%20,2	%6,1	0
Onların da benden farkı olmadığını anladım	%1,8	%9,6	%14	%36	%38,6
Farklı ülkelerden insanlarla bir arada olmak beni mutlu etti	%2,6	%3,5	%5,3	%21,1	%32,5

- “Kendimi yalnız hissettim” yargısına katılımcıların %42,1’i Kesinlikle Katılmıyorum, %43’ü Katılmıyorum, %13,2’si Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %1,8’i Katılıyorum, şeklinde yanıt vermiştir. Yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin gittikleri ülkede yalnızlık çekmedikleri görülmektedir. Erasmus Programı kapsamında giden öğrencileri ile etkileşim kurabilmektedirler.

- **“Ülkeme geri dönmek istedim”** yargısına katılımcıların %42,1’i Kesinlikle Katılmıyorum, %40,4’ü Katılmıyorum, %15,8’i Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %1,8’i Katılıyorum, şeklinde yanıt vermiştir. Yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin buldukları ortamdan memnun oldukları anlaşılmaktadır.
- **“İlk defa farklı ülkelerden insanlarla aynı ortamda bulunmam sebebiyle tedirginlik yaşadım”** yargısına %43’ü Kesinlikle Katılmıyorum, %34,2’si Katılmıyorum, %14,9’u Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %7’si Katılıyorum, %0,9’u Kesinlikle Katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun farklı kültürden ve ülkeden aynı insanlarla aynı ortamda bulunmaktan tedirginlik yaşamadıklarını belirtmişlerdir.
- **“Yabancılara karşı olan düşüncelerimde değişmeler oldu”** yargısına %10,5’i Kesinlikle Katılmıyorum, %13,2’si Katılmıyorum, %25,4’ü Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %36’sı Katılıyorum, %14,9’u Kesinlikle Katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun çok kültürlü bir ortamda bulunmuş ve yaşamış olmalarının yabancılara karşı düşüncelerinde değişmeler olmasına sebep olduğunu belirtmişlerdir.
- **“Yabancı dilim yetersiz olduğu için kendimi ifade etmekte zorlandım”** yargısına %24,6’sı Kesinlikle Katılmıyorum, %32,5’i Katılmıyorum, %22,8’i Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %17,5’i Katılıyorum, %2,6’sı Kesinlikle Katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun kendini ifade etmekte zorlanmadığı anlaşılmaktadır.
- **“Konuşacak ortak noktalarımız olmadığından iletişim kurmakta zorlandım”** yargısına %35’i Kesinlikle Katılmıyorum, %38,6’sı Katılmıyorum, %20,2’si Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %6,1’i Katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun gittikleri ülkede buldukları üniversitede ve çevrelerinde ortak noktalar bularak iletişim kurabildiklerini belirtmişlerdir.

- **“Onların da benden farkı olmadığını anladım”** yargısına %1,8’i Kesinlikle Katılmıyorum, %9,6’sı Katılmıyorum, %14’ü Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %36’sı Katılıyorum, %38,6’sı Kesinlikle Katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun gittikleri ülkede çok kültürlü bir ortamda bulunmalarının diğer insanlara karşı olan önyargılarını aşmalarını sağladığını göstermektedir.
- **“Farklı ülkelerden insanlarla bir arada olmak beni mutlu etti”** yargısına katılımcıların %2,6’sı Kesinlikle Katılmıyorum, %3,5’i Katılmıyorum, %5,3’ü Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %21,1’i Katılıyorum, %32,5’i Kesinlikle Katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Katılımcıların çok kültürlü ortamda bulunmaları ve farklı ülkelerden insanlarla tanışmalarından mutluluk duydukları görülmektedir.

Katılımcıların yukarıda ifade edilen sekiz farklı yargıya verdikleri yanıtlar genel olarak değerlendirildiğinde, Erasmus Programı’nın öğrencilerin sosyo-kültürel anlamda etkilendikleri fakat genel anlamda kültür şoku, yabancı düşmanlığı, yalnızlık gibi duygular yaşamadıkları anlaşılmaktadır.

4.7.5.6. Din

AB’de kültürel çeşitliliğin ve dil çeşitliliğinin çeşitli politikalar ve uygulamalar ile teşvik edilmesine karşın, etnik ve dini faktörler halen çeşitlilik oluşturma aşamasında tartışmalı alanlar olarak belirtilebilir (Şenay, 2002; 122-130). Katılımcılara anket kapsamında sorulan “Erasmus programı kapsamında gittiğiniz ülkede dini inancınızı yaşama/gereklerini yerine getirme konusunda herhangi bir güçlük yaşadınız mı ?” sorusuna verilen yanıtlara ilişkin dağılım Tablo 4.31’de gösterilmektedir.

Tablo 4.31: Gidilen Ülkede Dini İnancı Yaşama Konusunda Karşılaşılan Güçlüklere Yönelik Frekans Dağılımı

Erasmus programı kapsamında gittiğiniz ülkede dini inancınızı yaşama/gereklerini yerine getirme konusunda herhangi bir güçlük yaşadınız mı?	Sıklık	Yüzde %	Geçerli Yüzde %	Toplam Yüzde %
Evet	21	18,4	18,4	18,4
Hayır	93	81,6	81,6	100,0
Toplam	114	100,0	100,0	

Tablo 4.31'e göre, anket sorularını cevaplayarak araştırmaya dahil olan katılımcıların; %81,6'sı (93 kişi) gittikleri ülkede dini inançlarını yerine getirme konusunda herhangi bir güçle karşılaşmadıklarını, %18,4'ü (21 kişi) ise dini inançlarını yerine getirme konusunda güçlükler ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların genel anlamda dini inançlarını yerine getirme konusunda gittikleri ülkede problem yaşamadıkları anlaşılmaktadır. Dini inançlarını yerine getirme konusunda güçlük yaşadığını belirten katılımcıların güçlük yaşadığı alanlar önem sırasına göre şöyle sıralanmıştır; dini inanca hoşgörü gösterilmemesi, ibadethane bulunmaması ve yerel halkın farklı dinlere karşı tepkisi şeklinde sıralanmaktadır.

4.7.5.7. Sosyal İlişkiler ve Sosyal Hayata İlişkin Bulgular

Katılımcılara anket kapsamında sorulan "Erasmus programı kapsamında gittiğiniz ülkenin en sevdiğiniz yönleri nelerdir?" sorusuna verilen yanıtlara ilişkin dağılım Tablo 4.32'de gösterilmektedir.

Tablo 4.32: Sosyal İlişkiler ve Sosyal Hayata İlişkin Frekans Dağılımı

Erasmus programı kapsamında gittiğiniz ülkenin en sevdiğiniz yönleri nelerdir?	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum Ne Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Gelenekleri	%9,0	%11,4	%36,0	%37,7	%14,0
Yemekleri	%21,9	%26,3	%31,6	%10,5	%9,6
İklimi	%4,4	%26,3	%37,7	%16,7	%14,9

İnsanların sosyal ilişkileri	%1,8	%7,0	%16,7	%30,7	%43,9
Sosyal imkanları	%0,9	%7,9	%14,9	%39,5	%36,8
Kültürel etkinlikleri	%9,0	%6,1	%16,7	%40,4	%36,0
Ekonomik imkanları	%2,6	%4,4	%29,8	%34,2	%28,9
Doğal çevresi	0	%3,5	%8,8	%29,8	%57,9
Trafik kurallarına uygun davranılması	0	0	%2,6	%20,2	%77,2
Ulaşım çeşitliliği ve kolaylığı	0	%4,4	%12,3	%34,2	%49,1

Tablo 4.32'ye göre, anket sorularını cevaplayarak araştırmaya dahil olan katılımcıların yargılara yönelik verdiği yanıtlar şöyle ifade edilmektedir:

- **“Gelenekleri”** yargısına katılımcıların %9'u Kesinlikle Katılmıyorum, %11,4'ü Katılmıyorum, %36'sı Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %37,7'si Katılıyorum, %14'ü Kesinlikle Katılıyorum yanıtını vermiştir. Yanıtlar incelendiğinde katılımcıların gittikleri ülkede kaldıkları toplumun geleneklerini pozitif karşıladıkları görülmektedir. Gittikleri ülkenin geleneklerini sevmeleri, öğrencilerin yaşadıkları topluma daha iyi entegre olmalarını sağlayacağı düşünülmektedir.
- **“Yemekleri”** yargısına katılımcıların %21,9'u Kesinlikle Katılmıyorum, %26,3'ü Katılmıyorum, %31,6'sı Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %10,5'i Katılıyorum, %9,6'sı Kesinlikle Katılıyorum yanıtını vermiştir. Yanıtlar incelendiğinde katılımcıların genel anlamda gittikleri ülkenin yemeklerine alışamadıkları görülmektedir. Avrupa'da domuz eti yaygın olarak tüketilen bir gıda ürünüdür, katılımcılar genel anlamda domuz eti yemediğinden dolayı yemeklere karşı olumsuz bir yargı oluştuğu düşünülebilir.
- **“İklimi”** yargısına katılımcıların %4,4'ü Kesinlikle Katılmıyorum, %26,3'ü Katılmıyorum, %37,7'si Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %16,7'si Katılıyorum, %14,9'u Kesinlikle Katılıyorum yanıtını vermiştir. Yanıtlar incelendiğinde katılımcıların genel anlamda gittikleri ülkenin iklimine karşı tam olarak bir düşünceleri bulunmadığı görülmektedir. Bunun nedeni öğrenciler

gittikleri ülkede genel olarak kısa süreli (2 ay- 4ay) bulunmaktadır. Tam olarak bütün mevsim geçişlerini yaşayamadıkları için fikir sahibi olamadıkları düşünülebilir.

- **“İnsanların sosyal ilişkileri”** yargısına katılımcıların %1,8’i Kesinlikle Katılmıyorum, %7’si Katılmıyorum, %16,7’si Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %30,7’si Katılıyorum, %43,9’u Kesinlikle Katılıyorum yanıtını vermiştir. Yanıtlar incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun gittikleri ülkede insanların birbiriyle ve çevreleriyle olan sosyal ilişkilerini sevdikleri ve olumlu karşıladıkları görülmektedir. Bu yargıya “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde verilen yanıt diğer yedi yargıya verilen yanıtlara göre daha baskın görülmektedir. Katılımcıların genel anlamda insanların sosyal ilişkilerini olumlu karşıladığı ve bundan memnuniyet duydukları anlaşılmaktadır.
- **“Sosyal imkanları”** yargısına katılımcıların %0,9’u Kesinlikle Katılmıyorum, %7,9’u Katılmıyorum, %14,9’u Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %39,5’i Katılıyorum, %36,8’i Kesinlikle Katılıyorum yanıtını vermiştir. Yanıtlar incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun gittikleri ülkenin sosyal imkanlarını sevdikleri ve olumlu karşıladıkları görülmektedir.
- **“Kültürel etkinlikleri”** yargısına katılımcıların %9’u Kesinlikle Katılmıyorum, %6,1’i Katılmıyorum, %16,7’si Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %40,4’ü Katılıyorum, %36’sı Kesinlikle Katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Katılımcıların gittikleri ülkenin kültürel etkinliklerini sevdikleri ve olumlu karşıladıkları görülmektedir.
- **“Doğal çevresi”** yargısına katılımcıların %3,5’i Katılmıyorum, %8,8’i Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %29,8’i Katılıyorum, %57,9’u Kesinlikle Katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun gittikleri ülkenin doğal çevresini sevdikleri görülmektedir.
- **“Trafik Kurallarına uygun davranılması”** yargısına katılımcıların %2,6’sı Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %20,2’si Katılıyorum, %77,2’si Kesinlikle Katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Yanıtlar incelendiğinden katılımcıların neredeyse hepsi gittikleri ülkede trafik kurallarına uygun davranılması yargısına olumlu yanıtlar vermişlerdir.

- “Ulaşım çeşitliliği ve kolaylığı” yargısına katılımcıların %4,4’ü Katılmıyorum, %12,3’ü Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %34,2’si Katılıyorum, %49,1’i Kesinlikle Katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Yanıtlar incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun, gittikleri ülkenin ulaşım çeşitliliği yönünden zengin olduğunu ve bu durumdan memnuniyet duydukları anlaşılmaktadır.

Katılımcılara “Erasmus programı kapsamında gittiğiniz ülkenin hangi konularda Türkiye’den daha iyi olduğunu düşünüyorsunuz?” kapsamında sorulan yargılara ilişkin katılımcıların verdikleri yanıtlar Tablo 4.33’de gösterilmektedir.

Tablo 4.33: Katılımcıların Gittikleri Ülkenin Sosyo-Kültürel Değerlerine Karşı Görüşlerine İlişkin Frekans Dağılımı

Gidilen Ülkenin Hangi Konularda Türkiye’den Daha İyi Durumda Olduğunu Düşünüyorsunuz?	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Sosyal ilişkiler	%0,9	%14,0	%19,3	%26,3	%39,5
Ekonomi	%5,3	%18,4	%31,6	%18,4	%26,3
Kültürel etkinlikler	%0,9	%15,8	%23,7	%24,6	%35,1
İstihdam (İş bulma potansiyeli)	%2,6	%9,6	%47,4	%11,4	%28,9
Çevre temizliği	%1,8	%0,9	%8,8	%17,5	%71,1
Güvenlik	%0,9	%4,4	%21,9	%21,9	%50,9
Doğal güzellikler	%4,4	%5,3	%30,7	%20,2	%39,5
Eğitim	%2,6	%4,4	%27,2	%24,6	%41,2
İnsan hakları	%0	%5,3	%13,2	%24,6	%57,0
Sağlık hizmetleri	%7,0	%14,0	%47,4	%11,4	%20,2

- **“Sosyal İlişkiler”** başlığına katılımcıların %0,9’u Kesinlikle Katılmıyorum, %14’ü Katılmıyorum, %19,3’ü Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %26,3’ü Katılıyorum, %39,5’i Kesinlikle Katılıyorum yanıtını verdikleri görülmektedir. Katılımcıların Kesinlikle Katılıyorum ve Katılıyorum yanıtlarının yoğunluklu olduğu görülmektedir. Katılımcılar gittikleri ülkede bulduklarını toplumun sosyal ilişkilerinin Türkiye’de buldukları toplumun sosyal ilişkilerinden daha iyi olduğunu düşündükleri elde edilen verilerden anlaşılmaktadır.
- **“Ekonomi”** başlığına katılımcıların %5,3’ü Kesinlikle Katılmıyorum, %18,4’ü Katılmıyorum, %31,6’sı Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %18,4’ü Katılıyorum, %26,3’ü Kesinlikle Katılıyorum yanıtını verdikleri görülmektedir. Katılımcıların gittikleri ülkenin ekonomik anlamda Türkiye’den ne derece daha iyi olduğu konusunda tam olarak bilgi sahibi olmadıkları veya kararsız oldukları anlaşılmaktadır.
- **“Kültürel Etkinlikler”** başlığına katılımcıların %0,9’u Kesinlikle Katılmıyorum, %15,8’i Katılmıyorum, %23,7’si Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %24,6’sı Katılıyorum, %35,1’i Kesinlikle Katılıyorum yanıtını verdikleri görülmektedir. Katılımcıların Kesinlikle Katılıyorum ve Katılıyorum yanıtlarının yoğunluklu olduğu görülmektedir. Katılımcıların gittikleri ülkede buldukları toplumun kültürel etkinliklerini, Türkiye’de buldukları toplumun kültürel etkinliklerinden daha iyi olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır.
- **“İstihdam”** başlığına katılımcıların %2,6’sı Kesinlikle Katılmıyorum, %9,6’sı Katılmıyorum, %47,4’ü Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %11,4’ü Katılıyorum, %28,9’u Kesinlikle Katılıyorum yanıtını verdikleri görülmektedir. Katılımcıların gittikleri ülkenin istihdam durumunun, Türkiye’den ne derece daha iyi olduğu konusunda tam olarak bilgi sahibi olmadıkları veya kararsız oldukları anlaşılmaktadır.
- **“Çevre Temizliği”** başlığına katılımcıların %1,8’i Kesinlikle Katılmıyorum, %0,9’u Katılmıyorum, %8,8’i Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %17,5’i Katılıyorum, %71,1’i Kesinlikle Katılıyorum yanıtını verdikleri görülmektedir. Katılımcıların Kesinlikle Katılıyorum ve Katılıyorum yanıtlarının yoğunluklu olduğu görülmektedir. Katılımcıların gittikleri ülkede buldukları toplumun

çevre temizliğine verdikleri önemi Türkiye’de buldukları toplumda çevre temizliğine verilen önemden daha iyi olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır.

- **“Güvenlik”** başlığına katılımcıların %0,9’u Kesinlikle Katılmıyorum, %4,4’ü Katılmıyorum, %21,9’u Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %21,9’u Katılıyorum, %50,9’u Kesinlikle Katılıyorum yanıtını verdikleri görülmektedir. Katılımcıların gittikleri ülkenin toplumunu güvenlik anlamında, Türkiye’de buldukları toplumdaki güvenli buldukları anlaşılmaktadır.
- **“Doğal Güzellikler”** başlığına katılımcıların %4,4’ü Kesinlikle Katılmıyorum, %5,3’ü Katılmıyorum, %30,7’si Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %20,2’si Katılıyorum, %39,50’si Kesinlikle Katılıyorum yanıtını verdikleri görülmektedir. Katılımcıların gittikleri ülkede buldukları toplumun doğal güzelliklerini, Türkiye’de buldukları toplumun doğal güzelliklerine göre daha çok beğendikleri anlaşılmaktadır.
- **“Eğitim”** başlığına katılımcıların %2,6’sı Kesinlikle Katılmıyorum, %4,4’ü Katılmıyorum, %27,2’si Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %24,6’sı Katılıyorum, %41,2’si Kesinlikle Katılıyorum yanıtını verdikleri görülmektedir. Katılımcılar, gittikleri ülkenin eğitim sistemini, Türkiye’deki eğitim sistemine göre daha iyi bulduklarını ifade etmişlerdir.
- **“İnsan Hakları”** başlığına katılımcılar Kesinlikle Katılmıyorum yanıtını veren olmamıştır. %5,3’ü Katılmıyorum, %13,2’si Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %24,6’sı Katılıyorum, %57’si Kesinlikle Katılıyorum yanıtını verdikleri görülmektedir. Katılımcılar gittikleri ülkede buldukları toplumda insan haklarına verilen değer, Türkiye’de verilen değere göre daha iyi olduğunu ifade etmişlerdir.
- **“Sağlık Hizmetleri”** başlığına katılımcıların %7’si Kesinlikle Katılmıyorum, %14’ü Katılmıyorum, %47,4’ü Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, %11,4’ü Katılıyorum, %20,2’si Kesinlikle Katılıyorum yanıtını verdikleri görülmektedir. Katılımcıların gittikleri ülkede buldukları toplumdaki sağlık hizmetinin, Türkiye’deki sağlık hizmetinden ne derece daha iyi olduğu konusunda tam olarak bilgi sahibi olmadıkları veya kararsız oldukları anlaşılmaktadır.

Katılımcıların gittikleri ülkedeki “Doğal güzellikler” ve “Çevre temizliği” başlıklarına verdikleri yanıtlar birbiriyle bağlantılı görülmektedir. Çevre’ye verilen değerler doğal güzelliklerin korunmasında da etkili olduğu söylenebilir. “Ekonomi”, “İstihdam”, “Sağlık” gibi başlıkları süreç içerisinde ve o toplumda yaşanılarak öğrenilebilecek alanlar olması nedeniyle, katılımcıların bu başlıklarda kararsız kaldıkları görülmektedir.

4.8. HİPOTEZ VE BULGULARIN ÖZETİ

Yükseköğretim kurumlarında uygulanmakta olan Avrupa Birliği Erasmus Programı’nın, faydalanıcı öğrencilerin sosyo-kültürel durumlarına etkisi üzerine yapılan araştırma kapsamında belirlenen hipotezler ve bu hipotezlere ilişkin bulgular özet olarak Tablo 4.34’de yer almaktadır.

Tablo 4.34: Hipotez ve Bulguların Özeti

HİPOTEZLER	BULGULAR
H1: Erasmus Programı öğrencilere sosyal ve kültürel açıdan zenginlik katan bir eğitim programıdır.	H1: “Erasmus Programı öğrencilere sosyal ve kültürel açıdan zenginlik katan bir eğitim programıdır” hipotezi desteklenmektedir.
H2: Erasmus Programı öğrenciler açısından fırsat eşitliği sağlayan bir eğitim programıdır.	H2: “Erasmus Programı öğrenciler açısından fırsat eşitliği sağlayan bir eğitim programıdır” hipotezi desteklenmektedir.
H3: Erasmus Programı öğrencilerin yabancı dil yeterliliklerini güçlendiren ve yeni dil öğrenmelerini destekleyen bir eğitim programıdır.	H3: “Erasmus Programı öğrencilerin yabancı dil yeterliliklerini güçlendiren ve yeni dil öğrenmelerini destekleyen bir eğitim programıdır” hipotezi desteklenmektedir.
H4: Erasmus Programı’nın öğrencilerin kariyer beklentileri üzerinde olumlu etkileri vardır.	H4: “Erasmus Programı’nın öğrencilerin kariyer beklentileri üzerinde olumlu etkileri vardır” hipotezi desteklenmektedir.
H5: Erasmus Programı öğrencilerin hoşgörü sahibi olmalarını sağlayan ve ön yargılarından kurtulmalarına destek olan bir eğitim programıdır.	H5: “Erasmus Programı öğrencilerin hoşgörü sahibi olmalarını sağlayan ve ön yargılarından kurtulmalarına destek olan bir eğitim programıdır” hipotezi desteklenmektedir.
H6: Erasmus Programı’nın Türkiye’nin AB’ye entegrasyonu sürecine olumlu katkıları bulunmaktadır.	H6: “Erasmus Programı’nın Türkiye’nin AB’ye entegrasyonu sürecine olumlu katkıları bulunmaktadır” hipotezi desteklenmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun kuruluşundan, günümüzdeki Avrupa Birliği sürecine kadar; siyasi, ekonomik, ticari, sosyal, kültürel ve eğitim alanlarında çeşitli ortak politikalar yürütülmüştür. Yürütülen bu politikalar kapsamında, üye ülkelerin işbirliği ve uyum içerisinde bütünleşme sürecini devam ettirmeleri sağlanırken, bir diğer yandan da toplumsal alanda refah düzeyinin artırılması hedeflenmiştir. Bu refah düzeyinin artırılmasında eğitim çok önemli bir araçtır.

Eğitim, toplumların en temel yapı taşı niteliğinde olması nedeniyle; ekonomi, teknoloji, ticaret, sosyal ve kültürel hayat gibi alanlarla sürekli etkileşim içerisinde olmuştur. Eğitim alanında yapılan sağlıklı ve istikrarlı politikaların, toplumların gelecekleri açısından da oldukça önemli olduğu bilinmektedir. Varlığını sürdürebilmesi için toplumsal ihtiyaçların karşılanması gerektiğinin bilincinde olan Avrupa Birliği, özellikle Maastricht Antlaşması sonrasında yükseköğretim sisteminde çeşitli bildirgeler ve raporlar aracılığıyla değişim sürecini başlatmıştır. Tüm dünyayı etkileyen küreselleşme hareketinde böyle kapsamlı bir değişim süreci büyük önem taşımaktadır.

1980'li yıllardan sonra küreselleşme sürecinin toplumsal dönüşümü hızlandırması ve beraberinde yaşanan teknolojik gelişmeler, yükseköğretim alanında yenilikçi, sürdürülebilir ve bilgi temelli bir eğitim sisteminin oluşturulmasını elzem hale getirmiştir. Avrupa Birliği'nin gerek üye ülkeler arasındaki bütünleşme ve işbirliği sürecine destek olması, gerekse ekonomik krizler nedeniyle artan işsizliğin önüne geçmek amacıyla 1987 yılında yükseköğretim öğrencilerine yönelik uygulamaya koyduğu Erasmus Programı, eğitim politikaları bağlamında oluşturulan en önemli politika haline dönüşmüştür. Avrupa Birliği, Erasmus Programı ile başlattığı süreci hız kesmeden çağın ihtiyaçlarına yanıt verebilecek şekilde devam edebilmesi amacıyla, Lizbon Stratejileri, Avrupa 2020 Stratejileri gibi çeşitli stratejilerle desteklemiştir. Bu stratejiler kapsamında; rekabet gücü yüksek, istihdam edilebilirliğe katkı sağlayabilecek, bireylerin sosyal ve kültürel gelişimlerine destek verebilecek, refah düzeyi yüksek, yenilikçi ve bilgi temelli bir eğitim sistemi oluşturulması hedeflenmiştir. Bu hedef ile pek çok sosyal problemin önlenmesi düşünülmektedir.

Günümüzde küresel çapta birçok ülkede yaşanan; göç hareketleri, ekonomik gerileme, işsizlik, hoşgörüsüzlük, yabancı düşmanlığı gibi problemler eğitim sisteminde yapılacak stratejik politikalar aracılığıyla önenebilecektir. Avrupa'da 1987

yılında Türkiye’de ise 2004 yılında uygulaması başlatılan ve Avrupa Birliği açısından eğitim alanında stratejik bir öneme sahip olan Erasmus Programı’nın bu küresel problemlere çözüm üretebilecek bir yapıya dönüştüğü görülmektedir.

Bu bilgiler ışığında, Erasmus Programı’nın çeşitli yönlerden incelenmesi, hem Program’ın daha iyi anlaşılabilmesi, hem de Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne entegrasyonu sürecine olumlu etkileri olması açısından gerekli görülmüştür. Erasmus Programı’nın katılımcı öğrencilerin kişisel ve sosyo-kültürel gelişimlerine ne derece etkisi olduğunun tespit edilmesi, programa katılmayı düşünen potansiyel öğrenciler ve programı uygulamakta olan yükseköğretim kurumları açısından gerekli olduğu düşünülmüştür. Bu noktada sosyo-kültürel faktörler büyük önem taşımaktadır.

Sosyo-kültürel faktörler; dil, iletişim, din, kültür, barınma, etkileşim, alışkanlıklar, gelenek ve görenekler, sağlık, güvenlik, çevre, ekonomi, eğitim, kariyer vs. gibi birçok faktörü içermektedir. Sosyo-kültürel faktörlerin, farklı bir coğrafyada eğitim görmek üzere giden öğrenciler üzerinde etkiler yaratacağı bilinmektedir. Ancak bu etkilerin nasıl ve ne yönde olduğunun bilinmesi, Türk yükseköğretim sistemi ve öğrenciler açısından Program’ın profilinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Bununla birlikte, Erasmus Programı’nın sosyo-kültürel bağlamda değerlendirilmesi Avrupa Birliği’ne aday olma hedefinde olan Türkiye’nin gelecekte uygulaması gereken stratejik politikalar ve Türkiye yükseköğretim sisteminin de uluslararası kriterlerde şekillenmesi açısından önemli görülmektedir.

Yapılan bu araştırma ile Avrupa’nın çeşitli ülkelerine Erasmus Programı ile öğrenim görmek üzere giden öğrencilerin sosyo-kültürel durumlarında meydana gelen değişiklikler incelenmiştir. Araştırma kapsamında, Erasmus Programı ile ilişkili sosyo-kültürel öğeleri irdeleyen anket soruları hazırlanmıştır. Hazırlanan bu anket çalışması 2009 yılından beri Erasmus Programı kapsamında programdan faydalanmış katılımcılar üzerinde uygulanmıştır. Araştırmada demografik sorulara ilişkin elde edilen bulgular incelendiğinde katılımcıların farklı sosyo-ekonomik, ve demografik özelliklere sahip oldukları görülmektedir. Bu nedenle, ortaya çıkan bulgu ve sonuçların diğer üniversiteler için de genelleme yapılabileceği söylenebilir.

Araştırma kapsamında Erasmus Programı ile ilişkilendirilebilecek çeşitli sosyo-kültürel faktörlerin katılımcılar üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Elde edilen bulguların, Avrupa Konseyi’nin temel yeterlilikler çerçevesinde belirlediği; yabancı

dilde iletişim, sosyal yeterlilikler, girişimcilik, kültürel farkındalık ve kendini ifade etme yetenekleri ile örtüştüğü görülmektedir.

Elde edilen bulgular, Erasmus Programı'nın öğrencilerin sosyo-kültürel durumlarına etkisinin daha anlaşılır incelenmesi açısından; kişisel etkiler, kariyer gelişimine ilişkin etkiler, Türkiye ve Avrupa Birliği ekseninde yarattığı etkiler ve bu etkilerin sosyo-kültürel açıdan yansımaları, Program'ın katılımcılar üzerindeki diğer sosyo-kültürel etkileri olmak üzere dört farklı başlık altında ele alınacaktır.

- **Erasmus Programı'nın Katılımcılar Üzerindeki Kişisel Etkileri**

Katılımcılar Erasmus Programı sayesinde; kendilerine olan güvenlerinin arttığını ve özgüven kazandıklarını, farklı ülkelerden insanlara karşı bakış açılarında değişiklikler oluştuğunu böylece negatif ön yargılardan kurtulduklarını belirtmişlerdir. Hayata daha umutla bakmaya başladıklarını ve gittikleri ülkede farklı yaşam tarzlarına insanlarla tanışmalarının ve farklı ülkelere seyahat etmelerinin kültürel zenginliklerine olumlu katkısı olduğunu belirtmişlerdir.

Elde edilen bu bulgular, aynı zamanda Sancak'ın (2009) Erasmus Programı'nı kültürlerarası diyalog açısından incelediği çalışmasında elde ettiği bulgularla da örtüşmektedir.

Bulgular değerlendirildiğinde, Program kapsamında Avrupa'nın farklı bir ülkesinde geçirilen sürenin katılımcıların kişisel ve sosyo-kültürel anlamda olgunlaşmalarına katkı sağladığı anlaşılmaktadır. Bulgular neticesinde, Erasmus Programı'nın, AB ve Türkiye tarafından temel becerilerin yanı sıra edinilmesi gereken beceriler olarak tanımlanan (eleştirel ve yenilikçi düşünme, takım çalışması, iletişim becerileri, kültürlerarası diyalog, tolerans) çapraz becerilerin de gelişmesine yardımcı olduğu tespit edilmiştir.

- **Erasmus Programı'nın Katılımcıların Kariyer Gelişimlerine Etkileri**

Katılımcıların büyük çoğunluğu, yabancı dil düzeylerinin ve iletişim kurma becerilerinin geliştiğini ifade etmişlerdir. Yabancı dil düzeylerinin gelişmesi sayesinde, iş bulma potansiyellerinin de artacağını belirtmişlerdir. Dil ve iletişime ilişkin elde edilen bulgular, Altay'ın (2016), Sancak'ın (2009) çalışmasında ortaya çıkan sonuçlar ile de desteklenmektedir. Altay'ın çalışmasında Erasmus Programı öncesi ve sonrası şeklinde karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu karşılaştırmalar sonucu Erasmus Programı'ndan faydalanan öğrencilerin dil ve iletişim becerilerini artırdıkları, %90'ının ise yeterli dil düzeyine ulaştıkları tespit edilmiştir. Sancak'ın yaptığı çalışmada ise, Program'ın en çok katkıda bulunduğu alan, dil gelişimi olarak belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, Araştırmanın Hipotezleri başlığı altında öne sürülen H3 (Üçüncü Hipotez) "Erasmus Programı öğrencilerin yabancı dil yeterliliklerini güçlendiren ve yeni dil öğrenmelerini destekleyen bir eğitim programıdır" hipotezini de desteklemektedir.

Katılımcılar, İngilizce dili dışında, Erasmus Programı kapsamında gittikleri ülkede başka dilleri de öğrenmeye başladıklarını ve bu sayede mezuniyet sonrasında uluslararası çalışma ortamında kendilerine uygun iş bulabileceklerini düşünmektedirler. Avrupa Birliği, Lizbon Stratejisi kapsamında vatandaşların anadili dışında en az bir yabancı dil daha öğrenmeleri gerektiğini vurgulamıştır. Elde edilen bulgular, Program kapsamında giden öğrencilerin gittikleri ülkede yeni dilleri öğrenmeye başlamaları, bu hedefin gerçekleşmesi yönünde olumlu bir bulgu olarak değerlendirilmektedir.

Katılımcılar Erasmus Programı'na katılmalarının özgeçmişlerinde olumlu bir etki oluşturacağını ve böylece istihdam edilebilirliklerinin artacağını belirtmişlerdir. Program'ın katılımcıların kariyer planları üzerindeki etkisinin, daha çok yabancı dil yeterliliklerinin gelişmesi, yeni dil öğrenilmesi ve özgeçmişe sağlayacağı fayda bağlamında şekillendiği sonucuna varılmıştır. Bu durum, Ekmen'in (2014) çalışmasında ortaya çıkan sonuçlar ile de örtüşmektedir. Ekmen'in çalışmasında öğrencilerin Erasmus Programı'nı tercih etme motivasyonları ve kazanımları arasında en önemli bulgu yabancı dil gelişimi ve mesleki katkı olarak belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, Araştırmanın Hipotezleri başlığı altında öne sürülen H4 (Dördüncü Hipotez) "Erasmus Programı'nın öğrencilerin kariyer beklentileri üzerinde olumlu etkileri vardır" hipotezini de desteklemektedir.

- **Erasmus Programı'nın Türkiye ve Avrupa Birliği Ekseninde Yarattığı Etkiler ve Bu Etkilerin Sosyo-Kültürel Açından Yansımaları**

Katılımcıların %97,4'ü Erasmus Programı sonrasında Avrupa Birliği ve Avrupa ülkeleri hakkında bilgi düzeylerinde önemli ilerlemeler olduğunu belirtmişlerdir. Avrupa Birliği'ne entegrasyon sürecinde olan Türkiye açısından Avrupa Birliği'ne ilişkin konularda yeterlilik sağlanmasının, önemli bir gelişme olduğu düşünülmektedir. Avrupa Birliği Topluluk Programları çatısı altında yer alan Erasmus Programı, aday ülkelerin katılımına olanak sağlamaktadır. Bu sayede aday ülkeler, Avrupa Birliği'nin eğitim politikalarını ve sosyo-kültürel yapısını daha yakından tanıma fırsatı bulmaktadırlar. Elde edilen bulgular, araştırma kapsamında öne sürülen H6'yı (Altıncı Hipotez) "Erasmus Programı'nın Türkiye'nin AB'ye entegrasyonu sürecine olumlu katkıları bulunmaktadır" desteklemektedir.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, Erasmus Programı'nın Avrupa Birliği'nin kültürel, dilsel zenginliği korumayı ve çeşitlendirmeyi planlayan sosyo-kültürel hedeflerine ilişkin önemli katkılar sunduğu tespit edilmiştir. Araştırmada katılımcılar, Erasmus sayesinde kendi kültürlerini tanıtmaya şansı bulduklarını ve gittikleri ülkenin kültürel çeşitliliklerini tanıma fırsatı buldukları için de memnuniyet duyduklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda birçok farklı uyruk, din ve dil çeşitliliğini bir arada bulunduran Erasmus Programı Avrupa Birliği'nin sosyo-kültürel zenginliğine de katkıda bulunmaktadır. Elde edilen bulgular Araştırmanın Hipotezleri başlığı altında öne sürülen H1 (Birinci Hipotez) "Erasmus Programı öğrencilere sosyal ve kültürel açıdan zenginlik katan bir eğitim programıdır" hipotezini de desteklemektedir.

Birlik bünyesindeki her ülkenin kendi ulusal eğitim politikaları olmasına karşın, Avrupa Birliği'nin uyum ve işbirliğine dayalı politikaları birçok ülke tarafından cazip görünmektedir. Bu çerçevede gönüllülük esasına dayalı başlatılan Bologna Süreci, Avrupa ve Avrupa dışı bir çok ülke tarafından ilgi görmüştür. Yükseköğretimde Avrupa alanı oluşturulmasını hedefleyen Bologna Süreci, aynı zamanda kurumlarının şeffaf ve ölçülebilir bir yeterlilik sistemine ve AKTS (Avrupa Kredi Transfer Sistemi) kredilerine sahip olmasını hedeflemektedir. Türkiye'de, yükseköğretim sisteminin rekabet edebilir ve şeffaf bir sisteme dönüştürülmesi amacıyla 2001 Prag Bildirgesi'nde Bologna Süreci'ne katılım sağlamıştır. Bologna Süreci'nin Türkiye yükseköğretim sistemine zenginlik kattığı düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında elde edilen bir diğer bulgu ise vizesiz seyahatin bireylerin sosyo-kültürel gelişimlerine olan etkileri olmuştur. Schengen Vizesi 24 Birlik üyesi, 4'ü ise üye olmayan 26 ülkenin bireylerine bu ülkeler arasında vizeye gerek kalmaksızın serbest dolaşım hakkı tanımaktadır. Özgürce seyahat etme hakkı, bireylere yeni eğitim ve kişisel gelişim fırsatları sunmaktadır. Özgürce seyahat edebilen bireyler Avrupa'nın farklı ülkelerine mesleki eğitim amacıyla ya da kültürel ziyaretler amacıyla rahatlıkla seyahat ederek sosyo-kültürel gelişimlerine katkıda bulunmaktadırlar. Araştırma kapsamında katılımcılara "Erasmus Programı'na katılmadan önce Avrupa ülkelerinde bulunup bulunmadıkları" sorulmuştur ve %70'i "Hayır" yanıtını vererek, bulunmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılara "Program kapsamında gittikleri ülkeden başka Avrupa ülkelerine seyahat edip etmedikleri" sorulmuştur ve %82,5'i "Evet" yanıtını vererek gittikleri ülkeden başka ülkelere seyahat ettiklerini belirtmişlerdir. Erasmus Programı öncesinde hiç yurtdışına çıkmayan öğrenciler, Erasmus Programı kapsamında Schengen Vizesi alma hakkı elde etmektedirler ve bu sayede gittikleri ülkelere de seyahat edebilmektedirler. Seyahat etme beraberinde birçok sosyo-kültürel faktörün de (dil, din, kültür, eğitim vs.) etkin hale gelmesine ve gelişmesine destek olmaktadır. Türkiye'nin de Schengen Bölgesi ülkelere dahil olması ve vatandaşlarına vizesiz seyahat hakkı tanınması için gerekli siyasi girişimleri yapması, Avrupa Birliği'nin de bu konuda Türkiye'ye gerekli desteği sağlaması sosyo-kültürel açıdan önemli görülmektedir.

Erasmus Programı, başladığı ilk yıllarda sadece bir eğitim politikası niteliğinde olmasına karşın ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar ve küreselleşmenin etkisiyle; 2007-2013 Hayatboyu Öğrenme Programları ve sonrasında 2014-2020 Erasmus Plus Programı ile birlikte; istihdam, hayatboyu öğrenme, kültürel etkileşim, yeni becerilerin kazanılması, Avrupa vatandaşlığı, bilgi temelli ekonomi gibi çeşitli hedefleri içeren politikaları kapsamaya başlamıştır. Avrupa Birliği'nin stratejileri doğrultusunda şekillenen Erasmus Programı kapsamında giden öğrenci ve akademisyenler olduğu gibi gelen öğrenci ve akademisyenler de bulunmaktadır. Gelen öğrenci ve akademisyenlerin Türkiye'nin sosyo-kültürel değerlerini yaşayarak öğrenmeleri Avrupa ülkelerinde Türkiye'ye karşı zaman zaman oluşan; ırkçılık, islamafobi, yabancı düşmanlığı gibi olumsuz tutumların da hoşgörüyü dönüşmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Bu çerçevede, Türkiye'nin profilini uluslararası alanda daha anlaşılır bir şekilde ifade edebilmesi

açısından, Erasmus Programı'nın Türkiye yükseköğretim kurumları tarafından oldukça iyi değerlendirilmesi gerekmektedir.

- **Erasmus Programı'nın Katılımcılar Üzerindeki Diğer Sosyo-Kültürel Etkileri**

Cinsiyet, uyruk ve gelir düzeyi başlıklarına verilen yanıtların “Erasmus Programı öğrenciler açısından fırsat eşitliği sağlayan bir eğitim programıdır” şeklinde belirlenen H2'yi (İkinci Hipotezi) desteklediği görülmektedir. Ankete yanıt veren katılımcıların cinsiyet dağılımları incelendiğinde %57'sinin kadın, %43'ünün erkek olduğu tespit edilmiştir. Türkiye'de kız çocuklarının eğitim sistemine daha aktif bir şekilde dahil edilmesi ve kadın istihdamının sağlanması hedeflenmektedir. Bu çerçevede ele alındığında, Erasmus Programı'nın Türkiye'nin kız öğrencilerin eğitim sistemine daha fazla dahil edilmesi ve kadın istihdamı politikaları bağlamında ulusal politikayı da desteklediği söylenebilir. Erasmus Programı'nın cinsiyet dağılımı açısından fırsat eşitliği sağlayan bir eğitim programı olduğu anlaşılmaktadır. Bu hipotezi destekleyen bir diğer başlık ise “uyruk” başlığıdır. Katılımcıların uyruğu” incelendiğinde Aksaray Üniversitesinde öğrenim gören (Türkmenistan, Özbekistan, Tacikistan, Pakistan, Kırgızistan) uyruklu yabancı öğrencilerin de eğitimde fırsat eşitliği kapsamında programdan faydalandıkları görülmektedir. Öğrencilerin uyruklarına bakılmaksızın programa başvuru aşamasında eşit haklar verilmesi, programın aynı zamanda demokratik kurallar çerçevesinde yürütüldüğünün de bir göstergesi sayılabilir. “Gelir düzeyi” başlığı kapsamında elde edilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcı öğrencilerin ailelerinin gelirinin 1500 TL altında olan öğrenciler % 26,3 oranla (30 kişi), 1500-2999 TL arasında olanlar %40,4 oranla (46 kişi), 3000-4999 TL arasında olanlar %19,3 oranla (22 kişi), 5000 TL üzeri olanlar %14 oranla (16 kişi) olduğu görülmektedir. Bu sonuçlardan, Erasmus Programı'nın sadece gelir düzeyi yüksek ailelerin çocuklarına hitap eden bir program niteliğinde olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum programın ekonomik anlamda fırsat eşitliği sağladığını göstermektedir.

Ankete verilen yanıtlar incelendiğinde katılımcıların barınmaya ilişkin sorun yaşamadıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu devlet yurdunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Sancak (2009) Erasmus Programı'nın kültürlerarası diyalog açısından incelediği çalışmasında, elde ettiği bulgularda da katılımcıların büyük çoğunluğunun gittikleri ülkede konaklama olarak yurttan kalmayı tercih

etmişlerdir. Öğrenci yurtlarında, Erasmus Programı kapsamında gelen çeşitli dil, din ve uyruktan öğrenciler bir arada kalmaktadırlar ve bu süreç öğrencilerin sosyo-kültürel gelişimlerini etkilemektedir. Bir arada yaşayan öğrenciler, arkadaşının dili, dini, kültürü ve ülkesi hakkında çeşitli bilgiler edinmektedirler. Bu süreç negatif ön yargıların kırılmasında ve kültürel zenginliğin artmasında önemli rol oynamaktadır. Araştırma kapsamında “Farklı ülkelerden insanlarla bir arada olmak beni mutlu etti” yargısına %2,6’sı Kesinlikle Katılmıyorum, %3,5’i Katılmıyorum, %5,3’ü Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum”, %21,1’i Katılıyorum, %32,5’i Kesinlikle Katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Yanıtlar, farklı kültürdekilerle bir arada bulunmanın öğrencileri mutlu ettiğini göstermektedir.

Hibe düzeyine ilişkin bulgular incelendiğinde, katılımcılar gittikleri ülkede ekonomik sıkıntı yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların, yoğunluklu olarak Polonya ve Litvanya’yı tercih ettikleri görülmektedir. Bulgular incelendiğinde, bu ülkelerin tercih edilme gerekçeleri ekonomik anlamda diğer AB üyesi ülkelere göre (İngiltere, Almanya, İtalya, Fransa vs) daha uygun olmaları şeklinde ifade edilmiştir. Elde edilen bulgular, Sancak’ın (2009) Erasmus Programı’nın kültürlerarası diyalog açısından incelediği çalışmasında elde ettiği bulgular ile de uyum göstermektedir. Sancak’ın çalışmasında da, katılımcıların Erasmus Programı kapsamında gittikleri ülkenin çoğunlukla Polonya olduğu görülmektedir. Ülke çeşitliliğinin sağlanması açısından diğer ülkeler için belirlenen hibe miktarlarında artış yapılması, o ülkeleri daha cazip konuma getirecektir.

Katılımcılardan gittikleri ülkede, “Çevre Temizliği” ile ilgili bir değerlendirme yapmaları istenmiştir. Katılımcıların 87,6’sı gittikleri ülkenin Çevre Temizliği konusunda Türkiye’den daha iyi konumda olduğunu ifade etmişlerdir. Program’dan faydalanan katılımcıların “çevre koruma” ve “çevre temizliği” kavramlarına ilişkin bilinçlenmeleri ve döndüklerinde edindikleri tecrübeleri paylaşımları pozitif bir değer olarak görülmektedir.

Sonuç olarak, problem cümlesine yönelik yapılan literatür taraması ve araştırma kapsamında elde edilen bulgular ışığında değerlendirildiğinde, Erasmus Programı, sosyo-kültürel açıdan; dil gelişiminin sağlanması, kültürel zenginleşme, temel ve çapraz becerilerin gelişimi gibi katılımcılara çeşitli katkılar sunan bir eğitim programıdır. Erasmus Programı’nın Avrupa Birliği’nin, (istihdam, kültürlerarası diyalog, dil çeşitliliği, ortak Avrupa kültürü vs.) gelişimine ihtiyaç duyduğu alanlar çerçevesinde şekillendiği görülmektedir. Bu bağlamda, Türkiye’nin adaylık sürecinde Program’a daha aktif katılım

sağlaması, Avrupa Birliği politikalarına uyum çerçevesinde değerlendirildiğinde oldukça önemli gör÷lmektedir. Erasmus Programı ve Avrupa Birliği Eğitim Politikaları'na yönelik yapılacak farklı bilimsel çalışmaların, T÷rkiye eğitim sisteminin zenginleşmesine katkıda bulunacağı d÷ř÷n÷lmektedir. Çalışmanın bir sonraki başlığında, Ûniversiteler ve Ulusal Ajans Kurumu'na yönelik yapılan öneriler, araştırma neticesinde ortaya çıkan bulgulara dayanılarak oluşturulmuştur.

ÖNERİLER

Yükseköğretim Kurumlarına Yönelik Öneriler;

- Erasmus Programı'nın, öğrencilerin mezuniyet sonrasında istihdam süreçlerine olumlu katkıları olması nedeniyle bölümlerde akademisyenlerin, üniversite genelinde ise Erasmus Ofisi ve üniversite yönetiminin teşvik edici bilgilendirme toplantıları düzenlemeleri gerekmektedir.
- Yapılan bu araştırma ile Erasmus Programı'nın katılımcılara kişisel anlamda birçok konuda fayda sağladığı tespit edilmiştir. Öğrenciler program sayesinde kendilerini ve kültürlerini daha iyi tanıma fırsatı bulduklarını, ön yargılardan kurtulduklarını, öz güven kazandıklarını, daha hoşgörülü olduklarını, yabancı dil becerilerinin geliştiğini, geleceğe daha umutla bakmaya başladıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılara sağladığı bu faydalar çerçevesinde değerlendirildiğinde, yükseköğretim kurumlarının Erasmus Programı'na stratejik planlarında önemli bir yer vermeleri gerekmektedir.
- Erasmus Program kapsamında gidilen ülke çeşitliliğinin artırılması amacıyla bölüm ve fakülte Erasmus koordinatörlerinin bölüm bazında ikili anlaşmalar yapmaları gerekmektedir.
- Elde edilen bulgulardan Programdan faydalanan öğrencilerin belirli fakültelerde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Üniversite bünyesindeki diğer fakülte, enstitü, meslek yüksekokulu ve yüksekokul öğrencilerinin de programdan faydalanmalarının teşvik edilmesi çeşitliliğin sağlanması açısından yararlı olacaktır.
- Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın önemli bir parçası olan Bologna Süreci'nin Türkiye yükseköğretim kurumlarında aktifleştirilmesi ve takibinin sağlanması gerekmektedir.
- Erasmus Programı kapsamında giden öğrenciler Türkiye'yi ve kayıtlı oldukları yükseköğretim kurumlarını temsil etmektedirler. Bu sebeple, gidecek öğrencilerin dil becerilerinin seçim aşamasında yazılı, sözlü, dinleme gibi farklı yönlerden ölçülmesi öğrencilerin gerek kendilerini iyi ifade edebilmeleri gerekse Türkiye'yi iyi temsil edebilmeleri açısından önemli görülmektedir. Bununla birlikte seçim aşamasında öğrencilerin genel kültür seviyelerini ölçebilecek düzeyde bir mülakat yapılması da tavsiye edilmektedir.

Türkiye Ulusal Ajansı Kurumuna Yönelik Öneriler;

- Erasmus Programı kapsamında giden ve gelen öğrenci sayıları incelendiğinde, gelen öğrenci sayısının giden öğrenci sayısına göre oldukça az olduğu görülmektedir. Gelen öğrenci sayısının az olmasının nedenlerinin araştırılarak Türkiye yükseköğretim kurumlarının daha cazip, etkin, verimli ve rekabet edebilir hale getirilmesi beklenmektedir. Gelen öğrenci sayısının artırılması, yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşmasına da katkıda bulunulabilir.
- Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, katılımcıların Erasmus Programı kapsamında aldıkları hibe miktarının genel anlamda yeterli olduğu tespit edilmiştir. Ancak gidilen ülkelerin Polonya ve Litvanya üzerinde yoğunlaşması, diğer ülkelerin daha az tercih edilmesi o ülkeler için belirlenen hibe miktarından kaynaklanabilir. Bu nedenle farklı AB üyesi ülkelere giden öğrenciler üzerinde yapılacak detaylı araştırmalar Erasmus Programı'nın ekonomik açıdan daha sağlıklı değerlendirilmesini sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Akyol, B. (2009). *Avrupa Birliği Ekonomisinin Rekabet Edebilirliđinin Gúçlendirilmesi Sürecinde Lizbon Stratejisi'nin Önemi ve Türkiye'nin Lizbon Stratejisi'ne Uyumu* . Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- Altay, A. (2016). *Influence of the Erasmus Student Mobility on Competence Development of Students*. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Akinođlu, O. (2005). Türkiye'de Uygulanan ve Değişen Eğitim Programlarının Psikolojik Temelleri. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakóltesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. Sayı:22, (2005).
- Avrupa Birliğinin Tarihçesi. (2013). Avrupa Birliği Bakanlığı Resmi Web sitesi: <https://www.ab.gov.tr/105.html>, adresinden 02.01.2018 tarihinde erişildi.
- Avrupa Birliği Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi. (2018). Topluluk Programları, Web:https://www.ab.gov.tr/files/SBYPB/ToplulukProgramlari/tp_sunumu.pdf, adresinden 30/01/2018 tarihinde erişilmiştir.
- Aydın Üniversitesi. (2018). About Erasmus, Web: <http://www.aydin.edu.tr/tr-tr/international/erasmus/erasmus-exchange/Pages/ABOUT-DESIDERIUS-PROGRAM.aspx> , 02.02.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Akbaş,G., Apar,A., (2010). Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Resmi İnternet Sitesi, Avrupa 2020 Stratejisi: Akıllı, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme için AvrupaStratejisi.Web:https://www.ab.gov.tr/files/SBYPB/Sosyal%20Politika%20ve%20C4%B0stihdam/avrupa_2020_stratejisi.pdf,adresinden 03.02.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Avrupa Birliği Genel Sekrterliği. (2014). Eğitim ve Öğretim 2020 Bilgi Notu. Web:https://www.ab.gov.tr/files/SBYPB/Egitim%20ve%20Kultur/web_egitim_ve_ogretim_2020__3_.pdf adresinden 3 Şubat 2018 tarihinde erişilmiştir.
- Arda, E., (2002). Ekonomi El Sözlüğü, Alfa Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- Aytaç, Ö. (2007). Kent Mekanlarının Sosyo-Kültürel Coğrafyası. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt:17, Sayı:2.

- Aktan, C. (2007). Sorbon'dan Bolonya'ya, Berlin'den Bergen'e: Avrupa'da Yükseköğretim Sistemlerinin Harmonizasyonu ve Yeniden Yapılandırılmasına Yönelik Reform Çalışmaları. İzmir: Yaşar Üniversitesi Yayını.
- Avrupa Birliği Bakanlığı. Avrupa Birliği'nin Kronolojisi. Web: https://www.ab.gov.tr/files/di%C4%9Fer%20faydal%C4%B1%20dok%C3%B5Cmanlar/ab_kronolojisi__1946_2010_.pdf, adresinden 07.03.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Avrupa Birliği Bakanlığı, Katılım Politikası Başkanlığı, 2001 Yılı Ulusal Programı, Web: https://www.ab.gov.tr/_195.html, adresinden 09.03.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Avrupa Birliği Bakanlığı, Katılım Politikası Başkanlığı, 2003 Yılı Ulusal Programı, Web: <https://www.ab.gov.tr/196.html>, adresinden 09.03.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Avrupa Topluluklarına İlişkin Temel Belgeler. Avrupa Topluluklarını Kuran Temel Antlaşmalar. Web: <http://www.ikv.org.tr/images/files/A2-tr.pdf> adresinden 02.02.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Bozkurt, Ö. (1987). *Avrupa Topluluğu ve Türkiye*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Bulut, M. (2006). *Avrupa Birliği Rehberi* (Cilt 1). İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Bakioğlu, A., Hacıfazlıoğlu, Ö., (2017). Avrupa Birliği Bağlamında Yükseköğretimde Kalite, 2. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Brock, C. ve Tulasiewicz W. (2000). *Education in a Single Europe*, Routledge, London & NY
- Bilge, S. (2010), "Katılım Öncesi Strateji Belgeleri Kapsamında Mali Kontrol Sistemimizin Avrupa Birliği Muktesabatına Uyumu", *Maliye Dergisi*, Sayı:158, Ocak-Haziran 2010.
- Bologna Declaration, EU Law and Publications. Web: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:c11088>, adresinden 22.02.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Bucharest Declaration. (2012). European Higher Education Area. Web: http://media.ehea.info/file/2012_Bucharest/67/3/Bucharest_Communique_2012_610673.pdf, adresinden 03.03.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Berlin Declaration. (2003). European Higher Education Area. Web: <http://www.ehea.info/cid100938/ministerial-conference-berlin-2003.html> adresinden 27.02.2018, adresinden 03.01.2018 tarihinde erişilmiştir.

- Bergen Declaration. (2005). European Higher Education Area. Web: http://media.ehea.info/file/2005_Bergen/52/0/2005_Bergen_Communique_english_580520.pdf, adresinden 05.01.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Bolayır, C. (2010). Amsterdam Antlaşması: Bütünleştirilmiş Haliyle Avrupa Birliği Kurucu Antlaşmaları. *İktisati Kalkınma Vakfı*, 162 Web: <http://www.ikv.org.tr/images/files/A6-tr.pdf>, adresinden 07.03.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Cairns, D. (2017). The Erasmus Undergraduate Exchange Programme: A Highly Qualified Success Story, *Children's Geographies*, 15:6, 728-740, Web: DOI: 10.1080/14733285.2017.1328485.
- Canbolat, İ. S. (2006). *Avrupa Birliği ve Türkiye* (4 b.). Bursa: Alfa Aktüel.
- Communication of 2008 on Multilingualism: an asset for Europe and a shared comitment, COM(2008)566. Web: http://ec.europa.eu/education/languages/pdf/com/2008_0566_en.pdf, adresinden 03/12/2017 tarihinde erişilmiştir.
- Council of the European Union. (2004). "Education&Training 2010" The Success of the Lisbon Strategy Hinges on Urgent Reforms. Web: http://viaa.gov.lv/files/free/50/750/5_jir_council_final.pdf, adresinden 07.02.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Council of the European Union. (2009). Council conclusions of 12 May 2009 on a strategic framework for European cooperation in education and training ('ET 2020'). Official Journal of the European Union. Web: [http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528(01)&from=EN), adresinden 05.02.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Çalıkoğlu, M. R. (2006), "2008 Kültürlerarası Diyalog Yılı", *Eğitim&Gençlik Dergisi* Sayı: 3
- De Wit, H., Hunter, F. (2015). Understanding internationalisation of higher education in the european context. *Internationalisation of Higher Education*, 41-44
- Dökümanlar*. (2018, Ocak 4). Türkiye Ulusal Ajansı Resmi Web Sitesi: <http://www.ua.gov.tr/docs/default-source/baskanlik/20140617-1-1.pdf?sfvrsn=2>, adresinden 09.02.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Demirbaş, F., İ., (2005). *Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ve Türkiye*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Dış İşleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Müktesabatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı, 2008 Yılı Ulusal Programı, Web: http://www.mfa.gov.tr/data/DISPOLITIKA/AB/up2008_tr.pdf, adresinden 10.12.2017 tarihinde erişilmiştir.

- Duman, T. (2001). Avrupa Birliği Eğitim Programları: Sprates Programı. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı:149.
- Efe, H. (2010). Soğuk Savaş Döneminde Avrupa’da Ortak Dış Politika Oluşturma Çabaları. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*. Cilt:9, No:1.
- Erdoğan, A. (2010). Yükseköğretimde Yeniden Yapılanma: 66. Soruda Bologna Süreci Uygulamaları. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı.
- Erivan Declaration. (2015). European Higher Education Area. Web: http://media.ehea.info/file/2015_Yerevan/70/7/YerevanCommuniqueFinal_613707.pdf, adresinden 03.03.2018 tarihinde erişilmiştir.
- EACEA. (2018) Education, Audiovisual and Culture Executive Agency: Erasmus Charter for Higher Education 2014-2020. https://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus/actions/erasmus-charter_en, adresinden 15.01.2018 tarihinde erişilmiştir.
- European Commission. (2018). Erasmus+ The EU programme for Education, Training, Youth and Sport 2014-2020. http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/erasmusplus/files/erasmus-plus-in-detail_en.pdf, adresinden 10.01.2018 tarihinde erişilmiştir.
- EU Publication. (2005). “Promoting language learning and linguistic diversity”. Web: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b3225824-b016-42fa-83f6-43d9fd2ac96d/language-en>, adresinden 22/10/2018 tarihinde erişilmiştir.
- European Commission.(2018). Erasmus Higher Education: Fostering Internationalisation at European Universities. “<https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e3bfd8f6-624d-44e5-a6ea-d6373796e43f>” adresinden 14.01.2018 tarihinde erişilmiştir.
- European Commission. (2018). Intercultural Dialogue. https://ec.europa.eu/culture/policy/strategic-framework/intercultural-dialogue_en, adresinden 18.01.2018 tarihinde erişilmiştir.
- European Commission. (2018). *Erasmus Alumni Inspiring Careers*. http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/library/statistics/ay-12-13/annex-5_en.pdf, adresinden 12.01.2018 tarihinde erişilmiştir.
- European Commission.(2018). *White Paper on the Future of Europe* “https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/white_paper_on_the_future_of_europe_en.pdf” adresinden 12.01.2018 tarihinde erişilmiştir.
- European Union. (2018). About the EU. https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_en adresinden 22/01/2018 tarihinde erişilmiştir.
- European Union. (2018). Multilingualism. “https://europa.eu/european-union/topics/multilingualism_en” 22/01/2018 tarihinde erişilmiştir.

European Commission. (2018). Public Opinion: Eurobarometer
Web: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-07-972_en.htm, 23 Ocak 2018 tarihinde erişilmiştir.

European Commission. (2018). Group of Intellectuals to advise the European Commission on the contribution of multilingualism to Intercultural Dialogue,
Web: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-07-972_en.htm, 23 Ocak 2018 tarihinde erişilmiştir.

European Commission.(2018). Erasmus+ Programme Guide
“https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/erasmusplus2/files/2017-erasmus-plus-programme-guide-v2_en.pdf” adresinden 19.01.2018 tarihinde erişilmiştir.

European Commission. (2004), Promoting language learning and linguistic diversity: an action plan 2004-06. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. [Online]. Available at: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52003DC0449&from=EN> Last accessed January 2006.

European Commission. (2018). Erasmus+ General Factsheet
Web:https://ec.europa.eu/programmes/erasmusplus/resources/documents/erasmus-general-factsheet_en, adresinden 23 Ocak 2018 tarihinde erişilmiştir.

European Commission. (2012). Europeans and their Languages. Special Eurobarometer 386. Web: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf adresinden 22/10/2018, adresinden 17.01.2018 adresinden tarihinde erişilmiştir.

European Commission. (2018). Online Linguistic Support.
Web: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/online-linguistic-support_en, 25 Ocak 2018 tarihinde erişilmiştir.

European Network of Information Center (ENIC). The Enic Network. Web: <http://www.enic-naric.net/welcome-to-the-enic-naric-website.aspx>, adresinden 12.02.2018 tarihinde erişilmiştir.

European Commission (2017). Eurostat. How is the European Union progressing towards its Europe 2020 targets?. Web: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/8116105/1-19072017-CP-EN.pdf/f5ff0983-bf21-49c8-b15c-44e42199c78f>, adresinden erişilmiştir.

European Center for the Development of Vocational Training (Cedefop). Draft Council Resolution on Education and Training as a Key Driver of Lisbon Strategy. Web: <http://www.cedefop.europa.eu/en/news-and-press/news/draft-council-resolution-education-and-training-key-driver-lisbon-strategy>, adresinden 07.02.2018 tarihinde erişilmiştir.

- Eurydice European Unit, (2000)., Web: <http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/eurydice/splosno/20yearsEN.pdf>, adresinden 11.02.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Eurydice Türkiye Birimi. Web: <http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/index.htm>, adresinden 11.02.2018 tarihinde erişilmiştir.
- European Center for the Development of Vocational Training (2015). Cedefop in Brief, Web: <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/8083>, adresinden 11.02.2018 tarihinde erişilmiştir.
- European Center for the Development of Vocational Training (Cedefop). Modernising education and training: a vital contribution to prosperity and social cohesion in Europe . Web: <http://www.cedefop.europa.eu/en/news-and-press/news/modernising-education-and-training-vital-contribution-prosperity-and-social>, adresinden 04.01.2018 tarihinde erişilmiştir
- European Union Law and Publication Office. Official Journal Comett I. Web: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:c11015a> adresinden 12.02.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Gedikoğlu, T. (2005). Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 1*, (66-69)
- Gülcan, M. G. (2016). *Avrupa Birliği ve Eğitim* (3 b.). Ankara: Pegem Akademi.
- Garben, S. (2011). EU higher education law : the Bologna Process and harmonization by stealth. Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Kluwer Law International .
- Gümrükçü, H. (2010).,“Bologna Süreci’nin Tarihi Gelişimi ve Bologna Toplantılarında Alınan Kararların Analizleri”, Bologna Süreci ve Türkiye: Avrupa Yükseköğretim Alanı’nın Gerçekleştirilmesi, Gümrükçü H., Epskamp H., Ed., Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayın No 6, Ankara: Yorum Basın Yayın.
- Göregenli, M. (2011). Temel Kavramlar: Ön yargı Kalıpyargı ve Ayrımcılık. Web: <http://secbir.org/images/haber/2011/01/02-melek-goregenli-1.pdf>, adresinden 04.11.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Golubeva, Parra and Mohedano, R. (2018). What Does ‘Active Citizenship’ Mean for Erasmus Students?, *Intercultural Education*, Web: <https://doi.org/10.1080/14675986.2017.1404741>
- Horvath, Z. (2007). *Handbook on the European Union* (3 b.). Hungary: Hungary National Assembly.
- İnan, A. (2005). Avrupa Birliği Ekonomik Yaklaşımı: Lizbon Stratejisi ve Maastricht Kriterleri. *Bankacılar Dergisi, Sayı 52*.

- İnandı, Y., (2005). *Avrupa Birliği Ülkeleri Eğitim Sistemi ile Türk Eğitim Sisteminde Eğitimin Yönetimi ve Finansmanı*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul.
- Jacky Brine (1995) Educational and Vocational Policy and Construction of the European Union, *International Studies in Sociology of Education*, 5:2, 145-163, DOI: 10.1080/0962021950050202
- Janik, T. (2018). Masaryk University Information System. https://is.muni.cz/el/1441/jaro2007/PdZZ_CES/um/CDROM_EuropaischeDimension_EN.pdf, adresinden 19.01.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Janik, T. European Dimension in Education, Web: https://is.muni.cz/el/1441/jaro2007/PdZZ_CES/2580484/um/CDROM_EuropaischeDimension_EN.pdf, adresinden 08.12.2017 tarihinde erişilmiştir.
- Karlık, R. (2007). *Avrupa Birliği ve Türkiye*. İstanbul: Beta.
- Kadıoğlu, Muhsin. (2010). *Küresel Düşün Ulusal Davran.*(1.Baskı). İstanbul: 21. Asır Yayınevi
- Karaman, A., Maastricht Sonrası AB Eğitim ve Gençlik Programları. Web: <http://www.ceis.org.tr/dergiDocs/2mak20002.pdf> adresinden 09.02.2018, adresinden 20.01.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Kalaycı, S. (2011). *Türkiye'nin Avrupa Birliği Eğitim Programlarına Katılımı, Amaçları, Gelişimi ve Uygulanması (Selçuk Üniversitesi Kapsamındaki Erasmus Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme)*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Konya
- Khosla, I.P., (2008). Europe and Amsterdam Treaty, Strategic Analysis, Web: DOI: 10.1080/09700169808458839.
- Kürkçü, D. D. (2013). Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşmeye Yönelik Yaklaşımlar. *Türk Tasarım Dergisi*, 3(2), 1-11.
- London Declaration. (2007). European Higher Education Area. Web: http://media.ehea.info/file/2007_London/69/7/2007_London_Communique_English_588697.pdf, adresinden 27.02.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Leuven Declaration. (2009). European Higher Education Area. Web: http://media.ehea.info/file/2009_Leuven_Louvain-la-Neuve/06/1/Leuven_Louvain-la-Neuve_Communique_April_2009_595061.pdf adresinden 27.02.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Lenaerts, K. Education in European Community Law After Maastricht, *Common Market Law Review*, Vol 31, 1994.

- Mieke Clement , Lynn McAlpine & Kim Waeytens (2004) Fascinating Bologna:Impact on the nature and approach of academic development, International Journal for Academic Development, 9:2, 127-131, DOI: 10.1080/1360144042000334627.
- Morgil, O., “ Kopenhag Ekonomik Kriterleri ve Türkiye'nin Uyum Süreci”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt:5 Sayı:2 (2006).
- Nauert, C., (2017). Desiderius Erasmus, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* Edward N. Zalta (ed.), Web: <https://plato.stanford.edu/archives/fall2017/entries/erasmus/>, adresinden 27.01.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Okur, S. (2016). *Representation of European Identity in Multiparty Incoming and Outgoing Erasmus Students' Discourses*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Oosterlinck, A., (2013). Accountability, the Magna Charta Universitatum and the Bologna Declaration. Portland Press Publication, Web: http://www.portlandpresspublishing.com/sites/default/files/Editorial/Wenner/WG_86/0860041.pdf, adresinden 22.02.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Özkılıç R., Haspolatlı, E. (2008). Türkiye'nin Avrupa Birliği Eğitim Programlarına Katılım Süreci.Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi XXI, 1, 156-157.
- Öztürk, İ., H., Dünyanın En Dinamik ve En Rekabetçi Bilgi Ekonomisi Olmak Olmak Yada Olmamak: Avrupa Birliği Lizbon Stratejisi ve Eğitim Boyutu. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt:7, No:2, s13-32.
- Özler, Z. (2009). Lizbon Antlaşması. İktisadi Kalkınma Vakfı. Web: http://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/lizbon_antlasmasi.pdf, adresinden 12.03.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Palabıyık, S.M, Yıldız, A. (2006). Avrupa Birliği. Ankara: Odtü Bilim ve Toplum Kitapları Dizisi
- Pagden, A. (2002). *The Idea of Europe From Antiquity to the European Union* (1 b.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Philippou, S. (2005). The problem of the European dimension in education: a principled reconstruction of the Greek Cypriot curriculum. *European Educational Research Journal*. 4.cilt, 343-344
- Rummel, Erika, "Desiderius Erasmus", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2017 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <https://plato.stanford.edu/archives/win2017/entries/erasmus/>.
- Sakınç, Süreyya. (2006). Avrupa Birliği Yükseköğretim Programları ve Üniversitelerin Sorumluluğu., İ. Kalaycı (Editör). *Avrupa Birliği Dersleri*. Birinci Baskı. Ankara. Nobel Yayınevi, ss. 361.

- Sancak, S. (2015). Kur'an Perspektifinde Din Eğitiminde Sosyo-Kültürel Farklılıkları Anlamlandırma Sürecinde "Empati" Kavramı. AİBU İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:3, Yıl:3, Sayı:6
- Sancak, A. (2009). *Kültürlerarası Diyalog Açısından Öğrenci Değişim Programları Erasmus Örneği*. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- Sarıtaş, M. Ekonomik Kalkınmanın Sosyo-Kültürel Temelleri, Web: <http://www.kalkinma.gov.tr/Documents/saritasm.pdf>, adresinden 25.03.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Saar, E., Ure, O.B. Lifelong Learning Systems: Overview and Extension of Different Typologies. In E.Saar, O.B.Ure, J.Holford (Eds.), *Lifelong Learning in Europe* (pp36-40).
- Serbest, F., AB Müktesebatının Türkiye'nin Eğitim Politikasına Yansımaları, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Anı Yayıncılık, Sayı 12, Yıl 4, (2003).
- Suchacek, J., (2002). European Integration after World War II: The Way to the Treaties of Rome, <http://www.kakanien.ac.at/beitr/fallstudie/JSuchacek1.pdf>, adresinden 07.03.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Sandıklı, A. (2008). *Atatürk'ün Dış Politika Stratejisi ve Avrupa Birliği* (1.baskı). İstanbul: Beta.
- Sellin B. (1993). Recent Developments in the Youth Policy Field on the European Field on the European Level: A Summary of the New Programmes. CEDEFOP, Berlin.
- Sorbonne Declaration, (1998). European Higher Education Area. Web: <http://www.ehea.info/cid100203/sorbonne-declaration-1998.html>, adresinden 21.02.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Sorbonne Ortak Bildirgesi, (1998). Yükseköğretim Kurulu Uluslar arası İlişkiler Departmanı, Web: <http://www.yok.gov.tr/web/uluslararası-iliskiler/sorbonne-bildirgesi-1998-> adresinden 21.02.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Schafer, G. (2007). *Statistical Portrait of the European Union*. Luxembourg: Eurostat.
- Tatoğlu, E., (2006). *Avrupa Birliğinin Tarihsel Gelişimi*. Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Tekin, A. (2008). *Avrupa Birliği İstihdam Politikası Genel Esasları*. Ankara: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu.
- Tecer, M. (2007). *Avrupa Birliği ve Türkiye Sorular-Yanıtlar* (1 b.). Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü.

- Teichler, U. (2002). ERASMUS in the SOCRATES Programme. In U. Teichler and U. Lanzendorf. (Eds), ERASMUS under the umbrella of SOCRATES (pp.13-18). ACA Papers on International Cooperation in Education.
- TBMM. (2018). 4763 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun. Web: <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4763.html>, adresinden 29/01/2018 tarihinde erişilmiştir
- Treaty on European Union. (2008). Official Journal. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12008M003&from=EN>, adresinden 25.03.2008 tarihinde erişilmiştir.
- Treaty on European Union. (1992). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities Web: https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf, adresinden 20.02.2018 tarihinde erişilmiştir.
- What is Erasmus+*. Avrupa Komisyonu Resmi Web Sitesi: http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/about_en adresinden, 08.01.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Ulusal Ajans*. (2018). Ortak Ülkeler ile Hareketlilik Faaliyetleri. Web: <http://ua.gov.tr/programlar/erasmusprogram%C4%B1/y%C3%BCksek%C3%B6%C4%9Fretim-program%C4%B1/%C3%B6%C4%9Frenme-hareketlili%C4%9Fi/ortak-%C3%BClkeler-ile-hareketlilik-faaliyetleri>, adresinden 11.11.2017 tarihinde erişilmiştir.
- Ulusal Ajans. (2018). Geçmişten Günümüze AB Eğitim ve Gençlik Programları. <http://www.ua.gov.tr/kurumsal/kurumsal-ilgili-link-ve-dok%C3%BCmanlar/eski-programlar>, adresinden 13.01.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Ulusal Ajans. (2018). Başkanlık Kuruluşu ve Yapısı. Web: “<http://www.ua.gov.tr/kurumsal/ba%C5%9Fkanl%C4%B1k>” adresinden 29/01/2018 tarihinde erişilmiştir.
- Ulusal Ajans. 2016 Dönemi Erasmus Uygulama El Kitabı. Web: <http://ua.gov.tr/docs/default-source/erasmus-haberler/2016-ka1-y%C3%BCksek%C3%B6%C4%9Fretim-kurumlar%C4%B1-i%C3%A7in-el-kitab%C4%B1-nbsp---v2.pdf?sfvrsn=0> , 28/01/2018 tarihinde erişilmiştir.
- Ulusal Ajans. (2018). Uluslararasılaşma. Web: “<http://www.ua.gov.tr/docs/default-source/erasmus-program%C4%B1-dosyalar%C4%B1/uluslararasılaşma-%C5%9Fma-uluslararasılaşma-ofis.pdf?sfvrsn=0>” adresinden 15/01/2018 tarihinde erişilmiştir.

- Ungure, Ivan. C., Marcu, M. (2006). The Lisbon Strategy. *Romania Journal of Economis Forecasting.1*, National Institute of Statistics, Bucharest, 75-83
- Wiater, P. (2010). Intercultural dialogue in the framework of European human rights protection. 1.Cilt. Council of Europe
- White Paper on Intercultural Dialogue. (2008). Council of Europe
- Yükseköğretim Kurulu. (2018) . Mevlana Değişim Programı, Web: http://www.yok.gov.tr/documents/757816/1380059/Mevlana-Kitapcik-Yeni_08.06.2015_%C4%B0statistiksiz.pdf/13a2eeb0-efbd-4815-b755-56f3f8990d9e, adresinden 2.2.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Yılmaz, L. (2010). Avrupa Birliği'nin Sosyo-Ekonomik Geleceği: Lizbon Stratejisi ve Küreselleşme. *Maliye Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı Araştırma ve İnceleme Serisi 4*. Web: <http://www.abmaliye.gov.tr/ABDID%20Raporlar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rma%20ve%20%C4%B0nceleme%20Serisi/Lizbon%20Stratejisi%20ve%20K%C3%BCreselle%C5%9Fme.pdf>, adresinden 05.02.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. Bologna Süreci Nedir. Web: <http://www.yok.gov.tr/web/uluslararası-iliskiler/bologna-sureci-nedir>, adresinden 23.02.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. Avrupa'da Yükseköğretimden Sorumlu Bakanlar Bildirgesi: Prag 19 Mayıs 2001. Web: <http://www.yok.gov.tr/web/uluslararası-iliskiler/prag-bildirgesi-2001->, adresinden 25.02.2018 tarihinde erişilmiştir.

EK: 1 - ANKET FORMU ÖRNEĞİ

Sayın Katılımcı,

Bu çalışma, Erasmus Öğrenci Değişim Programı'nın, Program'a katılan öğrenciler üzerindeki sosyo-kültürel etkisini tespit etmek amacıyla yapılmaktadır. Sorulara doğru ve samimi cevap verilmesi, anketin geçerliliği ve güvenilirliği için önemlidir. Çalışmamıza göstermiş olduğunuz *ilgiden* ve yapacağınız *katkılardan* dolayı teşekkür ederiz.

1. Cinsiyetiniz?

Kadın Erkek

2. Uyruğunuz ?

.....

3. Yaşınız?

.....

4. Erasmus Öğrenim veya Staj Programı'ndan kaç kez faydalandınız?

.....

5. Ailenizin Aylık Toplam Geliri ?

0 – 499 TL	☐	500 – 999 TL	☐
1000 – 1499 TL	☐	1500 – 1999 TL	☐
2000 – 2999 TL	☐	3000 – 3999 TL	☐
4000 – 4999 TL	☐	5000+ TL	☐

6. Öğrenim Gördüğünüz Fakülte / Yüksekokul/ Meslek Yüksekokulu/ Enstitü ?

.....

7. Öğrenim Durumunuz?

Öğrenimime Devam Ediyorum Mezun Oldum

8. Erasmus Programı'ndan hangi kademedeki öğrenim görürken faydalandınız?

Ön Lisans Lisans Yüksek Lisans Doktora

9. Erasmus Programı'nın hangi program türünden faydalandınız?

Öğrenim Hareketliliği Staj Hareketliliği Öğrenim+Staj

10. Erasmus Programı kapsamında öğrenim gördüğünüz ülke veya ülkeleri yazınız ?

.....

11. Erasmus Programı kapsamında öğrenim gördüğünüz ülkede ne kadar süre kaldınız?

2 aydan az 2 ay 3 ay
4 ay 5 ay 5 aydan fazla

12. Erasmus Öğrenim Hareketliliği Programı'ndan faydalanırken aldığınız aylık hibe miktarı?

300 € 400 € 500 € 600 €

13. Erasmus Staj Hareketliliği Programından faydalanırken aldığınız aylık hibe miktarı?

300 € 400 € 500 € 600 €

14. Erasmus Programı kapsamında gittiğiniz ülkedeki aylık toplam gideriniz?

- 100 €'dan az 100 – 199 €
200 – 299 € 300 – 399 €
400 – 499 € 500 – 599 €
600 €'dan fazla

15. Erasmus Programı'ndan faydalanmadan önce herhangi bir sebeple yurtdışına çıktınız mı?

- Evet Hayır

16. Erasmus Programı kapsamında yurtdışına gitmeden önce, yurtdışına çıkmak gibi bir fikriniz veya planınız var mıydı?

- Evet Hayır

17. Erasmus Programı'ndan faydalandıktan sonra Avrupa Birliği ve Avrupa ülkeleri hakkındaki bilgi seviyenizde bir ilerleme olduğunu düşünüyor musunuz?

- Evet Hayır

18. Erasmus Programı kapsamında gittiğiniz ülkeyi tercih etme sebebiniz? (Aşağıda belirtilen ifadeleri yan taraftaki ölçüğe göre değerlendiriniz)

Aşağıda bulunan sebepleri belirtilen kriterlere göre değerlendiriniz.	Çok Önemli	Önemli	Ne Önemli Ne Önemsiz	Önemsiz	Hiç Önemli Değil
Ekonomik olması					
Kültürlerin benzer olması					
Bölümümün sadece gittiğim ülke ile anlaşmasının olması					
Daha önce o ülkeye gitmiş arkadaşlarımla tavsiyesi					
Gittiğim ülkede tanıdıklarımla veya akrabalarımla tanışması					
Diğer.....					

19. Erasmus Programı kapsamında gittiğiniz ülkeyi tercih etme sebebiniz 18. sorudaki gerekçeler dışında ise lütfen gerekçenizi yazınız?

.....

20. Gittiğiniz ülkede nerede kaldınız?

Özel yurt Devlet yurdu

Aile yanı Öğrenci evi

Misafirhane/Konukevi

Diğer:

**21. Gittiğiniz ülkede konakladığınız yer ile ilgili sıkıntılar yaşadınız mı?
(Cevabınız Evet ise lütfen 22. soruyu cevaplayınız.)**

Evet Hayır

22. Gittiğiniz ülkede konakladığınız yer ile ilgili yaşadığınız sıkıntıları yazınız?

.....

23. Erasmus Programı kapsamında yurtdışında öğrenim gördüğünüz süre boyunca, bulunduğunuz ülkeden başka bir ülkeye seyahat ettiniz mi?

Evet Hayır

24. Erasmus Programı kapsamında yurtdışında öğrenim gördüğünüz süre boyunca bulunduğunuz ülkeden başka ülkeye seyahat ettiyseniz, yurt dışına çıkmakta zorluk yaşadınız mı? (Cevabınız Evet ise lütfen 25. soruyu cevaplayınız.)

Evet Hayır

25. Erasmus Programı kapsamında yurtdışında öğrenim gördüğünüz süre boyunca bulunduğunuz ülkeden başka ülkeye seyahat ederken yaşadığınız zorlukları yazınız?

.....

26. Erasmus Programı kapsamında gittiğiniz ülkeye alışmak sizin için zor oldu mu?

Evet Hayır

27. Erasmus Programı ile öğrenim görmek üzere gittiğiniz ülkede en çok hangi konularda zorlandınız?

Aşağıda bulunan sebepleri belirtilen kriterlere göre değerlendiriniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Dil öğrenmekte zorlandım					
İklimine alışmakta zorlandım					
Kültüre alışmakta zorlandım					
Arkadaş edinmekte zorlandım					
Ekonomik açıdan zorlandım					
Eğitim konusunda zorlandım					
Kalacak yer bulmakta zorlandım					
Diğer.....					

28. Erasmus programı ile öğrenim görmek üzere gittiğiniz ülkede 27. Sorudaki ifadeler dışında zorlandığınız konu varsa lütfen yazınız?

.....

29. Erasmus programı kapsamında gittiğiniz ülkede ingilizce dışında başka dilleri de öğrenme fırsatınız oldu mu?

Evet Hayır

30. Erasmus programı kapsamında gittiğiniz ülkede dil yeterliliğinizi artırmak için destek (dil eğitimi/kurs) aldınız mı?

Evet Hayır

31. Gittiğiniz ülkede size karşı bir ön yargı olduğunu hissettiniz mi?

Evet Hayır

32. Size karşı önyargı olduğunu hissetiyeniz bu ön yargının sebebinin ne olduğunu düşünüyorsunuz?

Aşağıda bulunan sebepleri belirtilen kriterlere göre değerlendiriniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Uyruğumdan dolayı					
Cinsiyetimden dolayı					
Giyim tarzımdan dolayı					
Dini inancımdan dolayı					
Gelenek ve göreneklerimden dolayı					
Diğer:.....					

33. Erasmus programı kapsamında gittiğiniz ülkede gündelik alışkanlıklarınızı/geleneklerinizi yerine getirme konusunda herhangi bir güçlük yaşadınız mı?

Evet Hayır

34. Erasmus programı kapsamında gittiğiniz ülkede gündelik alışkanlıklarınızı/geleneklerinizi yerine getirme konusunda yaşadığınız güçlükleri yazınız?

.....

35. Gittiğiniz ülkede farklı ülkelerden gelen diğer Erasmus öğrencileri ile aynı ortamda bulunmak size neler hissettirdi? Aşağıda bulunan ifadeleri yan taraftaki ölçeğe göre değerlendiriniz.

Aşağıda bulunan sebepleri belirtilen kriterlere göre değerlendiriniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kendimi yalnız hissettim					
Ülkeme geri dönmek istedim					
İlk defa farklı ülkelerden insanlarla aynı ortamda bulunmam sebebiyle tedirginlik yaşadım					
Yabancılara karşı olan düşüncelerimde değişimler oldu					
Yabancı dilim yetersiz olduğu için kendimi ifade etmekte zorlandım					
Konuşacak ortak noktalarımız olmadığından iletişim kurmakta zorlandım.					

36. Erasmus Programı kapsamında gittiğiniz ülkede inancınızı yaşama, gereklerini yerine getirme konusunda herhangi bir güçlük yaşadınız mı?

Evet Hayır

37. Erasmus Programı kapsamında gittiğiniz ülkede inancınızı yaşama, gereklerini yerine getirme konusunda karşılaştığınız güçlükler nelerdir?

Aşağıda bulunan sebepleri belirtilen kriterlere göre değerlendiriniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Uygun yer/ortam bulunmaması					
Kültürel alışkanlıkların farklı olması					
Yerel halkın yabancılara karşı tepkisi					
Sosyal imkânının yetersiz olması					
Maddi imkânının yetersiz olması					
Diğer:.....					

38. Erasmus Programı kapsamında gittiğiniz ülkede kaldığınız yer ile Türkiye’de kaldığınız yer arasında yaşamsal/toplumsal kurallar konusunda büyük farklar olduğunu düşünüyor musunuz?

Evet Hayır

39. Erasmus Programı kapsamında gittiğiniz ülkenin en sevdiğiniz yönleri nelerdir? (Aşağıda bulunan ifadeleri yan taraftaki ölçeğe göre değerlendiriniz.)

Aşağıda bulunan sebepleri belirtilen kriterlere göre değerlendiriniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Gelenekleri					
Ulaşım çeşitliliği ve kolaylığı					
Trafik kurallarına uygun davranılması					
İnsanların sosyal ilişkileri					
İklimi					
Yemekleri					
Sosyal imkânları					
Kültürel etkinlikleri					
Ekonomik imkânları					
Doğal çevresini					
Diğer:.....					

40. Erasmus Programı kapsamında gittiğiniz ülkenin hangi konularda Türkiye'den daha iyi olduğunu düşünüyorsunuz? (Aşağıda bulunan ifadeleri yan taraftaki ölçeğe göre değerlendiriniz.)

Aşağıda bulunan sebepleri belirtilen kriterlere göre değerlendiriniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Sosyal ilişkiler					
Ekonomi					
Kültürel etkinlikler					
İstihdam					
Çevre temizliği					
Güvenlik					
Doğal güzellikler					
Tarih					
Eğitim					
İnsan hakları					
Sağlık hizmetleri					
Hiçbiri					
Diğer:.....					

41. Okulunuzu bitirdikten sonra çalışmak amacıyla (ülkeniz haricinde) başka bir ülkeye gitmeyi düşünüyor musunuz veya mezun olduysanız okulunuzu bitirdikten sonra yurtdışına eğitim veya iş amacıyla çıktınız mı?

Evet Hayır

42. Erasmus Programı kapsamında yurtdışında öğrenim görmüş olmanın, mezuniyet sonrası iş bulma sürecinde size katkısı olduğunu/olabileceğini düşünüyor musunuz?

Evet Hayır

43. Erasmus Programı kapsamında yurt dışında öğrenim görmüş olmanın, mezuniyet sonrası iş bulma sürecinde nasıl bir katkı sağladığını/sağlayacağını düşünüyorsunuz? (Aşağıda bulunan ifadeleri yan taraftaki ölçeğe göre değerlendiriniz.)

Aşağıda bulunan sebepleri belirtilen kriterlere göre değerlendiriniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Özgeçmişimde iyi bir intiba sağlaması					
Yurt dışında iş bulma imkânı sağlaması					
Yabancı dil kullanma avantajı sağlaması					
Uluslararası iş alanında çalışma avantajı sağlaması					
Mesleğimde yükselmeme katkı sağlaması					
Diğer:.....					

44. Erasmus Programı kapsamında yurt dışında öğrenim sürecinize ilişkin ifadeleri yan tarafta belirtilen ölçüğe göre değerlendiriniz;

Aşağıda bulunan sebepleri belirtilen kriterlere göre değerlendiriniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
İletişim becerilerimi artırdı.					
Hayat görüşüm değişti.					
Özgüvenimi artırdı.					
Önyargılarımı aşmamı sağladı.					
Farklı kültürlerle olan ilgimi artırdı.					
Günelik alışkanlıklarımı değiştirdi.					
Yeni alışkanlıklar edinmemi sağladı.					
Önceden bilmediğim yönlerimi keşfetmemi sağladı.					
Kendi kültürümü daha iyi tanımamı sağladı.					
Geleceğe daha umutlu bakmamı sağladı.					
Yabancı dilimin gelişmesini katkısı oldu.					
Farklı ülkeden insanlara karşı olan negatif ön yargılarımın değişmesini sağladı.					
Avrupa'da vizeye gerek kalmadan ülkeler arasında seyahat edebilmem kendimi rahat hissetmemi sağladı.					
Erasmus öncesinde olan düşünce, görüş ve alışkanlıklarım ile döndükten sonraki alışkanlıklarımda hiçbir değişme olmadı.					

45. Erasmus Programı'nın sizde bıraktığı etkiyi yan tarafta belirtilen ölçüğe göre puanlayınız. (1 en düşük puan ve 10 en yüksek puandır.)

Aşağıda bulunan sebepleri belirtilen kriterlere göre değerlendiriniz.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Sosyal ve kültürel etkileşim sağlaması.										
Eğitimime katkı sağlamış olması.										
Yabancı dil gelişimime katkı sağlamış olması.										
Başka ülkelere seyahat etme imkanı sağlamış olması.										

Anketimize katıldığınız ve zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı Koray ÇELİK
Doğum Yeri ve Tarihi Ankara, 1985
Medeni Hali Evli
İletişim Bilgileri 0507 011 5174

EĞİTİM

1999-2003 İzmir Alsancak Namık Kemal Lisesi
2003-2010 Pamukkale Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü
Lisans Programı
2011-2018 Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı

İŞ DENEYİMİ

2009 - 2010 Fraport IC CIP Tercüman
2010 - 2018 Aksaray Üniversitesi Dış İlişkiler Koordinatörlüğü, Uzman
2018 - Aksaray Üniversitesi, Öğretim Görevlisi

YABANCI DİL İNGİLİZCE; YÖKDİL: 96,25, KPDS:95

YAYINLARI
